

BANCO DE SABADELL, S.A. I SOCIETATS QUE FORMEN EL GRUP BANC SABADELL

Comptes anuals consolidats
corresponents a l'exercici anual
acabat el 31 de desembre de 2017

Índex dels comptes anuals consolidats de l'any 2017 del grup Banco de Sabadell, S.A.

Estats financers

Balanços de situació consolidats del grup Banc Sabadell	4
Comptes de pèrdues i guanys consolidats del grup Banc Sabadell	7
Estats de canvis en el patrimoni net del grup Banc Sabadell	8
Estats de fluxos d'efectiu consolidats del grup Banc Sabadell	11

Memòria

Nota 1 – Activitat, polítiques i pràctiques de comptabilitat	13
1.1. Activitat	13
1.2. Bases de presentació	13
1.3. Principis i polítiques comptables i criteris de valoració aplicats	23
1.3.1 Principis de consolidació	23
1.3.2 Combinacions de negocis	25
1.3.3 Valoració dels instruments financers i registre de les variacions sorgides en la seva valoració posterior	25
1.3.4 Deteriorament del valor dels actius financers	27
1.3.5 Operacions de cobertura	36
1.3.6 Garanties financeres	37
1.3.7 Transferències i baixa del balanç d'instruments financers	38
1.3.8 Compensació d'instruments financers	38
1.3.9 Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda i operacions interrompudes	38
1.3.10 Actius tangibles	39
1.3.11 Arrendaments	40
1.3.12 Actius intangibles	41
1.3.13 Existències	42
1.3.14 Elements de patrimoni propi	42
1.3.15 Remuneracions basades en instruments de patrimoni	43
1.3.16 Provisions i actius i passius contingents	43
1.3.17 Provisions per pensions	44
1.3.18 Operacions en moneda estrangera i diferències de conversió	46
1.3.19 Reconeixement d'ingressos i despeses	47
1.3.20 Impost sobre els guanys	49
1.3.21 Estats de fluxos d'efectiu consolidats	50
1.4. Comparabilitat de la informació	50
Nota 2 – Grup Banc Sabadell	50
Nota 3 – Proposta de distribució de beneficis i benefici per acció	55
Nota 4 – Gestió de riscos financers	56
4.1 Introducció	56
4.2 Fites principals de l'exercici	58
4.3 Principis generals de gestió de riscos	60
4.3.1 Cultura corporativa de riscos	60
4.3.2 Marc Estratègic de Riscos (<i>risk appetite framework</i>)	61
4.3.3 Organització global de la funció de riscos	62
4.4 Gestió i seguiment dels principals riscos rellevants	64
4.4.1 Risc de crèdit	64
4.4.2 Risc de liquiditat	76
4.4.3 Risc de mercat	86
4.4.4 Risc operacional	92
4.4.5 Risc fiscal	93
4.4.6 Risc de compliment normatiu	94
Nota 5 – Recursos propis mínims i gestió de capital	95
Nota 6 – Valor raonable dels actius i passius	103
Nota 7 – Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	112
Nota 8 – Valors representatius de deute	112
Nota 9 – Instruments de patrimoni	113
Nota 10 – Derivats mantinguts per negociar d'actiu i passiu	114
Nota 11 – Préstecs i bestretes	115
Nota 12 – Derivats - comptabilitat de cobertures d'actiu i passiu	121
Nota 13 – Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	123
Nota 14 – Inversions en negocis conjunts i associades	125
Nota 15 – Actius tangibles	126
Nota 16 – Actius intangibles	129
Nota 17 – Altres actius	132
Nota 18 – Dipòsits en entitats de crèdit i bancs centrals	133
Nota 19 – Dipòsits de la clientela	134
Nota 20 – Valors representatius de deute emesos	134
Nota 21 – Altres passius financers	136
Nota 22 – Provisions, actius i passius contingents	137
Nota 23 – Fons propis	141
Nota 24 – Un altre resultat global acumulat	144
Nota 25 – Interessos minoritaris (participacions no dominants)	145
Nota 26 – Garanties concedides	146
Nota 27 – Compromisos contingents concedits	147
Nota 28 – Recursos de clients de fora del balanç	148
Nota 29 – Ingressos i despeses per interessos	148
Nota 30 – Ingressos i despeses per comissions	152

Nota 31 – Resultats d'operacions financeres (net)	152
Nota 32 – Altres ingressos d'explotació.....	153
Nota 33 – Altres despeses d'explotació	153
Nota 34 – Despeses d'administració	154
Nota 35 – Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats	157
Nota 36 – Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius no financers	158
Nota 37 – Guanys o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius no financers i participacions, nets	158
Nota 38 – Guanys o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes.....	159
Nota 39 – Informació segmentada	159
Nota 40 – Situació fiscal (impost sobre els guanys d'activitats continuades)	164
Nota 41 – Transaccions amb parts vinculades	168
Nota 42 – Retribucions i saldos amb els membres del Consell d'Administració i l'alta direcció	169
Nota 43 – Altra informació.....	171
Nota 44 – Esdeveniments posteriors.....	172
Annex 1 – Societats del grup Banc Sabadell	173
Annex 2 – Entitats estructurades – Fons de titulització	190
Annex 3 – Informació dels emissors en el mercat hipotecari i sobre el registre comptable especial hipotecari.....	191
Annex 4 – Informació dels emissors en les cèdules territorials i sobre el registre comptable especial territorial	197
Annex 5 – Desglossament de les emissions vives i passius subordinats del grup	199
Annex 6 – Altres informacions de riscos.....	204
Annex 7 – Informe bancari anual.....	217

Informe de gestió

Glossari de termes sobre mesures de rendiment

Balanços de situació consolidats del grup Banc Sabadell

El 31 de desembre de 2017 i el 31 de desembre de 2016

En milers d'euros

Actiu	Nota	2017	2016 (*)
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista (**)	7	26.362.807	11.688.250
Actius financers mantinguts per negociar		1.572.504	3.484.221
Derivats	10	1.440.743	1.834.495
Instruments de patrimoni	9	7.432	10.629
Valors representatius de deute	8	124.329	1.639.097
Préstecs i bestretes		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		20.245	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		39.526	34.827
Instruments de patrimoni	9	39.526	34.827
Valors representatius de deute		-	-
Préstecs i bestretes		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		-	-
Actius financers disponibles per a la venda		13.180.716	18.718.339
Instruments de patrimoni	9	413.298	597.809
Valors representatius de deute	8	12.767.418	18.120.530
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		2.814.601	6.761.231
Préstecs i partides a cobrar		149.551.292	150.384.445
Valors representatius de deute	8	574.171	918.584
Préstecs i bestretes	11	148.977.121	149.465.861
Bancs centrals		63.151	66.229
Entitats de crèdit		5.316.004	4.225.767
Clientela		143.597.966	145.173.865
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		2.028.220	855.145
Inversions mantingudes fins al venciment	8	11.172.474	4.598.190
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		5.673.632	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	374.021	535.160
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès		48.289	965
Inversions en negocis conjunts i associades	14	575.644	380.672
Entitats multigrup		-	-
Entitats associades		575.644	380.672
Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança		-	-
Actius tangibles	15	3.826.523	4.475.600
Immobilitzat material		1.861.730	2.071.353
D'ús propi		1.625.032	1.887.534
Cedit en arrendament operatiu		236.698	183.819
Inversions immobiliàries		1.964.793	2.404.247
<i>De les quals: cedit en arrendament operatiu</i>		-	-
<i>Promemòria: adquirit en arrendament financer</i>		-	-
Actius intangibles	16	2.245.858	2.135.215
Fons de comerç		1.019.440	1.094.526
Altres actius intangibles		1.226.418	1.040.689
Actius per impostos		6.861.406	7.055.876
Actius per impostos corrents		329.558	280.539
Actius per impostos diferits	40	6.531.848	6.775.337
Altres actius	17	2.975.511	4.437.265
Contractes d'assegurances vinculats a pensions		139.114	153.989
Existències		2.076.294	2.924.459
Resta dels altres actius		760.103	1.358.817
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	13	2.561.744	4.578.694
TOTAL ACTIU		221.348.315	212.507.719

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 1.4).

(**) Vegeu-ne el desglossament en l'estat de fluxos d'efectiu consolidat del grup.

Les notes 1 a 44 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant del balanç de situació consolidat el 31 de desembre de 2017.

Balanços de situació consolidats del grup Banc Sabadell

El 31 de desembre de 2017 i el 31 de desembre de 2016

En milers d'euros

Passiu	Nota	2017	2016 (*)
Passius financers mantinguts per negociar		1.431.215	1.975.806
Derivats	10	1.361.361	1.915.914
Posicions curtes		69.854	59.892
Dipòsits		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
Valors representatius de deute emesos		-	-
Altres passius financers		-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		39.540	34.836
Dipòsits		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
Valors representatius de deute emesos		-	-
Altres passius financers		39.540	34.836
<i>Promemòria: passius subordinats</i>		-	-
Passius financers a cost amortitzat		204.045.482	192.011.024
Dipòsits		177.325.784	162.909.052
Bancs centrals	18	27.847.618	11.827.573
Entitats de crèdit	18	14.170.729	16.666.943
Clientela	19	135.307.437	134.414.536
Valors representatius de deute emesos	20	23.787.844	26.533.538
Altres passius financers	21	2.931.854	2.568.434
<i>Promemòria: passius subordinats</i>		2.552.417	1.561.069
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	1.003.854	1.105.806
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès		(4.593)	64.348
Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança		-	-
Provisions	22	317.538	306.214
Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació		84.843	89.471
Altres retribucions als empleats a llarg termini		16.491	24.554
Qüestions processals i litigis per impostos pendents		36.293	49.404
Compromisos i garanties concedits		84.949	84.032
Restants provisions		94.962	58.753
Passius per impostos		531.938	778.540
Passius per impostos corrents		106.482	236.275
Passius per impostos diferits	40	425.456	542.265
Capital social reemborsable a la vista		-	-
Altres passius		740.915	934.801
Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	13	20.645	2.213.368
TOTAL PASSIU		208.126.534	199.424.743

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 1.4).

Les notes 1 a 44 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant del balanç de situació consolidat el 31 de desembre de 2017.

Balanços de situació consolidats del grup Banc Sabadell

El 31 de desembre de 2017 i el 31 de desembre de 2016

En milers d'euros

Patrimoni net	Nota	2017	2016 (*)
Fons propis	23	13.425.916	12.926.166
Capital		703.371	702.019
Capital desemborsat		703.371	702.019
Capital no desemborsat exigít		-	-
<i>Promemòria: capital no exigít</i>		-	-
Prima d'emissió		7.899.227	7.882.899
Instrumentes de patrimoni emesos diferents del capital		-	-
Component de patrimoni net dels instruments financers compostos		-	-
Altres instruments de patrimoni emesos		-	-
Altres elements de patrimoni net		32.483	38.416
Guany acumulats		-	-
Reserves de revaloració		-	-
Altres reserves		4.207.340	3.805.065
Reserves o pèrdues acumulades d'inversions en negocis conjunts i associades		(13.633)	109.510
Altres		4.220.973	3.695.555
(-) Accions pròpies		(106.343)	(101.384)
<i>Resultat atribuible als propietaris de la dominant</i>		801.466	710.432
(-) Dividends a compte		(111.628)	(111.281)
Un altre resultat global acumulat	24	(265.311)	107.142
Elements que no es reclassifiquen en resultats		6.767	13.261
Guany o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides		6.767	13.261
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda		-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades		-	-
Resta d'ajustos de valoració		-	-
Elements que es poden reclassificar en resultats		(272.078)	93.881
Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger (porció efectiva)		236.647	151.365
Conversió de divises		(678.451)	(428.650)
Derivats de cobertura. Cobertures de fluxos d'efectiu (porció efectiva)		(80.402)	(21.521)
Actius financers disponibles per a la venda		238.545	280.548
Instrumentes de deute		195.869	229.008
Instrumentes de patrimoni		42.676	51.540
Altres ajustos de valor		-	-
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda		-	96.299
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades		11.583	15.840
Interessos minoritaris (participacions no dominants)	25	61.176	49.668
Un altre resultat global acumulat		207	172
Altres elements		60.969	49.496
TOTAL PATRIMONI NET		13.221.781	13.082.976
TOTAL PATRIMONI NET I PASSIU		221.348.315	212.507.719
Promemòria			
Garanties concedides	26	8.726.847	8.529.354
Compromisos contingents concedits	27	24.079.340	25.208.687

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 1.4).

Les notes 1 a 44 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant del balanç de situació consolidat el 31 de desembre de 2017.

Comptes de pèrdues i guanys consolidats del grup Banc Sabadell

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016

En milers d'euros

	Nota	2017	2016 (*)
Ingressos per interessos	29	4.839.633	5.170.100
(Despeses per interessos)	29	(1.037.263)	(1.332.348)
(Despeses per capital social reemborsable a la vista)		-	-
Marge d'interessos		3.802.370	3.837.752
Ingressos per dividends		7.252	10.037
Resultats d'entitats valorades pel mètode de la participació	14	308.686	74.573
Ingressos per comissions	30	1.478.603	1.376.364
(Despeses per comissions)	30	(255.167)	(227.782)
Resultats d'operacions financeres (net)	31	614.104	609.722
Guany o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius i passius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats, nets		371.365	476.217
Guany o (-) pèrdues per actius i passius financers mantinguts per negociar, nets		214.786	107.593
Guany o (-) pèrdues per actius i passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats, nets		134	114
Guany o (-) pèrdues resultants de la comptabilitat de cobertures, nets		27.819	25.798
Diferències de canvi (guany o (-) pèrdua), netes		8.429	16.902
Altres ingressos d'explotació	32	338.365	286.725
(Altres despeses d'explotació)	33	(546.323)	(466.873)
Ingressos d'actius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança		67.415	165.781
(Despeses de passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança)		(86.462)	(212.503)
Marge brut		5.737.272	5.470.698
(Despeses d'administració)	34	(2.722.972)	(2.663.347)
(Despeses de personal)		(1.573.560)	(1.663.053)
(Altres despeses d'administració)		(1.149.412)	(1.000.294)
(Amortització)	15, 16	(402.243)	(395.896)
(Provisions o (-) reversió de provisions)	22	(13.864)	3.044
(Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats)	35	(1.211.373)	(553.698)
(Actius financers valorats al cost)		-	-
(Actius financers disponibles per a la venda)		(53.374)	(112.284)
(Préstecs i partides a cobrar)		(1.157.094)	(441.414)
(Inversions mantingudes fins al venciment)		(905)	-
Resultat de l'activitat d'explotació		1.386.820	1.860.801
(Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'inversions en negocis conjunts o associades)	14	(663)	(3.820)
(Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius no financers)	36	(799.362)	(558.148)
(Actius tangibles)		(231.342)	(20.276)
(Actius intangibles)		(2.601)	-
(Altres)		(565.419)	(537.872)
Guany o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius no financers i participacions, nets	37	400.905	35.108
Fons de comerç negatiu reconegut en resultats		-	-
Guany o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes	38	(139.447)	(314.519)
Guany o (-) pèrdues abans d'impostos procedents de les activitats continuades		848.253	1.019.422
(Despeses o (-) ingressos per impostos sobre els guanys de les activitats continuades)	40	(43.075)	(303.569)
Guany o (-) pèrdues després d'impostos procedents de les activitats continuades		805.178	715.853
Guany o (-) pèrdues després d'impostos procedents d'activitats interrompudes		-	-
RESULTAT DE L'EXERCICI		805.178	715.853
Atribuïble a interessos minoritaris (participacions no dominants)	25	3.712	5.421
Atribuïble als propietaris de la dominant		801.466	710.432
Benefici per acció (en euros)		0,14	0,13
Bàsic (en euros)		0,14	0,13
Diluït (en euros)		0,14	0,13

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 1.4).

Les notes 1 a 44 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant del compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de 2017.

Estats de canvis en el patrimoni net del grup Banc Sabadell

Estats d'ingressos i despeses reconeguts consolidats
Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016

En milers d'euros

	Nota	2017	2016 (*)
Resultat de l'exercici		805.178	715.853
Un altre resultat global	24	(372.418)	(348.253)
Elements que no es reclassefiquen en resultats			
Guanyos o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides		(6.495)	1.049
Actius no corrents i grups alienables d'elements mantinguts per a la venda		-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts de les inversions en negocis conjunts i associades		-	-
Resta d'ajustos de valoració		-	-
Impost sobre els guanyos relatiu als elements que no es reclassefiquen		2.783	(450)
Elements que es poden reclasseficar en resultats		(365.923)	(349.302)
Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger [porció efectiva]		85.282	133.438
Guanyos o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		80.351	133.438
Transferit a resultats		4.931	-
Altres reclasseficacions		-	-
Conversió de divises		(249.801)	(404.960)
Guanyos o (-) pèrdues per canvi de divises comptabilitzades en el patrimoni net		(175.573)	(404.960)
Transferit a resultats		(74.228)	-
Altres reclasseficacions		-	-
Cobertures de fluxos d'efectiu [porció efectiva]		(87.004)	(54.190)
Guanyos o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		(123.824)	5.785
Transferit a resultats		36.820	(59.975)
Transferit a l'import comptable inicial dels elements coberts		-	-
Altres reclasseficacions		-	-
Actius financers disponibles per a la venda		(57.812)	(193.537)
Guanyos o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		284.321	415.704
Transferit a resultats		(342.133)	(483.609)
Altres reclasseficacions		-	(125.632)
Actius no corrents i grups alienables d'elements mantinguts per a la venda		(137.571)	137.570
Guanyos o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		-	11.938
Transferit a resultats		(137.571)	-
Altres reclasseficacions		-	125.632
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts de les inversions en negocis conjunts i associades		(4.257)	(670)
Impost sobre els guanyos relatiu als elements que es poden reclasseficar en resultats		85.240	33.047
RESULTAT GLOBAL TOTAL DE L'EXERCICI		432.760	367.600
Atribuïble a interessos minoritaris (participacions no dominants)		3.747	5.632
Atribuïble als propietaris de la dominant		429.013	361.968

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 1.4).

L'estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidats juntament amb els estats totals de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell formen l'estat de canvis en el patrimoni net.

Les notes 1 a 44 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant de l'estat de canvis en el patrimoni net de l'exercici de 2017.

Estats de canvis en el patrimoni net del grup Banc Sabadell

Estats d'ingressos i despeses reconeguts consolidats
Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016

En milers d'euros

Fonts dels canvis en el patrimoni net	Capital	Prima d'emissió	Instruments de patrimoni emesos diferents del capital	Altres elements del patrimoni net	Guany acumulats	Reserves de revaloració	Altres reserves	(-) Accions pròpies	Resultat atribuïble als propietaris de la (-) Dividends a compte	Un altre resultat global acumulat	Interessos minoritaris: Un altre resultat global acumulat	Interessos minoritaris: Altres elements	Total	
Saldo d'obertura 31/12/2016	702.019	7.882.899	-	38.416	-	-	3.805.065	(101.384)	710.432	(111.281)	107.142	172	49.496	13.082.976
Efectes de la correcció d'errors	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Efectes dels canvis en les polítiques comptables	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo d'obertura 31/12/2016	702.019	7.882.899	-	38.416	-	-	3.805.065	(101.384)	710.432	(111.281)	107.142	172	49.496	13.082.976
Resultat global total del període	-	-	-	-	-	-	-	-	801.466	-	(372.453)	35	3.712	432.760
Altres variacions del patrimoni net	1.352	16.328	-	(5.933)	-	-	402.275	(4.959)	(710.432)	(347)	-	-	7.761	(293.955)
Emissió d'accions ordinàries	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'accions preferents	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'altres instruments de patrimoni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Exercici o venciment d'altres instruments de patrimoni emesos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Conversió de deute en patrimoni net	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reducció del capital	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dividends (o remuneracions als socis) (*)	-	-	-	-	-	-	(168.485)	-	-	(111.628)	-	-	-	(280.113)
Compra d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	-	(345.543)	-	-	-	-	-	(345.543)
Venda o cancel·lació d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	2.142	340.584	-	-	-	-	-	342.726
Reclassificació d'instruments financers del patrimoni net al passiu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reclassificació d'instruments financers del passiu al patrimoni net (***)	1.352	16.328	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17.680
Transferències entre components del patrimoni net (**)	-	-	-	(23.717)	-	-	622.868	-	(710.432)	111.281	-	-	-	-
Augment o (-) disminució del patrimoni net resultant de combinacions de negocis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pagaments basats en accions	-	-	-	17.784	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17.784
Altres augments o (-) disminucions del patrimoni net	-	-	-	-	-	-	(54.250)	-	-	-	-	-	7.761	(46.489)
Saldo d'obertura 31/12/2017	703.371	7.899.227	-	32.483	-	-	4.207.340	(106.343)	801.466	(111.628)	(265.311)	207	60.969	13.221.781

(*) Distribució del dividend complementari (vegeu la nota 3).

(**) Distribució del resultat de l'exercici de 2016 (vegeu la nota 3) i reclassificació a altres reserves d'aquells plans de remuneració basats en accions, vençuts durant l'exercici i no executats (vegeu la nota 34).

(***) Vegeu la nota 23.

(****) Vegeu la nota 34.

Les notes 1 a 44 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant de l'estat de canvis en el patrimoni net consolidat a 31 de desembre de 2017.

L'estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidats juntament amb els estats totals de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell formen l'estat de canvis en el patrimoni net.

Estats de canvis en el patrimoni net del grup Banc Sabadell

Estats d'ingressos i despeses reconeguts consolidats
Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016

En milers d'euros

Fonts dels canvis en el patrimoni net	Capital	Prima d'emissió	Instrumentos de patrimoni emesos diferents del capital	Altres elements del patrimoni net	Guany acumulats	Reserves de revaloració	Altres reserves	(-) Accions pròpies	Resultat atribuïble als propietaris de la dominant	(-) Dividends a compte	Un altre resultat global acumulat	Interessos minoritaris: Un altre resultat global acumulat	Interessos minoritaris: Altres elements	Total
Saldo d'obertura 31/12/2015	679.906	7.935.665	-	14.322	-	-	3.175.065	(238.454)	708.441	-	455.606	(39)	37.149	12.767.661
Efectes de la correcció d'errors	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Efectes dels canvis en les polítiques comptables	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo d'obertura 31/12/2015	679.906	7.935.665	-	14.322	-	-	3.175.065	(238.454)	708.441	-	455.606	(39)	37.149	12.767.661
Resultat global total del període	-	-	-	-	-	-	-	-	710.432	-	(348.464)	211	5.421	367.600
Altres variacions del patrimoni net	22.113	(52.766)	-	24.094	-	-	630.000	137.070	(708.441)	(111.281)	-	-	6.926	(52.285)
Emissió d'accions ordinàries	13.877	-	-	-	-	-	(15.877)	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'accions preferents	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'altres instruments de patrimoni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Exercici o venciment d'altres instruments de patrimoni emesos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Conversió de deute en patrimoni net	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reducció del capital	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dividends (o remuneracions als socis) (*)	-	(106.448)	-	-	-	-	(77.947)	135.695	-	(111.281)	-	-	-	(159.981)
Compra d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	-	(322.622)	-	-	-	-	-	(322.622)
Venda o cancel·lació d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	15.690	324.197	-	-	-	-	-	339.887
Reclassificació d'instruments financers del patrimoni net al passiu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reclassificació d'instruments financers del passiu al patrimoni net (***)	6.236	53.682	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	59.918
Transferències entre components del patrimoni net (**)	-	-	-	3.393	-	-	705.048	-	(708.441)	-	-	-	-	-
Augment o (-) disminució del patrimoni net resultant de combinacions de negocis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pagaments basats en accions	-	-	-	18.271	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18.271
Altres augments o (-) disminucions del patrimoni net	-	-	-	2.430	-	-	3.086	-	-	-	-	-	6.926	12.442
Saldo d'obertura 31/12/2016	702.019	7.882.899	-	38.416	-	-	3.805.065	(101.384)	710.432	(111.281)	107.142	172	49.490	13.082.976

Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 1.4).

Les notes 1 a 44 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant de l'estat de canvis en el patrimoni net consolidat a 31 de desembre de 2017.

Estats de fluxos d'efectiu consolidats del grup Banc Sabadell

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016

En milers d'euros

	Nota	2017	2016 (*)
Fluxos d'efectiu de les activitats d'explotació		15.750.046	4.149.262
Resultat de l'exercici		805.178	715.853
Ajustos per obtenir els fluxos d'efectiu de les activitats d'explotació		1.922.332	2.050.862
Amortització		402.243	395.896
Altres ajustos		1.520.089	1.654.966
Augment/disminució net dels actius d'explotació		(1.611.660)	(1.811.380)
Actius financers mantinguts per negociar		1.911.717	(1.172.098)
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		(4.699)	36.152
Actius financers disponibles per a la venda		956.589	(2.373.182)
Préstecs i partides a cobrar		(5.175.638)	1.583.632
Altres actius d'explotació		700.371	114.116
Augment/disminució net dels passius d'explotació		14.825.272	3.316.932
Passius financers mantinguts per negociar		(544.592)	338.933
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		4.704	-
Passius financers a cost amortitzat		15.677.746	2.481.603
Altres passius d'explotació		(312.587)	496.396
Cobraments/Pagaments per impost sobre els guanys		(191.076)	(123.005)
Fluxos d'efectiu de les activitats d'inversió		(1.716.593)	408.441
Pagaments		(4.044.857)	(1.015.913)
Actius tangibles	15	(588.086)	(581.077)
Actius intangibles	16	(376.703)	(288.998)
Inversions en negocis conjunts i associades	14	(52.930)	(8.953)
Entitats dependents i altres unitats de negoci	Annex 1	(400)	(136.885)
Actius no corrents i passius que s'han classificat com a mantinguts per a la venda		-	-
Inversions mantingudes fins al venciment		(3.026.738)	-
Altres pagaments relacionats amb activitats d'inversió		-	-
Cobraments		2.328.264	1.424.354
Actius tangibles	15, 37	249.029	356.795
Actius intangibles		-	-
Inversions en negocis conjunts i associades	14	187.327	85.407
Entitats dependents i altres unitats de negoci	Annex 1	1.100.869	-
Actius no corrents i passius que s'han classificat com a mantinguts per a la venda (**)	13, 38	791.038	982.152
Inversions mantingudes fins al venciment		-	-
Altres cobraments relacionats amb activitats d'inversió		-	-

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 1.4).

(**) Inclou l'efectiu percebut per l'alienació de Mediterráneo Vida (223 milions d'euros).

Les notes 1 a 44 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant de l'estat de fluxos d'efectiu consolidat de l'exercici de 2017.

Estats de fluxos d'efectiu consolidats del grup Banc Sabadell

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016

En milers d'euros

	Nota	2017	2016 (*)
Fluxos d'efectiu de les activitats de finançament		727.763	52.366
Pagaments		(764.963)	(787.521)
Dividends (***)		(280.113)	(159.981)
Passius subordinats	Annex 5	(115.790)	(302.373)
Amortització d'instruments de patrimoni propi		-	-
Adquisició d'instruments de patrimoni propi (***)		(345.543)	(322.822)
Altres pagaments relacionats amb activitats de finançament (****)		(23.517)	(2.345)
Cobraments		1.492.726	839.887
Passius subordinats	Annex 5	1.150.000	500.000
Emissió d'instruments de patrimoni propi		-	-
Alienació d'instruments de patrimoni propi (***)		342.726	339.887
Altres cobraments relacionats amb activitats de finançament		-	-
Efecte de les variacions dels tipus de canvi		(86.659)	(265.300)
Augment (disminució) net de l'efectiu i equivalents		14.674.556	4.344.769
Efectiu i equivalents a l'inici de l'exercici		11.688.250	7.343.481
Efectiu i equivalents al final de l'exercici		26.362.807	11.688.250
Promemòria			
FLUXOS D'EFECTIU CORRESPONENTS A:			
Interessos percebuts		5.156.766	4.975.485
Interessos pagats		1.161.233	1.513.810
Dividends percebuts		185.237	27.196
COMPONENTS DE L'EFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DE L'EXERCICI			
Efectiu		733.923	759.357
Saldos equivalents a l'efectiu en bancs centrals		25.097.038	10.122.725
Altres dipòsits a la vista		531.846	806.168
Altres actius financers		-	-
Menys: descoberts bancaris reintegrables a la vista		-	-
TOTAL EFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DE L'EXERCICI		26.362.807	11.688.250
<i>Del qual: en poder d'entitats del grup, però no disponible pel grup</i>			
		-	-

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 1.4).

(***) Vegeu l'estat de canvis en el patrimoni net consolidat.

(****) Import net de les despeses per les remuneracions de valor representatives de deute emeses (vegeu nota 20).

Les notes 1 a 44 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant de l'estat de fluxos d'efectiu consolidat de l'exercici de 2017.

MEMÒRIA DELS COMPTES ANUALS CONSOLIDATS DEL GRUP BANC SABADELL

Per als exercicis acabats el 31 de desembre de 2017 i el 31 de desembre de 2016.

Nota 1 – Activitat, polítiques i pràctiques de comptabilitat

1.1. Activitat

Banco de Sabadell, S.A. (a partir d'ara, també Banc Sabadell, el banc o la societat), amb domicili social a Alacant, avinguda Óscar Esplá, 37, té per objecte social el desenvolupament de l'activitat bancària i està subjecte a la normativa i les regulacions de les entitats bancàries que operen a Espanya. Pel que fa referència a la supervisió de Banc Sabadell en base consolidada, cal esmentar l'assumpció de les funcions com a supervisor prudencial per part del Banc Central Europeu (BCE) des de novembre de 2014.

El banc és la societat dominant d'un grup d'entitats (vegeu l'Annex 1) l'activitat de les quals controla directament o indirectament i que constitueixen, juntament amb aquest, el grup Banc Sabadell (a partir d'ara, el grup).

1.2. Bases de presentació

Els comptes anuals consolidats de l'exercici de 2017 del grup s'han elaborat d'acord amb el que estableixen les Normes internacionals d'informació financera adoptades per la Unió Europea (NIIF) d'aplicació al tancament de l'exercici de 2017, tenint en compte la Circular 4/2004 del Banc d'Espanya, de 22 de desembre, així com les seves modificacions successives i altres disposicions del marc normatiu d'informació financera aplicable al grup. Així, mostren la imatge fidel del patrimoni i de la situació financera consolidada del grup el 31 de desembre de 2017 i dels resultats de les seves operacions, dels canvis en el patrimoni net i dels fluxos d'efectiu, consolidats, que s'han produït en l'exercici de 2017.

Els comptes anuals consolidats s'han preparat a partir dels registres de comptabilitat mantinguts pel banc i per cadascuna de les entitats restants integrades en el grup. Inclouen les reclassificacions i els ajustos necessaris per homogeneïtzar els principis i les polítiques comptables, així com els criteris de valoració als aplicats pel grup, descrits en aquesta mateixa nota.

La informació continguda en aquests comptes anuals consolidats és responsabilitat dels administradors de l'entitat dominant del grup. Els comptes anuals consolidats de l'exercici de 2017 del grup han estat formulats pels administradors de Banc Sabadell en la reunió del Consell d'Administració de l'1 de febrer de 2018, i estan pendents d'aprovació per la Junta General d'Accionistes, la qual s'espera que els aprovi sense canvis significatius.

Aquests comptes anuals consolidats, llevat de menció en sentit contrari, es presenten en milers d'euros. Per tal de presentar els imports en milers d'euros, els saldos comptables han estat objecte d'arrodoniment; per això, és possible que els imports que apareguin en certes taules no siguin la suma aritmètica exacta de les xifres que els precedeixen.

Normes i interpretacions emeses per l'International Accounting Standards Board (IASB) que han entrat en vigor en l'exercici de 2017

Durant l'exercici de 2017 han entrat en vigor i han estat adoptades per la Unió Europea les normes següents:

Normes	Títols
Modificacions de la NIC 7	Iniciativa d'informació a revelar
Modificacions de la NIC 12	Reconeixement d'actius per impostos diferits per pèrdues no realitzades

Modificacions de la NIC 7 "Iniciativa d'informació a revelar"

Aquestes modificacions introdueixen requisits de desglossaments addicionals als ja existents per tal de millorar la informació proporcionada als usuaris dels estats financers sobre les activitats de finançament. En particular, requereixen que les entitats desglossin informació que permeti als usuaris dels estats financers avaluar els canvis en els passius proporcionats per les activitats de finançament. Tot i que no es requereix un format predeterminat, s'indica que una reconciliació dels passius a l'inici i al tancament de l'exercici amb els fluxos d'efectiu de les activitats de finançament és una via per complir amb aquestes obligacions. A aquest efecte s'ha incorporat un desglossament addicional (vegeu l'Annex 5).

Modificacions de la NIC 12 “Reconeixement d’actius per impostos diferits per pèrdues no realitzades”

El 19 de gener de 2016 l'IASB va publicar aquestes modificacions de la NIC 12 “Impost als guanys”, que és la norma que conté els requisits necessaris per fer el mesurament d’actius i passius per impostos diferits. Els canvis introduïts aclareixen com s’han de comptabilitzar els actius per impostos diferits relacionats amb els instruments de deute valorats a valor raonable.

De l’aplicació de les normes comptables esmentades no se n’han derivat efectes significatius en els comptes anuals consolidats del grup.

Normes i interpretacions emeses per l’IASB no vigents

El 31 de desembre de 2017, les següents són les normes i interpretacions més significatives per al grup que han estat publicades per l’IASB, però que no s’han aplicat en l’elaboració d’aquests comptes anuals consolidats o bé perquè la seva data d’efectivitat és posterior a la data d’aquests o bé perquè encara no han estat adoptades per la Unió Europea:

Normes i interpretacions	Títol	Aplicació obligatòria per a exercicis iniciats a partir de:
<i>Aprovades per a la seva aplicació a la UE</i>		
NIIF 9	Instruments financers	1 de gener de 2018
NIIF 15	Ingressos d’activitats ordinàries procedents de contractes amb clients	1 de gener de 2018
Aclariments a la NIIF 15	Ingressos d’activitats ordinàries procedents de contractes amb clients	1 de gener de 2018
Modificacions de la NIIF 4	Aplicació de la NIIF 9 “Instruments financers” amb la NIIF 4 “Contractes d’assegurances”	1 de gener de 2018
NIIF 16	Arrendaments	1 de gener de 2019
<i>No aprovades per a la seva aplicació a la UE</i>		
Modificacions de la NIIF 2	Classificació i mesurament de transaccions amb pagaments basats en accions	1 de gener de 2018
Millores anuals a les NIIF	Cicle 2014-2016	1 de gener de 2017 / 1 de gener de 2018
Modificacions de la NIC 40	Transferències d’inversions immobiliàries	1 de gener de 2018
Interpretació CINIIF 22	Transaccions en moneda estrangera i contraprestacions anticipades	1 de gener de 2018
Interpretació CINIIF 23	Incertesa sobre els tractaments dels impostos als guanys	1 de gener de 2019
Modificacions de la NIIF 9	Clàusules de prepagament amb compensació negativa	1 de gener de 2019
Modificacions de la NIC 28	Interessos a llarg termini en associades i negocis conjunts	1 de gener de 2019
NIIF 17	Contractes d’assegurances	1 de gener de 2021
Millores anuals a les NIIF	Cicle 2015-2017	1 de gener de 2019

El grup ha avaluat els impactes que es deriven d’aquestes normes i interpretacions i ha decidit no exercir-ne l’aplicació anticipada, en cas que sigui possible. Així mateix, llevat que a continuació s’indiqui el contrari, la direcció estima que la seva adopció no tindrà un impacte significatiu per al grup.

Aprovades per a la seva aplicació a la UE

NIIF 9 “Instruments financers”

Projecte d’implantació

El grup va iniciar a finals de l’exercici de 2014 un projecte sobre la implantació de la NIIF 9. Aquest projecte ha tingut una durada de tres anys (2015, 2016 i 2017) i s’ha caracteritzat per la seva transversalitat, ja que ha tingut impacte en els processos i sistemes del grup, així com en la governança i els controls de la informació financera. Aquest projecte ha estat liderat per un comitè específic que s’ha responsabilitzat de la coordinació de les diferents àrees del grup involucrades i del compliment dins el termini dels objectius d’implantació establerts per assegurar l’aplicació satisfactòria d’aquesta nova normativa en la data de la seva entrada en vigor (1 de gener de 2018).

El pla de treball dut a terme ha inclòs, entre altres aspectes, la documentació dels criteris adoptats per aplicar la norma i modificar les polítiques i els circuits comptables; l'actualització del *reporting* intern i extern; la implantació dels canvis necessaris en les metodologies i els sistemes per poder donar compliment als nous requeriments; l'adaptació dels fluxos d'informació als òrgans de govern i entre departaments, i del procés d'autoritacions i presa de decisions; la modificació de l'atribució de responsabilitats segons les funcions establertes, i el disseny de procediments de control en relació amb la nova normativa.

La implantació de la nova normativa ha tingut dos àmbits principals d'actuació. D'una banda, l'anàlisi dels canvis establerts per aquesta norma en relació amb la classificació dels instruments financers a l'efecte de la seva presentació i valoració i, de l'altra, l'anàlisi dels canvis en la classificació dels actius financers en funció de la seva morositat i en l'estimació de les pèrdues per deteriorament dels actius financers. A continuació, s'inclou una breu descripció del treball realitzat en aquests àmbits:

- *Classificació dels instruments financers a l'efecte de la seva presentació i valoració:*

S'ha realitzat una anàlisi dels models de negoci sota els quals el grup gestiona els seus actius financers i de les característiques dels fluxos d'efectiu contractuals d'aquests sobre la base dels fets i les circumstàncies existents l'1 de gener de 2018, amb l'objecte d'establir-ne la classificació en cadascuna de les carteres que estableix aquesta nova norma a l'efecte de la seva presentació i valoració.

- *Classificació dels actius financers en funció de la seva morositat i pèrdues per deteriorament dels actius financers:*

La incorporació de la NIIF 9 no ha suposat un canvi substancial en les eines i metodologies de què disposa el grup per a la seva gestió i seguiment, tot i que s'ha hagut de fer una avaluació de la manera com els aspectes nous d'aquesta norma s'havien d'incorporar als processos i sistemes ja establerts. En particular, l'entrada en vigor de la nova normativa ha comportat:

- L'adaptació i implementació en els sistemes dels *triggers* o indicadors que, conjuntament amb l'ús de models interns basats en qualificacions creditícies internes i alineats amb la gestió de riscos del grup, s'utilitzen per determinar la classificació de cada actiu financer en algun dels tres estats definits en la norma i la seva cobertura per deteriorament.

Per als acreditats avaluats sota aproximació col·lectiva, s'han definit uns llindars a partir de la comparativa de la probabilitat de *default* (PD) *lifetime* actual versus la PD *lifetime* d'origenació per a aquest període. Aquests llindars s'han determinat de tal manera que les taxes de morositat observades, per a un període prou llarg, són estadísticament diferents.

Per als acreditats significatius avaluats mitjançant una anàlisi individualitzada, s'ha establert un sistema de *triggers* d'increment significatiu del risc o d'indicis de deteriorament. En el sistema de *triggers* es cobreixen els indicis de deteriorament o de debilitats mitjançant la definició de:

- *Triggers* específics que indiquin increment significatiu del risc.
- *Triggers* específics que assenyalin indicis de deteriorament.
- *Triggers* que permeten la identificació de l'increment del risc i indicis de deteriorament, en funció de diferents llindars de prealerta.

Un equip d'analistes de risc experts analitzarà els acreditats amb *triggers* activats per concloure sobre l'existència d'un increment significatiu de risc o d'evidència objectiva de deteriorament i, per al cas d'evidència de deteriorament, si aquest esdeveniment o esdeveniments causants de la pèrdua tenen un impacte sobre els fluxos d'efectiu futurs estimats de l'actiu financer o del grup d'aquests.

- Els desenvolupaments d'eines d'anàlisis individuals i col·lectives.
- El desenvolupament de calibratges *lifetime* per avaluar l'increment significatiu del risc de crèdit.
- La incorporació de la informació *forward looking* en el càlcul de la pèrdua esperada i per determinar l'increment significatiu del risc de crèdit, per a la qual cosa s'han utilitzat models de projecció d'escenaris.

- L'aplicació de diferents escenaris per recollir l'efecte de la no linealitat de les pèrdues. En aquest sentit, s'estimen provisions necessàries davant diferents escenaris poc probables però plausibles.
- S'ha realitzat una estimació de les taxes de prepagament per a diferents productes i segments a partir de dades històriques observades (dades històriques des de 2000). Aquestes taxes de prepagament s'apliquen en la determinació de la pèrdua esperada *lifetime* de les exposicions classificades com a vigilància especial. Així mateix, s'aplica el quadre d'amortització pactat per a cada operació.
- La identificació de les següents operacions sense risc apreciable per a l'estimació de cobertura per risc de crèdit:
 - les operacions amb els bancs centrals;
 - les operacions amb administracions públiques de països de la Unió Europea, incloent-hi les derivades de préstecs de recompra inversa de valors representatius de deute públic;
 - les operacions amb administracions centrals de països classificats en el grup 1 a l'efecte del risc de país;
 - les operacions a nom de fons de garantia de dipòsits i fons de resolució, sempre que siguin homologables per la seva qualitat creditícia als de la Unió Europea;
 - les operacions que estiguin a nom de les entitats de crèdit i establiments financers de crèdit de països de la Unió Europea i, en general, de països classificats en el grup 1 a l'efecte del risc de país;
 - les operacions amb societats de garantia recíproca espanyoles i amb organismes o empreses públiques d'altres països classificades en el grup 1 a l'efecte del risc de país l'activitat principal de les quals sigui l'assegurament o aval de crèdit;
 - les operacions amb societats no financeres que tinguin la consideració de sector públic;
 - les bestretes sobre pensions i nòmines corresponents al mes següent, sempre que l'entitat pagadora sigui una administració pública i estiguin domiciliades a Banc Sabadell, i les bestretes diferents de préstecs.

Al llarg de l'exercici de 2017 el grup ha desenvolupat un procés que permet comparar les pèrdues per deteriorament d'actius financers obtingudes per aplicació de la normativa comptable vigent al tancament de l'exercici (NIC 39) amb les que s'obtingrien d'aplicar la NIIF 9 (*parallel run*), a fi d'assegurar la correcta implantació d'aquesta última i d'analitzar les noves dinàmiques en les cobertures derivades de la nova norma.

La conclusió del projecte d'implantació de la NIIF 9 ha permès al grup estimar-ne adequadament l'impacte en la data de la seva entrada en vigor i disposar dels processos, les eines i els controls necessaris per a la seva aplicació futura.

Impactes de la primera aplicació de la norma

A continuació, es desglossen els principals impactes en el grup derivats de la primera aplicació d'aquesta norma:

- *Classificació dels instruments financers a l'efecte de la seva presentació i valoració:*

D'acord amb les conclusions assolides després de l'anàlisi sobre models de negoci i de les característiques dels fluxos d'efectiu contractuals dels seus actius financers, hi ha una correspondència entre les carteres dels actius financers a l'efecte de la seva presentació i valoració que el grup ha utilitzat en la preparació dels seus estats financers consolidats de l'exercici de 2017, en els quals s'han aplicat els criteris de la NIC 39, i les que s'han començat a utilitzar després de l'entrada en vigor de la NIIF 9, de manera que no s'han produït canvis rellevants a l'efecte de la classificació de les operacions en el balanç consolidat.

D'aquesta manera, amb caràcter general:

- Els instruments de deute mantinguts pel grup registrats en les carteres de *"Préstecs i partides a cobrar"* i d' *"Inversions mantingudes fins al venciment"* de la NIC 39, que constitueixen la major part dels actius financers del grup, es gestionen amb un model de negoci que té com a objectiu mantenir actius financers per percebre els seus fluxos d'efectiu contractuals, de manera que s'han passat a classificar en la cartera d' *"Actius financers a cost amortitzat"* de la nova normativa. D'acord amb els requeriments establerts per aquesta, els instruments de deute assignats a aquesta cartera presentaran vendes poc freqüents o poc significatives, si bé el grup considera que les vendes d'actius financers pròxims al venciment i les motivades per l'increment del risc de crèdit dels actius financers o per gestionar el risc de concentració seran consistents amb el model de negoci amb el qual es gestionen els actius financers classificats en aquesta cartera.
- Els instruments de deute registrats en la cartera d' *"Actius financers disponibles per a la venda"* consisteixen, fonamentalment, en instruments financers adquirits per gestionar el balanç consolidat del grup i es gestionen amb un model de negoci mixt l'objectiu del qual combina la percepció dels seus fluxos d'efectiu contractuals i la venda, de manera que s'han passat a classificar en la cartera d' *"Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global"* de la nova normativa. Sota aquest model de negoci, les vendes d'actius financers són essencials, no accessòries, de manera que no s'han establert limitacions a la seva realització.
- Els instruments de deute registrats pel grup en les carteres d' *"Actius financers mantinguts per negociar"*, que es corresponen bàsicament amb la cartera de negociació, i *"Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats"* s'han classificat en les carteres de la mateixa denominació establertes per la nova normativa d'aplicació al grup.

No obstant això, la nova normativa exigeix que els instruments financers de renda fixa que es classifiquin en les carteres d' *"Actius financers a cost amortitzat"* o *"Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global"* tinguin condicions contractuals que donin lloc a fluxos d'efectiu en dates especificades que siguin només pagaments de principal i interessos (test d'SPPI) sobre el principal pendent. Encara que, atesa la naturalesa del negoci del grup, la pràctica totalitat dels seus instruments de deute no conté característiques que donin lloc a fluxos d'efectiu diferents dels corresponents al pagament de principal i interessos, el 31 de desembre de 2017 hi havia actius financers per classificats en les carteres de *"Préstecs i partides a cobrar"*, *"Inversions mantingudes fins al venciment"* i *"Actius financers disponibles per a la venda"* per un import de 161 milions d'euros que no complien amb les condicions contractuals esmentades, de manera que s'han passat a classificar, després de l'entrada en vigor de la NIIF 9, en la cartera d' *"Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats"*. Així mateix, s'han reclassificat actius financers que es trobaven registrats en la cartera d' *"Inversions mantingudes fins al venciment"* per un import de 2.037 milions d'euros el 31 de desembre de 2017 a la cartera d' *"Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global"*. El canvi en el criteri de valoració dels actius financers que, d'acord amb el que es descriu en aquest paràgraf, s'han reclassificat a altres carteres ha suposat un increment del saldo pel qual aquests figuren registrats en el balanç consolidat per un import de 84 milions d'euros.

Així mateix, després de l'entrada en vigor de la NIIF 9, el grup ha optat per incloure en la cartera d' *"Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global"* les inversions que manté en instruments de patrimoni que no s'hagin de classificar en la cartera d' *"Actius financers mantinguts per negociar"*. Aquests instruments de patrimoni es troben registrats a la cartera d' *"Actius financers disponibles per a la venda"* el 31 de desembre de 2017.

El desglossament dels actius financers del grup el 31 de desembre de 2017, agrupats tant en les carteres a l'efecte de la seva presentació i valoració utilitzades en la preparació dels comptes anuals consolidats de l'exercici de 2017 com en les vigents després de l'entrada en vigor de la NIIF 9, s'indica a continuació:

En milions d'euros

Carteres utilitzades en els comptes anuals consolidats de l'exercici de 2017 (NIC 39)	Import	Carteres utilitzades després de l'entrada en vigor de la NIIF 9	Import	Diferència
Préstecs i partides a cobrar i Inversions mantingudes fins al venciment	160.723	Actius financers a cost amortitzat	158.579	(2.144)
Actius financers disponibles per a la venda	13.181	Actius financers a valor raonable amb canvis en un altre resultat global	15.248	2.067
Actius financers mantinguts per negociar	1.573	Actius financers mantinguts per negociar	1.573	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	40	Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	40	-
		Actius financers no destinats a negociació valorats obligatòriament a valor raonable amb canvis en resultats	161	161
Total	175.517		175.601	84

Segons s'ha indicat anteriorment, com a conseqüència dels canvis derivats de les modificacions en les carteres en què es registren els actius financers a l'efecte de la seva presentació i valoració derivats de la primera aplicació de la NIIF 9, s'ha incrementat el saldo, de manera que aquests figuren registrats en el balanç consolidat del grup l'1 de gener de 2018 per un import de 84 milions d'euros, que, al seu torn, ha suposat un augment del patrimoni net consolidat per un import de 59 milions d'euros.

D'altra banda, en relació amb els passius financers, les carteres a l'efecte de la seva presentació i valoració establertes per la NIIF 9 són similars a les de la NIC 39, de manera que l'entrada en vigor de la nova normativa no ha tingut un impacte significatiu ni en la classificació ni en el registre dels passius financers del grup.

- *Classificació dels actius financers en funció de la seva morositat i pèrdues per deteriorament dels actius financers:*

El grup identifica els actius financers que presenten un deteriorament creditici en el moment d'alta en el balanç, per la seva originació o compra. Aquests actius registren, en cada tancament, els canvis en les pèrdues creditícies esperades durant la vida esperada de l'actiu. Per tant, en la seva estimació, sempre es preveuran pèrdues esperades *lifetime*. Així mateix, la taxa de descompte que s'apliqui a aquests actius serà la taxa d'interès efectiva (TIE) ajustada, que incorpora els fluxos d'efectiu esperats (de la mateixa manera que la TIE de la resta d'actius financers) i les pèrdues creditícies esperades.

Com a conseqüència de la primera aplicació de la NIIF 9, s'han reclassificat a la categoria de risc dubtós 259 milions d'euros. Aquest impacte s'ha degut, principalment, a:

- Adaptació de la definició de dubtós del grup a riscos vençuts de més de 90 dies, que ha modificat la definició de risc dubtós per raó de la morositat a TSB, fet que ha suposat un canvi en la classificació de les operacions amb algun import vençut per principal, interessos o despeses pactats contractualment, amb més de 90 dies d'antiguitat, si bé s'han pres en consideració les característiques particulars de les operacions originades o comprades amb deteriorament creditici. Vegeu la definició dels riscos classificats en la categoria de risc dubtós en l'apartat 1.3.4 d'aquesta nota.
- La definició d'un criteri quantitatiu basat en dies d'impagament per classificar com a dubtós per raons diferents de la morositat les exposicions que han estat classificades en la categoria de risc dubtós en els últims 12 mesos.

Respecte del total de 259 milions d'euros reclassificats a la categoria de risc dubtós, 237 milions d'euros estaven classificats com a risc normal i 22 milions d'euros com a risc normal en vigilància especial.

Aquest increment de risc dubtós per l'entrada en vigor de la NIIF 9 ha suposat un impacte en la ràtio de morositat del grup de 18 punts bàsics.

En termes de pèrdues per deteriorament dels actius financers, el principal impacte en termes relatius s'ha derivat de l'aplicació de la pèrdua esperada *lifetime* a les operacions en què s'hagi produït un increment significatiu del risc des del seu reconeixement i a la introducció d'escenaris en la consideració de la no linealitat de les pèrdues.

L'entrada en vigor de la NIIF 9 ha suposat un increment de les correccions de valor per deteriorament d'actius de 900 milions d'euros.

L'impacte principal en termes relatius s'ha produït en la categoria de risc normal en vigilància especial, a causa de l'aplicació de pèrdues esperades *lifetime* i de l'impacte de la no linealitat de les pèrdues, que han suposat un increment de dues vegades les correccions de valor respecte de les registrades sota la NIC 39.

Per a les categories de risc normal i risc dubtós, els *drivers* que han suposat un increment de correccions de valor més significatius han estat la consideració de la no linealitat de les pèrdues, així com els increments de la *loss given default* (LGD).

Per incloure la no linealitat de les pèrdues, s'han considerat tres escenaris macroeconòmics, un escenari central, un escenari advers i un escenari favorable, els quals han estat definits en l'àmbit del grup; les seves probabilitats d'ocurrència són del 65%, el 20 % i el 15%, respectivament. Per fer les projeccions d'aquests escenaris es consideren horitzons temporals a cinc anys, en què les variables considerades són l'evolució del PIB, la taxa d'atur i el preu de l'habitatge.

L'augment de les correccions de valor ha suposat un increment en la ràtio de cobertura de dubtosos del grup de 9,55 punts percentuals i una disminució del patrimoni net consolidat per un import de 630 milions d'euros.

- *Comptabilitat de cobertures comptables*

Atès que el grup ha optat per continuar aplicant els requeriments de la NIC 39, l'entrada en vigor de la NIIF 9 no ha tingut cap impacte en la comptabilitat de les operacions de cobertura.

- *Impacte en capital*

Els nous requeriments de cobertures d'insolvències exigits per l'entrada en vigor de la NIIF 9, així com l'increment dels actius fiscals per impostos diferits a causa de l'increment de cobertures, han suposat un impacte de 77 punts bàsics en la ràtio CET1 *fully loaded*.

NIIF 15 "Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients"

La NIIF 15 estableix els nous requeriments per al reconeixement d'ingressos basant-se en el principi que una entitat ha de reconèixer ingressos per reflectir la transferència dels béns o serveis promesos als clients en una quantitat tal que reflecteixi la consideració a què l'entitat espera tenir dret a canvi d'aquests béns o serveis.

Aquest principi es reflecteix en un model de reconeixement d'ingressos. Aquest model consta de cinc passos, entre els quals les entitats han d'identificar obligacions d'acompliment separades en els contractes amb clients, assignar el preu de la transacció a les diferents obligacions que s'hagin identificat i reconèixer ingressos quan o a mesura que l'entitat satisfaci la seva obligació d'acompliment. Així, s'espera que la norma tingui més impacte en les empreses que venen productes i serveis en una oferta combinada o les que participen en projectes de llarg termini, com ara les que operen en els sectors de telecomunicacions, programari, enginyeria, construcció i immobiliari.

Tenint en compte les activitats principals del grup i el fet que la norma no és aplicable als instruments financers i altres drets o obligacions contractuals sota l'abast de la NIC 39 (NIIF 9, quan entri en vigor), la primera aplicació d'aquesta norma no ha tingut un impacte significatiu en els estats financers consolidats del grup.

Aclariments a la NIIF 15 “Ingressos d’activitats ordinàries procedents de contractes amb clients”

Es tracta d’aclariments sobre la identificació de les obligacions d’acompliment, del principal versus l’agent, i de la concessió de llicències i la seva meritació, així com algunes precisions sobre les regles de transició.

Modificacions de la NIIF 4 “Aplicació de la NIIF 9 ‘Instruments financers’ amb la NIIF 4 ‘Contractes d’assegurances’”

Aquestes modificacions tenen per objecte donar resposta a les preocupacions d’algunes entitats, especialment a les que tenen la condició d’asseguradores, per les diferents dates de primera aplicació de la NIIF 9 i la nova norma sobre contractes d’assegurances, que encara no ha estat aprovada. Aquestes preocupacions es refereixen tant a la possibilitat que es produeixin asimetries comptables i volatilitat en resultats si s’aplica abans la NIIF 9 que la nova norma sobre contractes d’assegurances com a les dificultats i els costos d’implantació d’ambdues normes.

Per això s’introdueixen dues opcions que podran utilitzar les entitats que emeten contractes d’assegurances d’acord amb la NIIF 4:

- Reclassificar des del compte de pèrdues i guanys de l’exercici al patrimoni net part dels ingressos i les despeses que sorgeixin dels actius financers designats.
- No aplicar temporalment IFRS 9, en el cas d’entitats l’activitat predominant de les quals sigui l’emissió de contractes d’assegurança dins de l’abast de la NIIF 4.

Aquesta modificació no té un impacte rellevant en el grup.

NIIF 16 “Arrendaments”

Al gener de 2016, l’IASB va publicar una nova norma sobre arrendaments, que deroga la NIC 17 “Arrendaments”, i estableix nous criteris per a la identificació dels contractes d’arrendament i per a la seva comptabilització, tant per arrendadors com per arrendataris.

La NIIF 16 estableix un model de control per identificar aquests contractes, i distingeix entre contractes d’arrendament i de serveis sobre la base de l’existència d’un actiu especificat que es trobi sota el control de l’arrendatari.

Aquesta norma incorpora canvis significatius en la comptabilitat dels arrendataris, ja que elimina la distinció entre arrendaments financers i operatius, i estableix l’exigència general de registrar el dret d’ús sobre els béns arrendats en el balanç i un passiu en concepte d’arrendament, amb l’excepció dels arrendaments a curt termini o sobre actius de valor baix. La norma no introdueix modificacions significatives en la comptabilització d’aquests contractes per part dels arrendadors. Així mateix, la NIIF 16 introdueix modificacions en la comptabilitat de les operacions de *sale and leaseback*. Tanmateix, en la data de primera aplicació d’aquesta norma no caldrà que les entitats revaluïn si les operacions de *sale and leaseback* realitzades en exercicis passats per a les quals es van donar de baixa els actius compleixen amb els requeriments de la NIIF 15 per ser considerades com a vendes. En el cas específic de les transaccions que van ser registrades com a vendes amb arrendament operatiu posterior, els contractes d’arrendament s’han de comptabilitzar seguint els mateixos criteris que la resta d’arrendaments operatius que hi hagi en la data de primera aplicació de la norma.

Atès el volum dels contractes d’arrendament operatiu vigents en què les entitats consolidades actuen com a arrendatàries, el grup no espera que es derivin impactes patrimonials significatius en els estats financers consolidats de l’aplicació futura d’aquesta norma.

No aprovades per a la seva aplicació a la UE

Modificacions de la NIIF 2 “Classificació i mesurament de transaccions amb pagaments basats en accions”

Aquestes modificacions necessiten qüestions específiques com ara la comptabilització dels efectes de les condicions d’adquisició de drets sobre el mesurament de pagaments basats en accions a liquidar en efectiu, la classificació dels pagaments basats en accions quan aquests es liquiden nets d’impostos, i alguns aspectes de la comptabilització de les modificacions dels termes i les condicions dels pagaments basats en accions.

Millores anuals de les NIIF “Cicle 2014-2016”

Aquestes millores incorporen modificacions no urgents de les normes NIIF 1 “Adopció per primera vegada de les NIIF”, NIIF 12 “Informació a revelar sobre participacions en altres entitats” i NIC 28 “Inversions en associades i negocis conjunts”.

Modificacions de la NIC 40 “Transferències d’inversions immobiliàries”

Aquestes modificacions estableixen que només serà possible registrar un actiu com a inversió immobiliària, o reclassificar-lo a un altre epígraf del balanç, quan hi hagi evidència que s’ha produït un canvi en el seu ús. En particular, d’acord amb aquestes modificacions, un canvi en les intencions de la direcció amb relació a l’ús de l’actiu no constitueix per si mateix una evidència de canvi en l’ús de l’actiu.

Interpretació CINIIF 22 “Transaccions en moneda estrangera i contraprestacions anticipades”

Aquesta interpretació es refereix al tractament de les transaccions en moneda estrangera quan una entitat reconeix una partida no monetària que sorgeix del pagament o cobrament d’una bestreta realitzada anteriorment al registre de l’actiu, despesa o ingrés associat a aquest.

En aquests casos, el tipus de canvi que s’ha d’utilitzar és el de la data en què es reconeix la bestreta cobrada o pagada. En cas que hi hagi diverses bestretes, s’utilitzarà per a cada una d’aquestes el tipus de canvi de la data en què es reconeguin.

Interpretació CINIIF 23 “Incertesa sobre els tractaments dels impostos als guanys”

Aquesta interpretació estableix com estimar la posició tributària comptable quan hi hagi incertesa sobre els tractaments dels impostos als guanys. En aquest sentit, requereix que les entitats determinin si les posicions tributàries incertes han de ser valorades per separat o de manera agregada i si és probable que l’autoritat tributària accepti un tractament tributari incert aplicat, o que es pretengui aplicar, en la preparació de l’impost als guanys:

- en cas que sigui així, les entitats han de determinar la seva posició tributària comptable consistentment amb el tractament tributari usat o planificat;
- en cas contrari, les entitats han de reflectir l’efecte de la incertesa en la determinació de la seva posició tributària comptable.

Modificacions a la NIIF 9 “Clàusules de prepagament amb compensació negativa”

Aquesta modificació permet que aquells actius financers els fluxos de caixa dels quals representin només pagaments de principal i interessos, excepte pel fet que en el cas de la seva cancel·lació anticipada donin lloc a pagaments compensatoris per part de l’entitat prestadora al prestatari, es puguin valorar, sota determinades circumstàncies, pel seu cost amortitzat o pel seu valor raonable amb contrapartida en el patrimoni net.

Modificacions a la NIC 28 “Interessos a llarg termini en associades i negocis conjunts”

Aquestes modificacions aclareixen que les entitats han d’aplicar la NIIF 9, incloent-hi els seus requeriments en relació amb el deteriorament d’instruments financers, als interessos a llarg termini en associades i negocis conjunts que formin part de la inversió neta en l’entitat associada o en el negoci conjunt, però que no es valorin pel mètode de la participació.

NIIF 17 “Contractes d’assegurances”

La NIIF 17 estableix els principis de reconeixement, mesurament, presentació i desglossament dels contractes d’assegurances. L’objectiu de la NIIF 17 és assegurar que les entitats proporcionen informació rellevant i fidedigna sobre aquest tipus de contractes.

D’acord amb aquesta norma, els contractes d’assegurances combinen trets dels instruments financers i dels contractes de serveis. A més a més, molts contractes d’assegurances generen fluxos d’efectiu que varien substancialment i que tenen una gran durada. Amb l’objectiu de proporcionar informació útil sobre aquests aspectes, la NIIF 17:

- combina el mesurament actual dels fluxos d’efectiu futurs amb el reconeixement d’ingressos al llarg del període en què es prestin els serveis establerts en els contractes.

- presenta els resultats pels serveis prestats separatament de les despeses i els ingressos financers d'aquests contractes.
- requereix que les entitats decideixin si reconeixeran la totalitat dels seus ingressos i despeses financeres pels contractes d'assegurances en el compte de pèrdues i guanys o si part d'aquests resultats es reconeixeran en el patrimoni net.

Milliores anuals de les NIIF "Cicle 2015-2017"

Aquestes millores incorporen modificacions menors de les normes NIC 12 "Impost als guanys", NIC 23 "Costos per interessos" i NIC 28 "Inversions en associades i negocis conjunts".

No hi ha cap principi comptable o criteri de valoració que, tenint un efecte significatiu en els comptes anuals consolidats del grup de l'exercici de 2017, s'hagi deixat d'aplicar en la seva elaboració.

Estimacions realitzades

La preparació dels comptes anuals consolidats exigeix l'ús de certes estimacions comptables. Així mateix, exigeix a la direcció que exerceixi el seu judici en el procés d'aplicar les polítiques comptables del grup. Aquestes estimacions poden afectar l'import dels actius i passius i el desglossament dels actius i passius contingents en la data dels comptes anuals consolidats, així com l'import dels ingressos i les despeses de l'exercici.

Les principals estimacions efectuades es refereixen als conceptes següents:

- Les pèrdues per deteriorament de determinats actius financers (vegeu les notes 1.3.4, 7, 8, 9 i 11).
- Les hipòtesis emprades en el càlcul actuarial dels passius i compromisos per retribucions postocupació (vegeu les notes 1.3.17 i 22).
- La vida útil dels actius tangibles i intangibles (vegeu les notes 1.3.10, 1.3.12, 15 i 16). En l'exercici s'han actualitzat les vides útils dels actius intangibles. Aquesta reestimació no ha provocat un impacte material en el compte de resultats.
- La valoració dels fons de comerç de consolidació (vegeu les notes 1.3.12 i 16).
- Les provisions i la consideració de passius contingents (vegeu les notes 1.3.16 i 22).
- El valor raonable d'actius financers no cotitzats (vegeu la nota 6).
- El valor raonable dels actius immobiliaris mantinguts en el balanç (vegeu les notes 1.3.9, 1.3.10, 1.3.13 i 6).
- La recuperabilitat dels actius diferits no monetitzables i crèdits fiscals (vegeu la nota 40).

Tot i que les estimacions estan basades en el millor coneixement de la direcció de les circumstàncies actuals i previsibles, els resultats finals podrien diferir d'aquestes estimacions.

1.3. Principis i polítiques comptables i criteris de valoració aplicats

A continuació, es descriuen els principis i les polítiques comptables, així com els criteris de valoració més significatius aplicats per elaborar aquests comptes anuals consolidats:

1.3.1 Principis de consolidació

En el procés de consolidació es distingeix entre entitats dependents, negocis conjunts, entitats associades i entitats estructurades.

Entitats dependents

Les entitats dependents són aquelles sobre les quals el grup té el control, situació que es produeix quan el grup està exposat, o té dret, a rendiments variables procedents de la seva implicació en la participada i té la capacitat d'influir en aquests rendiments a través del seu poder sobre aquesta.

Perquè es consideri que hi ha control han de concórrer les circumstàncies següents:

- Poder: Un inversor té poder sobre una participada quan té drets en vigor que li proporcionen la capacitat de dirigir les activitats rellevants, és a dir, les que afecten de manera significativa els rendiments de la participada.
- Rendiments: Un inversor està exposat, o té dret, a rendiments variables per la seva implicació en la participada quan els rendiments que obté per aquesta implicació poden variar en funció de l'evolució econòmica de la participada. Els rendiments de l'inversor poden ser només positius, només negatius o alhora positius i negatius.
- Relació entre poder i rendiments: Un inversor controla una participada si l'inversor no tan sols té poder sobre aquesta i està exposat, o té dret, a uns rendiments variables per la seva implicació en aquesta, sinó també la capacitat d'utilitzar el seu poder per influir en els rendiments que obté per aquesta implicació en la participada.

En el moment de prendre el control d'una entitat dependent, el grup aplica el mètode d'adquisició que preveu el marc normatiu per a les combinacions de negoci (vegeu la nota 1.3.2), llevat que es tracti de l'adquisició d'un actiu o grup d'actius.

Els estats financers de les entitats dependents es consoliden amb els del banc per aplicació del mètode d'integració global.

La participació de tercers en el patrimoni net consolidat del grup es presenta en l'epígraf "*Interessos minoritaris (participacions no dominants)*" del balanç consolidat, i la part del resultat de l'exercici atribuïble a aquests es presenta en l'epígraf "*Resultat de l'exercici - Atribuïble a interessos minoritaris (participacions no dominants)*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Negocis conjunts

Són aquelles entitats sobre les quals es tenen acords contractuals de control conjunt, en virtut dels quals les decisions sobre les activitats rellevants les prenen de manera unànime les altres entitats amb qui comparteix el control.

Les inversions en negocis conjunts es valoren per aplicació del mètode de la participació, és a dir, per la fracció del patrimonial net que representa la participació de cada entitat en el seu capital una vegada considerats els dividendes percebuts d'aquestes i altres eliminacions patrimonials.

El grup no ha mantingut inversions en negocis conjunts en l'exercici de 2017.

Entitats associades

Són entitats associades aquelles sobre les quals el grup exerceix una influència significativa, que es manifesta, en general, encara que no exclusivament, pel fet de mantenir una participació, directa o indirecta, del 20% o més dels drets de vot de la participada.

En els comptes anuals consolidats, les entitats associades es valoren pel mètode de la participació.

Entitats estructurades

Una entitat estructurada és una entitat que ha estat dissenyada de manera que els drets de vot o similars no siguin el factor decisiu a l'hora de decidir qui controla l'entitat.

En els casos en què el grup participa en entitats, o les constitueix, per a la transmissió de riscos o altres fins, o amb l'objectiu de permetre l'accés als clients a determinades inversions, es determina, considerant el que estableix el marc normatiu, si hi ha control, segons s'ha descrit anteriorment, i, per tant, si han de ser objecte de consolidació o no. En particular, es prenen en consideració, entre d'altres, els factors següents:

- Anàlisi de la influència del grup en les activitats rellevants de l'entitat que puguin arribar a influir en l'import dels seus rendiments.
- Compromisos implícits o explícits del grup per donar suport financer a l'entitat.
- Identificació del gestor de l'entitat i anàlisi del règim de retribucions.
- Existència de drets d'exclusió (possibilitat de revocar els gestors).
- Exposició significativa del grup als rendiments variables dels actius de l'entitat.

Entre aquestes entitats es troben els denominats "fons de titulització d'actius", que són consolidats en els casos en què, basant-se en l'anàlisi anterior, es determina que el grup ha mantingut el control. Per a aquestes operacions, generalment hi ha acords contractuals de suport financer d'ús comú en el mercat de les titulitzacions, i no hi ha acords de suport financer significatiu addicional al que s'ha establert contractualment. Per tot això, es considera que, per a la pràctica totalitat de les titulitzacions realitzades pel grup, els riscos transferits no es poden donar de baixa de l'actiu del balanç consolidat, i les emissions dels fons de titulització es registren com a passius en el balanç consolidat del grup. El 31 de desembre de 2017, no hi havia cap suport financer significatiu del grup a titulitzacions no consolidades.

En el cas de les societats i els fons d'inversió i de pensions gestionats pel grup (en la major part dels casos, fons detallistes sense personalitat jurídica sobre els quals els inversors adquireixen unitats alíquotades que els proporcionen la propietat del patrimoni gestionat), es considera que no compleixen amb els requeriments del marc normatiu per considerar-los entitats estructurades, alhora que s'analitzen amb els mateixos criteris que les entitats dependents.

Aquestes societats i fons són autosuficients pel que fa a les seves activitats i no depenen d'una estructura de capital que pugui arribar a impedir la realització de les seves activitats sense suport financer addicional, per la qual cosa no són objecte de consolidació.

En l'Annex 2 es facilita el desglossament de les entitats estructurades del grup.

En tots els casos, la consolidació dels resultats generats per les societats que s'integren en el grup en un exercici es realitza tenint en compte, únicament, els relatius al període comprès entre la data d'adquisició i el tancament de l'exercici. Així mateix, la consolidació dels resultats generats per les societats alienades en l'exercici s'efectua tenint en compte, únicament, els relatius al període comprès entre l'inici de l'exercici i la data d'alienació.

En el procés de consolidació s'han eliminat tots els saldos i les transaccions importants entre les societats que integren el grup en la proporció que els correspongui en funció del mètode de consolidació aplicat.

Les entitats financeres i asseguradores del grup, tant dependents com associades i independentment del país on estiguin localitzades, estan subjectes a la supervisió i regulació de diferents organismes. Les lleis vigents en les diferents jurisdiccions, juntament amb la necessitat de complir amb uns requeriments mínims de capital i l'actuació supervisora, són circumstàncies que podrien afectar la capacitat d'aquestes entitats bancàries per transferir fons en forma de diners en efectiu, dividendes, préstecs o bestretes.

En la nota 2 s'inclou la informació sobre les adquisicions i alienacions més significatives que han tingut lloc en l'exercici. En l'Annex 1 es facilita informació significativa sobre les societats que s'integren en el grup.

1.3.2 Combinacions de negocis

Una combinació de negocis és una transacció, o qualsevol altre esdeveniment, pel qual el grup obté el control d'un negoci o diversos. El registre comptable de les combinacions de negocis s'efectua per aplicació del mètode de l'adquisició.

D'acord amb aquest mètode, l'entitat adquirent ha de reconèixer en els seus estats financers els actius adquirits i els passius assumits, considerant també els passius contingents, segons el seu valor raonable; incloent-hi els que l'entitat adquirida no tenia reconeguts comptablement. Alhora, aquest mètode requereix l'estimació del cost de la combinació de negocis, que normalment es correspon amb la contraprestació lliurada, definit com el valor raonable, en la data d'adquisició, dels actius lliurats, dels passius incorreguts davant dels antics propietaris del negoci adquirit i dels instruments de patrimoni emesos, si escau, per l'entitat adquirent.

El grup reconeix un fons de comerç en els comptes anuals consolidats si en la data d'adquisició hi ha una diferència positiva entre:

- la suma de la contraprestació lliurada més l'import de tots els interessos minoritaris i el valor raonable de les inversions prèvies en el negoci adquirit, i
- el valor raonable dels actius i passius reconeguts.

Si la diferència és negativa, es registra en l'epígraf "*Fons de comerç negatiu reconegut en resultats*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

En els casos en què l'import de la contraprestació depengui d'esdeveniments futurs, qualsevol contraprestació contingent és reconeguda com a part de la contraprestació lliurada i mesurada pel seu valor raonable en la data d'adquisició. Així mateix, els costos associats a l'operació no formen, a aquests efectes, part del cost de la combinació de negocis.

Si el cost de la combinació de negocis o el valor raonable assignat als actius, passius o passius contingents de l'entitat adquirida no es pot determinar de manera definitiva, la comptabilització inicial de la combinació de negocis es considerarà provisional. En tot cas, el procés ha de quedar completat en el termini màxim d'un any des de la data d'adquisició i amb efecte en aquesta data.

Els interessos minoritaris en l'entitat adquirida es valoren prenent com a base el percentatge proporcional dels actius nets identificats de l'entitat adquirida. En el cas de compres i alienacions d'aquests interessos minoritaris, es comptabilitzen com a transaccions de capital quan no donen lloc a un canvi de control. No es reconeix cap pèrdua ni guany en el compte de pèrdues i guanys consolidat i no es torna a valorar el fons de comerç inicialment reconegut. Qualsevol diferència entre la contraprestació lliurada o rebuda i la disminució o l'augment dels interessos minoritaris, respectivament, es reconeix en reserves.

Pel que fa a les aportacions no monetàries de negocis a entitats associades o controlades conjuntament en què es produeix una pèrdua de control sobre aquests, la política comptable del grup suposa el registre en el compte de pèrdues i guanys consolidat del guany o la pèrdua completa, i valora la participació romanent al seu valor raonable, si escau.

1.3.3 Valoració dels instruments financers i registre de les variacions sorgides en la seva valoració posterior

Generalment, tots els instruments financers es registren inicialment pel seu valor raonable (vegeu definició en la nota 6), que, llevat d'evidència en contra, coincideix amb el preu de la transacció. Com a norma general, les compres i vendes convencionals d'actius financers es comptabilitzen, en el balanç consolidat del grup, aplicant la data de liquidació.

Les variacions en el valor dels instruments financers amb origen en la meritació d'interessos i conceptes assimilats es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat, en els epígrafs "*Ingressos per interessos*" o "*Despeses per interessos*", segons que correspongui, excepte en el cas dels derivats (vegeu la nota 1.3.5). Els dividendes percebuts d'altres societats es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què neix el dret de percebre'ls.

Les variacions en les valoracions que es produeixen amb posterioritat al registre inicial per causes diferents de les esmentades en el paràgraf anterior es tracten en funció de la classificació dels actius i passius financers:

Actius i passius financers mantinguts per negociar

Els actius i passius financers mantinguts per negociar inclouen els actius i passius financers que s'han adquirit o emès per tal d'efectuar-los o readquirir-los a curt termini o que són part d'una cartera d'instruments financers identificats i gestionats conjuntament per a la qual s'han portat a terme actuacions recents per obtenir guanys a curt termini. També es consideren actius i passius mantinguts per negociar les posicions curtes de valors com a conseqüència de vendes d'actius adquirits temporalment amb pacte de retrocessió no opcional o de valors rebuts en préstec, així com els instruments derivats que no compleixen la definició de contracte de garantia financera ni s'han designat com a instruments de cobertura comptable.

Els derivats financers implícits en altres instruments financers o en altres contractes principals es registren separatament com a derivats quan els seus riscos i característiques no estan estretament relacionats amb els dels contractes principals i sempre que aquests contractes principals no es trobin classificats en els epígrafs "Actius financers mantinguts per negociar", "Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats" o "Passius financers mantinguts per negociar".

Les variacions en el valor raonable d'aquests instruments es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Actius i passius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys

Aquesta categoria inclou els instruments financers que, designats en el seu reconeixement inicial, tenen la consideració d'instruments financers híbrids, no formen part dels instruments financers mantinguts per negociar, i estan valorats íntegrament pel seu valor raonable. També inclou els actius financers que es gestionen conjuntament amb passius per contractes d'assegurança valorats pel seu valor raonable o que es gestionen conjuntament amb passius financers i derivats per tal de reduir significativament l'exposició global al risc de tipus d'interès.

Les variacions en el valor raonable d'aquests instruments es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Actius financers disponibles per a la venda

Aquesta categoria inclou els valors representatius de deute i els instruments de patrimoni que no són inversions en societats dependents, associades o negocis conjunts, i no s'han classificat en altres categories.

Les variacions del valor raonable d'aquests actius es registren transitòriament, netes d'impostos, en l'epígraf "Un altre resultat global acumulat" del patrimoni net consolidat, llevat que procedeixin de diferències de canvi derivades d'actius financers monetaris, que es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Els imports inclosos en l'epígraf "Un altre resultat global acumulat" continuen formant part del patrimoni net consolidat fins que es produeixi la baixa en el balanç consolidat de l'actiu en què tenen el seu origen, moment en què es cancel·len amb càrrec o abonament al compte de pèrdues i guanys consolidat, o fins que es determini l'existència d'un deteriorament en el valor de l'instrument financer.

Préstecs i partides a cobrar

Aquesta categoria inclou els actius financers que, pel fet que no es negocien en un mercat actiu ni és obligatori valorar-los pel seu valor raonable, tenen fluxos d'efectiu d'un import determinat o determinable i en què es recuperarà tot el desemborsament fet pel grup, excloent-ne les raons imputables a la solvència del deutor. Es recull la inversió procedent de l'activitat típica de crèdit, com ara els imports d'efectiu disposats i pendents d'amortitzar pels clients en concepte de préstec o els dipòsits prestats a altres entitats, sigui quina sigui la seva instrumentació jurídica, i els valors representatius de deute no cotitzat, així com els deutes contrets pels compradors de béns o usuaris de serveis que constitueixin part del negoci del grup.

En el seu reconeixement inicial es registren pel seu valor raonable, incorporant-hi els costos directament relacionats amb la transacció.

Després del seu reconeixement inicial es valoren a cost amortitzat, el qual s'ha d'entendre com el cost d'adquisició corregit pels reemborsaments de principal i la part imputada en el compte de pèrdues i guanys consolidat, utilitzant el mètode del tipus d'interès efectiu, de la diferència entre el cost inicial i el valor corresponent de reemborsament al venciment. Així mateix, el cost amortitzat es minora per qualsevol reducció de valor per deteriorament reconeguda directament com una disminució de l'import de l'actiu o mitjançant un compte corrector o partida compensadora del seu valor.

El tipus d'interès efectiu és el tipus d'actualització que iguala exactament el valor d'un instrument financer amb els fluxos d'efectiu estimats durant la vida esperada de l'instrument, a partir de les seves condicions contractuals, com ara opcions d'amortització anticipada, però sense considerar pèrdues per risc de crèdit futures. Per als instruments financers a tipus d'interès fix, el tipus d'interès efectiu coincideix amb el tipus d'interès contractual establert en el moment de la seva adquisició més, si escau, les comissions que, per la seva naturalesa, siguin assimilables a un tipus d'interès. En els instruments financers a tipus d'interès variable, el tipus d'interès efectiu coincideix amb la taxa de rendiment vigent per tots els conceptes fins a la primera revisió del tipus d'interès de referència que hagi de tenir lloc.

Els interessos meritats calculats pel mètode del tipus d'interès efectiu es registren en l'epígraf "*Ingressos per interessos*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Inversions mantingudes fins al venciment

Aquesta categoria inclou els valors representatius de deute que tenen una data de venciment precisa i donen lloc a pagaments en data i per quanties fixes o predeterminables, i sobre els quals es té la intenció i capacitat demostrada de mantenir-los fins al venciment.

Els criteris de valoració de les inversions mantingudes fins al venciment són iguals que els dels préstecs i partides a cobrar.

Passius financers a cost amortitzat

Els passius financers a cost amortitzat corresponen als passius financers que no tenen cabuda en els epígrafs restants del balanç consolidat i que responen a les activitats típiques de captació de fons de les entitats financeres, siguin quins siguin la seva forma d'instrumentalització i el seu termini de venciment.

En particular, s'inclou en aquesta categoria el capital amb naturalesa de passiu financer que es correspon amb l'import dels instruments financers emesos pel grup que, tenint la naturalesa jurídica de capital, no compleixen els requisits per poder-los qualificar com a patrimoni net consolidat a efectes comptables. Bàsicament, són les accions emeses que no incorporen drets polítics i la rendibilitat de les quals s'estableix en funció d'un tipus d'interès, fix o variable.

Després del seu reconeixement inicial es valoren a cost amortitzat, aplicant criteris anàlegs als préstecs i partides a cobrar i a les inversions mantingudes fins al venciment, registrant els interessos meritats, calculats pel mètode del tipus d'interès efectiu, en l'epígraf "*Despeses per interessos*" del compte de pèrdues i guanys consolidat. Tanmateix, en el cas en què el grup disposi de discrecionalitat respecte al pagament dels cupons associats als instruments financers emesos i classificats com a passius financers, la política comptable del grup és reconèixer aquests amb càrrec a reserves.

El valor raonable dels instruments financers del grup el 31 de desembre de 2017 i 2016 es desglossa en la nota 6.

1.3.4 Deteriorament del valor dels actius financers

Un actiu financer es considera deteriorat i, per tant, se'n corregeix el valor comptable per reflectir l'efecte d'aquest deteriorament, quan hi ha una evidència objectiva que s'ha produït un esdeveniment o l'efecte combinat de diversos esdeveniments que dona lloc a:

- En el cas d'instruments de deute, incloent-hi els crèdits i valors representatius de deute, un impacte negatiu en els fluxos d'efectiu futurs que es van estimar en el moment de formalitzar la transacció.
- En el cas d'instruments de patrimoni, que no se'n podrà recuperar el valor comptable.

Com a criteri general, la correcció de valor comptable dels instruments financers a causa del seu deteriorament s'efectua amb càrrec al compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què es manifesta aquest deteriorament, i les recuperacions de les pèrdues registrades prèviament, si s'escau, també es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què el deteriorament desapareix o es redueix. No obstant això, la recuperació de les pèrdues per deteriorament registrades prèviament corresponents a instruments de patrimoni classificats com a actius financers disponibles per a la venda es reconeixen en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat.

El càlcul del deteriorament dels actius financers es realitza en funció del tipus d'instrument i d'altres circumstàncies que els puguin afectar, un cop tingudes en compte les garanties rebudes. El grup reconeix tant comptes correctors, quan es constitueixen provisions per insolvències per cobrir les pèrdues estimades, com sanejaments directes contra l'actiu, quan s'estima que la recuperació és remota.

En termes generals, el reconeixement en el compte de pèrdues i guanys consolidat de la meritació d'interessos sobre la base dels termes contractuals s'interromp per a tots els instruments de deute qualificats com a deteriorats. Si amb posterioritat es recuperen aquests interessos, l'import cobrat es reconeix en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Instruments de deute valorats a cost amortitzat

Amb l'objectiu de determinar les pèrdues per deteriorament, el grup porta a terme un seguiment dels deutors de caràcter individual, almenys per a tots els que siguin significatius, i col·lectiu per als grups d'actius financers que presenten característiques de risc de crèdit similars indicatives de la capacitat dels deutors per pagar els imports pendents. Quan un instrument concret no es pugui incloure en cap grup d'actius amb característiques de risc similars, s'analitzarà exclusivament de manera individual per determinar si està deteriorat i, si s'escau, per estimar la pèrdua per deteriorament.

El grup disposa de polítiques, mètodes i procediments per estimar les pèrdues en què es pot incórrer com a conseqüència dels riscos de crèdit que manté, tant per la insolvència atribuïble a les contraparts com per risc de país. Aquestes polítiques, mètodes i procediments s'apliquen en la concessió, l'estudi i la formalització dels instruments de deute i exposicions fora del balanç, així com en la identificació del seu possible deteriorament i, si s'escau, en el càlcul dels imports necessaris per a la cobertura de les pèrdues estimades.

Classificació comptable en funció del risc de crèdit per insolvència

El grup ha establert criteris que permeten identificar els acreditats que presentin debilitats o evidències objectives de deteriorament i classificar-los en funció del seu risc de crèdit.

En els apartats següents es desenvolupen els principis i la metodologia de classificació utilitzats pel grup.

Definició de les categories de classificació

Els instruments de deute no inclosos en la cartera d'actius financers mantinguts per negociar, així com les exposicions fora del balanç, es classifiquen, en funció del risc de crèdit per insolvència, en:

- Risc normal:

- Operacions que no compleixen els requisits per classificar-les en altres categories.
- Risc normal en vigilància especial: operacions que, sense complir amb els criteris per classificar-les individualment com a risc dubtós o fallit, presenten debilitats que poden suposar pèrdues superiors a les d'altres operacions similars classificades com a risc normal.

- Risc dubtós:

- Per raó de la morositat del titular: operacions amb algun import vençut per principal, interessos o despeses pactats contractualment, amb caràcter general, amb més de 90 dies d'antiguitat, si bé es prenen en consideració les característiques particulars dels mercats en què operen les entitats dependents estrangeres i de les operacions originades o comprades amb deteriorament creditici, llevat que sigui procedent classificar-los com a fallits. També s'inclouen en aquesta categoria les garanties concedides quan l'avalat hagi incorregut en morositat de l'operació avalada. Així mateix, s'hi inclouen els imports de totes les operacions d'un titular quan les operacions amb imports vençuts amb caràcter general, tal com s'ha indicat anteriorment, de més de 90 dies d'antiguitat, siguin superiors al 20% dels imports pendents de cobrament.

- Per raons diferents de la morositat del titular: operacions en què, sense concórrer les circumstàncies per classificar-les en les categories de fallits o dubtosos per raó de la morositat, es presentin dubtes raonables sobre el seu reemborsament total en els termes pactats contractualment; així com les exposicions fora del balanç no qualificades com a dubtoses per raó de la morositat el pagament de les quals per part del grup sigui probable i la seva recuperació dubtosa.

- Risc fallit:

El grup dona de baixa del balanç consolidat les operacions que, després d'una anàlisi individualitzada, es considerin de molt difícil recuperació. Dins d'aquesta categoria s'inclouen els riscos dels clients que estan en concurs de creditors amb petició de liquidació, així com les operacions classificades com a dubtoses per raons de morositat amb una antiguitat superior als quatre anys, excepte els saldos que disposin de garanties eficaces suficients. Igualment s'hi inclouen operacions que, sense presentar cap de les dues situacions anteriors, tenen un deteriorament notori i irrecuperable de la seva solvència.

En les situacions anteriors, el grup dona de baixa del balanç consolidat qualsevol import registrat juntament amb la seva provisió, sense perjudici de les actuacions que es puguin dur a terme per intentar aconseguir-ne el cobrament fins que no s'hagin extingit definitivament els drets de percebre'l, tant per prescripció o condonació com per altres causes.

Criteris de classificació d'operacions

El grup aplica una diversitat de criteris per classificar els acreditats i les operacions en les diferents categories en funció del seu risc creditici. Entre aquests, es troben:

- Criteris automàtics.
- Criteris específics per als refinançaments.
- Criteris basats en indicadors.

Els factors automàtics i els criteris de classificació específics per als refinançaments constitueixen l'algorisme de classificació i cura i s'apliquen sobre la totalitat de la cartera.

Així mateix, a fi de permetre una identificació primerenca de les debilitats i del deteriorament de les operacions, el grup estableix indicadors o *triggers*, i diferencia entre acreditats significatius i no significatius. En particular, els acreditats no significatius que, un cop hagin superat l'algorisme de classificació automàtica, no compleixin cap de les seves condicions per passar a dubtós o en vigilància especial són avaluats mitjançant indicadors que tenen com a objectiu la identificació d'indicis de debilitat que poden suposar assumir pèrdues superiors a altres operacions similars classificades com a risc normal. Aquest *trigger* es basa en la millor estimació actual de probabilitat de caiguda a dubtós associada a cada operació (*trigger* sintètic).

Les operacions classificades com a dubtoses es reclassifiquen a risc normal quan, com a conseqüència del cobrament total o parcial dels imports impagats en el cas de dubtosos per raons de morositat o per haver superat el període de cura en el cas de dubtosos per raons diferents de la morositat, desapareixen les causes que en el seu dia en van motivar la classificació com a dubtoses, llevat que subsisteixin altres raons que n'aconsellin el manteniment en aquesta categoria.

Com a resultat d'aquests procediments, el grup classifica els seus acreditats en les categories de risc normal en vigilància especial o dubtós per raons de la morositat del titular, o les manté com a risc normal.

Classificació individual

El grup ha establert un llindar en termes d'exposició per considerar els acreditats com a significatius, basat en nivells segons el paràmetre d'exposició a l'incompliment (EAD).

Per als acreditats significatius s'estableix un sistema d'indicadors que permeten la identificació de debilitats o d'indicis de deteriorament. Un equip expert d'analistes de risc analitza els acreditats amb indicadors activats per concloure sobre l'existència de debilitats o d'evidència objectiva de deteriorament i, per al cas d'evidència de deteriorament, si aquest esdeveniment o esdeveniments causants de la pèrdua tenen un impacte sobre els fluxos d'efectiu futurs estimats de l'actiu financer o del seu grup.

El sistema d'indicadors dels acreditats significatius està automatitzat i té en compte les especificitats de segments de comportament diferenciat de la cartera creditícia. A continuació, s'enumeren els aspectes que pretén identificar el sistema d'indicadors:

- Dificultats financeres significatives de l'emissor o de l'obligat: són indicatives d'un esdeveniment de deteriorament en la mesura que, per la seva significativitat, limitin la capacitat de l'emissor o obligat per satisfer les seves obligacions financeres.
- En aquest sentit, per identificar un deteriorament cal considerar tant variables indicatives d'una mala situació econòmica i financera com variables que siguin potencials causants o que anticipin aquesta mala situació econòmica i financera.
- Incompliment de clàusules contractuals, impagaments o retards en el pagament d'interessos: a més dels impagaments superiors a 90 dies, que formen part de l'algoritme automàtic de classificació, s'identifiquen impagaments o retards de menys de 90 dies, que poden ser un indicatiu de deteriorament.
- Per dificultats financeres se li atorguen a l'acreditat concessions o avantatges que no es considerarien d'una altra manera: la concessió de refinançaments a un deutor en dificultats podria evitar o retardar l'incompliment de les seves obligacions i, al seu torn, el reconeixement del deteriorament associat a l'actiu financer vinculat a aquest deutor.
- Probabilitat que el prestatari entri en concurs de creditors: en casos en què hi ha una elevada probabilitat que el prestatari entri en fallida o reestructuració, la solvència dels emissors o obligats es veu ostensiblement afectada, i pot donar lloc a un esdeveniment de pèrdua en funció de l'impacte en els fluxos futurs a percebre.
- La desaparició d'un mercat actiu per a l'actiu financer a causa de dificultats financeres: la suspensió d'actius financers emesos per l'obligat o emissor pot significar una situació econòmica i financera compromesa i, per tant, una baixa capacitat per satisfer les seves obligacions.

El grup fa una revisió anual de la raonabilitat dels llindars i de les cobertures d'anàlisi individualitzada assolides amb la seva aplicació.

Els nivells definits situen per sobre del llindar de significativitat, i, per tant, havent de quedar subjectes a una anàlisi experta individualitzada, un volum d'acreditats que permet una cobertura raonable sobre el total de l'exposició creditícia.

Classificació col·lectiva

Per als acreditats que no superen el llindar de significativitat i que, a més a més, no hagin estat classificats com a dubtosos o en vigilància especial per l'algoritme automàtic de classificació, el grup té definit un indicador sintètic mitjançant el qual identifica les exposicions que presenten debilitats que poden suposar pèrdues superiors a les d'altres operacions similars classificades com a risc normal. En aquest sentit, el grup ha establert llindars que, un cop superats, suposen la seva classificació automàtica com a risc normal en vigilància especial per les debilitats associades.

Operacions de refinançament i reestructuració

Les polítiques i els procediments en matèria de gestió de risc de crèdit aplicats pel grup garanteixen un seguiment detallat dels acreditats, i posen de manifest la necessitat de realitzar provisions quan s'evidencien indicis de deteriorament de la seva solvència (vegeu la nota 4). Per això, el grup constitueix les provisions d'insolvències requerides per a les operacions en què la situació del seu acreditat així ho exigeixi abans de formalitzar les operacions de reestructuració/refinançament, que s'han d'entendre com:

- Operació de refinançament: Es concedeix o utilitza per raons econòmiques o legals relacionades amb dificultats financeres, actuals o previsibles, del titular per cancel·lar una o diverses operacions concedides pel grup, o per la qual es posen aquestes operacions totalment o parcialment al corrent de pagaments, per tal de facilitar als titulars el pagament del seu deute (principal i interessos) perquè no pot, o es preveu que no ha de poder, complir amb les seves condicions dins el termini establert i en la forma escaient.

- Operació reestructurada: Es modifiquen les condicions financeres d'una operació per raons econòmiques o legals relacionades amb les dificultats, actuals o previsibles, del titular, per tal de facilitar el pagament del deute (principal i interessos) perquè el titular no pot, o es preveu que no ha de poder, complir amb aquestes condicions dins el termini establert i en la forma escaient, encara que aquesta modificació estigui prevista en el contracte. En tot cas, es consideren com a reestructurades les operacions en què es modifiquen les condicions per allargar-ne el termini de venciment, variar el quadre d'amortització per minorar l'import de les quotes a curt termini o disminuir-ne la freqüència, o establir o allargar el termini de carència de principal, d'interessos o de tots dos, llevat que es pugui provar que les condicions es modifiquen per motius diferents de les dificultats financeres dels titulars i siguin anàlogues a les que aplicarien altres entitats en el mercat per a riscos similars.

La formalització de la modificació de les condicions contractuals no suposa un deteriorament significatiu addicional de la situació de l'acreditat que obligui a la constitució de provisions addicionals.

Si una operació està classificada en una categoria de risc determinada, l'operació de refinançament no suposa una millora automàtica en la seva consideració de risc. Per a les operacions refinançades l'algoritme estableix la seva classificació inicial en funció de les seves característiques; principalment, que es donin dificultats financeres en l'acreditat i que concorrin determinades clàusules com ara períodes dilatats de carència. Posteriorment, l'algoritme modifica la classificació inicial en funció dels períodes de cura fixats. Només es considerarà la classificació en una categoria de menys risc si es produeix un increment quantitatiu i qualitatiu de les garanties eficaces que donen suport a l'operació i s'ha demostrat una millora significativa de la recuperació de l'operació continuada en el temps, de manera que no es produeixen millores immediates pel simple fet del refinançament.

Pel que fa als préstecs refinançats/reestructurats classificats com a normals, s'analitzen de manera específica les diferents tipologies d'operacions per, si escau, reclassificar-les en una categoria de més risc utilitzant les mateixes categories que les descrites en l'apartat anterior (és a dir, actius dubtosos per raó de la morositat de la contrapart, quan presentin, amb criteri general, impagaments superiors a 90 dies o, per raons diferents de la morositat, quan hi hagi dubtes raonables sobre la seva recuperabilitat).

Les estimacions de les pèrdues per deteriorament de crèdit que es determinin, i que siguin coherents amb aquesta classificació comptable del risc, es proveeixen en el mateix moment en què s'identifiquen.

La metodologia d'estimació de les pèrdues per a aquestes carteres en general és similar a la de la resta d'actius financers valorats a cost amortitzat. Però sí que es té en compte que, *a priori*, una operació que s'ha hagut de reestructurar per poder atendre les seves obligacions de pagament ha de tenir una estimació de pèrdues superior a la d'una operació que mai no ha tingut problemes d'impagament, fora que s'aportin prou garanties addicionals eficaces que justifiquin el contrari.

Posteriorment a la qualificació inicial de l'operació, la qualificació a una categoria de menys risc estarà justificada per una evidència significativa de millora en l'expectativa de recuperació de l'operació, ja sigui perquè l'acreditat ha estat atenent durant un termini prolongat i sostingut de temps les seves obligacions de pagament o perquè el deute inicial s'ha repagat en un percentatge significatiu. Però l'operació continuarà estant identificada com una operació de reestructuració o refinançament.

Determinació de cobertures

El grup aplica els criteris descrits tot seguit per al càlcul de les cobertures de les pèrdues per risc de crèdit.

En relació amb les operacions identificades sense risc apreciable (fonamentalment, les realitzades amb bancs centrals, administracions i empreses públiques i entitats financeres, tots ells pertanyents a la Unió Europea o a certs països considerats sense risc), se'ls aplica un percentatge de cobertura del 0%, excepte en el cas de les operacions classificades com a dubtoses, en què es duu a terme una estimació individualitzada del deteriorament. En el procés d'estimació es calcula l'import necessari per a la cobertura, d'una banda, del risc de crèdit imputable al titular i, de l'altra, del risc de país. Quan es donen simultàniament raons per a la cobertura del risc de crèdit del titular i del risc de país, s'apliquen els criteris de cobertura més exigits.

El grup considera com a mètrica d'exposició per a la seva cobertura els saldos disposats actualment i l'estimació de les quanties que s'espera desemborsar en cas d'entrada en mora de les exposicions fora del balanç mitjançant l'aplicació d'un factor de conversió (*credit conversion factor* o CCF).

Per a les operacions qualificades com a dubtoses, es realitza una estimació de les pèrdues incorregudes, enteses com la diferència entre l'import actual d'exposició i els fluxos futurs d'efectiu estimats, tal com es descriu més endavant.

El grup utilitza horitzons menors en determinats segments quan disposa d'evidència que els procediments de reclassificació asseguruen que els esdeveniments de pèrdua es detecten en un termini inferior.

Posteriorment, aquests fluxos d'efectiu s'actualitzen al tipus d'interès efectiu de l'instrument (si el tipus contractual és fix) o al tipus d'interès contractual efectiu en la data de l'actualització (quan aquest sigui variable).

En els apartats següents es descriuen les diferents metodologies del grup.

Estimacions individualitzades de les cobertures

Són objecte d'estimació individualitzada:

- Les cobertures de les operacions dubtoses dels acreditats individualment significatius.
- Si s'escau, les operacions o acreditats les característiques dels quals no permetin un càlcul col·lectiu de deteriorament.
- Les cobertures de les operacions identificades sense risc apreciable classificades com a dubtoses, tant per raó de la morositat com per raons diferents d'aquesta.

El grup ha desenvolupat una metodologia per a l'estimació d'aquestes cobertures, calculant la diferència entre l'import comptable brut de l'operació i el valor actualitzat de l'estimació dels fluxos d'efectiu que s'espera cobrar, descomptats utilitzant el tipus d'interès efectiu. Per fer-ho es tenen en compte les garanties eficaces rebudes. Per a la valoració de l'import recuperable a partir d'aquestes garanties es prenen com a referència els paràmetres mitjans dels models d'estimació col·lectiva de deteriorament adaptant-ho, si escau, a la millor informació disponible en l'anàlisi individual.

S'estableixen tres mètodes per al càlcul del valor recuperable en actius avaluats de manera individual:

- Enfocament de descompte de fluxos de caixa: deutors per als quals s'estima capacitat de generar fluxos de caixa futurs amb el desenvolupament del seu propi negoci, de manera que permeti, mitjançant el desenvolupament de l'activitat i l'estructura econòmica i financera de la companyia, la devolució de part o de la totalitat del deute contret. Implica l'estimació de *cash flows* obtinguts per l'acreditat en el desenvolupament del seu negoci.
- Enfocament de recuperació de garanties reals: deutors sense capacitat de generar fluxos de caixa amb el desenvolupament del seu propi negoci, que es veuen obligats a liquidar actius per fer front al pagament dels seus deutes. Implica l'estimació de *cash flows* a partir de l'execució de garanties.
- Enfocament mixt: deutors per als quals s'estima capacitat de generar fluxos de caixa futurs i que, a més, disposen d'actius extrafuncionals. Aquests fluxos poden ser complementats amb vendes potencials d'actius patrimonials no funcionals, en la mesura que no siguin necessaris per al desenvolupament de la seva activitat i, en conseqüència, per a la generació d'aquests fluxos de caixa futurs.

Estimacions col·lectives de les cobertures

Són objecte d'estimació col·lectiva:

- Les exposicions classificades com a risc normal (incloent-hi les classificades en vigilància especial), per a les quals el grup considera que s'ha incorregut en la pèrdua però en què aquesta no s'ha comunicat ("cobertura IBNR"), ja que no s'ha posat de manifest el deteriorament en operacions considerades individualment.
- Les exposicions classificades com a dubtoses que no s'avaluïn a través de l'estimació individualitzada de cobertures.

En fer el càlcul de la pèrdua per deteriorament col·lectiva, el grup –tenint en compte el que estableix la Guia d'aplicació de la NIC 39 i les referències emeses per l'ESMA sobre aquesta– pren en consideració, principalment, els aspectes següents:

- El procés d'estimació del deteriorament té en compte totes les exposicions creditícies, excepte les de sense risc apreciable no dubtoses, per a les quals s'utilitzaran els mètodes establerts pel Banc d'Espanya basant-se en les dades i els models estadístics que agreguen el comportament mitjà de les entitats del sector bancari a Espanya. El grup reconeix una pèrdua per deteriorament igual a la millor estimació per models interns disponible, tenint en compte tota la informació rellevant de què es disposi sobre les condicions existents al final del període sobre el qual s'informa.
- A fi de realitzar una avaluació col·lectiva del deteriorament, els actius financers s'agrupen en funció de la similitud en les característiques relatives al risc de crèdit per tal d'estimar paràmetres de risc diferenciats per a cada grup homogeni. Aquesta segmentació és diferent segons el paràmetre de risc estimat. La segmentació té en compte l'experiència històrica de pèrdues observada per un grup homogeni d'actius (segment), un cop condicionada a la situació econòmica actual, que és representativa de les pèrdues incorregudes no reportades que es produiran en aquest segment. Aquesta segmentació discrimina el risc, està alineada amb la gestió i s'utilitza en els models interns del grup amb diversos usos contrastats per les unitats de control intern i el supervisor. Finalment, està sotmesa a proves de *back-test* recurrents i a l'actualització i revisió freqüent de les estimacions per incorporar tota la informació disponible.

Classificació i cobertura per risc de crèdit per raó de risc de país

Es considera risc de país el risc que concorre en les contraparts residents en un determinat país per circumstàncies diferents del risc comercial habitual (risc sobirà, risc de transferència o riscos derivats de l'activitat financera internacional). El grup classifica les operacions efectuades amb tercers en diferents grups en funció de l'evolució econòmica dels països, la seva situació política, el marc regulador i institucional i la capacitat i experiència de pagaments, i assigna a cada un d'ells diferents percentatges de provisió per insolvència.

Són actius dubtosos per materialització del risc de país les operacions amb obligats finals residents en països que presenten dificultats prolongades per fer front al servei del seu deute, en què es considera dubtosa la possibilitat de recobriment, així com les exposicions fora del balanç la recuperació de les quals es consideri remota a causa de les circumstàncies imputables al país.

Els nivells de provisió per aquest concepte no són significatius en relació amb les cobertures per deteriorament constituïdes pel grup.

Garanties

Es consideren eficaces les garanties reals i personals per a les quals el grup en demostrï la validesa com a mitigant del risc de crèdit.

En cap cas es consideren admissibles com a garanties eficaces aquelles l'eficàcia de les quals depengui substancialment de la qualitat creditícia del deutor o del grup econòmic del qual, si s'escau, formi part.

Complint amb aquestes condicions, es poden considerar eficaces els següents tipus de garanties:

- Garanties immobiliàries instrumentades com a hipoteques immobiliàries amb primera càrrega:
 - Edificis i elements d'edificis acabats:
 - Habitatges.
 - Oficines i locals comercials i naus polivalents.
 - Resta d'edificis, com ara naus no polivalents i hotels.
 - Sòl urbà i urbanitzable ordenat.
 - Resta de béns immobles.
- Garanties pignoratives sobre instruments financers:
 - Dipòsits en efectiu.
 - Instruments de renda variable en entitats cotitzades i títols de deute emesos per emissors de reconeguda solvència.
- Altres garanties reals:
 - Béns mobles rebuts en garantia.
 - Successives hipoteques sobre immobles.
- Garanties personals que impliquen la responsabilitat directa i mancomunada dels nous avaladors davant del client; aquests han de ser persones o entitats la solvència dels quals estigui prou demostrada per tal de garantir l'amortització íntegra de l'operació segons les condicions acordades.

El grup té criteris de valoració de les garanties reals per als actius ubicats a Espanya alineats amb la normativa vigent. En particular, el grup aplica criteris de selecció i contractació de proveïdors de valoracions orientats a garantir la independència d'aquests i la qualitat de les valoracions; tots ells són societats i agències de taxació inscrites en el Registre Especial de Societats de Taxació del Banc d'Espanya, i les valoracions es duen a terme segons els criteris establerts en l'Ordre ECO/805/2003, sobre normes de valoració de béns immobles i determinats drets per a certes finalitats financeres.

Les garanties immobiliàries d'operacions de crèdit i els immobles es taxen en el moment de la seva concessió o alta; aquests últims a través de la compra, adjudicació o dació en pagament i quan l'actiu té una caiguda de valor significatiu. A més a més, s'apliquen uns criteris d'actualització mínima que garanteixen una freqüència anual en el cas dels actius deteriorats (vigilància especial, dubtosos i immobles adjudicats o rebuts en pagament de deutes) o triennal per als deutes d'elevat import en situació normal sense símptomes de risc latent. S'utilitzen metodologies estadístiques per a l'actualització de les taxacions únicament per als actius anteriors quan són de reduïda exposició i risc, encara que almenys triennalment s'efectua una taxació ECO completa.

Per als actius ubicats a la resta de la Unió Europea la taxació es realitza segons el que estableix el Reial decret 716/2009, de 24 d'abril, i, a la resta del món, per empreses i/o experts amb capacitat i experiència reconegudes en el país.

Per estimar les cobertures de pèrdues per risc de crèdit, el grup ha desenvolupat metodologies internes que, per determinar l'import que s'ha de recuperar de les garanties immobiliàries, prenen com a punt de partida el valor de taxació, que s'ajusta tenint en consideració el temps necessari per executar aquestes garanties, la tendència de preus i la capacitat i experiència de realització d'immobles similars pel que fa a preus i terminis per part del grup, així com els costos d'execució, els costos de manteniment i els costos de venda.

Contrast global de les provisions per risc de crèdit i per deteriorament d'actius immobiliaris

El grup ha establert metodologies de contrast retrospectiu (*backtesting*) entre les pèrdues estimades i les realment realitzades.

Fruit d'aquest contrast, el grup estableix modificacions sobre les metodologies internes quan, de manera significativa, el contrast periòdic mitjançant proves retrospectives mostri diferències entre les pèrdues estimades i l'experiència de pèrdues reals.

Així mateix, tant les metodologies com les proves de contrast són revisades per les funcions de control intern.

Instruments de deute valorats a valor raonable

L'import de les pèrdues per deteriorament incorregudes en els valors representatius de deute inclosos en l'epígraf "*Actius financers disponibles per a la venda*" és igual a la diferència positiva entre el seu cost d'adquisició, net de qualsevol amortització de principal, i el seu valor raonable menys qualsevol pèrdua per deteriorament prèviament reconeguda en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Quan hi ha evidències objectives que el descens en el valor raonable és degut al seu deteriorament, les minusvàlues latents reconegudes directament en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" en el patrimoni net consolidat es registren immediatament en el compte de pèrdues i guanys consolidat. Per concloure sobre l'existència d'evidència objectiva de deteriorament de valor dels instruments de deute, el grup analitza l'existència de possibles esdeveniments causants de pèrdues. De manera general el grup considera com a indicis de deteriorament:

- l'increment de la probabilitat que l'emissor entri en una situació de reorganització financera;
- la desaparició d'un mercat actiu per a l'actiu financer en qüestió, i
- la rebaixa en la qualificació creditícia.

En el cas d'instruments de deute sobirà, l'avaluació de possibles deterioraments es fa mitjançant l'anàlisi de les oscil·lacions en les cotitzacions de mercat motivades, principalment, per les variacions de primes de risc, així com l'anàlisi continuada de la solvència de cadascun dels estats.

Si amb posterioritat al reconeixement d'un deteriorament es recuperen totes o part d'aquestes pèrdues, el seu import es reconeix en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de recuperació.

Instruments de patrimoni

L'import de les pèrdues per deteriorament incorregudes en instruments de patrimoni inclosos en l'epígraf "*Actius financers disponibles per a la venda*" és igual a la diferència positiva entre el seu cost d'adquisició, net de qualsevol amortització de principal, i el seu valor raonable menys qualsevol pèrdua per deteriorament prèviament reconeguda en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Quan hi ha evidències objectives que el descens en el valor raonable és degut al seu deteriorament, les minusvàlues latents reconegudes directament en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" en el patrimoni net consolidat es registren immediatament en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Per concloure sobre l'existència d'evidència objectiva de deteriorament de valor dels instruments de patrimoni, el grup analitza si s'ha produït un descens prolongat o significatiu en el valor raonable de la inversió per sota del seu cost. En particular, el grup deteriora aquestes inversions davant descensos, determinats separatament, superiors a un període de 18 mesos o a un percentatge de caiguda del valor raonable del 40%, tenint en compte el nombre d'instruments que es manté per a cada inversió individualitzada i el seu preu unitari de cotització.

Per als instruments de patrimoni no cotitzats el grup calcula una valoració per descompte de fluxos, utilitza variables i/o dades directament observables de mercat com ara un *net asset value* publicat, o dades comparables i multiplicadors sectorials d'emissors similars a fi de determinar les correccions de valor. Els instruments de patrimoni valorats al seu cost d'adquisició constitueixen excepcions i no són significatius en relació amb els comptes anuals consolidats del grup. Al tancament dels exercicis de 2017 i 2016 no hi ha inversions en instruments de patrimoni cotitzats per als quals al tancament no s'hagi considerat com a referència del seu valor raonable el preu de cotització.

Si amb posterioritat al reconeixement d'un deteriorament es recuperen totes o part d'aquestes pèrdues, l'import es reconeix en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" en el patrimoni net consolidat.

En el cas de les participacions en entitats associades incloses en l'epígraf "*Inversions en negocis conjunts i associades*", el grup estima l'import de les pèrdues per deteriorament per a cadascuna d'aquestes comparant el seu import recuperable amb el seu valor comptable. El deteriorament registrat és el resultat d'una anàlisi individualitzada de la cartera de participades, que es valoren en funció d'un *net asset value* o de les projeccions dels seus resultats, projeccions que s'agrupen segons els sectors d'activitat (immobiliària, renovables, industrial, financeres, etc.), i s'avaluen els factors macroeconòmics i específics del sector que poden afectar l'activitat d'aquestes empreses, per estimar-ne així el valor en ús.

En particular, les participades asseguradores es valoren aplicant la metodologia *market consistent embedded value*; les relacionades amb l'activitat immobiliària, sobre la base del valor liquidatiu, i les participades financeres, a partir de múltiples sobre valor comptable i/o sobre benefici d'entitats cotitzades comparables.

Les pèrdues per deteriorament es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat del període en què es produeixen, i les recuperacions posteriors es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de recuperació.

1.3.5 Operacions de cobertura

El grup utilitza els derivats financers per (i) facilitar aquests instruments als clients que els sol·liciten, (ii) gestionar els riscos de les posicions pròpies del grup (derivats de cobertura) o (iii) beneficiar-se dels canvis en els seus preus. En aquest sentit, utilitza tant derivats financers negociats en mercats organitzats com negociats bilateralment amb la contrapart fora de mercats organitzats (OTC).

Els derivats financers que no es poden tractar en qualitat de cobertura es consideren com a derivats mantinguts per negociar. Les condicions perquè un derivat financer es pugui considerar com de cobertura són les següents:

- El derivat financer ha de cobrir el risc de variacions en el valor dels actius i passius produïdes per oscil·lacions del tipus d'interès i/o del tipus de canvi (cobertura de valors raonables), el risc d'alteracions en els fluxos d'efectiu estimats amb origen en actius i passius financers, compromisos i transaccions previstes altament probables (cobertura de fluxos d'efectiu) o el risc de la inversió neta en un negoci a l'estranger (cobertura d'inversions netes en negocis a l'estranger).
- El derivat financer ha d'eliminar eficaçment algun risc inherent a l'element o la posició coberts durant tot el termini previst de cobertura tant en termes d'eficàcia prospectiva com retrospectiva. Per fer-ho, el grup analitza si en el moment de contractar la cobertura s'espera que, en condicions normals, aquesta actuï amb un alt grau d'eficàcia i verifica durant tota la seva vida, mitjançant els tests d'efectivitat, que els resultats de la cobertura oscil·len en el rang de variació del 80% al 125% respecte al resultat de la partida coberta.
- S'ha de documentar adequadament que la contractació del derivat financer va tenir lloc específicament per servir de cobertura de determinats saldos o transaccions i la manera com es pensava aconseguir i mesurar aquesta cobertura eficaç, sempre que aquesta forma sigui coherent amb la gestió dels riscos propis que duu a terme el grup.

Les cobertures s'apliquen a elements o saldos individuals (microcobertures) o a carteres d'actius i passius financers (macrocobertures). En aquest últim cas, el conjunt dels actius o passius financers que s'han de cobrir comparteix el mateix tipus de risc, fet que es compleix quan la sensibilitat al canvi de tipus d'interès dels elements individuals coberts és similar.

Les variacions que es produeixen amb posterioritat a la designació de la cobertura, en la valoració dels instruments financers designats com a partides cobertes i dels instruments financers designats com a instruments de cobertura comptable, es registren de la manera següent:

- En les cobertures de valor raonable, les diferències produïdes en el valor raonable del derivat i de l'instrument cobert atribuïbles al risc cobert es reconeixen directament al compte de pèrdues i guanys consolidat utilitzant com a contrapartida els epígrafs del balanç consolidat en què es troba registrat l'element cobert o en l'epígraf "*Derivats - comptabilitat de cobertures*", segons que correspongui.

En les cobertures del valor raonable del risc de tipus d'interès d'una cartera d'instruments financers, els guanys o les pèrdues que sorgeixen en valorar l'instrument de cobertura es reconeixen directament en el compte de pèrdues i guanys consolidat, mentre que les pèrdues i els guanys que sorgeixen de la variació en el valor raonable de l'element cobert atribuïble al risc cobert es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat utilitzant com a contrapartida l'epígraf "*Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès*" de l'actiu o del passiu del balanç consolidat, segons que correspongui. En aquest cas l'eficàcia es valora comparant l'import de la posició neta d'actius i passius de cada un dels períodes temporals amb l'import cobert designat per a cadascun d'ells, i es registra immediatament la part ineficaç en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

- En les cobertures de fluxos d'efectiu, les diferències de valor sorgides en la part de cobertura eficaç dels elements de cobertura es registren en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat - Derivats de cobertura. Cobertures de fluxos d'efectiu (porció efectiva)*" del patrimoni net consolidat. Aquestes diferències es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat en el moment en què les pèrdues o els guanys de l'element cobert es registren en resultats, quan s'executin les transaccions previstes o en la data de venciment de l'element cobert.
- En les cobertures d'inversions netes a l'estranger, les diferències de valoració sorgides en la part de cobertura eficaç dels elements de cobertura es registren transitòriament en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat - Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger (porció efectiva)*" del patrimoni net consolidat. Aquestes diferències es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat en el moment en què la inversió a l'estranger s'aliena o és baixa del balanç consolidat.
- Les diferències en valoració de l'instrument de cobertura corresponents a la part ineficaç de les operacions de cobertura de fluxos d'efectiu i d'inversions netes en negocis a l'estranger es registren en l'epígraf "*Resultats d'operacions financeres (net)*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Si un derivat assignat com de cobertura, per la seva finalització, per la seva inefectivitat o per qualsevol altra causa, no compleix amb els requisits indicats anteriorment, aquest derivat passa a ser considerat com un derivat mantingut per negociar des del punt de vista comptable.

Quan la cobertura de valor raonable és discontinuada, els ajustos registrats prèviament en l'element cobert s'imputen a resultats utilitzant el mètode del tipus d'interès efectiu recalculat en la data en què l'element cessa d'estar cobert, i han d'estar completament amortitzats al seu venciment.

En cas que s'interrompin les cobertures de fluxos d'efectiu, el resultat acumulat de l'instrument de cobertura reconegut en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" en el patrimoni net consolidat, mentre la cobertura era efectiva, es continuarà reconeixent en aquest epígraf fins que la transacció coberta es produeixi, moment en què es registrarà en resultats, llevat que es prevegi que no s'efectuarà la transacció; en aquest cas es registrarà immediatament en resultats.

1.3.6 Garanties financeres

Es consideren garanties financeres els contractes pels quals el grup s'obliga a pagar unes quantitats específiques per un tercer en el supòsit que aquest no ho faci, amb independència de la seva forma jurídica, que pot ser, entre d'altres, la de fiança, aval financer, contracte d'assegurança o derivat de crèdit.

El grup reconeix els contractes de garanties financeres prestades en l'epígraf "*Passius financers a cost amortitzat - Altres passius financers*" pel seu valor raonable que, al començament i excepte evidència en contra, és el valor actual de les comissions i els rendiments a rebre. Simultàniament, reconeix com un crèdit en l'actiu l'import de les comissions i els rendiments assimilats cobrats a l'inici de les operacions i els comptes que s'han de cobrar pel valor actual dels fluxos d'efectiu futurs pendents de rebre.

En el cas particular de les fiances a llarg termini lliurades en efectiu a tercers en el marc de contractes de prestació de serveis, quan el grup garanteix un determinat nivell i volum d'acompliment en la prestació d'aquests serveis, reconeix inicialment aquestes garanties pel seu valor raonable. La diferència entre el valor raonable i l'import desemborsat es considera com un pagament o cobrament anticipat per la prestació del servei, que s'imputa al compte de pèrdues i guanys consolidat durant el període en què es presti. Posteriorment, el grup aplica criteris anàlegs als instruments de deute valorats a cost amortitzat.

Les garanties financeres es classifiquen en funció del risc d'insolvència imputable al client o a l'operació i, si escau, s'estima la necessitat de constituir provisions per a aquestes mitjançant l'aplicació de criteris similars per als instruments de deute valorats al seu cost amortitzat.

Els ingressos obtinguts dels instruments de garantia es registren en l'epígraf "*Ingressos per comissions*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, i es calculen aplicant el tipus establert en el contracte del qual porten causa sobre l'import nominal de la garantia. Per a les fiances a llarg termini lliurades en efectiu a tercers, el grup reconeix en l'epígraf "*Ingressos per interessos*" del compte de pèrdues i guanys consolidat els interessos per la seva remuneració.

1.3.7 Transferències i baixa del balanç d'instruments financers

Els actius financers només es donen de baixa del balanç consolidat quan s'han extingit els fluxos d'efectiu que generen o quan s'han transferit substancialment a tercers els riscos i beneficis que porten implícits. De manera similar, els passius financers només es donen de baixa del balanç consolidat quan s'han extingit les obligacions que generen o quan s'adquireixen amb la intenció de cancel·lar-los o de recol·locar-los novament.

En la nota 4 es desglossen les transferències d'actius en vigor al tancament dels exercicis de 2017 i de 2016, indicant les que no han suposat una baixa de l'actiu del balanç consolidat.

1.3.8 Compensació d'instruments financers

Els actius i passius financers són objecte de compensació a l'efecte de presentació en el balanç consolidat només quan el grup té el dret, exigible legalment, de compensar els imports reconeguts en els instruments esmentats i es té la intenció de liquidar-los pel seu import net o de realitzar l'actiu i pagar el passiu simultàniament.

1.3.9 Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda i operacions interrompudes

L'epígraf "*Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*" del balanç consolidat inclou el valor comptable de les partides individuals, integrades en un grup de disposició o que formen part d'una unitat de negoci que es pretén alienar (operacions en interrupció), la venda dels quals és altament probable que tingui lloc, en les condicions en què aquests actius es troben actualment, en el termini d'un any a comptar de la data a la qual es refereixen els comptes anuals consolidats.

En conseqüència, la recuperació del valor comptable d'aquestes partides, que poden ser de naturalesa financera i no financera, tindrà lloc previsiblement a través del preu que s'obtingui en la seva alienació i no mitjançant el seu ús continuat.

En particular, els actius immobiliaris o altres no corrents rebuts pel grup per a la satisfacció, total o parcial, de les obligacions de pagament dels seus deutors, es consideren actius no corrents en venda, llevat que el grup hagi decidit fer un ús continuat d'aquests actius o s'afectin a l'explotació en règim de lloguer. Així mateix, es consideren com a actius no corrents en venda les inversions en negocis conjunts o associades que compleixin amb els requisits anteriors. Per a tots aquests actius, el grup disposa d'unitats específiques enfocades a la gestió immobiliària i a la seva venda.

D'altra banda, l'epígraf "*Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*" inclou els saldos creditors associats als actius o grups de disposició, o a les operacions en interrupció del grup.

Els actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda es valoren, tant en la data d'adquisició com posteriorment, per l'import menor entre el seu valor comptable i el valor raonable net dels costos de venda estimats d'aquests actius. El valor comptable en la data d'adquisició dels actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda procedents d'adjudicacions o recuperacions, es defineix com el saldo pendent de cobrament dels préstecs o crèdits origen d'aquestes compres (nets de les provisions associades a aquests); mentre continuïn classificats com a "*Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*", els actius materials i immaterials amortitzables per la seva naturalesa no s'amortitzen.

A fi de determinar el valor raonable net dels actius immobiliaris, el grup utilitza la seva pròpia metodologia interna, que pren com a punt de partida el valor de taxació, que s'ajusta tenint en consideració l'experiència de vendes de béns similars en termes de preus, el període de permanència de cada actiu en el balanç consolidat i altres factors explicatius.

El valor de taxació dels actius immobiliaris registrats en aquest epígraf es calcula seguint les polítiques i els criteris descrits en l'apartat "Garanties" de la nota 1.3.4. Les principals societats i agències de taxació utilitzades per obtenir el valor de taxació de mercat es desglossen en la nota 6.

Els guanys i pèrdues generats en l'alienació dels actius i passius classificats com a no corrents en venda, així com les pèrdues per deteriorament i la seva reversió, quan sigui procedent, es reconeixen en l'epígraf "*Guanys o pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes*" del compte de pèrdues i guanys consolidat. Els ingressos i les despeses restants corresponents a aquests actius i passius es presenten d'acord amb la seva naturalesa.

Una operació en interrupció és un component de l'entitat que s'ha disposat, o bé classificat, com a mantingut per a la venda, i (i) representa una línia de negoci o àrea geogràfica significativa i separada de la resta, o és part d'un únic pla coordinat per disposar de tal negoci o àrea geogràfica, o (ii) és una entitat subsidiària adquirida exclusivament amb la finalitat de revendre-la. En cas d'haver-hi operacions en interrupció, els ingressos i les despeses d'aquestes operacions generats en l'exercici, sigui quina sigui la seva naturalesa, encara que s'hagin generat abans de classificar-los com a operació en interrupció, es presenten, nets de l'efecte impositiu, com un únic import en l'epígraf "*Guanys o pèrdues després d'impostos procedents d'activitats interrompudes*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, tant si el negoci s'ha donat de baixa de l'actiu com si hi continua al tancament de l'exercici. Aquest epígraf també inclou els resultats obtinguts en l'alienació o disposició.

1.3.10 Actius tangibles

Els actius tangibles inclouen (i) l'immobilitzat material que el grup manté per al seu ús actual o futur i que espera utilitzar durant més d'un exercici, (ii) l'immobilitzat material que se cedeix en arrendament operatiu als clients, i (iii) les inversions immobiliàries, que inclouen els terrenys, edificis i altres construccions que es mantenen per explotar-los en un règim de lloguer o per obtenir una plusvàlua en el moment de vendre'ls. Aquest epígraf també inclou els actius materials rebuts en pagament de deutes classificats en funció de la seva destinació.

Com a norma general, els actius tangibles es valoren al seu cost d'adquisició menys la seva amortització acumulada corresponent i, si s'escau, menys qualsevol pèrdua per deteriorament que resulti de comparar el valor net comptable de cada element amb el seu import recuperable corresponent.

Les amortitzacions dels actius tangibles es calculen sistemàticament segons el mètode lineal, aplicant els anys de vida útil estimada dels diferents elements sobre el cost d'adquisició dels actius menys el seu valor residual. En el cas dels terrenys sobre els quals s'assenten els edificis i altres construccions, s'entén que tenen una vida indefinida i que, per tant, no són objecte d'amortització.

Les dotacions anuals en concepte d'amortització dels actius tangibles es registren amb càrrec al compte de pèrdues i guanys consolidat i es calculen en funció dels següents anys de vida útil estimada, com a mitjana, dels diferents grups d'elements:

	Anys de vida útil
Immobles	37,5 a 75
Instal·lacions	4,2 a 25
Mobiliari i equip d'oficina	3,3 a 18
Vehicles	3,1 a 6,25
Caixers automàtics, ordinadors i material informàtic	4

El grup, almenys al final de cada exercici, revisa la vida útil estimada dels elements de l'actiu tangible amb la finalitat de detectar-hi canvis significatius, i en cas que s'hi hagin produït, s'ajusta mitjançant la correcció corresponent del registre en el compte de pèrdues i guanys consolidat d'exercicis futurs de la dotació a la seva amortització en virtut de la nova vida útil estimada.

En cada tancament comptable, el grup analitza si hi ha indicis, tant interns com externs, que un actiu tangible pugui estar deteriorat. Si hi ha evidències de deteriorament, el grup analitza si efectivament existeix aquest deteriorament comparant el valor comptable net de l'actiu amb el seu import recuperable (el major entre el seu valor raonable menys els costos de venda i el seu valor en ús). Quan el valor comptable excedeix l'import recuperable, el grup redueix el valor comptable de l'element corresponent fins a l'import recuperable i ajusta els càrrecs futurs en concepte d'amortització en proporció al seu valor comptable ajustat i a la seva nova vida útil romanent, en cas que calgui una reestimació d'aquesta. D'altra banda, quan hi ha indicis que s'ha recuperat el valor d'un element, el grup registra la reversió de la pèrdua per deteriorament comptabilitzada en exercicis anteriors i ajusta els càrrecs futurs en concepte de la seva amortització. La reversió de la pèrdua per deteriorament d'un element en cap cas pot suposar l'increment del seu valor comptable per sobre del que tindria si no s'haguessin reconegut pèrdues per deteriorament en exercicis anteriors.

En particular, certs elements de l'immobilitzat material figuren assignats a unitats generadores d'efectiu del negoci bancari. Sobre aquestes unitats s'efectua el test de deteriorament corresponent per verificar que es generen els fluxos d'efectiu suficients per suportar el valor dels actius. En aquest sentit, el grup (i) obté un flux de caixa net recurrent de cada oficina a partir del marge de contribució acumulat menys la imputació d'un cost de risc recurrent, i (ii) l'anterior flux de caixa net recurrent es considera com un flux a perpetuïtat i es valora pel mètode de descompte de fluxos, utilitzant un cost de capital del 10,2% i una taxa de creixement a perpetuïtat nul·la.

D'altra banda, per a les inversions immobiliàries el grup es basa en les valoracions dutes a terme per tercers independents, inscrits en el Registre Especial de Taxadors del Banc d'Espanya, segons els criteris establerts en l'Ordre ECO/805/2003.

Les despeses de conservació i manteniment dels actius tangibles es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què s'hi incorre.

1.3.11 Arrendaments

Arrendament financer

Un arrendament es considera financer quan es transfereixen substancialment tots els riscos i els beneficis inherents a la propietat de l'actiu objecte del contracte.

Quan el grup actua com a arrendador d'un bé, la suma dels valors actuals dels imports que rebrà de l'arrendatari es registra com un finançament prestat a tercers, i per això s'inclou en l'epígraf "*Préstecs i partides a cobrar*" del balanç consolidat. Aquest finançament incorpora el preu d'exercici de l'opció de compra a favor de l'arrendatari al venciment del contracte en els casos en què aquest preu d'exercici sigui prou inferior al valor raonable del bé en la data de venciment de l'opció, de manera que sigui raonablement probable que s'exerceixi.

D'altra banda, quan el grup actua com a arrendatari, el cost dels actius arrendats es presenta en el balanç consolidat, segons la naturalesa del bé objecte del contracte, i, simultàniament, un passiu pel mateix import, que serà el menor del valor raonable del bé arrendat o de la suma dels valors actuals de les quantitats que cal pagar a l'arrendador més, si escau, el preu d'exercici de l'opció de compra. Aquests actius s'amortitzen amb criteris similars als aplicats al conjunt dels actius materials d'ús propi.

Les despeses i els ingressos financers amb origen en aquests contractes s'abonen i es carreguen, respectivament, en el compte de pèrdues i guanys consolidat, de manera que el rendiment es mantingui constant durant la vida dels contractes.

Arrendament operatiu

En les operacions d'arrendament operatiu, la propietat del bé arrendat i substancialment tots els riscos i beneficis que recauen sobre el bé romanen en l'arrendador.

Quan el grup actua com a arrendador, es presenta el cost d'adquisició dels béns arrendats en l'epígraf "*Actius tangibles*". Aquests actius s'amortitzen d'acord amb les polítiques adoptades per als actius materials similars d'ús propi, i els ingressos procedents dels contractes d'arrendament es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys de manera lineal.

D'altra banda, quan el grup actua com a arrendatari, les despeses de l'arrendament, incloent-hi els incentius concedits, si s'escau, per l'arrendador, es registren linealment en el compte de pèrdues i guanys consolidat. En cas que aquests contractes incloguin clàusules de revisió de les quotes, aquestes es revisen anualment en funció de l'evolució de l'índex de preus al consum a Espanya o al país on radiqui l'actiu, sense afegir cap diferencial a aquesta evolució.

Vendes amb arrendament posterior

En el cas de vendes al seu valor raonable amb arrendament operatiu posterior, els resultats generats es registren en el moment de la venda. En el cas d'arrendament financer posterior, els resultats generats es registren al llarg del termini d'arrendament.

En la determinació de si una venda amb arrendament posterior resulta en un arrendament operatiu, el grup analitza, entre altres aspectes, si a l'inici de l'arrendament hi ha opcions de compra que per les seves condicions facin preveure amb una certesa raonable que aquestes s'exerciran, així com sobre qui recauran les pèrdues o els guanys derivats de les fluctuacions en el valor raonable de l'import residual de l'actiu corresponent.

1.3.12 Actius intangibles

Els actius intangibles són actius no monetaris identificables, però sense aparença física, que sorgeixen com a conseqüència d'una adquisició a tercers o que han estat desenvolupats internament pel grup. Es reconeix un actiu intangible quan, a banda de satisfer la definició anterior, el grup estima probable la percepció de beneficis econòmics derivats d'aquest element i el seu cost es pot estimar de manera fiable.

Els actius intangibles es reconeixen inicialment pel seu cost, ja sigui el d'adquisició o el de producció, i, posteriorment, es valoren pel seu cost menys, si escau, l'amortització acumulada i qualsevol pèrdua per deteriorament que hagin experimentat.

Fons de comerç

Les diferències positives entre el cost de les combinacions de negoci i el percentatge adquirit del valor raonable net dels actius, els passius i els passius contingents de les entitats adquirides es registren com a fons de comerç en l'actiu del balanç consolidat. Aquestes diferències representen el pagament anticipat realitzat pel grup dels beneficis econòmics futurs derivats de les entitats adquirides que no són individualment i separatament identificables ni recognoscibles. El fons de comerç, que no s'amortitza, només es reconeix quan s'ha adquirit a títol onerós en una combinació de negocis.

Cada fons de comerç està assignat a una o més unitats generadores d'efectiu (UGE), que s'espera que siguin les beneficiàries de les sinèrgies derivades de les combinacions de negoci. Aquestes UGE són el grup identificable més petit d'actius que, com a conseqüència del seu funcionament continuat, genera fluxos d'efectiu a favor del grup amb independència d'altres actius o grups d'actius.

Les UGE a què s'han assignat els fons de comerç s'analitzen anualment i sempre que hi hagi indicis de deteriorament a fi de determinar si hi ha deteriorament. Per fer-ho, el grup calcula l'import recuperable utilitzant principalment el mètode del descompte de beneficis distribuïts, en què es tenen en compte els paràmetres següents:

- Hipòtesis clau del negoci: sobre aquestes hipòtesis es basen les projeccions de fluxos d'efectiu previstes en la valoració. Per als negocis amb activitat financera es projecten variables, com ara l'evolució del crèdit, de la morositat, dels dipòsits de clients i dels tipus d'interès, sota un escenari macroeconòmic previst, i dels requeriments de capital.
- Estimació de variables macroeconòmiques, així com altres valors financers.
- Termini de les projeccions: el temps/termini de projecció se situa habitualment en cinc anys, un període a partir del qual s'assoleix un nivell recurrent tant en termes de benefici com de rendibilitat. A aquest efecte es té en compte l'escenari econòmic existent en el moment de la valoració.
- Tipus de descompte: el valor present dels dividends futurs, utilitzat per obtenir el valor en ús, es calcula utilitzant com a taxa de descompte el cost de capital de l'entitat (K_e) des de la perspectiva d'un participant de mercat. Per determinar-lo, s'utilitza el mètode CAPM (Capital Asset Pricing Model), d'acord amb la fórmula: " $K_e = R_f + \beta (P_m) + \alpha$ ", en què: K_e = Retorn exigít o cost de capital, R_f = Taxa lliure de risc, β = Coeficient de risc sistemàtic de la societat, P_m = Prima de mercat i α = Prima per risc no sistemàtic.
- Taxa de creixement utilitzada per extrapolar les projeccions de fluxos d'efectiu més enllà del període cobert per les previsions més recents: es basa en les estimacions a llarg termini de les principals magnituds macroeconòmiques i de les variables clau del negoci, i tenint en compte la situació, en qualsevol moment, dels mercats financers.

Si el valor comptable d'una UGE és superior al seu import recuperable, el grup reconeix una pèrdua per deteriorament que es distribueix reduint, en primer lloc, el fons de comerç atribuït a aquesta unitat i, en segon lloc, i si quedessin pèrdues per imputar, minorant el valor comptable de la resta dels actius assignats de manera proporcional. Les pèrdues per deteriorament dels fons de comerç no són objecte de reversió posterior.

Altres actius intangibles

Aquest epígraf inclou, bàsicament, els actius intangibles identificats en les combinacions de negocis, com ara el valor de les marques i els drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents dels negocis adquirits, així com les aplicacions informàtiques.

Aquests actius intangibles són de vida útil definida, s'amortitzen en funció d'aquesta, i s'apliquen criteris similars als dels actius tangibles. En particular, la vida útil de les marques i dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients dels negocis adquirits se situa entre cinc i quinze anys, mentre que per a les aplicacions informàtiques la vida útil oscil·la entre set i quinze anys.

Els criteris per al reconeixement de les pèrdues per deteriorament d'aquests actius i, si s'escau, de les recuperacions de les pèrdues per deteriorament registrades en exercicis anteriors són similars als dels actius tangibles. En aquest sentit, el grup determina l'existència d'indicis de deteriorament comparant l'evolució real amb les hipòtesis inicials dels paràmetres considerats en el seu registre inicial; entre aquests, la pèrdua eventual de clients, saldo mitjà per client, marge ordinari mitjà i ràtio d'eficiència assignada.

Els canvis en les vides útils estimades dels actius intangibles es tracten de manera similar als canvis en les vides útils estimades de l'actiu tangible.

1.3.13 Existències

Les existències són actius no financers que el grup té per a la seva utilització o venda en el curs ordinari del negoci, que estan en procés de producció, construcció o desenvolupament amb aquesta finalitat o bé que es consumiran en el procés de producció o en la prestació de serveis.

Com a norma general, les existències es valoren per l'import menor entre el seu valor de cost, que comprèn tots els costos causats per la seva adquisició i transformació i els altres costos, directes i indirectes, en què s'hagi incorregut per donar-los la seva condició i ubicació actuals, i el seu valor net de realització.

Per valor net de realització s'entén el preu estimat de venda net dels costos estimats de producció i comercialització per dur a terme aquesta venda. Aquest valor es revisa i es recalcula considerant les pèrdues reals incorregudes en la venda d'actius.

L'import de qualsevol ajust per valoració de les existències, com ara danys, obsolescència, minoració del preu de venda, fins al seu valor net realitzable, així com les pèrdues per altres conceptes, es reconeixerà com a despesa de l'exercici en què es produeixi el deteriorament o la pèrdua. Les recuperacions de valor posteriors es reconeixeran en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què es produeixin.

Per a les existències que es corresponen amb terrenys i immobles, el valor net de realització es calcula prenent com a base la valoració realitzada per un expert independent, inscrit en el Registre Especial de Societats de Taxació del Banc d'Espanya i elaborada d'acord amb els criteris establerts en l'Ordre ECO/805/2003 sobre normes de valoració de béns immobles i determinats drets per a certes finalitats financeres, que s'ajusta d'acord amb la metodologia interna desenvolupada pel grup, tenint en consideració l'experiència de vendes de béns similars, en termes de preus, el període de permanència de cada actiu en el balanç consolidat i altres factors explicatius.

El valor comptable de les existències es dona de baixa del balanç consolidat i es registra com una despesa en l'exercici en què es reconeix l'ingrés procedent de la seva venda.

1.3.14 Elements de patrimoni propi

Es consideren elements de patrimoni propi aquells que compleixen les condicions següents:

- No inclouen cap tipus d'obligació contractual per a l'entitat emissora que impliqui lliurar efectiu o un altre actiu financer a un tercer, o intercanviar actius o passius financers amb tercers en condicions potencialment desfavorables per a l'entitat.
- Si poden ser, o seran, liquidats amb els instruments de patrimoni propis de l'entitat emissora: quan sigui un instrument financer no derivat, no suposarà una obligació de lliurar un nombre variable dels seus instruments de patrimoni propis; o quan sigui un derivat, sempre que es liquidi per una quantitat fixa d'efectiu, o un altre actiu financer, a canvi d'un nombre fix dels seus instruments de capital propis.

Els negocis efectuats amb elements de patrimoni propi, incloent-hi la seva emissió i amortització, es registren directament amb contrapartida en el patrimoni net consolidat.

Els canvis de valor dels instruments qualificats com a elements de patrimoni propi no es registren en els estats financers; les contraprestacions rebudes o lliurades a canvi d'aquests instruments s'afegeixen o es dedueixen directament del patrimoni net consolidat, i els costos associats a la transacció el minoren.

El reconeixement inicial dels instruments de patrimoni emesos per tal de cancel·lar un passiu financer íntegrament o parcialment es fa pel seu valor raonable, excepte si no és possible determinar-lo amb fiabilitat. En aquest cas, la diferència entre el valor comptable del passiu financer (o d'una part d'aquest) cancel·lat i el valor raonable dels instruments de patrimoni emesos es reconeix en el resultat de l'exercici.

D'altra banda, els instruments financers compostos, que són aquells contractes que per al seu emissor generen simultàniament un passiu financer i un instrument de patrimoni propi (com ara les obligacions convertibles que atorguen al seu tenidor el dret a convertir-les en instruments de patrimoni de l'entitat emissora), es reconeixen en la data de la seva emissió separant-ne els components i classificant-los d'acord amb el fons econòmic.

L'assignació de l'import inicial als diferents components de l'instrument compost no suposarà, en cap cas, un reconeixement de resultats, i es durà a terme assignant, en primer lloc, al component que sigui passiu financer –incloent-hi qualsevol derivat implícit que no tingui per actiu subjacent instruments de patrimoni propi– un import, obtingut a partir del valor raonable de passius financers de l'entitat amb característiques similars als de l'instrument compost però que no tinguin associats instruments de patrimoni propi. El valor imputable a l'inici a l'instrument de capital serà la part residual de l'import inicial de l'instrument compost en el seu conjunt, un cop deduït el valor raonable assignat al passiu financer.

1.3.15 Remuneracions basades en instruments de patrimoni

El lliurament als empleats d'instruments de patrimoni propi com a contraprestació pels seus serveis, quan aquests instruments es determinen a l'inici i es lliuren un cop acabat un període específic de serveis, es registra com a despesa per serveis a mesura que els empleats els prestin com a contrapartida en l'epígraf "*Altres elements de patrimoni net*" en el patrimoni net consolidat. En la data de concessió es valoren els serveis rebuts al seu valor raonable, llevat que aquest no es pugui estimar amb fiabilitat; en aquest cas es valoren per referència al valor raonable dels instruments de patrimoni compromesos, tenint en compte els terminis i altres condicions previstos en els compromisos.

Les quantitats reconegudes en el patrimoni net consolidat no són objecte d'una reversió posterior, fins i tot quan els empleats no exerceixin el seu dret a rebre els instruments de patrimoni.

Per a les transaccions amb remuneracions basades en accions que es liquiden en efectiu, el grup registra una despesa per serveis a mesura que els empleats els prestin amb contrapartida en l'epígraf "*Provisions - Provisions restants*" pel valor raonable del passiu incorregut. Fins que s'hagi liquidat el passiu, el grup valora aquest passiu al seu valor raonable, i reconeix els canvis de valor en el resultat de l'exercici.

Les remuneracions als empleats del grup basades en instruments de patrimoni que no havien vençut el 31 de desembre de 2017 es liquidaran, si escau, mitjançant el lliurament d'instruments de patrimoni propi (vegeu la nota 34).

1.3.16 Provisions i actius i passius contingents

Es consideren provisions les obligacions actuals del grup, sorgides com a conseqüència de successos passats, que es troben clarament especificades pel que fa a la seva naturalesa en la data dels estats financers, però són indeterminades pel que fa al seu import o al moment de cancel·lació, i en vèncer i per cancel·lar-les el grup estima que s'haurà de despendre de recursos.

Els comptes anuals consolidats del grup recullen amb caràcter general totes les provisions significatives respecte a les quals s'estima que la probabilitat que s'hagi d'atendre l'obligació és més gran que en cas contrari. Entre altres conceptes, aquestes provisions inclouen els compromisos per pensions assumits amb els seus empleats per algunes entitats del grup (vegeu la nota 1.3.17), així com les provisions per litigis i altres contingències.

Són passius contingents les obligacions possibles del grup, sorgides com a conseqüència de successos passats, l'existència de les quals està condicionada al fet que ocorrin, o no, un o més esdeveniments futurs independents de la voluntat del grup. Els passius contingents inclouen les obligacions actuals del grup la cancel·lació de les quals no sigui probable que origini una disminució de recursos o l'import de les quals, en casos extremadament estranys, no es pugui quantificar amb prou fiabilitat. Els passius contingents no es registren en els comptes anuals consolidats, sinó que se n'informa en la memòria consolidada.

Tal com estableix la NIC 37.92, si el banc considera que desglossar informació detallada sobre determinades provisions i passius contingents pot perjudicar seriosament la posició del grup, en disputes amb tercers relatives a les situacions que preveuen les provisions i passius contingents (com ara els vinculats a determinats litigis o assumptes en arbitratge), el banc opta per no revelar en detall aquesta informació.

Els actius contingents són actius possibles, sorgits com a conseqüència de successos passats, l'existència dels quals està condicionada i s'haurà de confirmar quan ocorrin, o no, esdeveniments que estan fora del control del grup. Aquests actius contingents no es reconeixen en el balanç ni en el compte de pèrdues i guanys consolidat, però se n'informa en la memòria sempre que sigui probable l'augment de recursos que incorporin beneficis econòmics per aquesta causa.

1.3.17 Provisions per pensions

Els compromisos per pensions assumits pel grup amb el seu personal són els següents:

Plans d'aportació definida

Són contribucions de caràcter predeterminat realitzades a una entitat separada, segons els acords assolits amb cada col·lectiu d'empleats en particular, sense tenir l'obligació legal ni efectiva de realitzar contribucions addicionals si l'entitat separada no pot atendre les retribucions als empleats relacionades amb els serveis prestats en l'exercici corrent i en els anteriors.

Aquestes contribucions es registren en cada exercici en el compte de pèrdues i guanys consolidat (vegeu la nota 34).

Plans de prestació definida

Els plans de prestació definida cobreixen els compromisos existents derivats de l'aplicació dels articles 42, 43, 44 i 48 del XXIII Conveni Col·lectiu de Banca.

Aquests compromisos estan finançats de les maneres següents: el pla de pensions, els contractes d'assegurança, l'entitat de previsió social voluntària (EPSV) i els fons interns.

1. El pla de pensions

El pla de pensions dels empleats de Banc Sabadell cobreix les prestacions del conveni detallades anteriorment amb els empleats pertanyents als col·lectius reglamentats, amb les excepcions següents:

- Compromisos addicionals per jubilació anticipada tal com està recollida en l'article 43 del conveni col·lectiu.
- Incapacitat sobrevinguda en determinades circumstàncies.
- Prestacions de viduïtat i orfanat derivades de la mort d'un jubilat amb una antiguitat reconeguda posterior al 8 de març de 1980.

El pla de pensions dels empleats de Banc Sabadell es considera amb caràcter general com un actiu del pla per a les obligacions que té assegurades en entitats externes al grup. No es consideren actius del pla les obligacions del pla de pensions assegurades en les entitats associades del grup.

2. Els contractes d'assegurança

Els contractes d'assegurança cobreixen, en general, determinats compromisos derivats dels articles 43 i 44 del XXIII Conveni Col·lectiu de Banca i, en particular:

- Els compromisos exclosos expressament en el pla de pensions d'empleats de Banc Sabadell (detallats en l'apartat anterior).
- Personal en actiu adscrit al conveni col·lectiu procedent de Banco Atlántico.
- Compromisos per pensions assumits amb determinat personal en actiu no derivats del conveni col·lectiu.
- Compromisos amb personal en situació d'excedència no coberts amb drets consolidats en el pla de pensions d'empleats de Banc Sabadell.
- Compromisos assumits per prejubilació, que poden estar parcialment finançats amb drets consolidats en el pla de pensions d'empleats de Banc Sabadell.

Aquestes pòlisses estan subscrietes tant amb companyies externes al grup, els compromisos assegurats més importants de les quals són els assumits amb personal procedent de Banco Atlántico, com amb BanSabadell Vida, S.A. de Seguros y Reaseguros.

3. L'entitat de previsió social voluntària (EPSV):

L'adquisició i posterior fusió de Banco Guipuzcoano va suposar la incorporació de Gertakizun, E.P.S.V., que cobreix els compromisos per prestació definida dels seus empleats actius i passius i els té assegurats en pòlisses. Aquesta entitat va ser promoguda per aquest banc, té personalitat jurídica independent, i va ser constituïda el 1991. Les obligacions totals del personal actiu i passiu estan assegurades en entitats externes al grup.

4. Els fons interns

Els fons interns cobreixen les obligacions amb el personal prejubilat fins a la seva edat legal de jubilació i afecten personal procedent de Banc Sabadell, de Banco Guipuzcoano i de Banco CAM.

Registre comptable de les obligacions de prestació definida

Dins de l'epígraf "*Provisions - Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació*" del passiu del balanç consolidat, s'inclou el valor actual actuarial dels compromisos per pensions, que es calcula individualment mitjançant el mètode de la unitat de crèdit projectada aplicant les hipòtesis financeres i actuàries especificades més endavant. Aquest mateix mètode és l'utilitzat per a l'anàlisi de sensibilitat que es presenta en la nota 22.

A les obligacions calculades d'aquesta manera s'ha restat el valor raonable dels denominats actius del pla, que són actius amb què es liquidaran les obligacions, incloent-hi les pòlisses d'assegurances, pel fet que compleixen les condicions següents:

- No són propietat del grup, sinó d'un tercer separat legalment i sense el caràcter de part vinculada.
- Només estan disponibles per pagar o finançar retribucions dels empleats, i no estan disponibles per als creditors del grup ni tan sols en cas de situació concursal.
- No poden retornar al grup excepte quan els actius que queden en el pla són suficients per complir totes les obligacions, del pla o de l'entitat, relacionades amb les prestacions dels empleats, o bé quan els actius retornen al banc per reemborsar-li les prestacions dels empleats ja pagades per aquest.
- No són instruments financers intransferibles emesos pel grup.

Els actius que emparen compromisos per pensions en el balanç individual de la companyia d'assegurances BanSabadell Vida, S.A. de Seguros y Reaseguros no són actius del pla perquè es tracta d'una part vinculada al grup.

Els compromisos per pensions es reconeixen de la manera següent:

- En el compte de pèrdues i guanys consolidat, l'interès net sobre el passiu (actiu) net dels compromisos per pensions així com el cost dels serveis, en què aquest últim inclou (i) el cost dels serveis del període corrent, (ii) el cost dels serveis passats amb origen en modificacions introduïdes en els compromisos existents o en la introducció de noves prestacions i (iii) qualsevol guany o pèrdua que sorgeixi d'una liquidació del pla.
- En l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat, la revaluació del passiu (actiu) net per compromisos per pensions, que inclou (i) les pèrdues i els guanys actuàrials generats en l'exercici, que tenen el seu origen en les diferències entre hipòtesis actuàrials prèvies i la realitat i en els canvis en les hipòtesis actuàrials realitzades; (ii) el rendiment dels actius adscrits al pla, i (iii) qualsevol canvi en els efectes del límit de l'actiu. S'exclouen, per als dos últims conceptes, les quantitats incloses en l'interès net sobre el passiu (actiu) net.

Els imports registrats en el patrimoni net consolidat no es reclassifiquen en el compte de pèrdues i guanys consolidat en exercicis posteriors, i se'n fa la reclassificació en l'epígraf "*Altres reserves - Altres*" del patrimoni net consolidat.

Dins de l'epígraf "*Pensions - Altres retribucions als empleats a llarg termini*" del passiu del balanç consolidat, s'inclou principalment el valor dels compromisos assumits amb el personal prejubilat. Les variacions que es produeixen durant l'exercici en el valor del passiu es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Hipòtesis actuàrials

Les hipòtesis actuàrials més rellevants utilitzades en la valoració dels compromisos per pensions són les següents:

	2017	2016
Taules	PERM / F 2000 Nova producció	PERM / F 2000 Nova producció
Tipus d'interès tècnic pla de pensions	1,50% anual	1,25% anual
Tipus d'interès tècnic fons intern	1,50% anual	1,25% anual
Tipus d'interès tècnic pòlisses vinculades	1,50% anual	1,25% anual
Tipus d'interès tècnic pòlisses no vinculades	1,50% anual	1,25% anual
Inflació	2,00% anual	2,00% anual
Creixement salarial	3,00% anual	3,00% anual
Sortides per invalidesa	SS90-Absoluta	SS90-Absoluta
Sortides per rotació	No considerades	No considerades
Jubilació anticipada	Considerada	Considerada
Jubilació normal	65 o 67 anys	65 o 67 anys

En els exercicis de 2017 i de 2016, per al tipus d'interès tècnic de tots els compromisos s'ha pres com a referència el tipus del deute empresarial de qualificació AA (iBoxx € Corporates AA 10+) de durada mitjana d'11,52 anys per a l'exercici de 2017 i de 10,62 anys per a l'exercici de 2016.

L'edat de jubilació anticipada establerta és la data més primerenca amb dret irrevocable per l'empresa per al 100% dels empleats.

La rendibilitat dels actius a llarg termini corresponent als actius adscrits al pla i dels contractes d'assegurances vinculats a pensions s'ha determinat aplicant el mateix tipus d'interès tècnic (en l'exercici de 2017 ha estat de l'1,50%).

1.3.18 Operacions en moneda estrangera i diferències de conversió

La moneda funcional i de presentació del grup és l'euro. En conseqüència, totes les transaccions i els saldos expressats en monedes diferents de l'euro es consideren expressats en moneda estrangera.

En el reconeixement inicial, els saldos deutors i creditors expressats en moneda estrangera es converteixen a la moneda funcional utilitzant el tipus de canvi de comptat de la data de reconeixement, entès com el tipus de canvi per a lliurament immediat. Amb posterioritat al reconeixement inicial, s'apliquen les regles següents per a la conversió de saldos expressats en moneda estrangera a la moneda funcional de cada entitat participada:

- Els actius i passius de caràcter monetari es converteixen al tipus de canvi de tancament, entès com

el tipus de canvi mitjà de comptat de la data a què es refereixen els estats financers.

- Les partides no monetàries valorades al cost històric es converteixen al tipus de canvi de la data d'adquisició.
- Les partides no monetàries valorades al valor raonable es converteixen al tipus de canvi de la data en què es determina el valor raonable.
- Els ingressos i les despeses es converteixen aplicant el tipus de canvi de la data de l'operació.

Les diferències de canvi sorgides en la conversió dels saldos deutors i creditors expressats en moneda estrangera es registren, en general, en el compte de pèrdues i guanys consolidat. Tanmateix, en el cas de les diferències de canvi que sorgeixen en partides no monetàries valorades pel seu valor raonable l'ajust de les quals a aquest valor raonable s'imputa en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat, es desglossa el component de tipus de canvi de la revaloració de l'element no monetari.

Els saldos dels estats financers de les entitats consolidades la moneda funcional de les quals és diferent de l'euro es converteixen a euros de la manera següent:

- Els actius, passius i ajustos per valoració es converteixen aplicant els tipus de canvi de tancament de l'exercici.
- Els ingressos i les despeses, aplicant el tipus de canvi mitjà ponderat pel volum d'operacions de la societat convertida.
- Els fons propis, a tipus de canvi històrics.

Les diferències de canvi sorgides en la conversió dels estats financers de les entitats consolidades la moneda funcional de les quals és diferent de l'euro es registren en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat.

Els tipus de canvi aplicats en la conversió dels saldos en moneda estrangera a euros són els publicats pel Banc Central Europeu el 31 de desembre de cada exercici.

1.3.19 Reconeixement d'ingressos i despeses

Els ingressos i les despeses per interessos i conceptes assimilables a aquests es registren comptablement, amb caràcter general, en funció del seu període de meritació i aplicant el mètode del tipus d'interès efectiu, en els epígrafs "*Ingressos per interessos*" o "*Despeses per interessos*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, segons que correspongui. Els dividendes percebuts d'altres entitats es reconeixen com a ingrés en el moment en què neix el dret a percebre'ls.

Els ingressos i les despeses en concepte de comissions i honoraris assimilats es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat, en general, d'acord amb els criteris següents:

- Els vinculats a actius i passius financers valorats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys es registren en el moment de desemborsar-los.
- Els que corresponen a transaccions o serveis que es fan durant un període de temps es registren durant aquest període.
- Els que corresponen a una transacció o un servei que s'executa en un acte singular es registren quan es produeix l'acte que els origina.

Les comissions financeres, que formen part integrant del rendiment o el cost efectiu de les operacions financeres, es periodifiquen, netes de costos directes relacionats, i es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat al llarg de la vida mitjana esperada d'aquestes operacions.

Els patrimonis gestionats pel grup que són propietat de tercers no s'inclouen en el balanç consolidat. Les comissions generades per aquesta activitat es registren en l'epígraf "*Ingressos per comissions*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Les despeses i els ingressos no financers es registren comptablement en funció del principi de la meritació. Els cobraments i pagaments diferits en el temps es registren comptablement per l'import resultant d'actualitzar financerament els fluxos d'efectiu previstos a taxes de mercat.

Per als gravàmens i les obligacions d'impostos l'import i data de pagament dels quals són certs, l'obligació es reconeix quan es produeix l'esdeveniment que causa el pagament d'aquest en els termes assenyalats per la legislació.

Per tant, la partida a pagar es reconeix quan hi ha una obligació present de pagar el gravamen, com ara en el cas de les contribucions a fons de garantia de dipòsits dels diferents països en què opera el grup. En els casos en què l'obligació de pagament es vagi meritant al llarg d'un període de temps, aquesta es reconeix de manera progressiva al llarg d'aquest període.

Fons de Garantia de Dipòsits

El banc està integrat en el Fons de Garantia de Dipòsits. En l'exercici de 2017, la Comissió Gestora del Fons de Garantia de Dipòsits d'Entitats de Crèdit, d'acord amb el que estableixen el Reial decret llei 16/2011 i el Reial decret 2606/1996, ha fixat l'aportació a realitzar per al conjunt de les entitats adherides al compartiment de garantia de dipòsits en un 1,8 per mil de l'import dels dipòsits garantits el 30 de juny de 2017. El càlcul de l'aportació de cada entitat s'efectua en funció de l'import dels dipòsits garantits i del seu perfil de risc, tenint en compte indicadors com ara l'adequació del capital, la qualitat dels actius i la liquiditat, que han estat desenvolupats per la Circular 5/2016, de 27 de maig, del Banc d'Espanya. Així mateix, l'aportació al compartiment de garantia de valors s'ha fixat en un 2 per mil del 5% de l'import dels valors garantits el 31 de desembre de 2017. D'acord amb el que estableix la CINIIF 21, el registre de l'operació es reconeix quan hi ha l'obligació del pagament, que és el 31 de desembre de cada any (vegeu la nota 33).

Per la seva banda, algunes de les entitats consolidades estan integrades en sistemes anàlegs al Fons de Garantia de Dipòsits i fan contribucions a aquests d'acord amb les seves regulacions nacionals (vegeu la nota 34). Les més rellevants s'indiquen a continuació:

- TSB Bank plc efectua aportacions al Financial Services Compensation Scheme, que es meriten l'1 d'abril de cada any.
- Sabadell United Bank, entitat alienada en l'exercici de 2017 (vegeu la nota 2), realitza aportacions al Fons de Garantia de Dipòsits establert per la Federal Deposit Insurance Corporation. L'obligació de pagament i, per tant, la seva meritació és trimestral.
- Banco Sabadell, S.A., Institución de Banca Múltiple (BS IBM Mèxic), realitza aportacions al Fons de Garantia de Dipòsits establert per l'Institut per a la Protecció de l'Estalvi Bancari. En aquest cas, l'obligació de pagament i, per tant, la seva meritació és mensual.

Fons Únic de Resolució

La Llei 11/2015, de 18 de juny, juntament amb el seu desenvolupament reglamentari a través del Reial decret 1012/2015, va suposar la transposició a l'ordenament jurídic espanyol de la Directiva 2014/59/UE, per la qual es va establir un nou marc per a la resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió, que és, al seu torn, una de les normes que han contribuït a la constitució del Mecanisme Únic de Resolució, creat mitjançant el Reglament (UE) 806/2014, pel qual s'estableixen normes i procediments uniformes per a la resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió en el marc d'un Mecanisme Únic de Resolució i un Fons Únic de Resolució en l'àmbit europeu.

En el context del desenvolupament d'aquesta normativa, l'1 de gener de 2016 va entrar en vigor el Fons Únic de Resolució, que s'estableix com un instrument de finançament amb què podrà comptar la Junta Única de Resolució, que és l'autoritat europea que pren les decisions en matèria de resolució, per emprendre eficaçment les mesures de resolució que s'adoptin. El Fons Únic de Resolució es nodreix de les aportacions que realitzen les entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió subjectes a aquest.

El càlcul de la contribució de cada entitat al Fons Únic de Resolució, regulat pel Reglament (UE) 2015/63, parteix de la proporció que cadascuna d'aquestes representa sobre el total agregat dels passius totals de les entitats adherides un cop deduïts els seus recursos propis i l'import garantit dels dipòsits que, posteriorment, s'ajusta al perfil de risc de l'entitat (vegeu la nota 33). L'obligació de contribuir al Fons Únic de Resolució es merita l'1 de gener de cada any.

1.3.20 Impost sobre els guanys

L'impost sobre societats aplicable a les societats espanyoles del grup Banc Sabadell i els impostos de naturalesa similar aplicables a les entitats participades estrangeres es consideren una despesa i es registren en l'epígraf "*Despeses o ingressos per impostos sobre els guanys de les activitats continuades*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, excepte quan són conseqüència d'una transacció registrada directament en el patrimoni net consolidat; en aquest cas es registren directament en aquest.

La despesa total per l'impost sobre societats equival a la suma de l'impost corrent que resulta de l'aplicació del gravamen corresponent a la base imposable de l'exercici (després d'aplicar deduccions i bonificacions fiscalment admissibles) i de la variació dels actius i passius per impostos diferits que s'hagin reconegut en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

La base imposable de l'exercici pot diferir del resultat de l'exercici presentat en el compte de pèrdues i guanys, ja que exclou les partides d'ingressos o despeses que són gravables o deduïbles en altres exercicis i les partides que no ho són mai.

Els actius i passius per impostos diferits corresponen als impostos que es preveuen pagadors o recuperables, ocasionats per les diferències entre els imports comptables dels actius i passius en els estats financers i les seves bases fiscals corresponents ("valor fiscal"), així com les bases imposables negatives i els crèdits per deduccions fiscals no aplicades susceptibles de compensació en el futur. Es quantifiquen aplicant a la diferència temporal o al crèdit que correspongui el tipus de gravamen a què s'espera recuperar o liquidar (vegeu la nota 40).

Un actiu per impost diferit, com ara un impost anticipat, un crèdit per deduccions i bonificacions i un crèdit per bases imposables negatives, es reconeix sempre que sigui probable que el grup obtingui en el futur prou guanys fiscals contra els quals el pugui fer efectiu, i no procedeixi del reconeixement inicial (excepte en una combinació de negocis) d'altres actius i passius en una operació que no afecti ni el resultat fiscal ni el resultat comptable.

Així mateix, es reconeixen els actius per impostos diferits ocasionats per diferències temporàries deduïbles procedents d'inversions en dependents, sucursals i associades, o de participacions en negocis conjunts només en la mesura que es tingui la potestat de liquidar la societat participada en el futur.

Els passius per impostos diferits ocasionats per diferències temporàries associades a inversions en entitats dependents i associades es reconeixen comptablement, excepte si el grup és capaç de controlar el moment de reversió de la diferència temporal i, a més a més, és probable que aquesta no es reverteixi en el futur.

Els "actius per impostos" i els "passius per impostos" del balanç consolidat inclouen l'import de tots els actius/passius de naturalesa fiscal, diferenciats entre: corrents (imports a recuperar/pagar en els pròxims 12 mesos com ara la liquidació a la Hisenda Pública de l'impost sobre societats) i diferits (impostos a recuperar/pagar en exercicis futurs).

En cada tancament comptable es revisen els impostos diferits registrats, tant actius com passius, per tal de comprovar que es mantenen vigents i que hi ha prou evidència sobre la probabilitat de generar en el futur guanys fiscals que permetin fer-los efectius, en el cas dels actius, efectuant les correccions oportunes si cal.

Per dur a terme l'anàlisi descrita abans, es tenen en compte les variables següents:

- Projeccions de resultats del grup fiscal espanyol i de la resta d'entitats, basades en els pressupostos financers aprovats pels administradors del banc per a un període de cinc anys, aplicant posteriorment taxes de creixement constants similars a les taxes de creixement mitjà a llarg termini del sector en què operen les diferents societats del grup.
- Estimació de la reversió de les diferències temporàries en funció de la seva naturalesa.
- El termini o límit que estableix la legislació vigent a cada país, per a la reversió dels diferents actius per impostos.

Les despeses o els ingressos registrats directament en el patrimoni net consolidat que no tinguin efecte en el resultat fiscal o a la inversa es comptabilitzen com a diferències temporàries.

En l'Annex 1 s'indiquen les societats del grup acollides al règim de tributació consolidada a Espanya de l'impost sobre societats del grup Banc Sabadell.

1.3.21 Estats de fluxos d'efectiu consolidats

En l'elaboració dels estats de fluxos d'efectiu consolidats s'ha utilitzat el mètode indirecte, de manera que, partint del resultat del grup, es tenen en compte les transaccions no monetàries i tot tipus de partides de pagament diferit i meritacions que han estat o seran la causa de cobraments i pagaments d'exploració, així com dels ingressos i despeses associats a fluxos d'efectiu d'activitats classificades com d'inversió o finançament.

En l'estat de fluxos d'efectiu consolidat s'utilitzen determinats conceptes que tenen les definicions següents:

- Fluxos d'efectiu, que són les entrades i sortides de diners en efectiu i dels seus equivalents, que s'entenen com les inversions a curt termini de gran liquiditat i de baix risc d'alteracions en el seu valor. A aquest efecte, a més dels diners en efectiu, es qualifiquen com a components d'efectiu o equivalents els dipòsits en bancs centrals i els dipòsits a la vista en entitats de crèdit.
- Activitats d'exploració, que són les activitats típiques del grup i altres activitats que no es poden qualificar d'inversió o de finançament.
- Activitats d'inversió, que són les corresponents a l'adquisició, l'alienació o la disposició per altres mitjans d'actius a llarg termini i altres inversions no incloses en l'efectiu i els seus equivalents o en les activitats d'exploració.
- Activitats de finançament, que són les activitats que produeixen canvis en la mida i la composició del patrimoni net consolidat i dels passius que no formen part de les activitats d'exploració.

Durant l'exercici no s'han produït situacions sobre les quals hagi calgut aplicar judicis significatius per classificar els fluxos d'efectiu.

No hi ha hagut transaccions significatives que no hagin generat fluxos d'efectiu no reflectits en l'estat de fluxos d'efectiu consolidat.

1.4. Comparabilitat de la informació

La informació continguda en aquests comptes anuals consolidats corresponent a 2016 es presenta únicament i exclusivament, per a la seva comparació, amb la informació relativa a l'exercici acabat el 31 de desembre de 2017 i, per tant, no constitueixen els comptes anuals consolidats del grup de l'exercici de 2016.

Nota 2 – Grup Banc Sabadell

En l'Annex 1 s'indiquen les societats que, el 31 de desembre de 2017 i de 2016, constitueixen el grup, amb indicació del domicili, l'activitat, el percentatge de participació, les magnituds principals i el mètode de consolidació (mètode d'integració global o mètode de la participació).

En l'Annex 2 es presenta un desglossament de les entitats estructurades consolidades (fons de titulització).

A continuació, es descriuen les combinacions de negocis, adquisicions i vendes o liquidacions més representatives d'inversions en el capital d'altres entitats (dependents i/o inversions en associades) que el grup ha realitzat en l'exercici de 2017 i de 2016. A més a més, en l'Annex 1 s'inclou el desglossament de les altes i baixes del perímetre en cada un dels exercicis.

Variacions del perímetre en l'exercici de 2017

Entrades en el perímetre de consolidació:

No s'ha produït cap operació rellevant d'entrada en el perímetre (vegeu el desglossament de totes les altes en l'Annex 1).

Sortides del perímetre de consolidació:

- El 22 de juny de 2016, el grup va arribar a un acord per alienar el 100% de les accions de Mediterráneo Vida, Sociedad Anónima de Seguros y Reaseguros, entitat d'assegurances de vida-risc i estalvi-previsió que gestiona una cartera sense noves contractacions des l'exercici de 2014, a un consorci liderat per Ember. El tancament d'aquesta operació estava condicionat a l'obtenció de l'autorització reguladora corresponent. Conseqüentment, el grup no va registrar cap resultat per aquella transacció en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de 2016, si bé es van reclassificar els actius i passius d'aquesta entitat dependent en els epígrafs "Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda" i "Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda" del balanç consolidat el 31 de desembre de 2016, d'acord amb la normativa en vigor (vegeu la nota 13).

Al juny de 2017, un cop obtingudes les autoritzacions reguladores requerides al contracte signat al juny de 2016, el grup va comptabilitzar la venda de les accions representatives del 100% del capital de Mediterráneo Vida, Sociedad Anónima de Seguros y Reaseguros, entitat d'assegurances de vida-risc i estalvi-previsió, i va reconèixer una plusvàlua neta de despeses de 16.634 milers d'euros.

- El 28 de febrer de 2017, Banc Sabadell va aconseguir un acord de venda de les accions representatives del 100% del capital social de la seva filial Sabadell United Bank, N.A. (SUB) a l'entitat nord-americana Iberiabank Corporation (a partir d'ara, IBKC).

Al juliol de 2017, després de rebre les autoritzacions pertinents, Banc Sabadell va completar la venda de la seva filial i va percebre d'IBKC, en concepte de preu de compra, 795.980 milers de dòlars americans en efectiu i 2.610.304 accions d'IBKC, representatives del 4,87% del capital social d'aquesta, amb un valor, al tancament del mercat del 28 de juliol de 2017, de 208.955 milers de dòlars americans. La plusvàlua generada per aquesta operació ha estat de 369.817 milers d'euros, neta de despeses associades a aquesta. A l'octubre de 2017, s'han venut les accions d'IBKC, sense impacte rellevant en el compte de resultats.

A fi de facilitar la comparabilitat de la informació, s'inclou a continuació una taula resum de les principals magnituds de SUB el 31 de desembre de 2016:

En milers d'euros

	2016
Actiu	
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	243.150
Préstecs i bestretes	4.065.272
Entitats de crèdit	76.355
Clientela	3.988.917
Valors representatius de deute	930.846
Instruments de patrimoni	74.029
Actiu tangible d'ús propi	17.967
Resta dels altres actius	149.978
Total actiu	5.481.242
Passiu	
Passius financers a cost amortitzat	4.644.081
Passius per impostos	(1.279)
Resta	261.703
Total passiu	4.904.505

- A l'octubre de 2017, la filial Hotel Investment Partners, S.L., ha venut les accions representatives del 100% del capital d'HI Partners Holdco Value Added, S.A.U., la seva plataforma de gestió hotelera, a Halley Bidco S.L.U., entitat controlada per fons assessorats per filials de The Blackstone Group L.P., per un preu de 630.733 milers d'euros.

Un cop obtinguda l'autorització de la CNMV i efectuat el tancament de la transacció, s'ha reconegut la plusvàlua generada per aquesta operació, que ha estat de 50.655 milers d'euros, neta de les despeses associades a aquesta.

Variacions del perímetre en l'exercici de 2016

Entrades en el perímetre de consolidació:

No s'ha produït cap operació rellevant d'entrada en el perímetre (vegeu l'Annex 1).

Sortides del perímetre de consolidació:

Banc Sabadell va transmetre el 13 d'abril de 2016 a Dexia Crèdit Local, S.A. (Dexia) la totalitat de la seva participació (20,994% del capital social) a Dexia Sabadell, S.A. per un preu de 52.390 milers d'euros, que representava per a Banc Sabadell una plusvàlua bruta d'un import igual, en els termes ratificats en laude arbitral.

La transmissió va tenir el seu origen en l'exercici per part de Banc Sabadell del dret d'opció de venda efectuat el 6 de juliol de 2012 davant Dexia, titular de la resta del capital social d'aquesta entitat.

La transmissió de les accions per part de Banc Sabadell i l'adquisició per part de Dexia es va produir després de la remissió de les oportunes comunicacions prèvies a les autoritats reguladores corresponents.

Altres informacions rellevants

Projecte migració de TSB

Un dels projectes clau de l'exercici ha estat el desenvolupament de la plataforma tecnològica que donarà suport a tota l'operativa de TSB. Durant l'exercici de 2017 s'ha finalitzat la construcció d'aquesta plataforma, Proteo4UK, i la instal·lació de totes les infraestructures necessàries perquè pugui ser operativa. Està previst que cap al primer trimestre de l'exercici de 2018 el banc estigui preparat per poder realitzar la migració de dades. A efectes comptables, la nova plataforma es registra com a actiu intangible. D'altra banda, les despeses vinculades amb la migració de dades (382 milions d'euros el 31 de desembre de 2017) han estat registrades com a "altres actius" en el balanç de situació adjunt, i el 2018, un cop finalitzi la migració, s'imputaran en el compte de pèrdues i guanys. De manera simètrica, també es registrarà la contribució econòmica de 450 milions de lliures esterlines que aportarà LBG, i que a efectes comptables es tractarà de manera anàloga a les subvencions a l'explotació, és a dir, neutralitzarà les despeses associades a la migració. Aquesta contribució econòmica d'LBG (a aquesta contribució LBG deduirà els costos en què s'ha incorregut en la migració), per compensar les despeses derivades de la migració tecnològica de TSB, va ser acordada en el marc de l'oferta pública de venda realitzada al juny de 2014, en què LBG va vendre el 50% del capital de TSB.

Esquema de Protecció d'Actius

Com a conseqüència de l'adquisició de Banco CAM, realitzada l'1 de juny de 2012, va entrar en vigor l'Esquema de Protecció d'Actius (a partir d'ara, EPA) establert al protocol de mesures de suport financer per a la reestructuració de Banco CAM, amb efectes retroactius des del 31 de juliol de 2011. Sota aquest esquema, per a una cartera d'actius predeterminada el valor brut de la qual pujava a 24.644 milions d'euros el 31 de juliol de 2011, el Fons de Garantia de Dipòsits (a partir d'ara, FGD) assumeix el 80% de les pèrdues derivades d'aquesta cartera durant un termini de deu anys, una vegada absorbides les provisions constituïdes sobre aquests actius, que en la data esmentada pujaven a 3.882 milions d'euros.

A continuació, es presenta el desglossament de la cartera d'actius protegits per l'EPA en la seva data d'entrada en vigor (31 de juliol de 2011):

En milions d'euros

	En balanç individual		En balanç grup	
	Saldo	Provisió	Saldo	Provisió
Préstecs i bestretes	21.711	2.912	19.117	2.263
<i>Del qual risc disposat</i>	<i>21.091</i>	-	<i>18.460</i>	-
<i>Del qual avals i passius contingents</i>	<i>620</i>	-	<i>657</i>	-
Actius immobiliaris	2.380	558	4.663	1.096
Inversions en negocis conjunts i associats	193	52	504	163
Actius fallits	360	360	360	360
Total	24.644	3.882	24.644	3.882

El moviment del saldo disposat de la cartera de crèdit a la clientela protegida per l'EPA des de la data d'entrada en vigor fins al 31 de desembre de 2017 ha estat el següent:

En milions d'euros	
Saldo el 31 de juliol de 2011	18.460
Adquisició d'actius immobiliaris	(7.366)
Cobraments rebuts i subrogacions	(4.609)
Increment d'actius fallits	(1.183)
Disposicions de crèdits	75
Saldo el 31 de desembre de 2017	5.377

El moviment del saldo de la cartera d'actius immobiliaris protegida per l'EPA des de la data d'entrada en vigor fins al 31 de desembre de 2017 ha estat el següent:

En milions d'euros	
Saldo el 31 de juliol de 2011	4.663
Adquisició d'actius immobiliaris	5.465
Vendes d'actius immobiliaris	(5.844)
Saldo el 31 de desembre de 2017	4.284

Amb caràcter general, l'objectiu dels estats financers és subministrar informació que raonablement presenti la situació financera, els resultats de les seves operacions, els canvis en el patrimoni net i els fluxos d'efectiu d'una entitat, per tal que sigui útil per a una àmplia varietat d'usuaris per a la presa de les seves decisions econòmiques. Al seu torn, tal com preveu la NIC 1 - Presentació d'estats financers, els estats financers han de mostrar els resultats de la gestió realitzada pels administradors amb els recursos que els han estat confiats. Entre d'altres aspectes, una presentació raonable requereix que l'entitat ofereixi la informació d'una manera rellevant, fiable, comparable i comprensible.

Tenint en compte això i la rellevància dels impactes econòmics derivats de l'atorgament de l'EPA en els estats financers del grup, en particular pel que fa referència a: (i) el volum d'actius dubtosos, (ii) la ràtio de morositat i (iii) el nivell de cobertura de les provisions constituïdes, s'han considerat certes particularitats amb l'objectiu de no distorsionar els tres indicadors esmentats abans i, per tant, aconseguir que la presentació en els estats financers de les garanties concedides pel protocol EPA sigui el més fiable i comparable possible.

En relació amb el crèdit a la clientela qualificat de dubtós, així com els actius immobiliaris que resulten de l'incompliment de pagament dels respectius prestataris coberts pel protocol, el banc considera com a saldo dubtós la part corresponent al 20% de l'exposició retinguda en no haver estat transferit el risc de crèdit a l'FGD, i el 80% del risc, mentre el crèdit o préstec figura en el balanç, es presenta com a risc normal perquè hi ha transferència del risc de crèdit. És a dir, per a cada actiu cobert, el grup considera quina part dels seus fluxos s'obtidran dels prestataris o tercers i quina part de l'FGD com a conseqüència de la garantia proporcionada tenint en compte, si escau, el valor de les garanties hipotecàries del crèdit.

Per tal d'evitar que la inversió creditícia bruta es trobi sobrevalorada o duplicada, atès que es registren en el mateix epígraf tant el saldo a cobrar amb l'FGD com l'exposició coberta per l'EPA del 80%, les provisions constituïdes per a aquest 80% es presenten compensant la inversió creditícia bruta. Aquest tractament en la presentació no té cap impacte en la inversió creditícia neta.

A continuació, es presenta el desglossament de la cartera d'actius protegits per l'EPA el 31 de desembre de 2017, les ràtios de morositat i cobertura i el desglossament del finançament a la construcció i promoció immobiliària prèvia a la transferència de risc de crèdit a l'FGD:

En milions d'euros

	En balanç grup		Del qual dubtosos	
	Saldo	Provisió	Saldo	Provisió
Préstecs i bestretes	5.385	1.706	3.120	1.698
<i>Del qual risc disposat</i>	5.377	1.705	3.119	1.698
<i>Del qual avals i passius contingents</i>	8	1r	1r	-
Actius immobiliaris (*)	4.284	2.632	-	-
Inversions en negocis conjunts i associats	48	38	-	-
Actius fallits	1.543	1.543	-	-
Total	11.260	5.919	3.120	1.698

(*) Exposició immobiliària per a la qual s'ha transferit el risc de crèdit aplicant l'Esquema de Protecció d'Actius (vegeu el desglossament de l'exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària en l'Annex 6).

En percentatge

	2017
Taxa de morositat	57,94
Ràtio de cobertura de dubtosos	54,68

En milions d'euros

	En balanç grup		Del qual dubtosos	
	Saldo	Provisió	Saldo	Provisió
Risc disposat préstecs i bestretes	5.377	1.705	3.119	1.698
<i>Del qual finançament a la construcció i promoció immobiliària (negocis Espanya)</i>	2.319	1.211	1.989	1.210
<i>Del qual s'ha transferit el risc de crèdit</i>	1.855	969	1.591	968
<i>Del qual no s'ha transferit el risc de crèdit</i>	464	242	398	242
Total	5.377	1.705	3.119	1.698

A continuació, es presenta la conciliació de la inversió creditícia bruta i la inversió creditícia neta anterior i posterior a la transferència de risc de crèdit a l'FGD:

En milions d'euros

	2017		
	Posttransferència de risc de crèdit	Transferència de risc de crèdit	Pretransferència de risc de crèdit
Inversió creditícia bruta sense adquisició temporal d'actius	145.323	1.353	146.676
<i>Del qual actius dubtosos</i>	7.867	2.488	10.355
<i>Del qual resta inversió</i>	137.456	(1.135)	136.321
Inversió creditícia neta sense adquisició temporal d'actius	141.597	-	141.597
<i>Del qual actius dubtosos</i>	7.867	2.488	10.355
<i>Del qual resta inversió</i>	137.456	(1.135)	136.321
<i>Del qual correccions de valor</i>	(3.726)	(1.353)	(5.079)
Ràtio de mora	5,14	1,55	6,70
Ràtio de cobertura de dubtosos	48,27	1,46	49,73

Per a totes les pèrdues registrades comptablement, derivades de provisions d'insolvències, quitaments, provisions de deteriorament d'actius immobiliaris o resultats per l'alienació d'aquests actius, el banc registra un compte a cobrar classificat en l'epígraf "Préstecs i partides a cobrar" amb abonament al compte de resultats, a fi de reflectir el dret de cobrament davant l'FGD per la garantia concedida per aquest, i neutralitzar l'impacte que tenen en el compte de resultats les pèrdues registrades relacionades amb els actius coberts per l'EPA. L'import acumulat registrat el 31 de desembre de 2017 puja a prop de 5.100 milions d'euros.

Nota 3 – Proposta de distribució de beneficis i benefici per acció

A continuació, s'inclou la proposta d'aplicació del resultat de l'exercici de 2017 de Banco de Sabadell, S.A. que el Consell d'Administració proposarà a la Junta General d'Accionistes per a la seva aprovació, juntament amb la proposta d'aplicació del resultat de l'exercici de 2016 de Banco de Sabadell, S.A. aprovada per la Junta General d'Accionistes el 31 de març de 2017:

En milers d'euros	2017	2016
A dividendes	392.977	279.766
A reserva legal	270	4.423
A reserves per a inversions a les Canàries	239	314
A reserves voluntàries	125.684	95.336
Resultat de l'exercici de Banco de Sabadell, S.A.	519.170	379.839

Les propostes d'aplicació del resultat de les entitats dependents seran aprovades per les seves respectives juntes d'accionistes.

El Consell d'Administració proposarà a la Junta General d'Accionistes que acordi la distribució d'un dividend brut per acció de l'exercici de 2017 de 0,07 euros per acció.

El Consell d'Administració va acordar el 26 d'octubre de 2017 la distribució d'un dividend a compte del resultat de 2017 per un import total de 111.628 milers d'euros (0,02 euros bruts per acció), a pagar el 29 de desembre de 2017.

D'acord amb el que indica l'article 277 de la Llei de societats de capital, a continuació es mostra l'estat comptable provisional formulat preceptivament per posar de manifest l'existència de liquiditat i benefici del banc suficient en el moment de l'aprovació d'aquest dividend a compte:

En milers d'euros	30/11/2017
Disponible per a repartiment de dividend segons estat provisional al:	30/11/2017
Benefici de Banc Sabadell en la data indicada després de la provisió per a impostos	434.378
Estimació dotació reserva legal	270
Estimació reserva de les Canàries	239
Quantitat màxima possible de distribució	433.869
Dividend a compte proposat i distribuït	111.628
Saldo líquid a Banco de Sabadell, S.A. disponible (*)	15.442.896

(*) Inclou el saldo de l'epígraf "Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits vista".

La Junta General d'Accionistes celebrada el 30 de març de 2017 va acordar una retribució a l'accionista complementària al dividend corresponent a l'exercici de 2016 per un import de 0,03 euros per acció (168.485 milers d'euros), que es va pagar el 7 d'abril de 2017. Prèviament, al desembre de 2016, es va retribuir l'accionista amb un dividend de 0,02 euros per acció, a compte dels resultats de l'exercici de 2016, que es va pagar el 30 de desembre de 2016.

Benefici per acció

El benefici bàsic per acció es calcula dividint el resultat net atribuït al grup (ajustat per la remuneració d'altres instruments de patrimoni) entre el nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació durant l'exercici, excloent-ne, si escau, les accions pròpies adquirides pel grup. El benefici diluït per acció es calcula ajustant, al resultat net atribuït al grup i al nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació, els efectes de la conversió estimada de totes les accions ordinàries potencials.

El càlcul del benefici per acció del grup és el següent:

	2017	2016
Resultat atribuïble als propietaris de la dominant (en milers d'euros)	801.466	710.432
Ajust: Remuneració d'altres instruments de patrimoni (en milers d'euros)	(23.517)	-
Guanyos o (-) pèrdues després d'impostos procedents d'activitats interrompudes (en milers d'euros)	-	-
Nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació (*)	5.570.031.161	5.451.978.110
Conversió assumida de deute convertible i altres instruments de patrimoni	-	7.520.252
Nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació ajustat	5.570.031.161	5.459.498.362
Benefici per acció (en euros)	0,14	0,13
Benefici bàsic per acció considerant l'efecte de les obligacions necessàriament convertibles (en euros)	0,14	0,13
Benefici diluït per acció (en euros)	0,14	0,13

(*) Nombre mitjà d'accions en circulació, excloent-ne el nombre mitjà d'accions pròpies mantingudes en autocartera al llarg del període.

El 31 de desembre de 2017 i de 2016, no hi havia altres instruments financers ni compromisos amb empleats basats en accions que tinguin un efecte significatiu sobre el càlcul del benefici diluït per acció dels exercicis presentats. Per aquesta raó el benefici bàsic i el diluït coincideixen.

Nota 4 – Gestió de riscos financers

4.1 Introducció

Al llarg de 2017 el grup Banc Sabadell ha continuat reforçant el seu marc de gestió de riscos incorporant millores que el situen al nivell de les millors pràctiques del sector financer.

El grup Banc Sabadell es dota d'un Marc Estratègic de Riscos, la funció del qual és assegurar el control i la gestió proactiva de tots els riscos del grup. Aquest marc es concreta, entre d'altres, en un *risk appetite statement* (RAS), que estableix la quantitat i diversitat de riscos que el grup busca i tolera per assolir els seus objectius de negoci, mantenint l'equilibri entre rendibilitat i risc.

El Marc Estratègic de Riscos del grup Banc Sabadell s'ha adaptat a la nova estructura del grup arran de la seva internacionalització amb la finalitat d'assegurar la consistència i un desplegament efectiu del RAS del grup a totes les àrees geogràfiques.

D'aquesta manera, s'estableix un primer nivell que forma el RAS del grup, que fixa objectius i límits en l'àmbit global, i es defineix un segon nivell que desplega els objectius i límits del primer nivell en les diferents àrees geogràfiques.

El RAS inclou mètriques quantitatives, que permeten un seguiment objectiu de la gestió del risc, així com aspectes qualitatius que les complementen.

La gestió i el control de riscos es configuren com un ampli marc de principis, polítiques, procediments i metodologies avançades de valoració integrats en una eficient estructura de decisió sota un marc de governança de la funció de riscos adaptat a la normativa estatal i europea.

El marc de principis, polítiques, procediments i metodologies queda reflectit en el document de "Polítiques de gestió de riscos del grup Banc Sabadell", que es revisa periòdicament i que és aprovat pel Consell d'Administració.

Per a cada risc rellevant del grup es detallen els intervinents principals, les seves funcions, les polítiques, els mètodes i els procediments, així com els mecanismes de seguiment i control. Així mateix, queda explicitat el detall de l'Organització de la Funció de Riscos, en què s'indiquen els rols i la responsabilitat de les diferents direccions i comitès en matèria de riscos i els seus sistemes de control, adequats a les activitats de les unitats de negoci, incloent-hi les funcions de concessió de préstecs i crèdits.

Els riscos financers principals en què incorren les entitats del grup Banc Sabadell com a conseqüència de la seva activitat relacionada amb l'ús d'instruments financers són els de crèdit, liquiditat i mercat. D'entre tots els riscos, el de crèdit és el més rellevant de la cartera del grup.

D'altra banda, els principals riscos no financers en què incorre el grup són el risc operacional, el fiscal i el de compliment normatiu.

En la gestió del risc, el grup considera l'entorn macroeconòmic i regulador. Els aspectes més destacats de l'exercici de 2017 es presenten a continuació:

- El 2017, els temes centrals han estat en l'entorn polític i geopolític i els passos fets pels principals bancs centrals cap a la normalització monetària.
- Els mercats financers globals han tingut un comportament positiu en un context de creixent complaença i només s'han vist arrossegats de manera puntual i limitada per certs episodis de tipus polític i geopolític.
- En l'aspecte polític, l'any es va iniciar amb el canvi de govern als Estats Units, i posteriorment el focus es va situar a Europa, amb l'inici de les negociacions del Brexit i les eleccions a França, el Regne Unit i Alemanya. A la segona meitat de l'any va augmentar la tensió entre els Estats Units i Corea del Nord.
- El creixement econòmic global ha passat a estar més sincronitzat al llarg de l'any, i en les principals economies desenvolupades també ha passat a ser més robust.
- Les economies emergents han deixat enrere la pitjor fase de l'ajust econòmic dels últims anys.
- Al Regne Unit el creixement econòmic ha estat modest i s'ha vist arrossegat per la incertesa relacionada amb les negociacions del Brexit.
- A Espanya l'economia ha mantingut un important dinamisme i ha tornat a destacar en positiu dins de la zona euro, alhora que la taxa d'atur s'ha reduït fins a mínims des de 2008.
- A Mèxic el creixement econòmic ha resistit de manera favorable la incertesa generada per l'arribada de Trump, gràcies en part al bon to del sector exterior.
- La inflació s'ha situat per sobre dels registres de 2016, tot i que encara es troba per sota dels objectius de política monetària en les principals economies desenvolupades, amb l'excepció del Regne Unit.
- El preu del petroli va assolir màxims des de mitjans de 2015, encoratjat per l'extensió de les retallades de producció per part de l'OPEP i altres països productors fins a finals de 2018.
- El BCE va modificar el seu programa de compra d'actius, ja que en va perllongar la durada fins al setembre de 2018 com a mínim, però va reduir el ritme de compres de 60 a 30 mM d'euros mensuals a partir de gener de 2018.
- El Banc d'Anglaterra va augmentar el tipus rector al novembre fins al 0,50% i va desfer així la baixada implementada després del referèndum del Brexit.
- La Fed va pujar el tipus d'interès de referència en tres ocasions, fins a l'1,25-1,50%, i va començar a reduir el seu balanç a l'octubre. A més, es va saber que Powell, actual membre del Board de la Fed, serà el nou governador a partir de febrer de 2018.
- Les rendibilitats del deute públic a llarg termini de les principals economies desenvolupades s'han mantingut en nivells reduïts i sense una tendència definida. Al llarg de l'any, els esdeveniments polítics, les actuacions dels bancs centrals i la inflació han estat els principals condicionants de l'evolució de l'actiu.
- Les primes de risc en els països de la perifèria europea han continuat tenint el suport de la política acomodaticia del BCE. A Portugal i Grècia la prima de risc va caure de manera significativa, encoratjada per les millores de ràting, el favorable context econòmic i, en el cas de Grècia, per les notícies positives sobre el seu programa de rescat.
- El dòlar s'ha depreciat respecte de l'euro arrossegat pel soroll polític als Estats Units i la consolidació de la recuperació econòmica a la zona euro.
- La lliura esterlina ha estat llastrada pels diferents esdeveniments polítics relacionats amb el Brexit i la política domèstica, tot i els intents de la política monetària per contenir el moviment.
- El *peso* mexicà va desfer la forta depreciació que va tenir lloc amb l'arribada de Trump, en la mesura que el president nord-americà no va implementar la seva amenaça de ruptura del NAFTA.
- El sistema bancari europeu ha enfortit la seva solvència, ha millorat la qualitat dels actius i ha augmentat lleugerament la rendibilitat. No obstant això, aquests avenços han estat desiguals entre jurisdiccions i institucions, de manera que la reducció del nivell total de préstecs morosos i la millora de la rendibilitat a llarg termini continuen sent desafiaments clau per al sector en el seu conjunt.

- Pel que fa a la construcció europea, la CE ha establert un camí ambiciós per garantir la compleció de la Unió Bancària abans de 2019, amb una nova proposta per a la instauració del tercer pilar (SEGD) més gradual i amb menys mutualització de pèrdues en comparació amb la seva proposta de 2015. D'altra banda, la revisió del pla d'acció de la UMC se centra en una supervisió més eficaç per part de l'ESMA que garanteixi un entorn regulador més proporcionat per a les pimes, que simplifiqui les inversions transfrontereres i que desenvolupi ecosistemes de mercats de capitals a tota la UE. A més, es pretén fomentar el paper transformador de la tecnologia financera i les inversions sostenibles.
- Deu anys després de l'inici de la crisi financera s'ha arribat a un acord per finalitzar el marc regulador financer postcrisi. La càrrega reguladora ha continuat sent exigent en preparació a noves normes que entraran en vigor el 2018.

4.2 Fites principals de l'exercici

Millora del perfil de risc del grup en l'exercici

El perfil de risc del grup durant l'exercici de 2017 millora fonamentalment per tres motius:

(i) Diversificació internacional

- L'exposició del risc de crèdit internacional (44.259 milions d'euros) suposa un 30% de l'exposició total del grup, i s'ha multiplicat per sis des de 2014.
- La major diversificació internacional és deguda principalment a l'adquisició de TSB, amb una exposició de 35.581 milions d'euros (90% en hipoteques *retail*).
- Així mateix, el creixement internacional sense tenir en compte l'efecte de l'adquisició de TSB és d'un 29% des de 2014.

(ii) Risc de concentració

- Reducció de l'exposició en *real estate* (el seu pes és un terç respecte al de 2014) i augment de l'exposició en el segment detallista després de l'adquisició de TSB el 2015.
- Des del punt de vista sectorial, la cartera està ben diversificada amb tendència a l'alça en els sectors de més qualitat creditícia. Així mateix, en termes de concentració individual, també s'han reduït les mètriques de risc de concentració de les grans exposicions.
- Geogràficament, la cartera està posicionada en les regions més dinàmiques, tant en l'àmbit nacional com internacional.

(iii) Qualitat dels actius

- En els últims anys s'ha produït una forta reducció en el volum d'actius problemàtics. En aquest sentit, des de 2013 s'ha reduït l'exposició dubtosa en 10.173 milions d'euros.
- Durant el 2017 s'han reduït els actius problemàtics, pel que fa al grup, en 3.463 milions d'euros.
- Tot això ha portat a una reducció de la taxa de morositat des del 6,14% al 5,14%.

La millora en els fonamentals del grup, principalment en termes de risc, es veu reflectida en el manteniment i la millora de les qualificacions de les agències de ràting del deute sènior del banc durant l'exercici, de manera que el banc recupera així la consideració d'*investment grade* per part de totes les agències que qualifiquen el seu deute (vegeu Informe de gestió - Una altra informació rellevant).

Enfortiment de l'entorn de gestió i control del risc

Durant el 2017, s'ha continuat amb l'enfortiment de l'entorn de gestió i control del risc a partir del desenvolupament i desplegament dels marcs de gestió i control per a determinades carteres, sectors i geografia, de manera que és una potent eina que permet el desplegament del Marc Estratègic de Riscos i encamina el creixement de la inversió seguint optimitzar el binomi rendibilitat/risc a llarg termini.

En cada un d'aquests marcs es defineix l'apetència que el grup té en aquest sector o cartera i els requisits per assolir-los establint:

- *Asset allocation*, fixant els objectius de creixement en cada eix bàsic (qualitat, tipologia, etc.).
- Principis generals que han de guiar l'activitat en cada cartera, sector o geografia.
- Polítiques bàsiques per a l'admissió i el seguiment del crèdit.
- Mètriques de seguiment i control del risc (tant de l'estoc com de la nova producció).

Finalment, la unió de marc de gestió i control conjuntament amb la planificació i gestió contínua permeten anticipar actuacions de la cartera (*portfolio management*) amb l'objectiu d'encaminar el creixement d'una manera rendible a llarg termini.

Millora de l'entorn de seguiment

Durant el 2017 s'ha actualitzat l'entorn de seguiment del risc de clients del grup. El sistema d'alertes primerenques s'ha integrat en la gestió a través d'un nou entorn de seguiment que permet desplegar diferents estratègies en funció del segment (particulars, comerços i autònoms, negocis i empreses).

L'entorn de seguiment té com a principal *input* els models d'alertes primerenques adaptats a diferents segments. Així s'aconsegueix:

- Millora de l'eficiència en enfocar el seguiment en els clients amb símptomes de deteriorament.
- Anticipació en la gestió davant de qualsevol símptoma d'empitjorament, i és potestat de l'Equip Bàsic de Gestió la renovació del ràting dels clients que hagin patit un deteriorament.
- Control periòdic dels clients que es mantenen en la mateixa situació i han estat analitzats per l'equip bàsic de gestió.
- Retroalimentació amb la informació que l'Equip Bàsic de Gestió proporciona com a resultat de la gestió.

Millora en la gestió del risc d'actius problemàtics

Durant el 2017, donant compliment als requisits dictats pel Banc Central Europeu en el document *Guidance to banks on non-performing loans*, el Consell d'Administració ha aprovat un nou Pla estratègic per a la gestió d'actius problemàtics, així com el corresponent Pla operatiu per a la gestió d'actius problemàtics. Els punts del Pla Estratègic més destacats són els següents:

- uns principis de gestió per a aquests actius,
- una estructura de govern i de gestió que faciliti aquests objectius, i
- uns objectius quantitatius amb diferents horitzons temporals de reducció tant d'actius dubtosos com d'actius adjudicats.

Amb l'objectiu d'aconseguir aquests resultats, el banc ha fixat dues prioritats estratègiques pel que fa a la gestió d'actius problemàtics:

- Reducció contínua dels actius problemàtics fins a la normalització dels saldos.
- Focus en la gestió d'actius problemàtics a través de la gestió especialitzada de la seva Direcció de Transformació d'Actius i Participades Industrials i Immobiliàries, una de les primeres *workout units* a Espanya.

Aquestes dues prioritats estratègiques es tradueixen en cinc principis de gestió dels actius problemàtics, que són:

- L'anticipació de la gestió de la mora i la gestió preventiva de les entrades.
- La gestió segmentada de totes les exposicions problemàtiques i potencialment problemàtiques (mora potencial).
- Intel·ligència de negoci i millora contínua dels processos.
- Capacitat financera.
- Clar sistema de *governance* basat en tres línies de defensa.

S'han desenvolupat també les polítiques referents a actius problemàtics d'acord amb els requeriments definits en el mateix document del BCE i l'Annex IX de la Circular 4/2016 del Banc d'Espanya. Aquestes polítiques estan alineades amb el Pla estratègic i el Pla operatiu d'actius problemàtics. Així mateix, les polítiques donen cobertura al nou model de gestió del risc implementat durant el mes de juliol de 2017.

4.3 Principis generals de gestió de riscos

4.3.1 Cultura corporativa de riscos

La cultura de riscos a Banc Sabadell és un dels aspectes diferenciadors de l'entitat, i està fortament arrelada en tota l'organització com a conseqüència del seu desenvolupament progressiu al llarg de dècades. Entre els aspectes que caracteritzen aquesta forta cultura de riscos destaquen:

- Alt grau d'implicació del Consell d'Administració en la gestió i control de riscos. Des d'abans de 1994, al banc hi ha una Comissió de Control de Riscos que té com a funció fonamental supervisar la gestió de tots els riscos rellevants i de l'alineament d'aquests amb el perfil definit per l'entitat.
- El grup Banc Sabadell compta amb un Marc Estratègic de Riscos, compost, entre d'altres, pel *Risk Appetite Statement*, que assegura el control i la gestió proactiva dels riscos sota un marc reforçat de govern corporatiu i aprovat pel Consell d'Administració.
- Equip Bàsic de Gestió, com a peça clau en l'admissió i seguiment del risc. En funcionament des de fa més de 20 anys, està format pel responsable de compte, d'una banda, i per l'analista de riscos, de l'altra. La seva gestió es basa en l'aportació dels punts de vista de cada part. Les decisions han de ser sempre debatudes i resoltes per acord entre les parts. Tot això involucra especialment l'equip en la decisió, i, a més a més, aporta riquesa argumental i solidesa als dictàmens.
- Alt grau d'especialització: equips de gestió específics per a cada segment (*real estate*, corporativa, empreses, pimes, detallistes, bancs i països, etc.), que permeten una gestió del risc especialitzada en cada àmbit.
- Models interns avançats de qualificació creditícia com a element bàsic per a la presa de decisions des de fa més de quinze anys (1999 per a particulars i 2000 per a empreses). L'entitat, seguint les millors pràctiques sobre això, es basa en aquests per tal de millorar l'eficiència del procés en general. En la mesura que aquests models no tan sols permeten ordenar els acreditats en termes ordinals sinó que són la base per mesurar el risc quantitativament, permeten un ús múltiple en processos clau de gestió; ajust fi en la delegació de facultats, seguiment eficient del risc, gestió global del risc, rendibilitat ajustada al risc i anàlisi de solvència del grup en són alguns exemples.
- La delegació de facultats per a la sanció d'operacions de risc empresarial en els diferents nivells està basada en el nivell de pèrdua esperada. Com a política general pel que fa a la delegació de facultats, el grup ha optat per un sistema en què els diferents nivells es delimiten usant la mètrica de pèrdua esperada, que té en compte l'exposició al risc de crèdit de l'operació a sancionar del client i grup de risc, la seva taxa de mora esperada i la seva severitat estimada.
- Rigorós seguiment del risc de crèdit suportat en un avançat sistema d'alertes primerenques per a empreses i particulars. El seguiment del client o grup de risc es pot dividir en tres tipologies: seguiment operatiu, sistemàtic i integral. Una de les fonts bàsiques per a aquest seguiment és la implantació d'un sistema d'alertes primerenques tant per a empreses com per a particulars (iniciat el 2008 i 2011), que permeten una anticipació del risc de crèdit. Aquestes alertes es basen tant en informació interna, com ara dies en situació irregular, excedits en descompte comercial, avals o crèdit internacional, com en informació externa, com ara clients catalogats com a morosos en la resta del sistema financer o informació de *bureaux* de crèdit disponibles.
- Avançat model de gestió del risc irregular que permet potenciar l'anticipació i la gestió especialitzada. S'ha implementat un model integral de gestió del risc irregular que permet encaminar el tractament del risc en aquelles situacions més properes a l'impagament (anticipació, refinançament, cobrament, etc.). El sistema integral compta amb eines específiques (simuladors per cercar la millor solució en cada cas), així com gestors especialitzats per segments dedicats exclusivament a aquesta gestió.
- *Pricing* ajustat al risc. La política comercial respecte a la gestió de preus és dinàmica, i s'adapta a la situació econòmica i financera del mercat (primes de liquiditat, dificultat d'accés al crèdit, la volatilitat del tipus d'interès, etc.). Es té en compte el cost de finançament i del risc (pèrdua esperada i cost de capital). Els models de risc són una peça clau per al procés de determinació dels preus i dels objectius de rendibilitat.

- El model de gestió de riscos està absolutament integrat a la plataforma tecnològica del banc, de manera que les polítiques es traslladen immediatament a la gestió diària. Les polítiques, els procediments, les metodologies i els models que configuren el model de gestió de riscos de Banc Sabadell estan integrats tècnicament en la plataforma operativa de l'entitat. Això permet una translació immediata de les polítiques a la gestió efectiva diària. Aquest element ha estat especialment rellevant en les diferents integracions que ha dut a terme el banc.
- Ús de l'*stress testing* com a eina de gestió: Banc Sabadell fa anys que treballa amb una potent eina interna per efectuar exercicis de *stress test* i amb la col·laboració d'equips interns amb una àmplia experiència en el seu desenvolupament.

4.3.2 Marc Estratègic de Riscos (*Risk Appetite Framework*)

El Marc Estratègic de Riscos inclou, entre d'altres, el *risk appetite statement*, definit com la quantitat i diversitat de riscos que el grup Banc Sabadell busca i tolera per assolir els seus objectius de negoci, mantenint l'equilibri entre rendibilitat i risc.

El *risk appetite statement* (RAS) està compost de mètriques quantitatives, que permeten un seguiment objectiu del compliment dels objectius i límits fixats, així com d'elements qualitius, que complementen les mètriques i guien la política de gestió i control de riscos del grup.

Elements quantitius

Les mètriques quantitatives del RAS es divideixen en deu grans apartats:

- Capital i solvència: nivell i qualitat del capital.
- Liquiditat: *buffers* de liquiditat i estructura de finançament.
- Rendibilitat: adequació entre rendibilitat i risc.
- Qualitat dels actius: per als diferents riscos rellevants i en escenaris estressats.
- Crèdit i concentració: individual i sectorial.
- Risc de mercat.
- Risc estructural de tipus d'interès i tipus de canvi.
- Risc de contrapart.
- Risc operacional.

Aspectes qualitius

De manera complementària a les mètriques quantitatives s'exposen els següents principis qualitius que han de guiar el control i la gestió de riscos del grup:

- La posició general de l'entitat respecte a la presa de riscos persegueix aconseguir un perfil de risc mitjà-baix, mitjançant una política de riscos prudent i equilibrada que assegurí un creixement rendible i sostingut de la seva activitat i que estigui alineada amb els objectius estratègics del grup, per tal de maximitzar la creació de valor, tot garantint un nivell de solvència adequat.
- El Consell d'Administració està compromès amb els processos de gestió i control del risc: aprovació de polítiques, límits, model de gestió i procediments, metodologia de mesurament, seguiment i control.
- El grup desenvolupa una cultura de riscos integrada en tota l'entitat, i està dotat d'unitats especialitzades en el tractament dels diferents riscos. La funció de riscos transmet aquesta cultura mitjançant la determinació de polítiques i la implantació i posada en marxa de models interns i la seva adequació als processos de gestió del risc.
- Les polítiques i els procediments de gestió de riscos s'orientaran a adaptar el perfil de risc al Marc Estratègic de Riscos, mantenint i seguint l'equilibri entre rendibilitat esperada i risc.
- La gestió i el control de riscos al grup Banc Sabadell es configura com un ampli marc de principis, polítiques, procediments i metodologies avançades de valoració integrats en una eficient estructura de decisió. La variable risc s'inclou en les decisions de tots els àmbits, quantificada amb una mesura comuna en termes de capital assignat.

- La gestió del risc es basa en uns sòlids i continus procediments de control d'adequació dels riscos als límits prefixats, amb responsabilitats ben definides en la identificació i el seguiment d'indicadors i alertes anticipades, així com en una avançada metodologia de valoració del risc.
- Els nivells de capital i liquiditat han de permetre afrontar els riscos assumits per l'entitat, fins i tot en escenaris econòmics desfavorables.
- No hi ha d'haver nivells de concentració de riscos que puguin comprometre de manera significativa els recursos propis.
- L'assumpció de risc de mercat per negociació té com a objectiu atendre el flux d'operacions induïdes per l'operativa dels clients i aprofitar oportunitats de mercat, mantenint una posició d'acord amb la quota de mercat, apetència, capacitats i perfil del banc.
- La funció de riscos és independent i amb una intensa participació de l'alta direcció, cosa que garanteix una forta cultura de riscos enfocada a la protecció i l'assegurament de l'adequada rendibilitat del capital.
- L'objectiu del grup en matèria de risc fiscal és assegurar el compliment de les obligacions fiscals i garantir alhora un rendiment adequat per als accionistes.
- La consecució dels objectius empresarials s'ha de fer de manera compatible, en tot moment, amb el compliment de l'ordenament jurídic i aplicant les millors pràctiques.
- L'entitat disposarà de mitjans humans i tecnològics suficients per al seguiment, el control i la gestió de tots els riscos materialitzables en el desenvolupament de la seva activitat.
- Els sistemes retributius del grup han d'alinejar els interessos dels empleats i l'alta direcció al compliment del Marc Estratègic de Riscos.

4.3.3 Organització global de la funció de riscos

El grup desenvolupa una cultura de riscos integrada en totes les unitats, i està dotat d'unitats especialitzades en el tractament dels diferents riscos, de manera que garanteix la independència de la funció de riscos, així com una intensa participació de l'Alta Direcció.

El Consell d'Administració és l'òrgan responsable de l'establiment de les directrius generals sobre la distribució organitzativa de les funcions de gestió i control de riscos, així com de determinar les línies estratègiques principals en aquest sentit. Per això, és l'òrgan responsable d'aprovar el Marc Estratègic de Riscos (desenvolupat entre el conseller delegat, el director de riscos i el director financer) i assegurar que aquest és consistent amb els objectius estratègics de l'entitat a curt i llarg termini, així com amb el pla de negoci, la planificació de capital, la capacitat de risc i els programes de compensació.

Hi ha quatre Comissions Delegades en funcionament en les quals el Consell d'Administració delega les seves funcions fent ús de les facultats que se li confereixen estatutàriament, que reporten al Ple del Consell sobre el desenvolupament de les funcions que els corresponen i informen de les decisions adoptades.

Consell d'Administració

Aprovació de RAS i polítiques de gestió de riscos

Així mateix, el grup estableix el seu marc de control prenent com a base el model de les tres línies de defensa, que s'estructura al voltant de la següent assignació de funcions:

- **Primera línia de defensa**, composta principalment per les unitats de negoci i els centres corporatius, entre els quals destaquen les unitats de la Direcció de Gestió de Riscos, de la Direcció Financera i de la Direcció de Tresoreria i Mercat de Capitals. La primera línia de defensa és responsable de la gestió dels riscos inherents a la seva activitat, bàsicament en l'admissió, el seguiment, el mesurament i la valoració d'aquests i dels processos corresponents.

Són els responsables de la implementació d'accions correctives per posar remei a deficiències en els seus processos i controls. Les funcions essencials que s'atribueixen a aquesta línia en el marc de control són:

- Mantenir els controls interns efectius i executar procediments d'avaluació i control de riscos en el seu dia a dia.
- Identificar, avaluar, controlar i mitigar els seus riscos, complint amb polítiques i procediments interns establerts i assegurant que les activitats són consistents amb els seus propòsits i objectius.
- Implantar processos adequats de gestió i supervisió per assegurar el compliment normatiu i fer èmfasi en errors de control, processos inadequats i esdeveniments inesperats.

- **Segona línia de defensa**, composta fonamentalment per:

- La Direcció de Control de Riscos, independent de la primera línia de defensa i responsable de la identificació i valoració, el seguiment i el control de tots els riscos rellevants del grup i de la presentació d'informació sobre aquests.
- La Direcció de Compliment Normatiu, Responsabilitat Social Corporativa i Govern Corporatiu, que té com a objectiu minimitzar la possibilitat que es produeixin incompliments normatius i assegurar que els que es puguin produir són identificats, reportats i solucionats amb diligència i que s'implanten les mesures preventives adequades.
- La funció de Validació Interna, responsable de revisar que els models funcionen tal com estava previst i que els resultats obtinguts d'aquests són adequats per als diferents usos a què s'apliquen, tant interns com reguladors.
- La Direcció d'IT Control té com a objectiu identificar les situacions de risc associades a l'ús de la tecnologia, en l'àmbit de qualsevol unitat, que puguin derivar en risc operacional o reputacional per al grup, promoure entre les unitats del grup la formació i el suport necessaris perquè aquestes puguin resoldre les situacions de risc associat a les responsabilitats i actuacions del seu àmbit i traslladar a la Direcció de Risc Operacional del grup, de manera independent, els riscos residuals rellevants que no hagin pogut ser coberts pels controls implantats.

En termes generals, la segona línia de defensa assegura que la primera línia de defensa estigui ben dissenyada, compleix amb les funcions assignades i l'aconsella per a la seva millora contínua. Les funcions essencials que s'atribueixen a aquesta línia en el marc de control són:

- Proposar el marc de gestió i control de riscos.
 - Guiar i assegurar l'aplicació de les polítiques de riscos, definint responsabilitats i objectius per a la seva implementació efectiva.
 - Col·laborar en el desenvolupament de processos i controls de gestió de riscos.
 - Identificar canvis en l'apetència pel risc subjacent de l'organització.
 - Verificar el compliment de la normativa aplicable al grup en el desenvolupament dels seus negocis.
 - Proveir d'infraestructura tecnològica per a la gestió, el mesurament i el control dels riscos.
 - Analitzar i contrastar incidents existents i futurs mitjançant la revisió de la informació.
 - Validar que els models funcionen tal com estava previst i que els resultats obtinguts d'aquests són adequats per als diferents usos a què s'apliquen, tant interns com reguladors.
 - Impulsar i procurar els més alts nivells de compliment de la legislació vigent i l'ètica professional dins del grup.
 - Garantir tant la continuïtat operativa del negoci ordinari com la seguretat de la informació que el sustenta.
- Com a **tercera línia de defensa**, la funció d'Auditoria Interna:
 - Desenvolupa una activitat de verificació i assessorament independent i objectiu, que es guia per una filosofia d'afegir valor ajudant el grup a complir els seus objectius.
 - Assisteix el grup en el compliment dels seus objectius aportant un enfocament sistemàtic i disciplinat per avaluar la suficiència i eficàcia dels processos de govern i de les activitats de gestió del risc i de control intern en l'organització.

4.4 Gestió i seguiment dels principals riscos rellevants

4.4.1 Risc de crèdit

El risc de crèdit sorgeix davant l'eventualitat que es generin pèrdues per incompliment de les obligacions de pagament per part dels acreditats, així com pèrdues de valor pel simple deteriorament de la qualitat creditícia d'aquests.

4.4.1.1 Marc de gestió del risc de crèdit

Admissió i seguiment

L'exposició al risc de crèdit es gestiona i se segueix rigorosament basant-se en anàlisis regulars de solvència dels acreditats i del seu potencial per atendre el pagament de les seves obligacions amb el grup, i s'adeqüen els límits d'exposició establerts per a cada contrapart fins al nivell que es consideri acceptable. També és habitual modular el nivell d'exposició mitjançant la constitució de col·laterals i garanties a favor del banc per part de l'obligat.

El Consell d'Administració atorga facultats i autonomies a la Comissió Executiva perquè aquesta, al seu torn, pugui delegar en diferents nivells de decisió. La implementació d'un control de les atribucions en els suports d'admissió permet que la delegació establerta per a cada nivell es basi en la pèrdua esperada calculada per a cada una de les operacions presentades.

Amb la finalitat d'optimitzar les possibilitats de negoci amb cada client i garantir un grau de seguretat suficient, la responsabilitat tant en l'admissió del risc com en el seu seguiment està compartida entre el gestor de negoci i l'analista de riscos, cosa que, mitjançant una comunicació eficaç, permet una visió integral de la situació de cada client per part dels seus responsables.

El gestor duu a terme un seguiment operatiu que sorgeix del contacte directe amb el client i la gestió de la seva operativa diària, mentre que l'analista de risc aporta la part més sistemàtica, derivada de la seva especialització.

L'establiment de metodologies avançades de gestió del risc (adaptades al Nou Acord de Capital de Basilea i les millors pràctiques) permet obtenir avantatges en la gestió d'aquests, ja que possibilita una política proactiva a partir de la seva identificació. En aquest sentit, cal ressaltar l'ús d'eines de qualificació com el ràting per a acreditats empreses o l'*scoring* per a particulars, així com indicadors d'alertes avançades per al seguiment dels riscos.

L'anàlisi d'indicadors i alertes avançades i també les revisions del ràting permeten mesurar contínuament la bondat del risc contret d'una manera integrada. L'establiment de procediments eficients de gestió dels riscos vius també permet obtenir avantatges en la gestió de riscos vençuts, ja que possibilita una política proactiva a partir de la identificació precoç dels casos amb tendència a convertir-se en morosos.

El seguiment del risc es realitza sobre totes les exposicions amb l'objectiu d'identificar possibles situacions problemàtiques i evitar el deteriorament de la qualitat creditícia. Aquest seguiment, en termes generals, té com a base un sistema d'alertes primerenques tant pel que fa a operació/prestatari com a cartera, i tots dos es nodreixen tant d'informació interna de l'entitat com d'informació externa per obtenir resultats. El seguiment es duu a terme de manera anticipativa i sota una visió prospectiva (*forward looking*), és a dir, amb una visió de futur d'acord amb la previsible evolució de les seves circumstàncies per poder determinar tant accions de potencialitat de negoci (increment d'inversió) com de prevenció del risc (reducció de riscos, millorar garanties, etc.).

El sistema d'alertes primerenques permet mesurar de manera integrada la bondat del risc contret i el seu traspass a especialistes en la gestió de recobriment, els quals determinen els diferents tipus de procediments que convé aplicar. En aquest sentit, a partir de riscos superiors a cert límit i segons taxes de morositat prevista, s'estableixen grups o categories per al seu tractament diferenciat. S'ocupen d'aquestes alertes el gestor de negoci i l'analista de risc de manera complementària.

Gestió del risc irregular

Durant les fases de debilitat del cicle econòmic, en general els refinançaments o les reestructuracions de deute són tècniques de gestió del risc que presenten més rellevància. L'objectiu del banc és que, amb deutors o acreditats que presentin o es prevegi que puguin presentar dificultats financeres per atendre les seves obligacions de pagament en els termes contractuals, es faciliti la devolució del deute per reduir al màxim la probabilitat d'impagament. L'entitat en concret té establertes unes polítiques comunes, així com uns procediments d'aprovació, seguiment i control dels possibles processos de refinançament o reestructuració de deute. Les més rellevants són les següents:

- Disposar d'un historial de compliment del prestatari prou extens i una voluntat manifesta de pagament, avaluant la temporalitat de les dificultats financeres per les quals passa el client.
- Condicions de refinançament o reestructuració que se sustentin en un esquema de pagaments realistes i d'acord amb la capacitat de pagament actual i previsible de l'acreditat, per tal d'evitar el trasllat de problemes al futur.
- Si es tracta d'aportació de noves garanties, aquestes s'hauran de considerar com una font secundària i excepcional de recuperació del deute, i evitar el perjudici de les existents. En qualsevol cas, s'hauran de liquidar els interessos ordinaris meritats fins a la data del refinançament.
- Limitació de períodes dilatats de carència.

El grup porta a terme un seguiment continu del compliment de les condicions establertes i del compliment d'aquestes polítiques.

Models interns de risc

El grup Banc Sabadell també disposa d'un sistema de tres línies de defensa per assegurar la qualitat i el control dels models interns i d'un procés de govern dissenyat específicament per a la gestió i el seguiment d'aquests models i el compliment amb la regulació i el supervisor.

El marc de govern dels models interns de risc de crèdit i deteriorament (gestió del risc, capital regulador i provisions) se sustenta en els pilars següents:

- Gestió efectiva dels canvis en els models interns.
- Seguiment recurrent de l'entorn de models interns.
- *Reporting* regular, tant intern com extern.
- Eines de gestió de models interns.

Com a òrgans rellevants dins el marc de govern de models interns de risc de crèdit i deteriorament, cal destacar el Comitè de Models, que se celebra amb una periodicitat mensual i al qual li corresponen funcions d'aprovació interna, segons nivells de materialitat, i seguiment de models interns de risc de crèdit.

El grup Banc Sabadell disposa d'un model avançat de gestió del risc irregular per gestionar la cartera d'actius deteriorats. L'objectiu en la gestió del risc irregular és trobar la millor solució per al client amb els primers símptomes de deteriorament, reduir l'entrada en mora dels clients en dificultats, assegurar la gestió intensiva i evitar temps morts entre les diferents fases.

Per a més informació quantitativa vegeu l'Annex 6 *"Altres informacions de riscos: operacions de refinançament i reestructuració"*.

Gestió del risc de crèdit immobiliari

El grup, dins la política general de riscos i en particular la relativa al sector de la construcció i la promoció immobiliària, té establertes una sèrie de polítiques específiques pel que fa a mitigació de riscos.

La mesura principal que es porta a terme és el seguiment continu del risc i la reavaluació de la viabilitat financera de l'acreditat en la nova situació conjuntural. En cas que aquesta sigui satisfactòria, la relació prossegueix en els termes previstos, i s'adopten nous compromisos en cas que aquests permetin una major adaptació a les noves circumstàncies.

La política que cal aplicar depèn, en cada cas, del tipus d'actiu que s'està finançant. Per a les promocions acabades es duen a terme accions de suport a la comercialització a través dels canals de distribució del grup, fixant un preu competitiu que permeti activar les transaccions i possibilitant l'accés a finançament per als compradors finals, sempre que compleixin els requisits de risc. En les promocions en curs, l'objectiu bàsic és la finalització d'aquesta, sempre que les expectatives de mercat a curt o mitjà termini puguin absorbir l'oferta d'habitatges resultant.

En els finançaments de sòl, es tenen en compte igualment les possibilitats de comercialització dels futurs habitatges abans de finançar-ne la construcció.

En cas que de l'anàlisi i el seguiment que es faci no s'entrevegi una viabilitat raonable, es recorre al mecanisme de la dació en pagament i/o la compra d'actius.

Quan no és possible cap d'aquestes solucions es recorre a la via judicial i posterior adjudicació dels actius.

Tots els actius que a través de la dació en pagament, compra o per la via judicial s'adjudica el grup per assegurar el cobrament o executar altres millores creditícies són principalment actius materials adjudicats que han estat rebuts pels prestataris i altres deutors del banc per satisfer actius financers que representen drets de cobrament davant d'aquells, i es gestionen de manera activa amb el principal objectiu de la desinversió.

En funció del grau de maduració dels actius immobiliaris, s'han establert tres línies estratègiques d'actuació:

1. Nou finançament: negoci promoció immobiliària

A finals de 2014 es restableix una unitat comercial per gestionar exclusivament nou finançament a promotors en identificar la necessitat del mercat i la solvència dels seus nous *players*. Es dota aquesta unitat d'una nova metodologia de seguiment que permet a Banc Sabadell conèixer en detall tots els projectes que s'estudien des de la unitat (des de la superfície i el nombre d'unitats al volum de vendes o pressupost de construcció, passant pel grau de precomercialització).

En paral·lel, es posa en marxa una nova direcció d'Anàlisi Immobiliària, que té la funció d'analitzar tots els projectes immobiliaris que es plantegi finançar des d'un punt de vista purament de negoci immobiliari, de manera que examina tant la localització com la idoneïtat del producte, així com l'oferta i la demanda actuals potencials, contrastant en cada un dels casos les xifres del pla de negoci presentat pel client (en què costos, vendes i terminis són aspectes rellevants). El nou model d'anàlisi va acompanyat d'un model de seguiment de les promocions formalitzades. A través d'informes estandarditzats es monitora l'evolució de cada una de les promocions per controlar les disposicions i el compliment del pla de negoci (vendes, costos i terminis).

El nou model de gestió ha permès la definició d'alertes per fer un seguiment tant des de la Direcció d'Anàlisi i Seguiment com des de la Direcció de Riscos, amb qui es va treballar en la definició. A més de les alertes per a promocions formalitzades, el nou finançament té com a referència el marc promotor, que defineix l'*allocation* òptim del nou negoci en funció de la qualitat del client i de la promoció.

2. Gestió del crèdit immobiliari problemàtic

El risc problemàtic es gestiona segons la política definida. Amb caràcter general, la gestió es porta a terme tenint en compte el client, les garanties i la situació del préstec (que va des del moment que salti una possible alerta en la seva situació normal fins que es materialitzi una dació en pagament / compra en una gestió amistosa o se celebri una subhasta després d'un procés d'execució i hi hagi una interlocutòria d'adjudicació).

Després d'analitzar les tres dimensions esmentades anteriorment, es gestiona la solució òptima per establir o liquidar la posició (per via amistosa o judicial), que pot variar segons l'evolució de cada client/expedient. Per dur a terme la gestió, en cas que l'estabilització del crèdit o la seva liquidació per part del client no siguin viables, es disposa de models de suport en funció de la tipologia del préstec o bé finançat. En el cas de promocions immobiliàries acabades o immobles no residencials acabats, s'ofereix la possibilitat de comercialitzar a través de Solvia a uns preus que puguin fer tracció al mercat. En el cas de solars, es pot oferir la possibilitat d'incrementar el deute per promocionar habitatges si els equips interns de Banc Sabadell identifiquen una demanda d'habitatges contrastada a la plaça i són els responsables del control de la inversió i la comercialització. A la resta d'immobles finançats s'estudia la possibilitat d'establir acords de venda a tercers, es proposen solucions amistoses (compra, dació, que en el cas d'habitatges de particulars poden anar acompanyades de condicions favorables per a la relocalització o lloguer social en funció de la necessitat del client) o es procedeix finalment per la via judicial.

3. Gestió d'immobles adjudicats

Un cop convertit el préstec en immoble, estableix una estratègia de gestió en funció de la tipologia i la localització per identificar el potencial de cada actiu segons la seva demanda potencial. El mecanisme principal de sortida és la venda, per a la qual el banc, a través de Solvia, ha desenvolupat diferents canals en funció de la tipologia de l'immoble i del client. L'èxit d'aquests canals es reflecteix en els elevats volums d'habitatges comercialitzats any rere any, en el gran creixement del volum de venda d'immobles no residencials, solars finalistes i sòls en gestió que s'ha experimentat quan s'ha despertat l'interès del mercat per aquestes tipologies, i en la confiança de tercers per comercialitzar els seus immobles a través de Solvia.

En determinats solars i terres en gestió amb un alt potencial de demanda localitzats en mercats amb elevats nivells de creixement de preu previst, es decideix emprendre la inversió per optimitzar el resultat tenint en compte els marges previstos aplicant hipòtesis de desenvolupament conservadores.

El grup, atesa la rellevància que va tenir en el passat assolir una elevada concentració en aquest risc, disposa d'una mètrica del RAS de primer nivell que estableix un nivell màxim de concentració en termes de mètrica de concentració en promoció en funció del TIER 1 d'Espanya. Aquesta mètrica es monitora mensualment i es reporta al Comitè Tècnic de Riscos, la Comissió de Riscos i el Consell d'Administració.

Finalment, cal destacar que des de la Direcció de Control de Riscos, en col·laboració amb les direccions de Negoci i de Riscos, es fa un seguiment periòdic de l'adequació dels nous finançaments al marc promotor, en què es revisa el compliment de les polítiques i de l'assignació d'actius. Aquest seguiment és elevat al Comitè Tècnic de Riscos per a la seva informació.

Per a més informació quantitativa vegeu l'Annex 6 "*Risc de crèdit: Concentració de riscos, exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària*".

4.4.1.2. Models de gestió de riscos

Ràting

Els riscos de crèdit contrets amb empreses, promotors, projectes de finançament especialitzat, entitats financeres i països es qualifiquen mitjançant un sistema de ràting basat en factors predictius i l'estimació interna de la seva probabilitat d'impagament.

El model de ràting es revisa anualment basant-se en l'anàlisi del comportament de la morositat real. A cada nivell de ràting intern se li assigna una taxa de morositat anticipada que, al seu torn, permet la comparació homogènia respecte a altres segments i a les qualificacions d'agències externes mitjançant una escala mestra.

En percentatge

Distribució per ràting de la cartera d'empreses BS										
9	8	7	6	5	4	3	2	1r	0	TOTAL
0,38%	7,94%	15,46%	19,80%	31,39%	16,29%	6,31%	2,00%	0,33%	0,09%	100%

Inclou sobirans, empreses i institucions financeres.

Scoring

En termes generals, els riscos crediticis contrets amb particulars es qualifiquen mitjançant sistemes de *scoring* basats també en la modelització quantitativa de dades estadístiques històriques, que detecten els factors predictius rellevants. En aquelles àrees geogràfiques en què hi ha *scoring*, es divideix en dos tipus:

Scoring de comportament: el sistema classifica automàticament tots els clients a partir de la informació de la seva operativa i de cadascun dels productes. Les seves aplicacions se centren en concessió d'operacions, assignació de límit de descobert en compte (autoritzat), campanyes comercials, seguiment i segmentació en els processos de reclamacions i/o recobraments.

Scoring reactiu: s'utilitza per avaluar propostes de préstecs al consum, hipotecaris i targetes. Una vegada incorporades totes les dades de l'operació, el sistema emet un resultat basant-se en l'estimació de capacitat d'endeutament, perfil financer i, si escau, nivell dels actius en garantia.

En cas que no hi hagi un sistema de *scoring*, aquest queda substituït per anàlisis individualitzades complementades amb polítiques.

En percentatge

Distribució per ràting de la cartera de particulars										
9	8	7	6	5	4	3	2	1r	0	TOTAL
0,87%	3,61%	17,49%	40,53%	19,93%	11,02%	3,63%	1,55%	0,66%	0,71%	100%

No s'inclouen les operacions provinents de TSB, ni les de particulars de Banco CAM, BMN-Penedès, Banco Gallego i Sabadell Solbank (abans Lloyds Bank).

Eines d'alertes

Tant per al segment d'empreses com per al de particulars, en termes generals el grup Banc Sabadell disposa d'un sistema d'alertes, o bé individuals o bé models avançats d'alertes primerenques, que, basades en factors de comportament de les fonts d'informació disponibles (ràting o *scoring*, fitxa client, balanços, CIRBE, informació sectorial, operativa, etc.), modelitzen el mesurament del risc que implica el client a curt termini (anticipació a l'entrada en mora), de manera que s'obté una alta predictibilitat en la detecció de morosos potencials. La puntuació, que s'obté automàticament, s'integra en l'entorn de seguiment com un dels *inputs* bàsics en el seguiment del risc de particulars i empreses.

Aquest sistema d'alertes permet:

- Millora de l'eficiència, perquè focalitza el seguiment en els clients amb una puntuació pitjor (punts de tall diferenciats per grups).
- Anticipació en la gestió per qualsevol empitjorament del client (canvi de puntuació, noves alertes greus, etc.).
- Control periòdic dels clients que es mantenen en la mateixa situació i han estat analitzats per l'equip bàsic de gestió.

4.4.1.3. Exposició al risc de crèdit

A continuació, es presenta la distribució, per epígrafs del balanç consolidat, de l'exposició màxima bruta del grup al risc de crèdit el 31 de desembre de 2017 i el 31 de desembre de 2016, sense deduir les garanties reals ni les millores creditícies obtingudes per assegurar el compliment de les obligacions de pagament, desglossada per carteres i segons la naturalesa dels instruments financers:

En milers d'euros

Exposició màxima al risc de crèdit	Nota	2017	2016
Actius financers mantinguts per negociar		131.761	1.649.726
Instruments de patrimoni	9	7.432	10.629
Valors representatius de deute	8	124.329	1.639.097
Préstecs i bestretes		-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		39.526	34.827
Instruments de patrimoni	9	39.526	34.827
Valors representatius de deute		-	-
Préstecs i bestretes		-	-
Actius financers disponibles per a la venda		13.380.567	18.895.134
Instruments de patrimoni	9	606.697	766.609
Valors representatius de deute	8	12.773.870	18.128.525
Préstecs i partides a cobrar		153.284.561	155.324.475
Valors representatius de deute	8	575.450	930.585
Préstecs i bestretes	11	152.709.111	154.393.890
Inversions mantingudes fins al venciment	8	11.173.210	4.598.190
Derivats	10, 12	1.814.764	2.369.655
Total risc per actius financers		179.824.389	182.872.007
Garanties concedides	26	8.726.847	8.529.354
Altres compromisos concedits	27	24.079.340	25.208.687
Total compromisos i garanties concedides		32.806.187	33.738.041
Total exposició màxima al risc de crèdit		212.630.576	216.610.048

El grup també manté garanties i compromisos contingents concedits amb acreditats, materialitzats mitjançant la constitució de garanties prestades o compromisos inherents en els contractes de crèdit fins a un nivell o límit de disponibilitat que assegura el finançament al client quan ho requereixi. Aquestes facilitats suposen també l'assumpció de risc de crèdit i estan subjectes als mateixos sistemes de gestió i seguiment descrits anteriorment.

A continuació, es presenta informació sobre el valor de les garanties financeres concedides el 31 de desembre de 2017 i al tancament de l'exercici de 2016:

En milers d'euros

	2017	2016
Compromisos de préstecs concedits	20.906.053	19.567.289
<i>Del qual import classificat com a dubtós</i>	<i>61.719</i>	<i>48.270</i>
Import registrat en el passiu del balanç	23.677	23.160
Garanties financeres concedides (*)	1.983.143	1.872.647
<i>Del qual import classificat com a dubtós</i>	<i>48.163</i>	<i>42.507</i>
Import registrat en el passiu del balanç (**)	32.500	35.382
Altres compromisos concedits	9.916.991	12.298.105
<i>Del qual import classificat com a dubtós</i>	<i>9.729</i>	<i>61.632</i>
Import registrat en el passiu del balanç	28.772	25.490

(*) Del qual concedides en relació amb la construcció i promoció immobiliària 90 i 89 milions d'euros al desembre de 2017 i 2016.

(**) Del qual import registrat en el passiu del balanç en relació amb la construcció i promoció immobiliària 5 i 2 milions d'euros al desembre de 2017 i 2016.

Al valor de l'exposició al risc de crèdit descrit anteriorment no se li ha deduït l'import de les garanties reals ni altres millores creditícies rebudes per assegurar-ne el compliment, d'ús comú en els tipus d'instruments financers gestionats per l'entitat.

En l'Annex 6 d'aquests comptes anuals consolidats es presenten dades quantitatives en relació amb l'exposició al risc de crèdit per àrea geogràfica.

4.4.1.4. Mitigació del risc de crèdit

L'exposició al risc de crèdit es gestiona i se segueix rigorosament basant-se en anàlisis regulars de solvència dels acreditats i del seu potencial per atendre el pagament de les seves obligacions amb el grup, i s'adeqüen els límits d'exposició establerts per a cada contrapart fins al nivell que es consideri acceptable. També és habitual modular el nivell d'exposició mitjançant la constitució de col·laterals i garanties a favor del banc per part de l'obligat.

Normalment, aquestes corresponen a garanties de tipus real, majoritàriament hipotecàries d'immobles destinats a habitatge, acabats o en construcció. L'entitat també accepta, encara que en menor grau, un altre tipus de garanties reals, com ara hipotecàries sobre immobles locals, naus industrials, etc., així com actius financers. Una altra tècnica de mitigació del risc de crèdit habitualment usada per l'entitat és l'acceptació d'aval, en aquest cas condicionada al fet que l'avalador presenti una solvència contrastada.

Totes aquestes tècniques de mitigació s'estableixen assegurant-ne la certesa jurídica, és a dir, amb contractes legals que vinculen totes les parts i permeten la seva exigibilitat legal en totes les jurisdiccions pertinents per assegurar en tot moment la possibilitat de liquidació de la garantia. Tot el procés està subjecte a un control intern d'adequació legal dels contractes, i es poden utilitzar opinions legals d'especialistes internacionals quan els contractes s'estableixen mitjançant legislació estrangera.

Les garanties reals es formalitzen davant de notari a través de document públic, a l'efecte de poder adquirir eficàcia davant de tercers. Aquests documents públics, en el cas d'hipoteques d'immobles, s'inscriuen, a més a més, en els registres corresponents per adquirir eficàcia constitutiva i davant de tercers. En el cas de pignoracions, els béns donats com a penyora habitualment es dipositen en l'entitat. No es permet la cancel·lació unilateral per part del deutor, i es manté la garantia efectiva fins al reemborsament total del deute.

Les garanties personals o fiances s'estableixen a favor de l'entitat i, llevat de supòsits excepcionals, es formalitzen també davant de notari a través d'un document públic, per tal de dotar el contracte de la màxima seguretat jurídica de formalització i poder reclamar jurídicament mitjançant un procediment executiu en cas d'impagament. Constitueixen un dret de crèdit davant del garant amb caràcter irrevocable i a primera demanda.

A més de la mitigació del risc provinent de les garanties formalitzades entre els deutors i l'entitat, com a conseqüència de l'adquisició de Banco CAM el grup disposa per a una cartera d'actius determinada d'una garantia addicional proporcionada per l'EPA, amb efectes retroactius al 31 de juliol de 2011 i per un període de deu anys (vegeu-ne més detalls en la nota 2).

El banc no ha rebut garanties significatives sobre les quals s'estigui autoritzat a vendre-les o pignorar-les, amb independència que s'hagi produït un impagament per part del propietari de les garanties esmentades, excepte per les pròpies de l'activitat de tresoreria, que majoritàriament són adquisició temporal d'actius amb venciments a no més de sis mesos, per la qual cosa el seu valor raonable no difereix substancialment del seu valor comptable (vegeu la nota 6). El valor raonable dels actius venuts amb pacte de recompra procedents de l'adquisició temporal s'inclou en l'epígraf "*Passius financers mantinguts per negociar*" dins de posicions curtes de valors.

D'altra banda, els actius cedits procedents d'aquesta mateixa operativa puguen a 1.719.118 milers d'euros i estan inclosos segons la seva naturalesa en cessions temporals de les notes 18 i 19.

El valor de les garanties rebudes per assegurar el cobrament, distingint entre garanties reals i altres garanties, el 31 de desembre de 2017 i al tancament de l'exercici de 2016 és el següent:

En milers d'euros		
Garanties rebudes	2017	2016
Valor de les garanties reals	89.271.478	87.667.577
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>3.983.614</i>	<i>4.500.350</i>
Valor d'altres garanties	12.462.899	8.911.554
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>355.839</i>	<i>485.640</i>
Total valor de les garanties rebudes	101.734.377	96.579.131

La principal concentració de risc en relació amb tots aquests tipus de garanties reals o millores creditícies correspon a l'ús de la garantia hipotecària com a tècnica de mitigació del risc de crèdit en exposicions de préstecs amb destinació de finançament o construcció d'habitatges o altres tipus d'immobles. En termes relatius, l'exposició garantida amb hipoteques suposa un 63% del total de la inversió bruta.

En el cas d'operacions de mercat, el risc de contrapart es gestiona tal com s'explica en l'apartat 4.4.1.7.

4.4.1.5. Qualitat creditícia dels actius financers

Tal com s'ha exposat anteriorment, el grup, en termes generals, qualifica mitjançant models interns la majoria dels acreditats (o operacions) amb els quals incorre en risc de crèdit. Aquests models s'han dissenyat tenint en compte les millors pràctiques que planteja el NACB. No obstant això, no totes les carteres en què s'incorre en risc de crèdit disposen de models interns a causa, entre altres motius, del fet que, per al seu disseny raonable, cal un mínim d'experiència en casos d'impagament.

El percentatge d'exposició (original) calculat segons models interns pel que fa a solvència per l'entitat és del 52%.

El desglossament del total de l'exposició qualificada segons els diferents nivells interns és el que s'exposa a continuació:

En percentatge		
Distribució de l'exposició per nivell de qualificació	Risc assignat ràting/ scoring	
	2017	2016
AAA/AA	3	5
A	15	14
BBB	60	55
BB	19	20
B	3	5
Resta	-	1r
Total	100	100

No s'inclouen les operacions provinents de TSB, ni les de particulars de Banco CAM, BMN-Penedès, Banco Gallego i Sabadell Solbank (abans Lloyds Bank).

Vegeu més detalls sobre els models de ràting i *scoring* en l'apartat 4.4.1.2 d'aquests comptes anuals consolidats.

En el transcurs de l'any 2017 s'ha observat una millora en l'evolució dels actius dubtosos, que s'han reduït en 1.770 milions d'euros durant l'exercici i comporten una disminució en la ràtio de morositat, com es mostra en el quadre següent:

En percentatge		
	2017	2016
Taxa de morositat (*)	5,14	6,14
Ràtio de cobertura de dubtosos (*)	48,27	51,55

(*) La taxa de morositat sense considerar la incorporació de TSB puja a 6,57, i la ràtio de cobertura de dubtosos, a 48,13 (el 2016, 7,72 i 51,53).

La ràtio de morositat detallada per segment de finançament es presenta a continuació:

En percentatge

	Proforma 2017 (*)	2017	Proforma 2016 (*)	2016
Promoció i construcció immobiliària	21,37	21,30	29,05	28,98
Construcció no immobiliària	6,87	6,86	9,68	9,67
Empreses	3,33	3,33	3,82	3,82
Pimes i autònoms	8,09	8,04	8,47	8,42
Particulars amb garantia 1a hipoteca	6,88	3,97	7,25	4,36
Ràtio de morositat grup BS	6,57	5,14	7,72	6,14

(*) Correspon a la ràtio de morositat sense considerar la incorporació de TSB.

Per a més informació del desglossament quantitatiu sobre les cobertures i els actius dubtosos vegeu la nota 11, i per a les dades quantitatives en relació amb les operacions de refinançament i reestructuració vegeu l'Annex 6 d'aquests comptes anuals consolidats.

4.4.1.6. Risc de concentració

El risc de concentració es refereix a exposicions amb potencial de generar pèrdues prou grans per amenaçar la solvència financera de la institució o la viabilitat de la seva activitat ordinària. Aquest risc es divideix en dos subtipus bàsics:

- Risc de concentració individual: imperfecta diversificació del risc idiosincràtic en la cartera a causa de la petita dimensió d'aquesta o d'exposicions molt grans en clients específics.
- Risc de concentració sectorial: imperfecta diversificació dels components sistemàtics del risc de la cartera, que poden ser factors sectorials, geogràfics, etc.

Per tal de dur a terme una gestió eficient del risc de concentració, Banc Sabadell disposa d'una sèrie d'eines i polítiques específiques:

- Mètriques quantitatives del *Risk Appetite Statement* i el seu seguiment posterior com a mètriques de primer nivell.
- Límits individuals a riscos o clients considerats com a rellevants fixats per la Comissió Executiva.
- Delegacions que obliguen al fet que les operacions dels clients més rellevants siguin aprovades pel Comitè d'Operacions de Crèdit o fins i tot per la Comissió Executiva.

4.4.1.6.1 Exposició en clients o grans riscos

El 31 de desembre de 2017, no hi havia acreditats amb un risc concedit que individualment superés el 10% dels recursos propis del grup.

4.4.1.6.2. Risc de país: exposició geogràfica del risc de crèdit

El risc de país és aquell que concorre en els deutes d'un país globalment considerats com a conseqüència de raons inherents a la sobirania i a la situació econòmica d'un país, és a dir, per circumstàncies diferents del risc de crèdit habitual. Es manifesta amb la incapacitat eventual d'un deutor per afrontar les seves obligacions de pagament en divises davant de creditors externs, entre altres motius, perquè el país no permet l'accés a la divisa, perquè no es pot transferir, per la ineficàcia de les accions legals contra el prestatari per raons de sobirania, o per situacions de guerra, expropiació o nacionalització.

El risc de país no tan sols afecta els deutes contrets amb un estat o entitats garantides per aquest, sinó el conjunt de deutors privats pertanyents a aquest estat i que per causes alienes a la seva pròpia evolució o decisió experimenten una incapacitat general per fer front als seus deutes.

Per a cada país s'estableix un límit de risc, que s'aplica a tot el grup Banc Sabadell. Aquests límits els aprova la Comissió Executiva i òrgans de decisió corresponents segons les delegacions, i són objecte de seguiment continu amb l'objectiu de detectar amb anticipació qualsevol deteriorament en les perspectives econòmiques, polítiques o socials de cada país.

El marc d'admissió del risc de país i entitats financeres té com a principal component l'estructura de límits per a diferents mètriques, a partir de la qual es realitza el seguiment dels diferents riscos i a través de la qual l'alta direcció i els òrgans delegats estableixen l'apetència pel risc del grup.

L'estructura de límits s'articula a partir de dos nivells: mètriques de primer nivell en el RAS i límits de segon nivell o de gestió.

Així mateix, per a la gestió del risc de país s'utilitzen diferents indicadors i eines: ràtings, *credit default swaps*, indicadors macroeconòmics, etc.

En l'Annex 6 s'inclouen dades quantitatives relatives a la distribució de la concentració de riscos per activitat i en l'àmbit mundial.

4.4.1.6.3. Exposició al risc sobirà i exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària

En l'Annex 6 s'inclouen dades quantitatives en relació amb l'exposició al risc sobirà i al sector de la construcció i promoció immobiliària.

4.4.1.7. Risc de contrapart

En aquest epígraf s'inclou el risc de crèdit per activitats en mercats financers que es desenvolupa a través de l'operativa específica amb risc de contrapart. El risc de contrapart sorgeix davant l'eventualitat que la contrapart, en una transacció amb derivats o una operació amb compromís de recompra, amb liquidació diferida o de finançament de garanties, pugui incórrer en un incompliment abans de la liquidació definitiva dels fluxos de caixa d'aquesta transacció o operació.

L'exposició al risc de contrapart es concentra principalment en clients, entitats financeres i cambres de compensació.

A continuació, es mostren dues taules amb la distribució de l'exposició per ràting i zones geogràfiques del grup.

En	AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	A-	BBB+	BBB	BBB-	BB+	BB	BB-	B+	Resta	
	-	-	7,2%	4,1%	9,6%	10,7%	37,9%	10,7%	4,2%	2,5%	2,2%	3,3%	3,4%	1,1%	3,0%	100,0%
En percentatge																
																2017
Zona euro																65,3%
Resta Europa																26,3%
EUA i Canadà																7,0%
Resta món																1,3%
Total																100,0%

Tal com s'observa en la taula, el risc es concentra en contraparts amb una elevada qualitat creditícia, tenint un 69% del risc amb contraparts amb un ràting en rang A.

Des de 2016, sota la llei European Market Infrastructure Regulation (EMIR) (*Regulation 648/2012*) va entrar en aplicació per al grup l'obligació de liquidar i compensar per cambres de compensació (CCP) certs derivats *over-the-counter* i, per tant, els derivats contractats pel grup susceptibles d'això s'estan canalitzant a través d'aquests agents. Al seu torn, des del grup s'ha fomentat l'estandardització dels derivats OTC de cara a fomentar la utilització de les Cambres de Compensació. L'exposició al risc amb les CCP depèn en gran part de l'import de les garanties dipositades.

Pel que fa a l'operativa en derivats en mercats organitzats (MMOO), es considera sota criteris de gestió que no hi ha exposició, atès que el risc no existeix perquè els MMOO actuen com a contrapart en les operacions i es disposa del mecanisme de liquidació i de garanties per assegurar la transparència i continuïtat de l'activitat. En els MMOO l'exposició és equivalent a les garanties dipositades.

El desglossament de l'operativa de derivats en mercats financers segons si la contrapart és una altra entitat financera, cambra de compensació o mercat organitzat és el següent:

En milions d'euros

	2017	2016
Operacions amb mercats organitzats	3.582	2.195
Operacions OTC	170.015	133.379
<i>Liquidades a través de cambres de compensació</i>	<i>49.017</i>	<i>25.140</i>
Total	173.597	135.574

Actualment, no hi ha operacions que compleixin els criteris que s'estableixen en la NIC 32 per poder compensar en el balanç operacions d'actius i passius financers; les compensacions que s'efectuen en l'operativa de derivats i *repos* tenen efecte només per al càlcul de l'import que s'ha de col·lateralitzar, però no per a la seva presentació en el balanç.

A continuació, es desglossa l'import total reflectit en el balanç per als instruments financers subjectes a un acord marc de compensació i de col·lateral per als exercicis de 2017 i 2016:

En milers d'euros

	2017				
	Actius financers subjectes a acords de col·lateral				
	Import reconegut en el balanç	Import compensat (només a l'efecte de càlcul del col·lateral)	Garantia rebuda		Import net
			Efectiu	Valors	
(a)	(b)	(c)	(d)	(a)-(b)-(c)-(d)	
Derivats	1.204.328	1.042.820	132.061	-	29.447
Adquisició temporal d'actius	4.966.485	-	23.127	4.883.010	60.348
Total	6.170.813	1.042.820	155.188	4.883.010	89.795

En milers d'euros

	2017				
	Passius financers subjectes a acords de col·lateral				
	Import reconegut en el balanç	Import compensat (només a l'efecte de càlcul del col·lateral)	Garantia lliurada		Import net
			Efectiu	Valors	
(a)	(b)	(c)	(d)	(a)-(b)-(c)-(d)	
Derivats	2.129.342	1.042.820	1.370.579	274	(284.331)
Cessió temporal d'actius	14.123.760	-	314.593	14.583.471	(774.304)
Total	16.253.102	1.042.820	1.685.172	14.583.745	(1.058.635)

En milers d'euros

	2016				
	Actius financers subjectes a acords de col·lateral				
	Import reconegut en el balanç	Import compensat (només a l'efecte de càlcul del col·lateral)	Garantia rebuda		Import net
			Efectiu	Valors	
(a)	(b)	(c)	(d)	(a)-(b)-(c)-(d)	
Derivats	1.681.362	1.534.349	136.142	-	10.871
Adquisició temporal d'actius	1.711.930	-	12.690	1.700.588	(1.348)
Total	3.393.292	1.534.349	148.832	1.700.588	9.523

	2016				
	Passius financers subjectes a acords de col·lateral				
	Import reconegut en el balanç	Import compensat (només a l'efecte de càlcul del col·lateral)	Garantia lliurada		Import net
			Efectiu	Valors	
(a)	(b)	(c)	(d)	(a)-(b)-(c)-(d)	
Passius financers					
Derivats	2.712.049	1.534.349	1.723.313	8.002	(553.615)
Cessió temporal d'actius	9.179.782	-	326.152	9.350.064	(496.434)
Total	11.891.831	1.534.349	2.049.465	9.358.066	(1.050.049)

Els imports d'instruments financers derivats que es liquiden a través d'una cambra de compensació representen el 31 de desembre de 2017:

En milers d'euros	2017	2016
Actius financers derivats liquidats a través d'una cambra de compensació	275.169	348.850
Passius financers derivats liquidats a través d'una cambra de compensació	249.248	293.150

La filosofia de la gestió del risc de contrapart és consistent amb l'estratègia del negoci, i busca en tot moment la creació de valor dins d'un equilibri entre rendibilitat i riscos. En aquest sentit, s'han establert uns criteris de control i seguiment del risc de contrapart derivat de l'activitat en els mercats financers, que garanteix al banc desenvolupar la seva activitat de negoci respectant els llindars de riscos aprovats per l'alta direcció.

La metodologia de quantificació de l'exposició per risc de contrapart té en compte l'exposició actual i l'exposició futura. L'exposició actual representa el cost de substituir una operació a valor de mercat en cas que una contrapart caigui en *default* en el moment present. Per al seu càlcul és necessari comptar amb el valor actual de l'operació o *Mark-to-Market* (MtM). L'exposició futura representa el risc potencial que pot assolir una operació en un determinat termini de temps, ateses les característiques de l'operació i les variables del mercat de les quals depèn. En el cas d'operacions sota acord de col·lateral, l'exposició futura representa la possible fluctuació de l'MTM entre el moment del *default* i la substitució d'aquestes operacions en el mercat. Si no està sota acord de col·lateral, representa la possible fluctuació de l'MTM al llarg de la vida de l'operació.

Amb caràcter diari, al tancament del mercat, es recalculen totes les exposicions d'acord amb els fluxos d'entrada i sortida d'operacions, amb les variacions de les variables del mercat i amb els mecanismes de mitigació del risc establerts en el grup. D'aquesta manera les exposicions queden sotmeses a un seguiment diari i a un control sota els límits aprovats per l'alta direcció. Aquesta informació queda integrada en els informes de riscos per tal de reportar-la als departaments i les àrees responsables de la gestió i el seguiment d'aquests.

En relació amb el risc de contrapart, el grup adopta diferents mesures de mitigació. Les mesures principals són:

- Acords de *netting* en derivats (ISDA i CMOF)
- Acords de col·lateral en derivats (CSA i Annex 3 - CMOF) i en *repos* (GMRA, CME)

Els acords de *netting* permeten l'agregació dels MTM positius i negatius de les operacions amb una mateixa contrapart, de manera que en cas de *default* s'estableix una única obligació de pagament o cobrament en relació amb totes les operacions tancades amb aquesta contrapart.

Per defecte, el grup disposa d'acords de *netting* amb totes les contraparts que vulguin operar en derivats.

Els acords de col·lateral, a més d'incorporar l'efecte *netting*, incorporen l'intercanvi periòdic de garanties que mitiguen l'exposició actual amb una contrapart en relació amb les operacions subjectes a aquest contracte.

El grup estableix la necessitat de disposar d'acords de col·lateral per poder operar en derivats o *repos* amb entitats financeres. El contracte de col·lateral estàndard del grup és bilateral (és a dir, ambdues parts estan obligades a dipositar col·lateral) i amb intercanvi diari de garanties sempre en efectiu i en divisa euro.

4.4.1.8 Actius compromesos en activitats de finançament

Al tancament de 2017 i 2016 hi ha certs actius financers compromesos en operacions de finançament, és a dir, aportats com a col·lateral o garantia respecte a certs passius. Aquests actius corresponen principalment a préstecs vinculats a l'emissió de cèdules hipotecàries, cèdules territorials, *covered bonds* o bons de titulització a llarg termini (vegeu la nota 20, i l'Annex 3 per a les operacions vinculades al mercat hipotecari espanyol i l'Annex 4 per veure el desglossament de les emissions). La resta d'actius compromesos són valors representatius de deute que són lliurats en operacions de cessió temporal d'actius, els col·laterals pignorat (préstecs o instruments de deute) per accedir a determinades operacions de finançament amb bancs centrals i tota mena de col·lateral lliurat per garantir l'operativa de derivats.

El desglossament d'informació sobre els préstecs amb garantia hipotecària concedits a Espanya inclosos en la cartera "*Préstecs i bestretes - Clientela*" que, d'acord amb la Llei del mercat hipotecari, estan vinculats a l'emissió de cèdules hipotecàries es troba en l'Annex 3 sobre "Informació dels emissors en el mercat hipotecari i sobre el registre comptable especial hipotecari", registre comptable especial de l'entitat emissora Banc Sabadell requerida per la Circular 5/2011 del Banc d'Espanya, en aplicació del Reial decret 716/2009, de 24 d'abril (pel qual es desenvolupen determinats aspectes de la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari).

D'altra banda, el banc ha utilitzat part de la seva cartera de préstecs i crèdits homogenis en títols de renda fixa a través de la transferència dels actius a diferents fons de titulització creats amb aquesta finalitat. D'acord amb el que regula la normativa vigent, les titulitzacions en què no s'hagi produït una transferència substancial del risc no es poden donar de baixa del balanç.

El saldo dels actius financers titulitzats en aquests programes pel grup, identificant aquells dels quals s'han transferit els riscos i beneficis associats, és el següent:

En milers d'euros	2017	2016
Donats íntegrament de baixa en el balanç:	986.224	1.200.421
Actius hipotecaris titulitzats	322.074	485.119
Altres actius titulitzats	16.712	19.332
Altres actius financers transferits	647.438	695.971
Mantinguts íntegrament en el balanç:	17.813.667	17.873.959
Actius hipotecaris titulitzats	15.773.930	16.911.366
Altres actius titulitzats	2.039.737	962.593
Altres transferències a entitats de crèdit	-	-
Total	18.799.891	19.074.380

S'han mantingut en els estats financers consolidats els actius i passius corresponents als fons de titulització d'actius originats després de l'1 de gener de 2004, per als quals no s'han transferit a tercers els riscos i beneficis implícits en l'operació. Per als actius detallats no es transfereix el risc en haver concedit algun tipus de finançament subordinat o millora creditícia als fons de titulització.

Dins de la rúbrica altres actius financers transferits donats íntegrament de baixa del balanç, es van incloure principalment els actius transferits a la SAREB per part de Banco Gallego, ja que continuen sent administrats per l'entitat. L'import d'aquests actius puja a 655.625 milers d'euros.

Vegeu més detalls dels fons de titulització en l'Annex 2.

4.4.2. Risc de liquiditat

4.4.2.1. Definició

El risc de liquiditat suposa la possibilitat d'incórrer en pèrdues a causa de la incapacitat d'atendre els compromisos de pagament, encara que sigui de manera temporal, perquè no es disposa d'actius líquids o no es pot accedir als mercats per obtenir refinançament a un preu raonable. Aquest risc es pot derivar per motius sistèmics o particulars de l'entitat.

En aquest àmbit, el grup Banc Sabadell té com a objectiu mantenir uns actius líquids i una estructura de finançament que, d'acord amb els seus objectius estratègics i sobre la base del seu *Risk Appetite Statement*, li permeti atendre amb normalitat els seus compromisos de pagament a un cost raonable, ja sigui en condicions de normalitat o en una situació d'estrès provocada tant per factors sistèmics com idiosincràtics.

L'estructura de governança de la gestió de liquiditat de Banc Sabadell té com a eixos fonamentals la implicació directa del Consell d'Administració i l'alta direcció, la delimitació clara de les tres línies de defensa i l'estricta segregació de funcions i l'estructuració de responsabilitats en comitès, direccions generals i àrees funcionals.

4.4.2.2 Gestió de la liquiditat

La gestió de la liquiditat a Banc Sabadell té com a objectiu garantir el finançament de l'activitat comercial a un cost i termini adequats, tot minimitzant el risc de liquiditat. La política de finançament de l'entitat està enfocada a mantenir una estructura de finançament equilibrada, basada principalment en dipòsits a la clientela, i complementada amb l'accés a mercats majoristes, que permeti mantenir una posició de liquiditat del grup folgada en tot moment.

El grup, en relació amb la gestió de la liquiditat, segueix una estructura basada en Unitats de Gestió de la Liquiditat (UGL). Cada UGL és responsable de la gestió de la seva liquiditat i de fixar les seves pròpies mètriques de control del risc de liquiditat, en coordinació amb les funcions corporatives del grup. Actualment, les UGL són Banc Sabadell (inclou les sucursals a l'exterior –OFEX–), Banc Sabadell d'Andorra (BSA) i TSB.

Per complir amb els objectius, l'estratègia actual de gestió del risc de liquiditat del grup es basa en els següents principis i pilars, tenint en compte el model de negoci detallista de les UGL i els objectius estratègics definits:

- Implicació del Consell d'Administració i de l'alta direcció en la gestió i el control del risc de liquiditat i finançament.
- Clara segregació de funcions entre les diferents àrees dins de l'organització, amb una delimitació clara entre les tres línies de defensa, que proporciona independència en la valoració de posicions i en el control i l'anàlisi de riscos.
- Sistema de gestió de liquiditat descentralitzat per a les unitats més rellevants, però amb un sistema de supervisió i gestió del risc centralitzat.
- Processos sòlids d'identificació, mesurament, gestió, control i informació sobre els diferents riscos de liquiditat i finançament a què es troba sotmès el grup.
- Existència d'un sistema de preus de transferència per traslladar el cost de finançament.
- Estructura de finançament equilibrada, basada fonamentalment en dipòsits de la clientela.
- Base àmplia d'actius líquids no compromesos i immediatament disponibles per generar liquiditat que componen la primera línia de defensa del grup.
- Diversificació de les fonts de finançament, amb recurs controlat al finançament majorista a curt termini i sense dependència de proveïdors de fons individuals.
- Autofinançament de les filials bancàries estrangeres rellevants.
- Vigilància del nivell del balanç que està sent utilitzat com a col·lateral en operacions de finançament (*encumbrance*).
- Manteniment d'una segona línia de liquiditat que inclou la capacitat d'emissió de cèdules hipotecàries i territorials.
- Disponibilitat d'un pla de contingència de liquiditat.

Pel que fa a TSB, tot i que el *ring-fencing* no entra oficialment en vigor fins al 2019, l'entitat constitueix una unitat autònoma dins de la gestió de liquiditat del grup com una UGL independent. La futura evolució econòmica del Regne Unit no hauria de causar problemes de liquiditat, ja que opera de manera independent respecte a la seva matriu.

Eines/mètriques de seguiment i control de la gestió del risc de liquiditat

El grup Banc Sabadell defineix dos conjunts de mètriques que permeten mesurar i controlar el risc de liquiditat: 1) mètriques RAS de primer nivell; 2) mètriques de segon nivell. Així mateix, es fa un seguiment i control diari del risc de liquiditat a través del sistema d'alertes primerenques de liquiditat (EWI - *Early Warning Indicators*) i de l'Informe de Tresoreria Estructural.

El Consell d'Administració de Banc Sabadell és l'encarregat de definir l'apetència pel risc de liquiditat i finançament (RAS) del grup en l'àmbit consolidat i de fixar els indicadors que les unitats de gestió de la liquiditat (UGL) han d'incorporar en els seus RAS locals amb independència que s'hi incorporin altres indicadors addicionals.

El RAS inclou mètriques quantitatives, que permeten un seguiment objectiu de la gestió del risc, així com aspectes qualitatius que les complementen.

Al marge de les mètriques incloses en el marc de l'apetència pel risc, cada UGL defineix un conjunt de mètriques de segon nivell que contribueixen a l'anàlisi i el seguiment del risc de finançament i liquiditat. Aquestes mètriques se segueixen de manera continuada en cadascun dels comitès d'actius i passius locals.

Finalment, cal esmentar que el grup té dissenyat i implementat un sistema d'alertes primerenques (EWI) pel que fa a les UGL, que inclouen indicadors de mercat i liquiditat adaptats a l'estructura de finançament i model de negoci de cada UGL. El desplegament d'aquestes mètriques pel que fa a les UGL complementa els indicadors RAS i mètriques de segon nivell i permet identificar anticipadament tensions en la posició de liquiditat i estructura de finançament local, de manera que facilita la presa de mesures i accions correctives i minimitza el risc de contagi entre les diferents unitats de gestió.

Banc Sabadell té establert un Pla de Contingència de Liquiditat (PCL) en què s'estableix l'estratègia per garantir que l'entitat disposa de les capacitats de gestió i les mesures suficients per minimitzar els efectes negatius d'una situació de crisi en la seva posició de liquiditat i per retornar a una situació de normalitat. Així mateix, el PCL també té com a objectiu facilitar la continuïtat operativa en la gestió de la liquiditat, especialment en cas que la situació de crisi estigui originada per un funcionament deficient d'una o diverses infraestructures de mercat. El PCL pot ser activat en resposta a diferents situacions de crisi dels mercats o de la mateixa entitat. En general, i seguint els canals d'impacte previstos en els exercicis d'estrès de l'entitat, aquestes situacions es poden categoritzar en crisis sistèmiques, crisis idiosincràtiques o crisis combinades.

El marc de *reporting* i control del risc dels límits de gestió del risc inclou, entre d'altres, els següents:

- Seguiment diari dels indicadors i límits de risc reportant a les diferents unitats de gestió.
- Control i anàlisi sistemàtica del consum de límits, identificant els incompliments i activant els protocols necessaris per a la seva correcció.

4.4.2.3. Termini residual de les operacions

A continuació, es presenta el desglossament per terminis de venciments contractuals dels saldos, sense considerar, en alguns casos, els ajustos de valoració ni les pèrdues per deteriorament de determinades masses del balanç de situació consolidat el 31 de desembre de 2017 i 2016, en un escenari de condicions de normalitat de mercats:

En milers d'euros

2017										
Terminis fins a revisió o venciment	A la vista	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 12 mesos	Entre 1 i 2 anys	Entre 2 i 3 anys	Entre 3 i 4 anys	Entre 4 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Mercat monetari	98.234	28.722.208	657.491	1.044.861	22.238	-	-	-	-	30.545.032
Inversió creditícia	745.849	5.927.569	5.093.749	12.928.020	10.292.763	9.492.673	9.014.589	8.722.157	67.624.312	129.841.681
Valors representatius de deute	2.000	2.126.329	522.038	957.593	442.519	601.843	1.593.241	459.736	16.735.917	23.441.216
Altres actius	4	2	-	25	1	13	115	308	4.099	4.567
Total actiu	846.087	36.776.108	6.273.278	14.930.499	10.757.521	10.094.529	10.607.945	9.182.201	84.364.328	183.832.496
Mercat monetari	3	10.614.572	3.336.963	2.497.925	21.559	10.307.232	16.878.502	42.554	24.506	43.723.816
Del qual: Repos	-	8.916.680	2.737.601	2.437.884	-	264.091	-	-	-	14.356.256
Recursos de clients	96.403.851	4.011.728	6.068.825	16.129.945	2.460.154	464.116	51.679	534.378	7.835	126.132.511
Dèbits representats per valors negociables (*)	-	1.712.134	1.664.857	3.317.464	3.116.107	3.647.214	2.869.381	3.055.315	7.244.767	26.627.239
Del qual: Deute senior garantit	-	1.074.548	203.007	700.993	1.540.181	2.678.627	2.322.662	1.807.315	5.715.075	16.042.308
Del qual: Deute senior no garantit	-	-	5.125	1.631.682	1.575.926	543.987	112.884	98.000	1.014.667	4.882.271
Del qual: Passius subordinats	-	-	-	-	-	424.600	433.935	1.150.000	515.025	2.523.560
Altres passius	-	69.001	108.638	603.812	528.657	331.588	228.519	145.445	485.948	2.501.608
Total passiu	96.403.854	16.407.435	11.179.283	22.549.146	6.126.477	14.750.150	20.028.081	3.777.692	7.763.056	198.985.174
Del qual:										
Passius coberts	-	9.991.228	2.931.408	3.132.369	1.540.181	2.948.353	9.085.180	1.807.315	5.715.075	37.151.109
Passius no coberts	96.403.853	6.416.207	8.247.875	19.416.777	4.586.297	11.801.797	10.942.901	1.970.377	2.047.981	161.834.065
Derivats negociació i cobertura										
Posicions rebut	-	9.295.770	7.137.872	21.000.797	12.599.015	10.661.451	13.577.220	12.749.192	58.599.454	145.620.771
Posicions pagament	-	6.608.953	7.232.680	22.519.319	12.605.849	14.793.592	13.509.651	13.218.907	59.013.772	149.502.623
Net	-	2.686.817	(94.808)	(1.518.522)	(6.834)	(4.132.141)	67.669	(469.715)	(414.318)	(3.881.852)
Riscos contingents										
Garanties financeres	20.848	37.839	95.317	300.100	210.704	98.594	107.150	43.590	1.489.956	2.404.098

(*) Vegeu el detall de venciments d'emissions adreçades a inversors institucionals de l'apartat 4.4.2.4.

En milers d'euros

Terminis fins a revisió o venciment	2016									Total
	A la vista	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 12 mesos	Entre 1 i 2 anys	Entre 2 i 3 anys	Entre 3 i 4 anys	Entre 4 i 5 anys	Més de 5 anys	
Mercat monetari	170.474	11.063.327	507.680	807.461	10.056	15.433	435.058	-	-	13.009.489
Inversió creditícia	336.373	4.126.377	5.729.403	14.821.219	13.191.790	11.073.040	9.404.320	8.694.346	59.851.403	127.228.271
Valors representatius de deute	-	42.087	4.038	962.006	786.435	871.977	723.343	1.678.589	16.406.306	21.474.781
Altres actius	546.756	-	-	-	-	-	-	-	-	546.756
Total actiu	1.053.603	15.231.791	6.241.121	16.590.686	13.988.281	11.960.450	10.562.721	10.372.935	76.257.709	162.259.297
Mercat monetari	1.534	9.546.899	1.952.059	2.423.471	304.337	2.244.063	10.650.509	66.769	53.170	27.242.811
<i>Del qual: Repos</i>	-	7.034.550	1.754.037	2.373.006	300.052	-	264.091	-	-	11.725.736
Recursos de clients	79.835.871	5.985.791	8.195.210	22.040.866	4.853.125	1.101.274	350.298	373.936	55.571	122.791.942
Dèbits representats per valors negociables (*)	-	2.093.948	2.355.005	4.435.996	3.366.608	1.757.627	3.998.428	3.278.376	5.985.687	27.271.675
<i>Del qual: Deute sènior garantit</i>	-	1.442.997	40.419	1.127.854	1.774.737	1.574.548	2.270.419	2.204.446	5.385.729	15.821.149
<i>Del qual: Deute sènior no garantit</i>	-	299.885	1.059.050	901.253	1.591.871	183.079	564.734	121.184	66.533	4.787.589
<i>Del qual: Passius subordinats</i>	-	-	-	83.730	-	-	424.600	490.061	533.425	1.531.816
Altres passius	-	410.667	243.272	1.397.473	802.843	614.196	403.583	298.528	1.767.318	5.937.880
Total passiu	79.837.405	18.037.305	12.745.546	30.297.806	9.326.913	5.717.160	15.402.818	4.017.609	7.861.746	183.244.308
<i>Del qual:</i>										
<i>Passius coberts</i>	-	8.477.547	1.794.456	3.500.861	2.074.789	3.807.671	3.647.860	2.667.130	5.385.729	31.356.043
<i>Passius no coberts</i>	79.837.405	15.813.575	12.707.876	28.293.988	7.552.175	1.909.489	12.019.049	1.350.479	2.476.018	161.968.054
Derivats negociació i cobertura										
Posicions rebut	-	9.001.830	9.145.760	18.968.059	16.589.433	7.200.243	5.940.177	8.066.168	44.857.154	119.768.824
Posicions pagament	-	11.218.731	16.426.905	21.830.001	16.721.936	7.358.290	9.372.160	6.721.421	45.770.028	135.419.472
Net	-	(2.216.901)	(7.281.145)	(2.861.942)	(132.503)	(158.047)	(3.431.983)	1.344.747	(912.874)	(15.650.648)
Riscos contingents										
Garanties financeres	177	69.575	86.285	355.536	110.901	117.505	53.501	101.541	1.278.547	2.173.568

Tradicionalment, en aquesta anàlisi els trams a molt curt termini presenten necessitats de finançament perquè recullen els venciments continus del passiu a curt termini que en l'activitat típicament bancària presenta una rotació més gran que els actius, però que en renovar-se contínuament acaben, de fet, cobrint aquestes necessitats i fins i tot incorporant un creixement dels saldos vius.

Cal mencionar que es comprova de manera sistemàtica que la capacitat de finançament del grup en els mercats de capitals garanteixi les necessitats a curt, mitjà i llarg termini.

Respecte a la informació inclosa en aquesta taula, cal indicar que es tracta d'una foto del balanç que mostra els venciments contractuals romanents dels saldos de les posicions d'actiu i passiu del balanç, distribuïts en diferents trams temporals.

La informació que es facilita és estàtica i no reflecteix les necessitats de finançament previsibles, perquè no inclou models de comportament de les partides d'actiu i/o passiu.

Així mateix, cal indicar que els fluxos de caixes desglossats en la matriu no han estat objecte de descompte.

A continuació, s'indica el tractament donat a la matriu de venciments contractuals als passius financers amb certes particularitats a l'efecte del seu reflex:

- Per a qualsevol operació que inclogui fluxos d'amortització anticipada (regular o irregular), es mostren cada un d'aquests fluxos de capital en la banda temporal en què està previst que es produeixi el pagament/cobriment (segons el calendari d'amortització contractual).

En el cas dels passius a la vista s'inclouen en el tram de "a la vista" sense tenir-ne en compte la tipologia (estables vs. no estables).

- Hi ha compromisos de tipus contingent que també poden modificar les necessitats de liquiditat, i es tracta fonamentalment de facilitats de crèdit amb límits concedits que no han estat disposats en la data de balanç pels acreditats. El Consell d'Administració també estableix límits en aquest sentit per al seu control.

En la nota 27 es desglossen els saldos per compromisos contingents. Ateses les característiques d'aquests contractes, els compromisos contingents són exigibles en general des del moment de la seva formalització contractual. Per això haurien de figurar en "a la vista" en la matriu de venciments contractuals.

- S'han inclòs en la matriu els saldos per contractes de garanties financeres, i s'ha assignat l'import màxim de la garantia al primer exercici en què la garantia pugui ser executada.
- El finançament en el mercat de capitals a través d'instruments que incloguin clàusules que puguin provocar el reemborsament accelerat (*puttables* o instruments amb clàusules lligades a la rebaixa en la qualificació creditícia) és reduït en relació amb els passius financers del grup. Per això l'impacte estimat en la matriu no seria significatiu.
- El grup no presenta el 31 de desembre de 2017 instruments addicionals als regulats per contractes marc associats a la contractació de productes derivats i les operacions d'adquisició/cessió temporal d'actius financers.
- El grup no té instruments que permetin a l'entitat decidir si liquida els seus passius financers mitjançant el lliurament d'efectiu (o un altre actiu financer) o mitjançant el lliurament de les seves pròpies accions el 31 de desembre de 2017.
- El grup no té instruments que estiguin subjectes a acords bàsics de compensació el 31 de desembre de 2017.

4.4.2.4 Estratègia de finançament i evolució de la liquiditat el 2017

La font principal de finançament del grup és la base de dipòsits a la clientela (principalment comptes a la vista i dipòsits a termini captats a través de la xarxa comercial), complementada amb el finançament via mercat interbancari i mercats de capitals en què l'entitat manté vius diferents programes de finançament a curt i llarg termini amb l'objectiu d'assolir un nivell de diversificació adequat per tipus de producte, termini i inversor. L'entitat manté una cartera diversificada d'actius líquids majoritàriament elegibles com a col·lateral per a les operacions de finançament amb el Banc Central Europeu (BCE).

Recursos de clients en el balanç

El 31 de desembre de 2017, els recursos de clients en el balanç presenten els saldos següents:

En milions d'euros

	2017	2016	Variació (%) interanual	Ex-TSB 2017	Ex-TSB 2016	Variació (%) interanual
Recursos de clients en el balanç	132.096	133.457	(1,0)	97.686	99.123	(1,4)
Comptes a la vista	98.020	92.011	6,5	68.039	62.624	8,6
Dipòsits a termini de la clientela (*)	32.425	40.154	(19,2)	27.996	35.207	(20,5)

(*) Inclou els dipòsits disponibles amb preavis i els passius financers híbrids.

L'evolució decreixent dels tipus d'interès en els mercats financers ha provocat un canvi en la composició dels recursos dels clients en el balanç de dipòsits a termini a comptes a la vista i recursos fora del balanç.

Els recursos de clients en el balanç per venciments:

En milions d'euros						
	2017	3 mesos	6 mesos	12 mesos	> 12 mesos	Sense venc.
Total recursos de clients en el balanç (*)	132.096	8,4%	4,8%	7,2%	5,4%	74,2%
Dipòsits a termini	29.816	33,9%	19,4%	29,7%	17,1%	-
Comptes a la vista	98.020	-	-	-	-	100,0%
Emissions detallistes	4.260	24,0%	12,9%	15,2%	47,8%	-

(*) Inclou dipòsits de clients (ex-repos) i altres passius col·locats per la xarxa comercial: obligacions necessàriament convertibles en accions, bons simples de Banc Sabadell, pagarés, etc.

En milions d'euros						
	2016	3 mesos	6 mesos	12 mesos	> 12 mesos	Sense venc.
Total recursos de clients en el balanç (*)	133.457	10,3%	6,8%	7,9%	5,9%	68,9%
Dipòsits a termini	37.214	34,7%	21,3%	26,7%	17,3%	-
Comptes a la vista	92.011	-	-	-	-	100,0%
Emissions detallistes	4.232	21,4%	28,0%	15,7%	34,9%	-

(*) Inclou dipòsits de clients (ex-repos) i altres passius col·locats per la xarxa comercial: obligacions necessàriament convertibles en accions, bons simples de Banc Sabadell, pagarés, etc.

Vegeu el desglossament dels recursos de clients fora del balanç, gestionats pel grup i els comercialitzats però no gestionats en la nota 28 d'aquests comptes anuals consolidats.

Els dipòsits de l'entitat es comercialitzen a través de les següents unitats/societats de negoci del grup (Banca Comercial, Banca Corporativa i Negocis Globals, Banca Privada i TSB). Vegeu el desglossament de volums d'aquestes unitats de negoci en l'apartat de "Resultats per negocis" de l'informe de gestió.

Durant el 2017 s'ha continuat amb la tendència creixent de generació de *GAP* comercial observada els últims anys, fet que ha permès, d'una banda, continuar amb la política de l'entitat de refinançar parcialment els venciments en el mercat de capitals, i al mateix temps, amb la pauta de reducció de la ràtio *Loan-to-Deposit* (LTD) del grup (des d'un 147% al tancament de 2010 a un 104,3% al tancament de 2017).

Mercat de capitals

El nivell de finançament en el mercat de capitals ha anat minorant els últims anys, resultat, entre d'altres, d'una evolució positiva del *GAP* comercial. El saldo viu de finançament en el mercat de capitals per tipus de producte al desembre de 2017 i 2016 es desglossa a continuació:

En milions d'euros		
	2017	2016
Saldo viu	22.390	25.160
Cèdules hipotecàries / <i>covered bonds</i>	13.335	13.607
<i>Dels quals: TSB</i>	564	-
Pagarés i ECP	2.037	2.612
Deute sènior	1.669	1.741
Deute subordinat i participacions preferents	2.497	1.514
<i>Dels quals: TSB</i>	434	450
Bons de titulització	2.820	5.653
<i>Dels quals: TSB</i>	925	3.433
Altres	33	33

El desglossament dels venciments de les emissions adreçades a inversors institucionals per tipus de producte el 31 de desembre de 2017 és el següent:

En milions d'euros	2018	2019	2020	2021	2022	2023	>2023	Saldo viu
Bons i cèdules hipotecàries / <i>covered bonds</i> (*)	1.556	1.124	2.015	1.808	1.683	1.388	3.761	13.335
Deute sènior (**)	644	-	-	-	25	1.000	-	1.669
Deute subordinat i preferents (**)	-	-	403	434	-	-	1.660	2.497
Altres instruments financers a mitjà i llarg termini (**)	18	-	-	10	-	-	5	33
Total	2.217	1.124	2.418	2.252	1.708	2.388	5.426	17.534

(*) Emissions garantides.

(**) Emissions no garantides.

El Grup Banc Sabadell fa actuacions i manté actius diversos programes de finançament en els mercats de capitals, amb l'objectiu de diversificar les diferents fonts de liquiditat.

En relació amb el finançament a curt termini, l'entitat manté un Programa de pagarés d'empresa i un Programa d'*Euro Commercial Paper* (ECP):

- Programa de pagarés d'empresa: Aquest programa regula les emissions de pagarés i està dirigit a inversors institucionals i detallistes. El 2 de març de 2017 es va registrar a la CNMV el Programa de pagarés 2017 de Banc Sabadell, amb un límit d'emissió de 7.000 milions d'euros ampliables fins a 9.000 milions d'euros. El saldo viu del programa de pagarés s'ha anat reduint durant l'any. El 31 de desembre de 2017 el saldo viu del programa era de 2.823 milions d'euros (net dels pagarés subscrits per empreses del grup), respecte dels 3.676 milions d'euros el 31 de desembre de 2016.
- Programa d'*Euro Comercial Paper* (ECP), adreçat a inversors institucionals, amb el qual s'emeten valors a curt termini en diferents divises: euros, dòlars americans i lliures. El 18 de desembre de 2015 Banc Sabadell va renovar el seu Programa d'*euro commercial paper* per un import nominal màxim de 3.500 milions d'euros. El 31 de desembre de 2017 el saldo viu era de 346 milions d'euros, respecte dels 246 milions d'euros al tancament de 2016.

En relació amb el finançament a mitjà i llarg termini, l'entitat manté els següents programes vius:

- Programa d'emissió de valors no participatius (Programa de Renda Fixa) registrat a la CNMV l'11 d'abril de 2017 amb un límit màxim d'emissió de 16.500 milions d'euros: Aquest programa regula les emissions de bons i obligacions, simples i subordinades i cèdules hipotecàries i territorials i bons estructurats efectuades segons la legislació espanyola a través de la CNMV i dirigides a inversors institucionals i detallistes, tant nacionals com estrangers. El límit disponible per a noves emissions en el Programa d'emissió de valors no participatius 2017 de Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 era de 10.046 milions d'euros (el 31 de desembre de 2016 el límit disponible sota el Programa de renda fixa era de 10.638,8 milions d'euros).

Durant el 2017, Banc Sabadell ha realitzat emissions sota el Programa de Renda Fixa vigent en cada moment per un total de 3.044,6 milions d'euros. Al llarg de l'any, l'entitat ha accedit al mercat en diferents ocasions aprofitant les finestres de liquiditat disponibles. Concretament, Banc Sabadell va efectuar les emissions següents:

En milions d'euros	Codi ISIN	Tipus d'inversor	Data d'emissió	Import	Termini
Bons simples VIII/2016	ES03138602T3	Detallista	març-17	591	2 anys
Cèdules hipotecàries I/2017	ES0413860596	Institucional	abril-17	1.000	10 anys
Emissió de bons simples II/2017	ES03138602V9	Detallista	abril-17	342	2 anys
Emissió de bons simples III/2017	ES03138602W7	Detallista	juny-17	465	2 anys
Cèdules hipotecàries BEI I/2017	ES0413860604	Institucional	juliol-17	500	8 anys
Emissió de bons simples IV/2017	ES0213860275	Detallista	juliol-17	10	5 anys
Emissió de bons simples 5/2017	ES03138602X5	Detallista	juliol-17	27	5 anys
Emissió de bons simples 6/2017	ES03138602Y3	Detallista	setembre-17	10	5 anys
Cèdules hipotecàries I/2017	ES0413860596	Institucional	octubre-17	100	10 anys

- Programa d'emissió *Euro Medium Term Notes* (Programa EMTN), registrat el 22 de març de 2017 a la borsa d'Irlanda. Aquest programa permet l'emissió de deute sènior (*preferred* i *non-preferred*) i subordinat en qualsevol divisa, amb un límit màxim de 5.000 milions d'euros. El 5 de desembre de 2017, Banc Sabadell va realitzar sota aquest programa una emissió de deute sènior a cinc anys i tres mesos per un import de 1.000 milions d'euros.

Així mateix, durant l'any, s'han fet dues emissions de participacions preferents contingentment convertibles en accions ordinàries del banc (Additional Tier 1). El 18 de maig de 2017, Banc Sabadell va fer la seva emissió inaugural d'Additional Tier 1 per un import de 750 milions d'euros a un tipus fix del 6,5%. Posteriorment, el 23 de novembre de 2017 es va fer una segona emissió d'Additional Tier 1 per un import de 400 milions d'euros a un tipus fix del 6,125%.

D'altra banda, el 24 de febrer de 2017 l'FCA va aprovar el nou programa de *Covered Bonds* de TSB amb un límit màxim d'emissió de 5.000 milions de lliures. El 7 de desembre de 2017, TSB va fer la seva primera emissió inaugural de *Covered Bonds* llançant al mercat institucional una operació a cinc anys per un import de 500 milions de lliures amb un cupó de £ Libor 3 mesos + 24 pbs.

En relació amb la titulització d'actius:

- Des de l'any 1993 el grup ha estat molt actiu en aquest mercat i ha participat en diversos programes de titulització, en alguns casos conjuntament amb altres entitats de màxima solvència, cedint préstecs hipotecaris, préstecs a petites i mitjanes empreses, préstecs al consum i drets de crèdit derivats de contractes d'arrendaments financers.
- Actualment, hi ha 27 operacions de titulització d'actius vives (incloent-hi les titulitzacions de Banco Guipuzcoano, Banco CAM, BMN, Banco Gallego i TSB). Si bé una part dels bons emesos van ser retinguts per l'entitat com a actius líquids elegibles per a operacions de finançament amb el Banc Central Europeu, la resta dels bons es van col·locar en el mercat de capitals. Al tancament de 2017 el saldo de bons de titulització col·locats en el mercat era de 2.820 milions d'euros.
- Per raons d'eficiència, durant el 2017 s'han cancel·lat anticipadament nou operacions de titulització (vegeu més detalls d'informació sobre els fons de titulització en l'Annex 2 d'aquests comptes anuals consolidats).
- Així mateix, el 4 de desembre de 2017 Banc Sabadell va dur a terme una operació de titulització de préstecs hipotecaris residencials anomenada TDA Sabadell RMBS 4 per un import total de 6.000 milions d'euros, que ha estat íntegrament retinguda en cartera. Posteriorment, el 20 de desembre de 2017, Banc Sabadell va efectuar una nova operació de titulització: de préstecs concedits a pimes anomenada IM Sabadell Pime 11 per un import total de 1.900 milions d'euros, dels quals 150 milions han estat col·locats en el mercat i s'ha retingut l'import restant.

En termes generals, el 2017, el to en els mercats ha estat molt positiu, fet que s'ha vist reflectit en una compressió dels *spreads* de crèdit de les emissions en el mercat, tot i que han existit diferents puntes de volatilitat causades principalment per la incertesa política, que ha redundat en tensions i, fins i tot, en un tancament de mercats puntuals.

Durant el mes de març de 2016, el Banc Central Europeu va anunciar noves mesures d'estímul a l'economia a través d'un nou programa d'operacions de refinançament a llarg termini, TLTRO II (*targeted longer-term refinancing operations*), consistent en quatre subhastes de liquiditat a 4 anys amb dates d'execució entre els mesos de juny de 2016 i març de 2017. En aquest sentit, Banc Sabadell ha participat en l'LTRO II per un import total de 20.500 milions d'euros (10.000 milions d'euros en la primera subhasta de juny de 2016 i 10.500 milions d'euros en l'última subhasta de març de 2017).

D'altra banda, el Banc d'Anglaterra també va posar en marxa el 2016 un paquet de mesures de suport al creixement econòmic. Aquest paquet inclou una reducció del *bank base rate* i la introducció del *term funding scheme* (TFS), un programa d'incentivació del crèdit, posat en marxa el mes d'agost de 2016 pel Banc d'Anglaterra, mitjançant el qual els bancs anglesos poden fer disposicions a quatre anys aportant col·lateral elegible com a contraprestació. TSB, com a membre de l'Sterling Monetary Framework (SMF), ha fet ús del TFS al llarg de 2017, amb un import disposat de 6.334 milions d'euros al tancament de 2017.

Actius líquids

A més d'aquestes fonts de finançament, Banc Sabadell manté un coixí de liquiditat en forma d'actius líquids per afrontar eventuais necessitats de liquiditat.

En milions d'euros	2017	2016
Cash (*) + Posició neta interbancari	22.361	8.002
Disponible en pòlissa del Banc d'Espanya	5.393	6.869
Actius pignorats en pòlissa (**)	26.894	18.687
Saldo disposat de pòlissa del Banc d'Espanya (***)	21.501	11.818
Actius elegibles pel BCE fora de pòlissa	4.013	8.423
Altres actius negociables no elegibles pel Banc Central Europeu (****)	1.398	3.587
Promemòria: Saldo disposat <i>term funding scheme</i> del Banc d'Anglaterra	6.334	6
Total actius líquids disponibles	33.165	26.881

(*) Excés de reserves en bancs centrals.

(**) En valor de mercat i una vegada aplicada la retallada del BCE per a operacions de política monetària.

(***) Inclou els TLTRO II.

(****) En valor de mercat i una vegada aplicada la retallada de la ràtio *liquidity coverage ratio* (LCR). Inclou renda fixa considerada com a actiu d'alta qualitat i liquiditat segons l'LCR (HQLA) i altres actius negociables de diferents entitats del grup.

Pel que fa al 2016, la primera línia de Banc Sabadell s'ha incrementat en 6.284 milions d'euros, motivat fonamentalment per la generació de *gap* comercial. Destaca el saldo en bancs centrals i la posició neta d'interbancari, amb un augment de 14.359 milions d'euros el 2017, mentre que el saldo disponible i elegible en el BCE ha disminuït en 5.886 milions d'euros, dels quals 1.476 milions d'euros es corresponen amb el menor saldo disponible en la pòlissa del Banc d'Espanya. Per la seva banda, els actius negociables i no elegibles en el BCE es redueixen en 2.189 milions d'euros, explicat en gran part per l'aportació d'actius que realitzava Sabadell United Bank (SUB) al tancament de 2016.

En el cas de TSB la primera línia de liquiditat el 31 de desembre de 2017 està composta principalment per *g'ills* per un import de 761 milions d'euros (1.678 milions d'euros el 31 de desembre de 2016) i un excés de reserves en el Banc Central d'Anglaterra (BoE) de 8.286 milions d'euros (4.191 milions d'euros el 31 de desembre de 2016), en gran part procedents de les disposicions del TFS que ha realitzat al llarg de l'exercici.

Cal esmentar que el grup Banc Sabadell segueix un model descentralitzat de gestió de la liquiditat. En aquest sentit, aquest model tendeix a limitar la transferència de liquiditat entre les diferents filials involucrades en la seva gestió, i limitar d'aquesta manera les exposicions intragrup, més enllà de les potencials restriccions imposades pels reguladors locals de cada filial. Així, les filials involucrades en la gestió determinen la seva situació de liquiditat considerant únicament aquells actius de la seva propietat que compleixin amb els criteris d'elegibilitat, disponibilitat i liquiditat que s'hagin establert tant en l'àmbit intern com normatiu per al compliment dels mínims reguladors.

No hi ha imports significatius d'efectiu i equivalents que no estiguin disponibles per ser utilitzats pel grup.

A més de la primera línia de liquiditat, l'entitat manté un coixí d'actius hipotecaris i préstecs a administracions públiques elegibles com a col·lateral de cèdules hipotecàries i territorials, respectivament, que al tancament de 2017 afegien 2.666 milions en termes de capacitat d'emissió de noves cèdules pròpies elegibles com a col·lateral per al descompte en el BCE. Al tancament de 2017, la liquiditat disponible pujava a 35.831 milions d'euros en import efectiu, corresponent a l'import de la primera línia de liquiditat més la capacitat d'emissió de cèdules hipotecàries i territorials de l'entitat al tancament de desembre.

4.4.2.5 Compliment dels coeficients reguladors

El grup Banc Sabadell ha inclòs dins la seva gestió de liquiditat el seguiment de la ràtio de cobertura de liquiditat a curt termini o LCR (*liquidity coverage ratio*) i la ràtio de finançament estable neta o NSFR (*net stable funding ratio*), i ha reportat al regulador la informació requerida en base mensual i trimestral, respectivament. El mesurament de la liquiditat basant-se en aquestes mètriques forma part del control del risc de liquiditat en el conjunt de les UGL.

En relació amb la ràtio LCR, des de l'1 de gener de 2017 el mínim exigible reguladorament és el 80%, nivell àmpliament superat per totes les UGL de l'entitat. En l'àmbit del grup, al llarg de l'any la ràtio LCR s'ha situat de manera permanent i estable molt per sobre del 100%, i han destacat els casos de BS Espanya i TSB amb uns nivells d'LCR molt folgats. Al tancament de desembre de 2017, la ràtio LCR se situa en 168% ex-TSB i 295% en TSB.

Quant a la ràtio NSFR, encara es troba en fase d'estudi i definició final, malgrat que la data prevista d'implementació era gener de 2018, i de la mateixa manera que amb la ràtio LCR està previst un període d'aplicació gradual. Tanmateix, el grup ja ha implantat el seguiment d'aquesta ràtio com a mètrica de liquiditat per a les UGL.

Atesa l'estructura de finançament de l'entitat, amb un gran pes de dipòsits de la clientela, i la majoria del finançament en el mercat centrada en el mitjà/llarg termini, l'entitat s'ha mantingut de manera estable en nivells àmpliament superiors al 100%.

4.4.3. Risc de mercat

Aquest risc es defineix com el que sorgeix davant l'eventualitat d'incórrer en pèrdues de valor de mercat en les posicions mantingudes en actius financers, a causa de la variació de factors de risc pels quals són afectats els seus preus o cotitzacions, les seves volatilitats o les correlacions entre ells.

Aquestes posicions generadores de risc de mercat es mantenen habitualment dins de l'activitat de negociació, que consisteix en l'operativa de cobertura que efectua el banc per donar servei als seus clients i el manteniment de posicions pròpies de caràcter discrecional.

També es pot generar pel mer manteniment de posicions globals del balanç (també denominades "de caràcter estructural") que en termes nets queden obertes. En aquest últim cas, l'entitat tracta sota el sistema de gestió i seguiment de riscos de mercat la posició de risc de canvi estructural.

A continuació, es mostren les partides del balanç consolidat del grup, distingint les posicions incloses en l'activitat de negociació de la resta. En el cas de les partides fora de l'activitat de negociació, s'indica el seu principal factor de risc:

En milers d'euros

	Saldo en el balanç	Activitat de negociació	Resta	Principal factor de risc per al balanç en "Resta"
Actius subjectes a risc de mercat	221.348.314	1.445.794	219.902.520	
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	26.362.807	-	26.362.807	Tipus d'interès
Actius financers mantinguts per negociar	1.572.504	1.120.867	451.637	Tipus d'interès
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	39.526	-	39.526	Tipus d'interès
Actius financers disponibles per a la venda	15.674.318	324.927	15.349.391	Tipus d'interès; <i>spread</i> creditici
Derivats - Comptabilitat de cobertures	374.021	-	374.021	Tipus d'interès
Inversions en negocis conjunts i associades	575.644	-	575.644	Renda variable; tipus de canvi
Préstecs i partides a cobrar	149.551.294	-	149.551.294	Tipus d'interès
Inversions mantingudes fins al venciment	11.172.474	-	11.172.474	Tipus d'interès; <i>spread</i> creditici
Altres actius financers	48.289	-	48.289	Tipus d'interès
Altres actius no financers	15.977.437	-	15.977.437	
Passius subjectes a risc de mercat	208.126.533	1.119.563	207.006.970	
Passius financers mantinguts per negociar	1.431.215	1.119.563	311.652	Tipus d'interès
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	39.540	-	39.540	Tipus d'interès
Derivats - Comptabilitat de cobertures	999.261	-	999.261	Tipus d'interès
Passius financers a cost amortitzat	204.045.481	-	204.045.481	Tipus d'interès
Provisions	317.538	-	317.538	Tipus d'interès
Altres passius financers	20.645	-	20.645	Tipus d'interès
Altres passius no financers	1.272.853	-	1.272.853	
Patrimoni net	13.221.781	-	13.221.781	

El sistema d'admissió, gestió i supervisió de risc de mercat es basa en l'establiment de límits per a posicions expressament assignades i l'aprovació d'operacions de cada unitat de negoci, de tal manera que les diferents unitats de gestió tenen l'obligació de gestionar les seves posicions sempre dins els límits concedits i l'aprovació de les operacions per part de l'àrea de riscos.

4.4.3.1 Activitat de negociació

Els principals factors de risc de mercat considerats a Banc Sabadell en l'activitat de negociació són:

- Risc de tipus d'interès: risc associat al fet que les fluctuacions dels tipus d'interès puguin afectar de manera adversa el valor d'un instrument financer. Aquest es reflecteix, per exemple, en operacions de dipòsits interbancaris, renda fixa i derivats sobre tipus d'interès.
- Risc de *spread* creditici: risc procedent de la fluctuació dels diferencials o *spreads* crediticis amb què cotitzen els instruments respecte d'altres instruments de referència, com ara els tipus d'interès interbancari. Aquest risc es dona principalment en els instruments de renda fixa.
- Risc de tipus de canvi: risc associat a la fluctuació de la cotització de les divises respecte a la divisa de referència. En el cas de Banc Sabadell la divisa de referència és l'euro. Aquest risc es dona principalment en operacions d'intercanvi de divises i els seus derivats.
- Risc de renda variable: risc procedent de la fluctuació de valor dels instruments de capital (accions i índexs cotitzats). Aquest risc es reflecteix en els mateixos preus de mercat dels valors, així com en els derivats sobre aquests.

La variació de preus de les matèries primes no ha tingut impacte en l'exercici, atès que el grup manté exposicions residuals, tant directes com en actius subjacents.

El mesurament del risc de mercat de l'activitat de negociació s'efectua utilitzant la metodologia VaR i *stressed* VaR, que permet l'homogeneïtzació dels riscos dels diferents tipus d'operacions en els mercats financers.

El VaR proporciona una estimació de la pèrdua màxima potencial que presenta una posició a causa d'un moviment advers, però normal, d'algun dels paràmetres identificats que influeixen en el risc de mercat. Aquesta estimació s'expressa en termes monetaris i està referida a una data concreta, a un determinat nivell de confiança i a un horitzó temporal especificat. L'interval de confiança utilitzat és el 99%. Atesa la poca complexitat dels instruments i l'alt grau de liquiditat de les posicions, l'horitzó temporal utilitzat és d'un dia.

La metodologia utilitzada per al càlcul de VaR és la simulació històrica. Els avantatges d'aquesta metodologia són que es basa en la reavaluació completa de les operacions en els escenaris històrics recents i que no cal fer supòsits sobre la distribució dels preus de mercat. La seva principal limitació és la dependència de les dades històriques utilitzades, ja que si un esdeveniment possible no s'ha produït dins el rang de dades històriques utilitzades no es reflectirà en la dada de VaR.

La fiabilitat de la metodologia VaR utilitzada es comprova mitjançant tècniques de *backtesting*, amb les quals es verifica que les estimacions de VaR estan dins el nivell de confiança considerat. Les proves de *backtesting* consisteixen en la comparació entre el VaR diari i els resultats diaris. En cas que les pèrdues superin el nivell de VaR es produeix una excepció. El 2017, no s'ha produït cap excepció en el *backtest* per la baixa exposició als esdeveniments significatius de l'any com la pujada de tipus *swap* en divisa euro i la devaluació del dòlar respecte de l'euro del 27 de juny, o els moviments dels tipus a curt termini del dòlar al llarg del mes de desembre.

L'*stressed* VaR es calcula com el VaR, però amb una finestra històrica de variacions dels factors de risc en situació d'estrès de mercat. Aquesta situació d'estrès es determina prenent com a base les operacions vigents, i pot variar si canvia el perfil de risc de les carteres. La metodologia utilitzada per a aquesta mesura de risc és la simulació històrica.

La supervisió es complementa amb mesures addicionals de riscos com les sensibilitats, que fan referència al canvi que es produeix en el valor d'una posició o cartera davant la variació d'un factor de risc concret, i també amb el càlcul de resultats de gestió, que s'utilitzen per seguir els límits *stop-loss*.

A més a més, es duen a terme exercicis de simulació específics i amb escenaris de situacions extremes de mercat (*stress testing*), en què s'analitzen els impactes de diferents escenaris històrics i teòrics en les carteres.

El seguiment del risc de mercat s'efectua diàriament i es reporta als òrgans de control sobre els nivells de risc existents i el compliment dels límits establerts per la Comissió de Riscos per a cada unitat de gestió (límits basant-se en nominal, VaR i sensibilitat, segons els casos). Això permet percebre variacions en els nivells de risc i conèixer la contribució dels factors de risc del mercat.

El risc de mercat per activitat de negociació incorregut en termes de VaR a 1 dia amb 99% de confiança per als exercicis de 2017 i de 2016, ha estat el següent:

	2017			2016		
	Mitjà	Màxim	Mínim	Mitjà	Màxim	Mínim
Per tipus d'interès	1,13	3,27	0,40	0,90	2,86	0,45
Per tipus de canvi posició operativa	0,17	0,41	0,05	0,20	0,55	0,04
Renda variable	1,17	3,40	0,30	0,69	1,62	0,30
<i>Spread</i> creditici	0,37	2,38	0,08	0,99	3,58	0,32
VaR agregat	2,84	5,34	1,35	2,78	7,90	1,23

4.4.3.2. Risc estructural de tipus d'interès

El risc estructural de tipus d'interès (també conegut com a IRRBB, per les sigles en anglès, *interest rate risk in the banking book*) és inherent a l'activitat bancària i es defineix com la probabilitat de tenir pèrdues com a conseqüència de l'impacte que originen els moviments dels tipus d'interès en el compte de resultats (ingressos i despeses) i en la seva estructura patrimonial (valor actual d'actius, passius i posicions comptabilitzades fora del balanç sensibles al tipus d'interès).

Dins del risc estructural de tipus d'interès es consideren les tipologies següents:

- Risc de depreciació: relacionat amb el desajust temporal entre les dates de venciment i depreciació d'actius, passius i posicions fora del balanç a curt i llarg termini.
- Risc de corba: provinent de canvis en el pendent i la forma de la corba de tipus.
- Risc de base: provinent de cobrir l'exposició d'un tipus d'interès amb l'exposició a un tipus que deprecia sota diferents condicions.
- Risc d'opcionalitat: provinent de les opcions, incloent-hi les opcions implícites.

Les mètriques desenvolupades per al control i seguiment del risc estructural de tipus d'interès del grup estan alineades amb les millors pràctiques del mercat i implementades de manera coherent en totes les unitats de gestió del balanç (UGB) i en el si de cada un dels comitès d'actius i passius locals. L'efecte diversificació entre divises i UGB es té en compte en la presentació de les xifres globals.

L'estratègia actual de gestió del risc de tipus d'interès del grup es basa particularment en els següents principis i pilars, tenint en compte el model de negoci i els objectius estratègics definits:

- Cada UGB compta amb eines adequades i processos i sistemes robustos que permetin una adequada identificació, mesurament, gestió, control i informació de l'IRRBB. D'aquesta manera, poden capturar totes les fonts d'IRRBB identificades, valorar-ne l'efecte sobre el marge financer i el valor econòmic i mesurar la vulnerabilitat del grup/UGB en cas de potencials pèrdues derivades de l'IRRBB en diferents escenaris d'estrès.
- En l'àmbit corporatiu fixen un conjunt de límits de control i vigilància de l'exposició a l'IRRBB adequats a les polítiques internes de tolerància al risc. Tanmateix, cada UGB té l'autonomia de fixar, a més, altres límits que consideri oportuns, tenint en compte les seves particularitats i la naturalesa de les seves activitats.
- L'existència d'un sistema de preus de transferència.
- El conjunt de sistemes, processos, mètriques, límits, *reporting* i sistema de govern englobats dins de l'estratègia de l'IRRBB han de complir els preceptes normatius.

Les mètriques utilitzades per al seguiment del risc estructural de tipus d'interès comprenen, d'una banda, el *gap* de tipus d'interès, que és una mesura estàtica que mostra la distribució de venciments i reprecials de les masses sensibles del balanç. Per a les masses sense venciment contractual, s'han considerat venciments esperats estimats d'acord amb l'experiència de l'entitat, establint hipòtesis d'estabilitat i remuneració segons la tipologia de producte.

En la taula següent es desglossa el *gap* de tipus d'interès del grup el 31 de desembre de 2017:

En milers d'euros									
Terminis fins a revisió o venciment	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 12 mesos	Entre 1 i 2 anys	Entre 2 i 3 anys	Entre 3 i 4 anys	Entre 4 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Mercat monetari	28.825.928	649.923	1.046.944	22.238	-	-	-	-	30.545.033
Préstecs i partides a cobrar	27.273.002	20.914.127	44.235.765	9.030.573	7.074.288	5.044.521	5.067.425	11.201.982	129.841.683
Valors representatius de deute	2.484.525	851.492	428.938	416.701	586.401	1.599.322	459.890	16.613.945	23.441.214
Resta d'actius	303	899	3.097	-	-	-	-	268	4.567
Total actiu	58.583.758	22.416.441	45.714.744	9.469.512	7.660.689	6.643.843	5.527.315	27.816.195	183.832.497
Mercat monetari	17.110.856	3.360.900	2.487.970	-	10.264.091	10.500.000	-	-	43.723.817
Recursos de clients	25.785.818	29.841.443	17.767.668	4.692.156	2.654.073	38.803.597	2.731.634	3.856.121	126.132.510
Dèbits representats per valors negociables	3.673.267	5.354.270	3.070.605	2.043.572	2.662.109	2.144.535	1.942.444	5.736.436	26.627.238
<i>Del qual: Passius subordinats</i>	-	-	-	-	424.600	433.935	1.150.000	515.025	2.523.560
Altres passius	212.932	320.200	1.035.084	312.673	190.887	120.396	71.158	238.278	2.501.608
Total passiu	46.782.873	38.876.813	24.361.327	7.048.401	15.771.160	51.568.528	4.745.236	9.830.835	198.985.173
Derivats de cobertura	2.018.354	6.425.088	(499.882)	(1.774.210)	(662.508)	1.864.081	(483.566)	(6.812.511)	74.846
Gap de tipus d'interès	13.347.423	(14.591.767)	22.372.266	2.262.272	(7.886.986)	(44.085.861)	696.272	12.817.548	(15.068.833)

D'altra banda, es calculen les sensibilitats de diferents magnituds econòmiques (marge financer, valor econòmic) en cas de canvis en la corba de tipus d'interès. En la taula següent es presenten els nivells de risc de tipus d'interès en termes de sensibilitat de les principals divises del grup al tancament de 2017:

Sensibilitat al tipus d'interès	Increment instantani i paral·lel de 100 pbs	
	Impacte marge financer	Impacte valor econòmic
EUR	4,0%	2,1%
GBP	1,2%	0,2%
USD	0,1%	(0,5%)

A més de l'impacte en el marge financer en l'horitzó temporal d'un any presentat en la taula anterior, el grup calcula l'impacte en el marge en l'horitzó temporal de dos anys, el resultat del qual és notablement més positiu per a totes les divises. En particular, la sensibilitat del marge per al segon any considerant les divises principals del grup, amb un *pass through* elevat, és a dir, que el percentatge d'increment dels tipus d'interès de referència que es trasllada als dipòsits dels clients a termini i als comptes vista amb remuneració és majoritari, se situa en un 14,4%, mentre que amb un *pass through* mitjà se situa en un 20%, tal com es mostra en la taula següent:

Impacte marge financer 2n any	Increment instantani i paral·lel de 100 pbs	
	<i>Pass through</i> elevat	<i>Pass through</i> mitjà
Global	14,4%	20,0%
<i>Del qual EUR</i>	11,0%	13,8%
<i>Del qual GBP</i>	2,9%	5,6%

A causa del nivell actual dels tipus d'interès de mercat, a l'escenari de baixada per als punts de la corba en què els tipus siguin positius s'aplica un desplaçament màxim de 100 punts bàsics en cada termini, de manera que el tipus resultant sigui sempre superior o igual a zero. En els punts de la corba en què els tipus de mercat siguin negatius no s'aplicarà cap desplaçament.

Com a instruments de cobertura del risc, es contracten derivats en els mercats financers, principalment permutes de tipus d'interès (IRS), considerats de cobertura a efectes comptables. S'utilitzen dues macrocobertures diferenciades:

- Macrocobertura de risc de tipus d'interès de fluxos d'efectiu, l'objectiu de la qual és reduir la volatilitat del marge financer per variacions de tipus d'interès per a un horitzó temporal d'un any.
- Macrocobertura de risc de tipus d'interès de valor raonable, l'objectiu de la qual és el manteniment del valor econòmic de les masses cobertes, constituïdes per actius i passius a tipus d'interès fix.

4.4.3.3 Risc estructural de tipus de canvi

El risc de tipus de canvi estructural sorgeix per l'eventualitat que variacions dels tipus de canvi de mercat entre les diferents divises puguin generar pèrdues per les inversions financeres i per les inversions permanents en oficines i filials estrangeres amb divises funcionals diferents de l'euro.

L'objectiu de la gestió del risc estructural de tipus de canvi és minimitzar l'impacte en el valor de la cartera/patrimoni de l'entitat a causa de moviments adversos dels mercats dels canvis de divises. Tot això subjecte a l'apetència pel risc expressada en el RAS i havent de complir en tot moment amb els nivells fixats sobre les mètriques de risc establertes.

El seguiment del risc de canvi s'efectua regularment, i es reporten als òrgans de control els nivells de risc existents i el compliment dels límits establerts. La principal mètrica de seguiment és l'exposició a divisa (com a percentatge sobre Tier 1), que mesura la suma de la posició neta oberta (actiu menys passiu) mantinguda per l'entitat en cadascuna de les divises a través de qualsevol tipus d'instrument financer (divisa al comptat, a termini i opcions), tot això contravalorat a euros i en relació amb el Tier 1.

Amb periodicitat mensual, es monitoren i reporten a la Comissió de Riscos i a la Comissió d'Auditoria i Control, respectivament, el compliment i l'efectivitat dels objectius i les polítiques del grup.

La Direcció Financera del banc, a través del COAP, dissenya i executa les estratègies de cobertura de la posició estructural en divisa amb l'objectiu prioritari de minimitzar l'impacte negatiu en les ràtios de capital – CET1 – per fluctuacions en els tipus de canvi.

El 31 de juliol de 2017 es va dur a terme la venda efectiva de Sabadell United Bank, N.A. (vegeu la nota 2), de manera que va disminuir la posició estructural en USD i va passar de 811 milions d'USD el 31 de desembre de 2016 a 442 milions d'USD (368 milions d'euros) el 31 de desembre de 2017.

Pel que fa a les inversions permanents en *peso* mexicà, davant la incertesa al voltant del NAFTA i l'augment del risc polític a Mèxic a mesura que s'acostin les eleccions presidencials de juliol de 2018, s'ha anat ajustant la cobertura de capital i s'ha passat de 1.293 milions de *pesos* mexicans el 31 de desembre de 2016 a 7.054 milions de *pesos* mexicans el 31 de desembre de 2017, que representen un 73% de la inversió total realitzada (vegeu la nota 12, apartat cobertures de les inversions netes en negocis a l'estranger).

Quant a la posició estructural en lliures esterlines, en un context de debilitat econòmic i d'inestabilitat política interna al Regne Unit, Banco de Sabadell, S.A. fa un seguiment continu de l'evolució del tipus de canvi EUR/GBP. El grup ha adoptat una política de cobertura que persegueix mitigar els efectes negatius en les ràtios de capital, així com en els resultats generats en el seu negoci en GBP, que puguin resultar de l'evolució d'aquest tipus de canvi EUR/GBP. En aquest sentit, el banc ha mantingut una cobertura econòmica dels beneficis i fluxos esperats de la filial TSB, mitjançant una posició oberta en GBP per compensar les fluctuacions del tipus de canvi d'aquesta divisa, registrada com una posició de negociació.

Tenint en compte tot això, durant l'exercici de 2017 s'ha anat ajustant la cobertura de capital, i s'ha passat de 1.368 milions de lliures esterlines el 31 de desembre de 2016 a 1.268 milions de lliures esterlines el 31 de desembre de 2017, que representen un 63% de la inversió total realitzada (vegeu la nota 12, apartat cobertures de les inversions netes en negocis a l'estranger).

El contravalor en euros dels actius i passius en moneda estrangera, classificats per la seva naturalesa, mantinguts pel grup el 31 de desembre de 2017 i 2016 és el següent:

	2017			Total
	Dòlar EUA	Lliura esterlina	Altres monedes	
Actius en moneda estrangera:	8.996.748	49.113.676	1.597.970	59.708.394
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	435.237	8.552.609	136.379	9.124.225
Valors representatius de deute	1.635.972	2.386.903	56.072	4.078.947
Préstecs i bestretes				
Bancs centrals i entitats de crèdit	244.307	723.556	75.666	1.043.529
Clientela	6.498.962	36.368.360	1.225.320	44.092.642
Resta d'actius	182.270	1.082.248	104.533	1.369.051
Passius en moneda estrangera:	8.320.641	46.172.977	687.767	55.181.385
Dipòsits				
Bancs centrals i entitats de crèdit	2.666.442	6.411.793	276.525	9.354.760
Clientela	5.435.033	36.422.687	372.318	42.230.038
Resta de passius	219.166	3.338.497	38.924	3.596.587

	2016			Total
	Dòlar EUA	Lliura esterlina	Altres monedes	
Actius en moneda estrangera:	15.878.614	44.435.457	1.133.974	61.448.045
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	652.889	4.266.002	165.408	5.084.299
Valors representatius de deute	3.731.567	2.450.815	60.693	6.243.075
Préstecs i bestretes				
Bancs centrals i entitats de crèdit	277.689	721.908	12.572	1.012.168
Clientela	10.735.376	35.012.927	810.188	46.558.492
Resta d'actius	481.094	1.983.805	85.112	2.550.010
Passius en moneda estrangera:	14.864.643	41.702.364	418.332	56.985.338
Dipòsits				
Bancs centrals i entitats de crèdit	4.639.081	969.118	208.281	5.816.480
Clientela	9.873.168	35.482.586	166.121	45.521.875
Resta de passius	352.393	5.250.659	43.930	5.646.983

La posició neta d'actius i passius en divisa inclou la posició estructural de l'entitat valorada a canvi històric per un import de 1.372 milions d'euros, dels quals 834 milions d'euros corresponen a les participacions permanents en divisa GBP; 368 milions d'euros, a les participacions permanents en divisa USD, i 131 milions d'euros, a les participacions en divisa MXN. El net d'actius i passius valorats a canvi està cobert amb operacions de *forwards* i opcions en divisa seguint la política de gestió de riscos del grup.

Al tancament de l'exercici de 2017, la sensibilitat de l'exposició patrimonial per una depreciació de l'1% en els tipus de canvi respecte de l'euro de les principals monedes a les quals hi ha exposició ha augmentat a 14 milions d'euros, dels quals el 61% correspon a la lliura esterlina, el 27% correspon al dòlar americà i el 10%, al *peso* mexicà.

4.4.4. Risc operacional

El risc operacional es defineix com el risc de tenir pèrdues com a conseqüència d'errades o falta d'adequació de les persones, processos, sistemes o per esdeveniments externs imprevistos. Aquesta definició inclou el risc reputacional, de conducta, tecnològic, de model i d'*outsourcing*.

La gestió efectiva del risc operacional està descentralitzada en els diferents gestors de processos que comprenen tota l'organització. Aquests processos es troben, tots ells, identificats en el mapa de processos corporatiu, que facilita la integració de la informació segons l'estructura organitzativa. El grup disposa d'una unitat central especialitzada en la gestió de risc operacional, les funcions principals de la qual són coordinar, supervisar i impulsar tant la identificació com la valoració i la gestió dels riscos que duen a terme els gestors de procés, prenent com a base el model de gestió adoptat pel grup Banc Sabadell.

L'Alta Direcció i el Consell d'Administració s'impliquen directament i de manera efectiva en la gestió d'aquest risc, mitjançant l'aprovació del marc de gestió i la seva implantació, que proposa el Comitè de Risc Operacional, integrat per membres de l'Alta Direcció de diferents àrees funcionals de l'entitat, i s'assegura que regularment es portin a terme auditories sobre l'aplicació del marc de gestió i la fiabilitat de la informació reportada, així com les proves de validació interna del model de risc operacional. La gestió del risc operacional es fonamenta en dues línies d'actuació:

La primera línia d'actuació es basa en l'anàlisi dels processos, la identificació dels riscos vinculats a aquests que presenten una pèrdua potencial i la valoració qualitativa dels processos i dels controls associats; tot això de manera conjunta entre els gestors de procés i la unitat central de risc operacional. El resultat és una valoració que permet conèixer l'exposició al risc a futur en termes de pèrdua esperada i pèrdua inesperada, així com anticipar tendències i planificar les accions mitigadores orientadament.

Es complementa amb la detecció, el seguiment i la gestió activa del risc mitjançant l'ús d'indicadors clau, afavorint l'establiment d'alertes per increments de l'exposició, la identificació de les causes que la generen, el mesurament de l'eficàcia dels controls i les millores efectuades.

Al mateix temps es verifica que els processos identificats de criticitat elevada per una falta de servei tinguin definits i implantats plans de continuïtat de negoci específics. Sobre els riscos identificats s'estima qualitativament l'impacte reputacional que podria implicar que se'n produís algun.

La segona línia d'actuació es fonamenta en l'experiència. Consisteix a recollir en una base de dades totes les pèrdues que es produeixen en l'entitat, cosa que proporciona una informació de risc operacional esdevingut per línia de negoci i les causes que l'han originat, per poder-hi actuar per tal de minimitzar-les.

A més a més, aquesta informació permet contrastar la coherència entre les estimacions efectuades sobre pèrdues potencials i la realitat, tant en termes de freqüència com de severitat, i millorar iterativament les estimacions sobre els nivells d'exposició.

Dins el risc operacional, s'inclou la gestió i el control dels següents riscos rellevants:

- Risc reputacional: possibilitat de pèrdues derivades de la publicitat negativa relacionada amb pràctiques i negocis de l'entitat, que pot generar pèrdua de confiança en la institució i afectar-ne la solvència.
- Risc tecnològic: possibilitat de pèrdues derivades de la incapacitat de la infraestructura de sistemes de permetre continuar completament amb l'activitat ordinària.
- Risc d'*outsourcing*: possibilitat de pèrdues derivades d'errors dels proveïdors en la prestació de serveis subcontractats o la seva interrupció, deficiències en la seguretat dels seus sistemes, la deslleialtat dels seus empleats o l'incompliment de les regulacions aplicables.
- Risc de model: possibilitat de pèrdues derivades de la presa de decisions basada en l'ús de models inadequats.

4.4.5. Risc fiscal

El risc fiscal es defineix com la probabilitat d'incomplir els objectius establerts en l'estratègia fiscal de Banc Sabadell des d'una doble perspectiva i a causa de factors interns o externs:

- D'una banda, la probabilitat d'incórrer en un incompliment de les obligacions tributàries que pugui derivar en una falta d'ingrés indeguda, o la concurrència de qualsevol altre esdeveniment que generi un perjudici potencial per al banc en el compliment dels seus objectius.
- De l'altra, la probabilitat d'incórrer en un ingrés indegut en el compliment de les obligacions tributàries, de manera que es generi un perjudici per a l'accionista o altres grups d'interès.

Les polítiques de riscos fiscals de Banc Sabadell tenen com a objectiu establir els principis i les directrius amb la finalitat d'assegurar que els riscos fiscals que puguin afectar l'estratègia i els objectius fiscals del grup siguin identificats, valorats i gestionats de manera sistemàtica, per tal de complir amb els nous requeriments de la Llei de societats de capital i dels grups d'interès del grup Banc Sabadell.

Banc Sabadell, en matèria de risc fiscal, té com a objectiu atendre sempre les obligacions fiscals observant el marc legal vigent en matèria fiscal.

Així mateix, l'estratègia fiscal de Banc Sabadell posa de manifest el seu compromís amb el foment de la fiscalitat responsable, l'impuls de la prevenció i el desenvolupament de programes de transparència clau per fomentar la confiança dels diferents grups d'interès.

L'estratègia fiscal està alineada amb l'estratègia de negoci del grup, i els aspectes fiscals es gestionen de manera eficient i sota els principis de prudència i minimització del risc fiscal.

El Consell d'Administració de Banc Sabadell, i en el marc del mandat que preveu la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu, és responsable, de manera indelegable, de les facultats següents:

- Determinar l'estratègia fiscal de l'entitat.
- Aprovar les inversions o operacions de tota mena que, per la seva elevada quantia o especials característiques, tinguin caràcter estratègic o especial risc fiscal, llevat que la seva aprovació correspongui a la Junta General.
- Aprovar la creació o adquisició de participacions en entitats de propòsit especial o domiciliades en països o territoris que tinguin la consideració de paradisos fiscals.
- Aprovar qualsevol transacció que, per la seva complexitat, pugui menyscar la transparència de l'entitat i el seu grup.

Per tant, el Consell d'Administració de Banc Sabadell inclou, dins les seves funcions, l'obligació d'aprovar la política fiscal corporativa i vetllar pel seu compliment mitjançant l'establiment d'un apropiat sistema de control i supervisió, que s'enquadra dins el marc global de gestió i control de riscos del grup.

4.4.6. Risc de compliment normatiu

El risc de compliment normatiu es defineix com la possibilitat d'incórrer en sancions legals o administratives, pèrdues financeres significatives o pèrdues de reputació per l'incompliment de lleis, regulacions, normes internes i codis de conducta aplicables a l'activitat bancària.

Un dels aspectes essencials de la política del grup Banc Sabadell, i base de la seva cultura organitzativa, és el compliment rigorós de totes les disposicions legals. La consecució dels objectius empresarials s'ha de fer de manera compatible, en tot moment, amb el compliment de l'ordenament jurídic i aplicant les millors pràctiques.

En aquest sentit, el grup disposa de la Direcció de Compliment Normatiu, que té com a missió impulsar i procurar els nivells més alts de compliment de la legislació vigent i l'ètica professional dins el grup, minimitzar la possibilitat que es produeixi un incompliment i assegurar que els que es puguin produir s'identifiquin, es reportin i se solucionin amb diligència i que es prenguin les mesures preventives oportunes, si no n'hi hagués.

El model de compliment normatiu centralitza en la matriu la definició de polítiques, procediments i controls, així com l'execució dels programes de control, i descentralitza en les filials i oficines de l'exterior l'execució dels que són propis d'aquestes, tot mantenint la responsabilitat funcional sobre aquests.

És un model flexible, enfocat al risc, que s'adapta a l'estratègia del grup en cada moment i que aprofita les sinergies, mantenint l'enfocament global en els aspectes d'abast general i/o que requereixen desenvolupaments tecnològics importants, però adaptat alhora a les especificitats i la legislació que afectin cada negoci o cada país.

El repte principal és l'homogeneïtzació en el grup dels nivells de control de compliment normatiu, i es fixen estàndards mínims d'obligat compliment, amb independència de l'activitat o el país en què es desenvolupa l'activitat.

Aquest model s'estructura en dos pilars:

(i) Una unitat central que dona serveis a tot el grup i orientada a la gestió global del risc de compliment normatiu. La seva activitat principal és l'anàlisi, la distribució i el control d'implantació de qualsevol nova normativa que tingui impacte en el grup, així com el control, focalitzat en el risc, del correcte compliment de les normatives ja implantades.

A més a més, té com a responsabilitat directa l'execució de diversos processos, catalogats com d'alt risc, perquè requereixen un control directe i integral: la prevenció del blanqueig de capitals i el bloqueig al finançament del terrorisme; el control de pràctiques d'abús de mercat; el control del compliment del Reglament Intern de Conducta, i la implantació i el seguiment d'elements de protecció a l'inversor (MiFID).

(ii) Una xarxa de responsables de compliment normatiu ubicats en cadascuna de les filials i oficines de l'exterior (amb dependència funcional de la unitat central de compliment normatiu i jeràrquica del director de la filial o oficina a l'exterior), que executen els seus propis programes de control i envien informes periòdicament a la unitat central per assegurar el compliment de les normes internes i de la legislació vigent en tots els països i activitats en què opera.

A fi d'assegurar-ne l'eficiència, aquest model s'articula i potencia a través de sis catalitzadors: tecnologia, formació, procediments, canals de comunicació, programes de control i seguiment i procés d'aprovació de productes i normatives.

Nota 5 – Recursos propis mínims i gestió de capital

Marc regulador

L'1 de gener de 2014 va entrar en vigor el nou marc normatiu, a partir del qual la Unió Europea va implementar les normes de capital previstes en els acords de Basilea III del Comitè de Supervisió Bancària (BCBS) amb un model d'introducció per fases (*phased-in*) fins a l'1 de gener de 2019.

Aquesta normativa, estructurada en tres pilars, regula els recursos propis mínims que han de mantenir les entitats de crèdit, tant a títol individual com consolidat, tenint en compte la manera com s'han de determinar aquests recursos propis (Pilar I), el procés d'autoavaluació de capital i supervisió (Pilar II) i la informació de caràcter públic que s'ha de divulgar al mercat (Pilar III).

Aquest marc normatiu té com a base els següents actes jurídics:

- La Directiva 2013/36/UE (generalment coneguda com a CRD-IV), de 26 de juny, del Parlament Europeu i del Consell, relativa a l'accés a l'activitat de les entitats de crèdit i a la supervisió prudencial de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió, per la qual es va modificar la Directiva 2002/87/CE i es van derogar les directives 2006/48/CE i 2006/49/CE.
- El Reglament (UE) 575/2013 (generalment conegut com a CRR), de 26 de juny de 2013, del Parlament Europeu i del Consell, sobre els requisits prudencials de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió, i pel qual es va modificar el Reglament (UE) 648/2012.

La Directiva CRD-IV s'ha transposat a l'ordenament jurídic espanyol mitjançant:

- Reial decret llei 14/2013, de 29 de novembre, de mesures urgents per adaptar al dret espanyol la normativa de la Unió Europea en matèria de supervisió i solvència d'entitats financeres.
- Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència de les entitats de crèdit.
- Reial decret 84/2015, de 13 de febrer, pel qual es desenvolupa la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència de les entitats de crèdit, que completa el desplegament reglamentari d'aquesta llei, alhora que refon en un text únic totes les normes amb rang reglamentari d'ordenació i disciplina d'entitats de crèdit.
- Circular 2/2016, de 2 de febrer, del Banc d'Espanya, que té com a objectiu fonamental completar, pel que fa a les entitats de crèdit, la transposició de la Directiva 2013/36/UE (supervisió d'entitats de crèdit) a l'ordenament jurídic espanyol.

El Reglament CRR, que és d'aplicació directa als estats membres i, per tant, a les entitats de crèdit espanyoles, deixa potestat a les autoritats competents nacionals perquè facin ús de determinades opcions reguladores.

En aquest sentit, el Banc d'Espanya, en virtut de l'habilitació donada pel Reial decret llei 14/2013, va publicar les circulars 2/2014 i 3/2014, de 31 de gener i 30 de juliol respectivament, i recentment la Circular 2/2016, mitjançant la qual fa ús i desenvolupa aquestes opcions reguladores.

D'acord amb els requeriments establerts en el Reglament CRR, les entitats de crèdit han de complir en tot moment amb una ràtio total de capital del 8%. Tanmateix, cal tenir en compte que els reguladors poden exercir la seva potestat sota el nou marc normatiu i requerir a les entitats el manteniment de nivells addicionals de capital.

El 14 de desembre de 2017, l'entitat va rebre una comunicació per part del Banc Central Europeu respecte a la decisió sobre els requeriments mínims prudencials aplicables a l'entitat per al 2018, derivats del Procés de Revisió i Avaluació Supervisora (SREP), pel qual el grup Banc Sabadell ha de mantenir en base consolidada una ràtio de CET1 del 8,3125% mesurada sobre el capital regulador *phased-in*. Aquest requisit inclou el mínim exigint pel Pilar I (4,50%), el requeriment del Pilar II (1,75%), el coixí de conservació de capital (1,875%) i el requeriment derivat de la seva consideració com una altra entitat d'importància sistèmica (0,1875%). A més a més, aquest és el nivell de CET1 consolidat per sota del qual el grup es veuria obligat a calcular l'import màxim distribuïble (MDA), que limitaria les seves distribucions en forma de dividendes, de retribució variable i pagaments de cupó als titulars dels valors de capital de nivell 1 addicional.

La nota publicada pel Banc d'Espanya el 24 de novembre de 2017, en què designa les entitats sistèmiques i estableix els seus coixins de capital seguint les directrius de l'Autoritat Bancària Europea sobre la identificació d'OEIS (EBA/GL/2014/10) recollides en la Norma 14 i en l'Annex 1 de la Circular 2/2016 del Banc d'Espanya, confirma la consideració de Banc Sabadell com a OEIS (altres entitats d'importància sistèmica) i fixa en un 0,1875% aquest coixí de capital anticíclic per al 2018.

Pel que fa al coixí de capital anticíclic específic de Banc Sabadell, calculat segons el que estableix la Circular 2/2016, de 2 de febrer, del Banc d'Espanya, s'ha mantingut en un 0% durant tot l'any 2017.

El grup el 31 de desembre de 2017 manté una ràtio de capital CET1 del 13,4%, de manera que, respecte als requeriments de capital esmentats en els punts anteriors, no implica cap de les limitacions mencionades.

Gestió de capital

La gestió dels recursos de capital és el resultat del procés continu de planificació de capital. Aquest procés considera l'evolució esperada de l'entorn econòmic, regulador i sectorial, així com escenaris més adversos. Recull el consum de capital esperat de les diferents activitats, en els diferents escenaris establerts, així com les condicions de mercat que poden determinar l'efectivitat de les diferents actuacions que es puguin plantejar. El procés s'emmarca dins dels objectius estratègics del banc i es proposa cercar una rendibilitat atractiva per a l'accionista, assegurant al mateix temps un nivell de recursos propis adequat als riscos inherents a l'activitat bancària.

Pel que fa a la gestió del capital, com a política general, l'entitat té com a objectiu l'adequació de la disponibilitat del capital al nivell global dels riscos en què s'ha incorregut.

El grup segueix les pautes definides per la CRD-IV i els reglaments derivats per establir els requeriments de recursos propis inherents als riscos en què realment ha incorregut l'entitat, a partir de models interns de mesurament de riscos prèviament validats de manera independent. A aquest efecte, el grup compta amb l'autorització del supervisor per utilitzar la majoria dels models interns de què disposa per al càlcul dels requeriments de capital regulador.

El quadre següent resumeix la situació dels models de qualificació creditícia desenvolupats pel grup Banc Sabadell pel que fa a l'autorització per part del supervisor a l'efecte de la seva utilització en el càlcul dels requeriments de recursos propis.

Distribució de carteres amb autorització del supervisor per a la utilització o per a l'aplicació successiva de mètodes basats en qualificacions internes (IRB).					
Entitat	Cartera exposició reguladora	Cartera interna	Estimacions internes emprades	Mètode basat en qualificacions internes	Estat
BS	Empreses	Carteres sustentades en models de ràting que qualifiquen des de banca corporativa fins a pimes i promotors	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 01/2008
BS	Detallistes	Scoring hipotecari	Probability of default (PD) Loss given default (LGD)	Advanced IRB	Autoritzat en data 01/2008
BS	Detallistes	Scoring de consum	Probability of default (PD) Loss given default (LGD)	Advanced IRB	Autoritzat en data 01/2008
BS	Empreses	Project Finance	Probability of default (PD)	Supervisory slotting criteria	Autoritzat en data 12/2009
BS	Detallistes	Comerços i autònoms	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 12/2010
BS	Detallistes	Scoring comportamental de targetes i crèdits	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 12/2011
BS	Detallistes	Scoring comportamental de préstecs consum	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 01/2008
BS	Detallistes	Scoring comportamental de préstecs hipotecaris	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 01/2008
BS	Institucions	Entitats financeres	Probability of default (PD)	Foundation IRB	Autoritzat en data 12/2012
TSB	Detallistes	Scoring hipotecari	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 06/2014
TSB	Detallistes	Scoring de préstecs consum	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 10/2014
TSB	Detallistes	Scoring targetes	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 06/2015
TSB	Detallistes	Scoring de comptes corrents	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 06/2015

Dades de models aprovats pel supervisor el 31 de desembre de 2017.

La data d'autorització es refereix a la data en què el supervisor autoritza l'ús de models IRB per a cada cartera en concret. Amb posterioritat a la data d'autorització de l'ús de models IRB s'han produït diferents autoritzacions per a nous models en concret. Al març de 2017 es van aprovar els nous models de:

- Scoring comportamental de préstecs consum
- Scoring de concessió de préstecs consum
- Scoring comportamental de préstecs hipotecaris
- Scoring de concessió de préstecs hipotecaris

El grup efectua regularment proves de contrast o *backtesting* dels seus models interns IRB, almenys amb una freqüència anual. Aquests exercicis són revisats de manera independent per la unitat de Validació Interna i reportats per al seu seguiment als òrgans de govern intern establerts, com ara el Comitè Tècnic de Riscos o la Comissió de Riscos (delegada del Consell). Així mateix, en l'informe anual de rellevància prudencial es presenten els resultats de les proves de contrast que afecten els paràmetres de risc i les principals conclusions d'aquests tenint en compte els criteris que estableix l'EBA en les seves guies de *disclosure*.

Així mateix, partint de les mesures de risc que proporcionen les noves metodologies, el grup disposa d'un model de mesurament integral de riscos sota una unitat de mesura interna en termes de capital assignat.

El mapa de capital per tipus de risc al tancament de l'exercici de 2017 és el següent:

En percentatge	2017
Risc de crèdit	82%
Risc estructural	5%
Risc operacional	9%
Risc de mercat	1%
Altres	3%
Total	100%

El grup té establert un complex sistema de mesurament de cada tipus de risc en què s'incorre, així com unes metodologies d'integració de cada un d'aquests; tot això des d'un punt de vista comprensiu i considerant possibles escenaris d'estrès i la planificació financera pertinent. Aquests sistemes d'avaluació del risc estan adaptats a les millors pràctiques en aquest sentit.

El grup porta a terme anualment un procés d'autoavaluació del capital. Aquest procés parteix d'un ampli inventari de riscos identificats prèviament i de l'autoavaluació qualitativa de polítiques, procediments, sistemes d'assumpció, mesurament i control de cada un, així com de les tècniques de mitigació pertinents.

Posteriorment, s'estableix una avaluació quantitativa global del capital necessari sota paràmetres interns fent servir els models utilitzats per l'entitat (per exemple, els sistemes de qualificació d'acreditats tipus ràtings o *scorings* en risc de crèdit), així com altres estimacions internes adequades a cada tipus de risc. Seguidament, s'integren les avaluacions de cada un i es determina una xifra sota un indicador en termes de capital assignat. A més a més, es tenen en compte els plans de negoci i financers de l'entitat i exercicis de *stress test*, per tal de verificar si l'evolució del negoci i els possibles escenaris extrems poden posar en perill el seu nivell de solvència en comparar-lo amb els recursos propis disponibles.

La valoració del risc en termes del capital necessari atribuït permet la seva relació amb la rendibilitat obtinguda des del nivell d'operació i client fins al nivell d'unitat de negoci. El grup té implantat un sistema analític de rendibilitat ajustada a risc (RaRoC) que proporciona aquesta valoració, la qual cosa possibilita dur a terme comparacions homogènies, així com la seva inclusió en el procés de fixació de preus de les operacions.

El nivell i la qualitat de capital són mètriques del *risk appetite statement*, i es troben dins del Marc Estratègic de Riscos del grup, que es desglossa en la nota 4, Gestió de riscos financers.

Per a més informació sobre la gestió del capital vegeu el document publicat anualment sobre Informació amb rellevància prudencial disponible al web del banc (www.grupbancsabadell.com) a l'apartat d'Informació a accionistes i inversors / Informació financera.

Recursos propis computables i ràtios de capital

El 31 de desembre de 2017, els recursos propis computables del grup augmenten a 12.524 milions d'euros, que suposen un excedent de 6.313 milions d'euros, com es mostra a continuació.

En milers d'euros			
	2017	2016	Variació (%) interanual
Capital	703.371	702.019	0,19
Reserves	12.106.567	11.874.214	1,96
Obligacions convertibles en accions	-	-	-
Interessos de minoritaris	16.909	21.490	(21,32)
Deduccions	(2.403.752)	(2.265.363)	6,11
Recursos CET1	10.423.095	10.332.360	0,88
<i>CET1 (%)</i>	13,4	12,0	
Accions preferents, obligacions convertibles i deduccions	697.882	-	-
Recursos AT 1	697.882	-	-
AT 1 (%)	0,9	-	
Recursos de primera categoria	11.120.977	10.332.360	7,63
Tier 1 (%)	14,3	12,0	
Recursos de segona categoria	1.403.274	1.519.237	(7,63)
Tier 2 (%)	1,8	1,8	
Base de capital	12.524.251	11.851.597	5,68
Recursos mínims exigibles	6.211.052	6.885.598	(9,80)
Excedents de recursos	6.313.199	4.965.999	27,13
Ràtio BIS (%)	16,1	13,8	17,15
Actius ponderats per risc (APR)	77.638.150	86.069.980	(9,80)

Els recursos propis de *Common Equity Tier 1* (CET1) suposen el 83% dels recursos propis computables. Les deduccions estan compostes principalment per fons de comerç i intangibles.

El Tier 1 a Basilea III està compost, a més de pels recursos CET1, pels elements que integren majoritàriament els fons propis de nivell 1 addicional, que són, d'una banda, els elements de capital constituïts per participacions preferents i, de l'altra, les deduccions, integrades per les deduccions per fons de comerç i actius intangibles en el percentatge que li correspon en el període transitori (20%) i les deduccions per la insuficiència de les provisions per pèrdues esperades segons IRB, també pel percentatge que li correspon en el període transitori (10%).

Els recursos propis de segona categoria, que aporten l'11% a la ràtio BIS, estan compostos bàsicament per deute subordinat i provisions genèriques (amb els límits de computabilitat establerts en la regulació), així com la resta de deduccions requerides.

En els últims cinc anys, el banc ha incrementat la base de capital en més de 5.000 milions d'euros a través de la generació orgànica de beneficis i d'emissions que es qualifiquen com a capital de primera categoria, entre les quals destaca l'ampliació de capital amb dret de subscripció preferent per un import de 1.607 milions d'euros duta a terme el 2015 com a conseqüència de l'adquisició de TSB.

El moviment del capital regulador del període es presenta a continuació:

En milers d'euros	
CET1 inicial (31/12/2016)	10.332.360
Benefici atribuït al grup	801.468
Dividends	(392.977)
Reserves	(9.669)
Interessos minoritaris	(4.581)
Ajustos de valoració	(210.316)
Deduccions	(93.167)
CET1 final (31/12/2017)	10.423.118
En milers d'euros	
Tier 1 Addicional (31/12/2016)	-
Instruments computables	1.132.320
Interessos minoritaris	425
Deduccions	(434.863)
Tier 1 Addicional (31/12/2017)	697.882
En milers d'euros	
Tier 2 (31/12/2016)	1.519.237
Instruments computables	(123.124)
Ajustos risc de crèdit	(2.334)
Interessos minoritaris	518
Deduccions	8.977
Tier 2 (31/12/2017)	1.403.274

La variació del *common equity* Tier 1 (CET1) *phased-in* entre el 2016 i el 2017 és deguda principalment al benefici retingut de l'exercici, a més deduccions i al fet que durant el 2017 s'han dut a terme dues emissions de valors perpetus eventualment convertibles en accions ordinàries de Banc Sabadell per imports de 750 i 400 milions d'euros, respectivament. Aquestes dues emissions no tan sols han permès incrementar la ràtio *common equity* Tier 1 (CET1) *phased-in*, sinó al seu torn optimitzar l'estructura del capital de Banc Sabadell.

A continuació, es presenta una conciliació entre el patrimoni net comptable i el capital regulador:

En milions d'euros		
	2017	2016
Fons propis	13.426	12.926
Ajustos per valoració	(265)	107
Interessos minoritaris	61	50
Total patrimoni net comptable	13.222	13.083
Fons de comerç i intangibles	(1.797)	(2.128)
Altres ajustos	(1.002)	(623)
Ajustos reguladors a la comptabilitat	(2.799)	(2.751)
Capital ordinari del capital de nivell 1	10.423	10.332
Capital de nivell 1 addicional	698	-
Capital de nivell 2	1.403	1.519
Total capital regulador	12.524	11.852

El 31 de desembre de 2017, no hi ha una diferència significativa entre el perímetre públic i el regulador.

Els actius ponderats per risc (APR o RWA) del període se situen en 77.638.150 milers d'euros, cosa que representa un decrement del 9,80% respecte al període anterior. Cal destacar, entre d'altres, la venda de la filial Sabadell United Bank, l'aplicació al càlcul de requeriments de capital dels nous models de particulars i d'ajust al grup, així com la millora del perfil creditici dels clients. En la taula següent es desglossen els motius de la variació dels APR per risc de crèdit produïda durant l'últim any:

En milers d'euros

	RWA	Requeriments de capital (*)
Saldo el 31 de desembre de 2016	77.140.579	6.171.246
Variació de negoci	(3.797.210)	(303.777)
Qualitat dels actius	(1.516.333)	(121.307)
Canvis en els models	(1.909.671)	(152.774)
Metodologia, paràmetres i polítiques	(522.086)	(41.767)
Tipus de canvi (**)	(301.215)	(24.097)
Altres	(662.007)	(52.961)
Saldo el 31 de desembre de 2017	68.432.058	5.474.563

No inclou els requeriments per risc per ajust de valoració del crèdit (CVA), ni per contribució al fons de garantia d'impagaments d'una ECC.

(*) Calculats com el 8% dels RWA.

(**) Les variacions per tipus de canvi són degudes a les posicions estructurals GBP i USD, que es mantenen sense cobrir per tal de protegir la ràtio de capital davant d'efectes adversos del tipus de canvi.

El grup, en el seu pla estratègic de negoci, preveu seguir gestionant el capital de manera que mantingui la situació folgada de capital que ha mantingut i tal com constaten els resultats del Procés de Revisió i Avaluació Supervisora (SREP) comentats en el primer apartat d'aquesta nota.

Totes aquestes actuacions i esdeveniments, tant en termes de capital disponible com d'actius ponderats per risc, han permès que Banc Sabadell arribi a un nivell de *common equity* Tier 1 (CET1) *phased-in* al desembre de 2017 de 13,4% i una ràtio de capital total del 16,1%, molt per sobre dels estàndards exigits pel marc de regulació.

El 2017, els actius ponderats per risc es distribueixen per tipus de risc com es mostra a continuació, en què el risc de crèdit és el de més volum:

En percentatge

	2017
Risc de crèdit (*)	88,43%
Risc operacional	10,77%
Risc de mercat	0,79%
Total	100%

(*) Inclou risc de contrapart.

La distribució dels actius ponderats per risc per a la tipologia de risc de més volum (risc de crèdit), desglossats per àrea geogràfica, sector i tipus de segment regulador, és la que es mostra en les taules següents:

En percentatge

	2017
Espanya	72,58%
Regne Unit	13,84%
Iberoamèrica	5,90%
Resta de la Unió Europea	3,35%
Amèrica del Nord	3,07%
Resta del món	1,19%
Resta de l'OCDE	0,08%
Total	100%

Inclou risc de contrapart.

En percentatge

	2017
Finances, comerços i altres serveis	43,57%
Particulars	38,33%
Transports, distribució i hostaleria	6,67%
Activitat immobiliària	3,49%
Indústries manufactureres	3,28%
Producció i distribució energia	3,12%
Construcció	1,01%
Agricultura, ramaderia i pesca	0,40%
Indústries extractives	0,16%
Total	100%

Inclou risc de contrapart.

La distribució de l'exposició reguladora i dels actius ponderats per risc i per segment es desglossa, a més, per mètode en la taula següent:

En percentatge

	EAD	IRB	STDA	RWA	IRB	STDA
Sector públic	22,99%	-	100,00%	1,70%	-	100,00%
Entitats financeres	2,27%	43,14%	56,86%	2,20%	56,02%	43,98%
Empreses	10,66%	90,45%	9,55%	20,08%	90,00%	10,00%
Pime empreses	8,31%	83,09%	16,91%	12,05%	83,62%	16,38%
Pime detallistes	6,27%	83,66%	16,34%	5,43%	76,75%	23,25%
Comerços i autònoms	1,48%	80,94%	19,06%	1,11%	73,18%	26,82%
Préstecs hipotecaris	32,74%	70,21%	29,79%	19,47%	39,70%	60,30%
Préstecs	2,15%	71,66%	28,34%	5,11%	79,68%	20,32%
Resta detallistes	3,61%	73,85%	26,15%	4,08%	53,54%	46,46%
Altres	8,73%	-	100,00%	23,32%	-	100,00%
Renda variable	0,79%	-	100,00%	5,45%	-	100,00%
Total	100%			100%		

Inclou risc de contrapart.

A més de les ràtios de capital, la ràtio de palanquejament (*leverage ratio*) pretén reforçar els requeriments de capital amb una mesura complementària desvinculada del nivell de risc. Es defineix com el quocient entre els recursos propis computables de nivell 1 (Tier 1) i la mesura de l'exposició calculada segons el que estableix el Reglament delegat (UE) 2015/62 de la Comissió de 10 d'octubre de 2014.

La CRR defineix una ràtio de palanquejament el compliment de la qual és obligatori a partir de l'1 de gener de 2018. Prèviament, s'ha establert un període de definició i calibratge comprès entre 2014 i 2017, en què les entitats estan obligades a publicar-lo i a enviar informació relativa a la ràtio al supervisor, que, en funció dels resultats observats, realitzarà les adaptacions que consideri oportunes per a la seva entrada en vigor. Actualment, es reporta al supervisor amb caràcter trimestral, i el nivell de referència que s'està considerant és del 3%.

Com s'ha comentat prèviament, el càlcul de la mesura de l'exposició s'ha realitzat segons la definició del Reglament delegat (UE) 2015/62. A continuació, es presenta la ràtio de palanquejament el 31 de desembre de 2017 i 2016:

En milers d'euros

	2017	2016
Capital de nivell 1	11.120.977	10.332.360
Exposició	223.785.758	217.918.574
Ràtio de palanquejament	4,97%	4,74%

És rellevant destacar que la millora de la ràtio en el període és deguda, entre altres causes, a l'emissió de participacions preferents que computen com a capital addicional de nivell 1 (AT1), i en allò que afecta l'exposició a la venda de la filial Sabadell United Bank, que compensa, en part, l'evolució creixent de l'actiu.

Per a més informació sobre les ràtios de capital i la ràtio de palanquejament, la seva composició, el detall de paràmetres i la gestió d'aquests, vegeu el document publicat anualment sobre Informació amb rellevància prudencial disponible al web del banc (www.grupbancsabadell.com) a l'apartat d'Informació a accionistes i inversors / Informació financera.

Nota 6 – Valor raonable dels actius i passius

Actius i passius financers

S'entén per valor raonable d'un actiu o passiu financer en una data determinada l'import pel qual podria ser venut o transferit, respectivament, en aquesta data entre dues parts, independents i expertes en la matèria, que actuessin lliurement i prudentment, en condicions de mercat. La referència més objectiva i habitual del valor raonable d'un actiu o passiu financer és el preu que se'n pagaria en un mercat organitzat, transparent i profund (preu de cotització o preu de mercat).

Quan no hi ha preu de mercat per a un determinat actiu o passiu financer, per estimar el seu valor raonable es recorre a l'establert en transaccions recents d'instruments anàlegs i, si no n'hi ha, a models matemàtics de valoració suficientment contrastats per la comunitat financera internacional. En la utilització d'aquests models es tenen en consideració les peculiaritats específiques de l'actiu o passiu que s'ha de valorar i, molt especialment, els diferents tipus de riscos que l'actiu o passiu porta associats. No obstant això, les mateixes limitacions dels models de valoració desenvolupats i les possibles inexactituds en les hipòtesis i els paràmetres exigits per aquests models poden donar lloc al fet que el valor raonable estimat d'un actiu o passiu no coincideixi exactament amb el preu a què l'actiu o passiu podria ser lliurat o liquidat en la data de la seva valoració.

El valor raonable dels derivats financers amb valor de cotització en un mercat actiu és el seu preu de cotització diari.

Per als instruments en què no es puguin observar cotitzacions, s'efectua l'estimació del preu fent servir models interns desenvolupats pel banc, que utilitzen en la majoria dels casos dades basades en paràmetres observables de mercat com a *inputs* significatius i, en la resta de casos, utilitzen altres *inputs* que depenen d'assumpcions pròpies que recullen pràctiques comunament acceptades per la comunitat financera.

En relació amb els instruments financers, les valoracions a valor raonable reflectides en els estats financers es classifiquen utilitzant la següent jerarquia de valors raonables en els nivells següents:

- Nivell 1: Els valors raonables s'obtenen de preus cotitzats (sense ajustar) en mercats actius per al mateix instrument.
- Nivell 2: Els valors raonables s'obtenen de preus cotitzats en mercats actius per a instruments similars, preus de transaccions recents o fluxos esperats o altres tècniques de valoració en què tots els *inputs* significatius estan basats en dades de mercat observables directament o indirectament.
- Nivell 3: Els valors raonables s'obtenen de tècniques de valoració en què algun *input* significatiu no està basat en dades de mercat observables.

A continuació, es presenten els principals mètodes de valoració, hipòtesi i *inputs* utilitzats en l'estimació del valor raonable dels instruments financers classificats en els nivells 2 i 3, segons el tipus d'instrument financer de què es tracti:

Instruments financers Nivell 2	Tècniques de valoració	Hipòtesis principals	Principals <i>inputs</i> utilitzats
Valors representatius de deute	Mètode del valor present	Càlcul del valor present dels instruments financers com a valor actual dels fluxos d'efectiu futurs (descomptats a tipus d'interès del mercat), tenint en compte: - Una estimació de les taxes de prepagament - El risc de crèdit dels emissors	- <i>Spreads</i> de crèdit de l'emissor - Tipus d'interès de mercat observables
Instruments de patrimoni	Múltiples sectorials (P/VC)	A partir de la CNAE que s'ajusti millor a l'activitat principal de la companyia, s'aplica el múltiple P/VC obtingut en els comparables.	- CNAE - Cotitzacions en mercats organitzats
Derivats (a)	Model Black-Scholes (fórmules analítica / semianalítica)	Per a derivats sobre accions, inflació, divises o matèries primeres: - Les hipòtesis de Black-Scholes assumeixen un procés log-normal dels tipus <i>forward</i> i tenen en compte els possibles ajustos a la convexitat.	Per a derivats sobre accions, inflació, divises o matèries primeres: - Estructura <i>forward</i> del subjacent, donades per dades de mercat (dividends, punts <i>swaps</i> , etc.) - Superfícies de volatilitat d'opcions
	Per a derivats sobre accions, divises o matèries primeres: - Simulacions de Monte Carlo - SABR	Model de Black-Scholes: s'assumeix una difusió log-normal del subjacent amb la volatilitat depenent del termini. - SABR: model de volatilitat estocàstica.	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Estructura temporal de tipus d'interès - Superfícies de volatilitat d'opcions sobre tipus LIBOR (<i>caps</i>) i sobre tipus <i>swaps</i> (<i>swaptions</i>) - Probabilitat de <i>default</i> per a càlcul CVA i DVA (b)
	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Model normal - Model Shifted Libor Market Model	Aquests models assumeixen que: - El model normal i Shifted permeten tipus negatius. - Els tipus <i>forward</i> en l'estructura de terminis de la corba de tipus d'interès estan perfectament correlacionats.	Per a derivats de crèdit: Per a derivats de crèdit: - Cotitzacions dels <i>credit default swaps</i> (CDS) - Volatilitat històrica de <i>spreads</i> de crèdit
	Per a derivats de crèdit: - Models d'intensitat	Aquests models assumeixen una estructura de probabilitats d'impagament donada per unes taxes d'intensitats de <i>default</i> per terminis.	

(a) Atesa la reduïda posició neta de Banc Sabadell s'estima que el *funding value adjustment* (FVA) té un impacte no material en la valoració de derivats.

(b) Per al càlcul del CVA i DVA s'han utilitzat severitats fixes al 60% que corresponen a l'estàndard de mercat per a deute sènior. Les exposicions mitjanes futures, positiva i negativa, s'han estimat mitjançant models de mercat, LIBOR per a tipus i *black* per a divisa, utilitzant *inputs* de mercat. Les probabilitats de *default* de clients que no tenen deute cotitzat ni CDS s'han obtingut del model intern de ràting, i per a Banc Sabadell s'han assignat les que s'obtenen de la cotització de CDS.

Instruments financers Nivell 3	Tècniques de valoració	Hipòtesis principals	Principals <i>inputs</i> no observables
Valors representatius de deute	Mètode del valor present	Càlcul del valor present dels instruments financers com a valor actual dels fluxos d'efectiu futurs (descomptats a tipus d'interès del mercat), tenint en compte: - Una estimació de les taxes de prepagament - El risc de crèdit dels emissors - Els tipus d'interès de mercat actuals	- <i>Spreads</i> de crèdit estimats de l'emissor o d'un emissor semblant.
Instruments de patrimoni	Mètode de descompte de fluxos de caixa	Càlcul del valor present dels fluxos d'efectiu futurs descomptats a tipus d'interès del mercat ajustats per risc (mètode CAPM), tenint en compte: - Una estimació de les projeccions de fluxos de caixa de la companyia - El risc del sector de la companyia - <i>Inputs</i> macroeconòmics	- Plans de negoci de l'entitat - Primes de risc del sector de la companyia - Ajust per risc sistemàtic (paràmetre beta)
Derivats (a)	Per a derivats sobre accions, divises o matèries primeres: - Simulacions de Monte Carlo	Model de Black-Scholes: s'assumeix una difusió log-normal del subjacent amb la volatilitat depenent del termini. - SABR: model de volatilitat estocàstica.	Per a derivats sobre accions, inflació, divises o matèries primeres: - Volatilitats històriques - Correlacions històriques - Probabilitat de <i>default</i> interna per al càlcul CVA i DVA (b)
	Per a derivats de crèdit: - Models d'intensitat	Aquests models assumeixen una estructura de probabilitats d'impagament donada per unes taxes d'intensitats de <i>default</i> per terminis.	Per a derivats de crèdit: - <i>Spreads</i> de crèdit estimats de l'emissor o d'un emissor semblant. - Volatilitat històrica de <i>spreads</i> de crèdit
	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Model normal - Model Shifted LIBOR Market Model	Aquests models assumeixen que: - El model normal i Shifted permeten tipus negatius. - Els tipus <i>forward</i> en l'estructura de terminis de la corba de tipus d'interès estan perfectament correlacionats.	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Probabilitat de <i>default</i> interna per al càlcul CVA i DVA (b)

(a) Atesa la reduïda posició neta de Banc Sabadell s'estima que el *funding value adjustment* (FVA) té un impacte no material en la valoració de derivats.

(b) Per al càlcul del CVA i DVA s'han utilitzat severitats fixes al 60% que corresponen a l'estàndard de mercat per a deute sènior. Les exposicions mitjanes futures, positiva negativa, s'han estimat mitjançant models de mercat, LIBOR per a tipus i *black* per a divisa, utilitzant *inputs* de mercat. Les probabilitats de *default* de clients que no tene deute cotitzat ni CDS s'han obtingut del model intern de ràting, i per a Banc Sabadell s'han assignat les que s'obtenen de la cotització de CDS.

Determinació del valor raonable dels instruments financers

A continuació, es presenta una comparació entre el valor pel qual consten registrats els actius i passius financers del grup en els balanços consolidats adjunts i el seu valor raonable corresponent:

En milers d'euros

	Nota	2017		2016	
		Saldo comptable	Valor raonable	Saldo comptable	Valor raonable
Actius:					
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	7	26.362.807	26.362.807	11.688.250	11.688.250
Actius financers mantinguts per negociar	9, 10	1.572.504	1.572.504	3.484.221	3.484.221
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	9	39.526	39.526	34.827	34.827
Actius financers disponibles per a la venda	8, 9	13.180.716	13.180.716	18.718.339	18.718.339
Préstecs i partides a cobrar	8, 11	149.551.292	156.117.282	150.384.445	158.022.457
Inversions mantingudes fins al venciment		11.172.474	11.701.077	4.598.190	4.956.486
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	374.021	374.021	535.160	535.160
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès		48.289	48.289	965	965
Total actius		202.301.629	209.396.222	189.444.397	197.440.705

En milers d'euros

	Nota	2017		2016	
		Saldo comptable	Valor raonable	Saldo comptable	Valor raonable
Passius:					
Passius financers mantinguts per negociar	10	1.431.215	1.431.215	1.975.806	1.975.806
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		39.540	39.540	34.836	34.836
Passius financers a cost amortitzat	18, 19, 20, 21	204.045.482	203.506.188	192.011.024	193.175.272
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	1.003.854	1.003.854	1.105.806	1.105.806
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès		(4.593)	(4.593)	64.348	64.348
Total passius		206.515.498	205.976.204	195.191.820	196.356.068

En relació amb els instruments financers el valor comptable dels quals difereix del seu valor raonable, aquest últim s'ha calculat de la manera següent:

- El valor raonable de l'epígraf "*Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista*" s'ha assimilat al seu valor comptable, perquè es tracta principalment de saldos a curt termini.
- El valor raonable dels epígrafs "*Préstecs i partides a cobrar*" i "*Passius financers a cost amortitzat*" s'ha estimat utilitzant el mètode del descompte de fluxos futurs de caixa previstos, fent servir tipus d'interès de mercat al tancament de cada exercici.
- El valor raonable de l'epígraf "*Inversions mantingudes fins al venciment*" ha estat estimat utilitzant preus de mercat al tancament de l'exercici.
- En els epígrafs dels balanços consolidats adjunts "*Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès*" es registra la diferència entre el valor comptable dels dipòsits prestats coberts (registrats en "*Préstecs i partides a cobrar*") i el valor raonable calculat amb models interns i variables observables de dades de mercat.

La taula següent presenta els principals instruments financers registrats a valor raonable en els balanços consolidats adjunts, desglossats segons el mètode de valoració utilitzat per a l'estimació del seu valor raonable:

En milers d'euros

	Nota	2017			Total
		Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Actius:					
Actius financers mantinguts per negociar		110.358	1.462.146	-	1.572.504
Derivats	10	325	1.440.418	-	1.440.743
Instruments de patrimoni	9	-	7.432	-	7.432
Valors representatius de deute	8	110.033	14.296	-	124.329
Préstecs i bestretes - Clientela	11	-	-	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	39.526	-	39.526
Instruments de patrimoni	9	-	39.526	-	39.526
Valors representatius de deute		-	-	-	-
Préstecs i bestretes - Entitats de crèdit		-	-	-	-
Actius financers disponibles per a la venda		12.529.039	475.395	176.282	13.180.716
Instruments de patrimoni	9	56.717	180.299	176.282	413.298
Valors representatius de deute	8	12.472.322	295.096	-	12.767.418
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	41.039	332.982	-	374.021
Total actius		12.680.436	2.310.049	176.282	15.166.767

En milers d'euros

	Nota	2017			Total
		Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Passius:					
Passius financers mantinguts per negociar		70.165	1.361.050	-	1.431.215
Derivats	10	311	1.361.050	-	1.361.361
Posicions curtes de valors		69.854	-	-	69.854
Dipòsits en entitats de crèdit		-	-	-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	39.540	-	39.540
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	22.502	981.352	-	1.003.854
Total passius		92.667	2.381.942	-	2.474.609

En milers d'euros

	Nota	2016			Total
		Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Actius:					
Actius financers mantinguts per negociar		1.624.748	1.859.473	-	3.484.221
Derivats	10	3.774	1.830.721	-	1.834.495
Instruments de patrimoni	9	-	10.629	-	10.629
Valors representatius de deute	8	1.620.974	18.123	-	1.639.097
Préstecs i bestretes - Clientela	11	-	-	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	34.827	-	34.827
Instruments de patrimoni	9	-	34.827	-	34.827
Valors representatius de deute		-	-	-	-
Préstecs i bestretes - Entitats de crèdit		-	-	-	-
Actius financers disponibles per a la venda		16.784.526	1.683.006	250.807	18.718.339
Instruments de patrimoni	9	100.006	246.996	250.807	597.809
Valors representatius de deute	8	16.684.520	1.436.010	-	18.120.530
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	108.078	427.082	-	535.160
Total actius		18.517.352	4.004.388	250.807	22.772.547

En milers d'euros

	Nota	2016			Total
		Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Passius:					
Passius financers mantinguts per negociar		59.900	1.915.906	-	1.975.806
Derivats	10	8	1.915.906	-	1.915.914
Posicions curtes de valors		59.892	-	-	59.892
Dipòsits en entitats de crèdit		-	-	-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	12	63.745	1.042.061	-	1.105.806
Total passius		123.645	2.957.967	-	3.081.612

Els derivats sense contracte de col·lateral (CSA) incorporen en el valor raonable l'ajust per risc de crèdit i dèbit (*credit valuation adjustment* o CVA i *debit valuation adjustment* o DVA) respectivament. El valor raonable d'aquests derivats representa un 7,04% sobre el total, i el seu ajust per risc de crèdit i dèbit representa un 3,22% del seu valor raonable.

El moviment dels saldos dels actius i passius financers classificats en el nivell 3, que consten en els balanços consolidats adjunts, es mostra a continuació:

En milers d'euros

	Actiu	Passiu
Saldo el 31 de desembre de 2015	967.605	434.238
Ajustos de valoració registrats en resultats (*)	-	-
Ajustos de valoració no registrats en resultats	-	-
Compres, vendes i liquidacions	61.447	(24.339)
Entrades/(sortides) netes en nivell 3	(773.540)	(409.899)
Diferències de canvi i altres	(4.705)	-
Saldo el 31 de desembre de 2016	250.807	-
Ajustos de valoració registrats en resultats (*)	(45.857)	-
Ajustos de valoració no registrats en resultats	716	-
Compres, vendes i liquidacions	(37.536)	-
Entrades/(sortides) netes en nivell 3	8.193	-
Diferències de canvi i altres	(41)	-
Saldo el 31 de desembre de 2017	176.282	-

(*) Correspon a títols que es mantenen en el balanç.

Els instruments financers que es van traspassar entre els diferents nivells de valoració durant l'exercici de 2017 presenten els saldos següents en el balanç consolidat adjunt el 31 de desembre de 2017:

En milers d'euros

	2017						
	De:	Nivell 1		Nivell 2		Nivell 3	
	A:	Nivell 2	Nivell 3	Nivell 1	Nivell 3	Nivell 1	Nivell 2
Actius:							
Actius financers mantinguts per negociar		-	-	-	-	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-	-	-
Actius financers disponibles per a la venda		-	-	353.314	8.193	-	-
Derivats		-	-	-	-	-	-
Passius:							
Passius financers mantinguts per negociar		-	-	-	-	-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures		-	-	-	-	-	-
Total		-	-	353.314	8.193	-	-

	2016					
	De:	Nivell 1		Nivell 2		Nivell 3
	A:	Nivell 2	Nivell 3	Nivell 1	Nivell 3	Nivell 1
Actius:						
Actius financers mantinguts per negociar	-	-	-	-	-	634.920
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-	-	-	-	-
Actius financers disponibles per a la venda	-	-	-	-	-	-
Derivats	-	-	-	-	-	138.620
Passius:						
Passius financers mantinguts per negociar	-	-	-	-	-	226.050
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-	-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	-	-	-	-	-	183.849
Total	-	-	-	-	-	1.183.439

El 2016, els traspessos de nivell 3 a nivell 2 van ser deguts al fet que es va avaluar l'impacte que les dades no observables en el mercat van tenir en la valoració d'aquests instruments, i, com que aquest era residual, es va considerar adequat traspassar aquests instruments financers a nivell 2.

El 31 de desembre de 2017, l'efecte resultant de canviar les principals assumpcions utilitzades en la valoració dels instruments financers de nivell 3 per unes altres hipòtesis raonablement possibles, prenent el valor més alt (hipòtesis més favorables) o més baix (hipòtesis menys favorables) del rang que s'estima probable, no és significatiu.

Els instruments considerats de nivell 3 es corresponen principalment amb la inversió que manté l'entitat en la Societat de Gestió d'Actius procedents de la Reestructuració Bancària (SAREB) i que, atesa la singularitat d'aquesta inversió, es valora pel seu valor raonable calculat a partir del pla de negoci i projeccions financeres d'aquesta entitat.

Préstecs i passius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys

El 31 de desembre de 2017 i 2016 no hi havia préstecs ni passius financers a valor raonable diferents dels registrats en els epígrafs "Actius financers mantinguts per negociar - Préstecs i bestretes - Clientela", "Altres actius a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys" i "Altres passius a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys" dels balanços consolidats adjunts.

Instruments financers a cost

Al tancament d'ambdós exercicis no hi ha derivats amb instruments de patrimoni com a subjacents i participacions de beneficis discrecionals en algunes societats.

Tampoc no hi ha instruments de patrimoni valorats pel seu cost d'adquisició (que es puguin considerar significatius).

Actius no financers

Actius immobiliaris

El 31 de desembre de 2017 i de 2016, els valors comptables nets dels actius immobiliaris no difereixen significativament dels valors raonables d'aquests actius (vegeu les notes 13, 15 i 17).

Els criteris de selecció de proveïdors de valoracions i d'actualització de taxacions es troben definits en l'apartat "Garanties" de la nota 1.3.4 d'aquests comptes anuals consolidats.

Les tècniques de valoració són utilitzades de manera generalitzada per totes les societats de taxació en funció de la tipologia de cada actiu immobiliari.

Per requeriment normatiu, les taxadores maximitzen en les tècniques de valoració emprades l'ús de dades observables de mercat i altres factors que els participants en el mercat considerarien en fixar el preu, i limiten en tot el que poden l'ús de consideracions subjectives i de dades no observables o contrastables.

Als mètodes de valoració principals aplicats els correspondrien els següents nivells de jerarquia de mesura:

Nivell 2

- **Mètode de comparació:** aplicable a tota classe d'immobles, sempre que hi hagi un mercat representatiu d'immobles comparables i es disposi de prou dades sobre transaccions que reflecteixin la situació actual del mercat.
- **Mètode d'actualització de rendes:** aplicable quan l'immoble valorat estigui produint o pugui produir rendes i hi hagi un mercat representatiu de comparables.
- **Model estadístic:** Aquest model corregeix el valor dels actius en funció de la data d'adquisició i la seva ubicació, i l'actualitza segons l'evolució de preus de la zona des del moment de la compra. Per fer-ho, incorpora informació estadística sobre el comportament de preus en totes les províncies facilitades per les empreses taxadores externes i dades demogràfiques de l'INE per aconseguir sensibilitat en l'àmbit de municipi. Al seu torn, el valor obtingut es penalitza en funció del grau de maduresa (producte acabat, promoció en curs, solars o sòls en gestió) i de l'ús (residencial, industrial, etc.) de l'actiu.

Nivell 3

- **Mètode de cost:** aplicable per a la determinació del valor d'edificis en projecte, en construcció o rehabilitació.
- **Mètode residual:** optant, en l'actual situació macroeconòmica, principalment pel procediment de càlcul dinàmic en les noves valoracions de sòls sol·licitades en detriment del procediment estàtic, que es reserva per a casos concrets en què els terminis d'execució previstos s'ajusten al que recull la normativa.

En funció del tipus d'actiu, els mètodes usats per a la valoració de la cartera del grup serien els següents:

- Edificis acabats: es valora per comparació, actualització de rendes o model estadístic (nivell 2).
- Edificis en construcció: es valora per mètode de cost com a suma del valor del sòl i de l'obra executada (nivell 3).
- Sòl: es valora pel mètode residual (nivell 3).

Determinació del valor raonable

La taula següent presenta els actius immobiliaris principals desglossats segons el mètode de valoració utilitzat en l'estimació del seu valor raonable:

	2017			Total
	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	
Habitatge	-	3.086.525	-	3.086.525
Oficines, locals i resta d'immobles	-	2.342.601	-	2.342.601
Sòls i solars	-	-	1.481.920	1.481.920
Obres en curs	-	-	383.916	383.916
Total actius	-	5.429.126	1.865.836	7.294.962

Les variables no observables significatives utilitzades en les valoracions classificades en el nivell 3 no han estat desenvolupades pel grup, sinó pels tercers experts independents que fan les taxacions. Atès l'ús generalitzat de les taxacions, que tenen tècniques de valoració clarament definides en la normativa sobre valoració d'immobles, les variables no observables emprades reflecteixen les hipòtesis que habitualment utilitzen totes les societats de taxació. En relació amb el pes de les variables no observables en les valoracions, aquestes suposen pràcticament la totalitat del valor d'aquestes taxacions.

El moviment dels saldos en l'exercici de 2017 classificats en el nivell 3 es mostra a continuació:

En milers d'euros

	Habitatges	Oficines, locals i resta d'immobles	Sòls, solars i obres en curs
Saldo el 31 de desembre de 2016	-	-	2.429.521
Compres	-	-	268.515
Vendes	-	-	(276.344)
Deteriorament registrat en resultats (*)	-	-	(429.529)
Entrades/(sortides) netes en nivell 3	-	-	(126.327)
Saldo el 31 de desembre de 2017	-	-	1.865.836

(*) Correspon a actius que es mantenen en el balanç el 31 de desembre de 2017 i de 2016 (vegeu la nota 36).

Durant l'exercici de 2017 hi ha hagut traspassos d'actius immobiliaris entre els diferents nivells de valoració, per la transformació d'actius que estaven en curs en producte acabat.

A continuació, es desglossa el valor raonable dels actius immobiliaris valorats per societats de taxació, de les carteres d'adjudicats i ús propi classificats en "Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda", "Inversions immobiliàries" i "Existències" en l'exercici de 2017:

En milers d'euros

Taxadora	Actius no corrents en venda		Actius tangibles	
	Ús propi	Adjudicats	Inversions immobiliàries	Existències
Afes Técnicas de Tasación, S.A.	11.343	11.125	4.881	1.415
Alia Tasaciones, S.A.	-	255.860	152.162	84.126
Arco Valoraciones, S.A.	1.198	3.485	1.039	66
Cohispania	-	232	-	-
Col·lectiu d'arquitectes Taxadors	86	6.828	7.495	2.649
Cushman & Wakefield	-	-	14.182	-
Egara Informes, S.L.	-	327	-	-
Eurovaloraciones, S.A.	14.363	154.299	87.638	321.959
Gestión de Valoraciones y Tasaciones, S.A.	2.687	202.137	566.424	229.329
Ibérica de Tasaciones, S.A.	-	11.050	8.204	-
Ibertasa, S.A.	2.146	154.045	106.213	107.014
Instituto de Valoraciones, S.A.	-	89.942	42.024	136.226
Internacional de Transacciones y Se	-	135	-	-
Krata, S.A.	1.000	165.998	59.376	125.213
LKS Tasaciones, S.A.	-	-	967	-
Peritand	-	5.941	10.652	-
Sociedad de Tasación, S.A.	466	777.691	116.359	527.324
Tabimed Gestión de Proyectos, S.L.	-	7.108	635	177
Tasaciones de Bienes Mediterráneo, S.A.	-	9.040	577	-
Tasaciones Hipotecarias	-	80.122	48.180	35.647
Tasaciones Inmobiliarias, S.A.	-	90.041	26.917	15.892
Tasasur Sociedad de Tasaciones, S.A.	-	275	254	-
Tecglen Tasaciones, S.A.	654	-	-	-
Técnicos en Tasación, S.A.	-	-	352	-
Tecnitasa Técnicos en Tasación, S.A.	1.340	89.970	108.552	175.013
Thirsa	-	40.281	31.491	7.158
Tinsa	804	579	2.025	-
Valoraciones Mediterráneo, S.A.	-	154.660	96.374	144.149
Valtecnic, S.A.	-	6.662	37.604	124
Resta	429	25.982	433.180	162.811
Total	36.517	2.343.816	1.963.756	2.076.294

El valor raonable de l'immobilitzat material d'ús propi no difereix significativament del seu valor net comptable.

Nota 7 - Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista

El desglossament d'aquest epígraf d'actiu en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Per naturalesa:		
Efectiu	733.923	759.357
Saldos en efectiu en bancs centrals	25.097.038	10.122.725
Altres dipòsits a la vista	531.846	806.168
Total	26.362.807	11.688.250
Per moneda:		
En euros	17.238.582	6.603.951
En moneda estrangera	9.124.225	5.084.299
Total	26.362.807	11.688.250

Nota 8 – Valors representatius de deute

El desglossament del saldo dels valors representatius de deute en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	124.329	1.639.097
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Actius financers disponibles per a la venda	12.767.418	18.120.530
Préstecs i partides a cobrar	574.171	918.584
Inversions mantingudes fins al venciment	11.172.474	4.598.190
Total	24.638.392	25.276.401
Per naturalesa:		
Bancs centrals	-	-
Administracions públiques	22.311.211	22.877.291
Entitats de crèdit	870.676	925.180
D'altres sectors	1.451.848	1.476.902
Actius dubtosos	13.124	9.030
Correccions de valor per deteriorament d'actius	(8.467)	(12.001)
Total	24.638.392	25.276.401
Per moneda:		
En euros	20.559.445	19.033.326
En moneda estrangera	4.078.947	6.243.075
Total	24.638.392	25.276.401

Pel que fa als instruments de deute inclosos dins la partida d'actius financers disponibles per a la venda s'adjunta la informació següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Cost amortitzat (*)	12.495.965	17.825.735
Valor raonable	12.767.418	18.120.530
Minusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament	(134.950)	(101.268)
Plusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament	406.403	396.063

(*) Inclou els resultats nets per deteriorament en el compte de pèrdues i guanys de l'exercici de 2017 i 2016 per (6.277) i 521 milers d'euros, dels quals per dotació de l'exercici pugen a (9.323) i (3.935) milers d'euros, i per reversió del deteriorament a 3.046 i 4.456 milers d'euros en els exercicis de 2017 i 2016 (vegeu la nota 35).

A continuació, s'adjunta el desglossament de l'exposició mantinguda en títols de deute públic classificat com a actius financers disponibles per a la venda:

En milers d'euros	2017	2016
Cost amortitzat	10.934.418	16.174.690
Valor raonable	11.177.627	16.443.443
Minusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament	(115.704)	(78.972)
Plusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament	358.913	347.725

En relació amb la cartera d'inversions mantingudes fins al venciment, es presenta el desglossament següent:

En milers d'euros	2017	2016
Bancs centrals	-	-
Administracions públiques	11.079.997	4.598.190
Entitats de crèdit	93.221	-
D'altres sectors	-	-
Correccions per deteriorament	(744)	-
Total	11.172.474	4.598.190

Nota 9 – Instruments de patrimoni

El desglossament del saldo d'instruments de patrimoni en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	2017	2016
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	7.432	10.629
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	39.526	34.827
Actius financers disponibles per a la venda	413.298	597.809
Total	460.256	643.265
Per naturalesa:		
Sector resident	266.119	361.290
Entitats de crèdit	8.461	9.418
Altres	257.658	351.872
Sector no resident	100.889	148.839
Entitats de crèdit	59.733	95.955
Altres	41.156	52.884
Participacions en el patrimoni de fons i societats d'inversió	93.248	133.136
Total	460.256	643.265
Per moneda:		
En euros	368.184	496.356
En moneda estrangera	92.072	146.909
Total	460.256	643.265

Al tancament de l'exercici de 2017 no hi ha inversions en instruments de patrimoni cotitzats per als quals no s'hagi considerat com a referència del seu valor raonable el preu de cotització.

Els actius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys corresponen a inversions associades als productes *unit linked*, comercialitzats a través de la filial Assegurances Segur Vida, S.A.

En relació amb els instruments de patrimoni inclosos dins de l'epígraf "Actius financers disponibles per a la venda" s'adjunta la informació següent:

En milers d'euros	Nota	2017	2016
Cost d'adquisició		356.159	532.378
Valor raonable		413.298	597.809
Minusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament		(5.185)	(2.333)
Plusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament		62.324	67.764
Minusvàlues registrades com a deteriorament en el compte de pèrdues i guanys de l'exercici	35	(47.097)	(112.806)

En l'exercici de 2017, Banc Sabadell ha deteriorat el valor de la participació que tenia en la Societat de Gestió d'Actius procedents de la Reestructuració Bancària (SAREB) per un import de 37.000 milers d'euros. El 31 de desembre de 2017 el deteriorament del valor d'aquesta participació és de 93.576 milers d'euros, i queda valorada en 133.174 milers d'euros (170.174 milers d'euros el 2016).

Nota 10 – Derivats mantinguts per negociar d'actiu i passiu

El desglossament per tipus d'operació dels saldos d'aquest epígraf de l'actiu i del passiu dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	2017		2016	
	Actiu	Passiu	Actiu	Passiu
Risc sobre valors	111.239	111.701	169.449	170.058
Risc sobre tipus d'interès	891.179	847.753	1.122.057	1.137.713
Risc sobre divisa	426.520	389.299	467.291	530.860
Altres tipus de risc	11.805	12.608	75.698	77.283
Total	1.440.743	1.361.361	1.834.495	1.915.914
Per moneda:				
En euros	1.271.688	1.263.837	1.609.077	1.738.788
En moneda estrangera	169.055	97.524	225.418	177.126
Total	1.440.743	1.361.361	1.834.495	1.915.914

A continuació, es desglossen, per tipus d'instrument derivat, els valors raonables el 31 de desembre de 2017 i de 2016:

En milers d'euros

	2017	2016
Actius		
<i>Derivats mantinguts per negociar:</i>	<i>1.440.743</i>	<i>1.834.495</i>
<i>Swaps, CCIRS, call money swap</i>	858.154	1.128.670
Opcions sobre tipus de canvi	99.858	30.068
Opcions sobre tipus d'interès	40.527	50.591
Opcions sobre índexs i valors	114.393	184.169
<i>Forward</i> divisa	326.661	437.223
<i>Forward</i> de bons de renda fixa	1.150	3.774
Total d'actius mantinguts per negociar	1.440.743	1.834.495
Passius		
<i>Derivats mantinguts per negociar:</i>	<i>1.361.361</i>	<i>1.915.914</i>
<i>Swaps, CCIRS, call money swap</i>	807.412	1.125.749
Opcions sobre tipus de canvi	101.028	31.323
Opcions sobre tipus d'interès	39.241	100.766
Opcions sobre índexs i valors	124.309	186.571
<i>Forward</i> divisa	288.271	471.497
<i>Forward</i> de bons de renda fixa	1.100	8
Total de passius mantinguts per negociar	1.361.361	1.915.914

Nota 11 – Préstecs i bestretes

Bancs centrals i entitats de crèdit

El desglossament del saldo dels epígrafs “Préstecs i bestretes - Bancs centrals” i “Préstecs i bestretes - Entitats de crèdit” dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i el 31 de desembre de 2016 és el següent:

En milers d'euros

	2017	2016
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Préstecs i partides a cobrar	5.379.156	4.291.996
Total	5.379.156	4.291.996
Per naturalesa:		
Dipòsits a termini	1.769.568	2.320.133
Adquisició temporal d'actius	2.965.960	1.704.404
Actius financers híbrids	106	89
Altres	644.885	269.122
Actius dubtosos	364	368
Correcció de valor per deteriorament d'actius	(5.306)	(6.681)
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	3.579	4.560
Total	5.379.156	4.291.996
Per moneda:		
En euros	4.335.627	3.279.828
En moneda estrangera	1.043.529	1.012.168
Total	5.379.156	4.291.996

Clientela

El desglossament del saldo de l'epígraf "Préstecs i bestretes - Clientela" (administracions públiques i altres sectors) dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i el 31 de desembre de 2016 és el següent:

En milers d'euros

	2017	2016
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Préstecs i partides a cobrar	143.597.966	145.173.865
Total	143.597.966	145.173.865
Per naturalesa:		
Deutors a la vista i diversos	7.567.029	6.801.456
Crèdit comercial	5.801.602	5.530.045
Arrendaments financers	2.316.285	2.168.803
Deutors amb garantia real	86.581.398	90.693.505
Adquisició temporal d'actius	2.001.437	7.930
Altres deutors a termini	35.255.351	35.363.490
Actius dubtosos	7.867.154	9.641.526
Correcció de valor per deteriorament d'actius	(3.726.682)	(4.921.348)
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	(65.608)	(111.543)
Total	143.597.966	145.173.865
Per sector:		
Administracions públiques	9.802.679	9.683.466
D'altres sectors	129.720.423	130.881.764
Actius dubtosos	7.867.154	9.641.526
Correcció de valor per deteriorament d'actius	(3.726.682)	(4.921.348)
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	(65.608)	(111.543)
Total	143.597.966	145.173.865
Per moneda:		
En euros	99.505.324	98.615.373
En moneda estrangera	44.092.642	46.558.492
Total	143.597.966	145.173.865
Per àmbit geogràfic:		
Espanya	98.843.426	98.965.788
Resta de la Unió Europea	40.702.868	39.707.952
Iberoamèrica	3.695.269	3.519.712
Amèrica del Nord	2.280.429	6.431.602
Resta de l'OCDE	206.892	245.475
Resta del món	1.595.764	1.224.683
Correccions de valor per deteriorament d'actius	(3.726.682)	(4.921.347)
Total	143.597.966	145.173.865

En l'epígraf "Préstecs i bestretes" dels balanços consolidats s'inclouen certs actius compromesos en operacions de finançament, és a dir, aportats com a col·lateral o garantia pel que fa a certs passius. Vegeu-ne més informació en la nota 4, "Gestió de riscos financers", en l'apartat "Risc de crèdit".

Arrendament financer

Els béns cedits en règim d'arrendament financer es recullen pel valor del cost amortitzat de les quotes que ha de pagar l'arrendatari, més el valor residual garantit i no garantit, sense incloure les càrregues financeres ni l'impost sobre el valor afegit. A continuació, se'n dona el desglossament:

En milers d'euros	2017	2016
Arrendaments financers		
Inversió bruta total	2.271.417	2.137.815
<i>Dels quals: Quotes contingents reconegudes en els ingressos</i>	<i>71.601</i>	<i>74.007</i>
Ingressos financers no meritats	234.829	245.716
Valor residual no garantit	146.854	139.827
Correccions de valor per deteriorament	(41.924)	(38.881)

A continuació, es presenta un desglossament per terminis del valor actual dels pagaments futurs mínims a rebre pel grup durant el període d'obligat compliment (perquè es considera que no s'exerciran pròrrogues ni opcions de compra existents).

En milers d'euros	Fins a 1 any	Entre 1 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Pagaments mínims a rebre d'arrendaments financers				
Pagaments mínims a rebre d'obligat compliment	569.037	1.242.212	566.763	2.378.012

Actius financers vençuts

El saldo de "Préstecs i bestretes - Clientela" vençut, pendent de cobrament no dubtós, el 31 de desembre de 2017, és de 188.311 milers d'euros (222.083 milers d'euros el 31 de desembre de 2016). D'aquest total, més del 76% del saldo el 31 de desembre de 2017 (75% del saldo el 31 de desembre de 2016) ha vençut en un termini no superior a un mes.

Actius dubtosos

L'import dels actius dubtosos en els diferents epígrafs de l'actiu del balanç el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	2017	2016
Valors representatius de deute	13.124	9.030
Préstecs i bestretes		
Clientela	7.867.154	9.641.526
Bancs centrals i entitats de crèdit	364	368
Total	7.880.642	9.650.924
Per sector:		
Administracions públiques	12.432	13.863
Bancs centrals i entitats de crèdit	364	7.276
Altres sectors privats	7.867.846	9.629.785
Total	7.880.642	9.650.924

El moviment dels actius dubtosos és el següent:

En milers d'euros	
Saldo el 31 de desembre de 2015	12.482.401
Altes	2.023.143
Baixes	(4.296.586)
Amortitzacions	(528.116)
Diferències de canvi i altres	(29.917)
Saldo el 31 de desembre de 2016	9.650.924
Altes	2.009.178
Baixes	(3.233.596)
Amortitzacions	(540.142)
Diferències de canvi i altres	(5.722)
Saldo el 31 de desembre de 2017	7.880.642

El desglossament dels actius dubtosos per tipologia de garantia el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Amb garantia hipotecària (*)	2.783.796	3.739.145
Altres garanties reals (**)	1.894.321	1.701.950
Resta	3.202.525	4.209.829
Total	7.880.642	9.650.924

(*) Actius amb garantia hipotecària amb risc viu inferior al 100% del valor de taxació.

(**) Inclou la resta d'actius amb garantia real.

El desglossament per àmbit geogràfic del saldo d'actius dubtosos el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Espanya	7.457.349	9.070.695
Resta de la Unió Europea	300.427	479.338
Iberoamèrica	29.958	33.933
Amèrica del Nord	2.424	25.631
Resta de l'OCDE	3.522	6.471
Resta del món	86.962	34.857
Total	7.880.642	9.650.924

L'import dels ingressos financers acumulats i no reconeguts en el compte de pèrdues i guanys consolidat dels actius financers deteriorats puja, el 31 de desembre de 2017, a 551.729 milers d'euros i, el 31 de desembre de 2016, a 610.673 milers d'euros.

El moviment dels actius financers deteriorats donats de baixa de l'actiu perquè s'ha considerat remota la seva recuperació és el següent:

En milers d'euros	
Saldo el 31 de desembre de 2015	5.955.711
Altes	648.028
Utilització del saldo del deteriorament del valor acumulat	612.583
Sanejament directe en el compte de pèrdues i guanys	1.296
Interessos contractualment exigibles	33.591
Altres conceptes	558
Baixes	(1.327.929)
Cobrament en efectiu de principal a les contraparts	(109.360)
Cobrament en efectiu d'interessos a les contraparts	(64.960)
Adjudicació d'actius tangibles	(92.933)
Prescripció	-
Refinançament o reestructuració del deute	-
Venda	(982.030)
Altres conceptes	(78.646)
Diferències de canvi	(26.127)
Saldo el 31 de desembre de 2016	5.249.683
Altes	583.192
Utilització del saldo del deteriorament del valor acumulat	404.726
Sanejament directe en el compte de pèrdues i guanys	135.416
Interessos contractualment exigibles	24.193
Altres conceptes	18.857
Baixes	(997.940)
Cobrament en efectiu de principal a les contraparts	(153.782)
Cobrament en efectiu d'interessos a les contraparts	(9.568)
Adjudicació d'actius tangibles	(16.466)
Prescripció	(447.629)
Refinançament o reestructuració del deute	(541)
Venda	(369.954)
Diferències de canvi	(8.037)
Saldo el 31 de desembre de 2017	4.826.898

Correccions de valor

L'import de les correccions de valor per deteriorament d'actius en els diferents epígrafs de l'actiu del balanç el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Valors representatius de deute	8.467	12.001
Préstecs i bestretes		
Clientela	3.726.682	4.921.348
Bancs centrals i entitats de crèdit	5.306	6.681
Total	3.740.455	4.940.030

El banc considera que les correccions de valor per deteriorament i provisions constituïdes pel grup són suficients per absorbir possibles minusvàlues que tinguin els seus actius i els desenllaços de qualsevol contingència oberta que tingui el banc.

Les correccions de valor per deteriorament inclouen 201 milions d'euros per cobrir desenllaços de contingències relacionades amb les clàusules terra. Sense tenir en compte el deteriorament descrit, la ràtio de cobertura de dubtosos seria del 45,74%, i la ràtio de cobertura d'actius problemàtics seria del 49,76% (45,55% i 49,71%, respectivament, sense considerar la incorporació de TSB).

El moviment detallat de les correccions de valor constituïdes per a la cobertura del risc de crèdit i l'import acumulat d'aquestes a l'inici i al final de l'exercici és el següent:

En milers d'euros

	Determinada individualment	Determinada col·lectivament	Cobertura IBNR (****)	Risc de país	Total
Saldo el 31 de desembre de 2015	2.364.272	2.931.371	1.324.297	4.555	6.624.495
Moviments amb reflex en resultats d'insolvències (**)	86.581	190.444	103.911	(1.965)	378.971
Moviments sense reflex en resultats d'insolvències	(1.128.701)	(671.925)	(261.218)	5.414	(2.056.430)
Utilització de provisions constituïdes	(967.417)	(685.173)	(241.775)	-	(1.894.365)
Altres moviments	(161.284)	13.248	(19.443)	5.414	(162.065)
Ajustos per diferències de canvi	(193)	(1.797)	(5.518)	502	(7.006)
Saldo el 31 de desembre de 2016	1.321.959	2.448.093	1.161.472	8.506	4.940.030
Addicions/retirades en el perímetre (*)	-	(977)	(136.322)	-	(137.299)
Moviments amb reflex en resultats d'insolvències (**)	197.259	827.838	(83.573)	2.516	944.040
Moviments sense reflex en resultats d'insolvències	(674.352)	(1.010.524)	(315.008)	(2.909)	(2.002.793)
Utilització de provisions constituïdes	(597.222)	(1.007.257)	(212.428)	-	(1.816.907)
Altres moviments (***)	(77.130)	(3.267)	(102.580)	(2.909)	(185.886)
Ajustos per diferències de canvi	(22)	(1.936)	(1.488)	(77)	(3.523)
Saldo el 31 de desembre de 2017	844.844	2.262.494	625.081	8.036	3.740.455

(*) Vegeu la nota 2.

(**) Aquesta xifra s'inclou en l'epígraf de "Pèrdues per deteriorament d'actius financers" (vegeu la nota 35).

(***) Correspon al traspàs de 185.886 milers d'euros de correccions de valor constituïdes per a la cobertura del risc de crèdit a actius no corrents en venda (vegeu la nota 13) i a inversions immobiliàries (vegeu la nota 15).

(****) Correccions de valor col·lectives per a pèrdues incorregudes, però no comunicades (vegeu la nota 1.3.4).

El desglossament per àmbit geogràfic del saldo de correccions de valor per deteriorament d'actius el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros

	2017	2016
Espanya	3.488.647	4.657.319
Resta de la Unió Europea	174.943	220.814
Iberoamèrica	35.264	38.610
Amèrica del Nord	4.982	2.317
Resta de l'OCDE	1.378	2.998
Resta del món	35.241	17.972
Total	3.740.455	4.940.030

Nota 12 – Derivats - comptabilitat de cobertures d'actiu i passiu

Per dur a terme la política de gestió del risc de tipus d'interès (vegeu la nota 4 sobre gestió de riscos financers), el grup contracta operacions de cobertura. A continuació, es descriuen les principals tipologies de les cobertures:

- Cobertura de valor raonable:

Són les que cobreixen l'exposició a la variació en el valor raonable d'un tipus de risc concret, i són operacions de microcobertura si cobreixen el risc d'una operació d'actiu o passiu, o de macrocobertura si cobreixen una cartera d'actius o passius financers.

En aquesta categoria el grup classifica els derivats contractats amb l'objectiu de mitigar el risc de tipus d'interès en operacions d'actiu i passiu.

- Cobertura de flux d'efectiu:

Són les que cobreixen la variació en fluxos d'efectiu d'instruments financers associats a un risc concret o a una transacció prevista altament probable. Els derivats emprats en aquestes cobertures consisteixen principalment en permutes de tipus d'interès i operacions *forward*.

- Cobertures de les inversions netes en negocis a l'estranger:

L'entitat manté polítiques de cobertura amb l'objectiu prioritari de minimitzar l'impacte negatiu a causa de moviments adversos dels mercats dels canvis de divises sobre les ràtios de capital, així com sobre els resultats generats en el seu negoci en divisa. Les operacions de cobertura cobreixen el risc de canvi de les inversions efectuades en les societats del grup radicades en països que no tenen l'euro com a moneda funcional (vegeu la nota 4.4.3.3).

El desglossament dels valors raonables d'aquests epígrafs dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016, tenint en compte el tipus de cobertura realitzat, és el següent:

En milers d'euros

	2017		2016	
	Actiu	Passiu	Actiu	Passiu
Microcobertures:				
Cobertures del valor raonable	77.576	34.317	147.563	54.611
<i>D'operacions de passiu (A)</i>	75.706	26.238	142.996	41.496
<i>D'operacions d'actiu (B)</i>	1.870	8.079	4.567	13.115
Cobertures dels fluxos d'efectiu	227.305	152.649	339.357	216.022
<i>De transaccions futures de renda fixa (C)</i>	41.039	22.502	108.078	63.746
<i>De bons vinculats a la inflació (D)</i>	-	15.216	2.687	18.267
<i>De tipus de canvi (E)</i>	74.877	-	88.344	314
<i>D'operacions de titulització (F)</i>	111.343	113.812	128.850	133.214
<i>Resta</i>	46	1.119	11.398	481
Cobertures d'inversió neta de negocis a l'estranger (G)	21.888	3.249	26.934	-
Macrocobertures:				
Cobertures del valor raonable	47.252	781.374	21.306	785.819
<i>D'operacions de passiu (H)</i>	3.268	45.098	-	72
<i>D'operacions d'actiu (I)</i>	43.984	736.276	21.306	785.747
Cobertures dels fluxos d'efectiu (J)	-	32.266	-	49.354
Total	374.021	1.003.855	535.160	1.105.806
Per moneda:				
En euros	239.644	361.855	379.914	484.487
En moneda estrangera	134.377	642.000	155.246	621.320
Total	374.021	1.003.855	535.160	1.105.806

La tipologia de cobertures segons la seva composició, identificades en la taula, són les següents:

- A. Microcobertures d'operacions de finançament de l'entitat en mercat de capitals, operacions de dipòsits a termini i comptes a la vista contractades amb clients.
- B. Microcobertures d'operacions compostes per préstecs amb clients.
- C. Microcobertures de tipus d'interès d'operacions futures de títols de renda fixa. L'entitat designa com a element de cobertura els contractes derivats que es liquidaran pel seu import brut mitjançant el lliurament de l'actiu subjacent (segons el preu contractat), que, d'acord amb les guies d'implementació de la NIC 39, es poden considerar com a cobertura de fluxos d'efectiu respecte a la contraprestació que es liquidarà en una transacció futura que es produirà per la liquidació del mateix derivat en termes bruts. En cas de no haver contractat el derivat, el grup estaria exposat a la variabilitat en el preu de compra.
- D. Microcobertures de tipus d'interès de bons vinculats a la inflació. El banc ha contractat permutes financeres per cobrir la variació en els fluxos d'efectiu futurs que seran liquidats pels bons inflació.
- E. Microcobertures de tipus de canvi per reduir la volatilitat davant variacions del tipus de canvi en els bons de titulització i transaccions futures.
- F. Operacions de microcobertura efectuades pels fons de titulització del grup.
- G. En les cobertures de les inversions netes en negocis a l'estranger, actualment s'estan cobrint 1.268 milions de lliures esterlines i 7.054 milions de pesos mexicans (1.368 milions de lliures esterlines, 100 milions de dòlars nord-americans i 1.293 milions de pesos mexicans el 2016) mitjançant operacions *forward* de divises (vegeu la nota 4.4.3.3).
- H. Macrocobertura d'operacions de finançament de l'entitat en mercat de capitals, operacions de dipòsits a termini i comptes a la vista contractades amb clients.
- I. Macrocobertures de valors representatius de deute classificats en la cartera de disponible per a la venda i de préstecs hipotecaris concedits a clients.
- J. Macrocobertures dels fluxos d'efectiu amb l'objectiu de reduir la volatilitat del marge d'intermediació per variacions de tipus d'interès per a un horitzó temporal d'un any. Així, aquesta macrocobertura cobreix els fluxos d'efectiu futurs en funció de l'exposició neta d'una cartera formada per passius altament probables amb una exposició similar al risc del tipus d'interès. Els instruments de cobertura utilitzats amb aquesta finalitat són permutes financeres de tipus d'interès.

En relació amb les cobertures de valor raonable, les pèrdues i els guanys reconeguts en els exercicis de 2017 i 2016, tant dels instruments de cobertura com dels elements coberts, es desglossen a continuació:

En milers d'euros

	2017		2016	
	Instruments de cobertura	Elements coberts	Instruments de cobertura	Elements coberts
Microcobertures	(56.163)	51.863	(36.928)	33.031
Actius a tipus fix	(33.790)	30.969	(38.816)	35.366
Mercat de capitals	(10.731)	10.192	(2.327)	2.607
Passius a tipus fix	(11.642)	10.702	4.215	(4.942)
Macrocobertures	34.604	(2.486)	(248.285)	277.980
Mercat de capitals i passius a tipus fix	8.696	19.822	32.129	5.958
Actius a tipus fix	25.908	(22.308)	(280.414)	272.022
Total	(21.559)	49.377	(285.213)	311.011

En les cobertures de flux d'efectiu, els imports que van ser reconeguts en el patrimoni net durant l'exercici i els imports que van ser donats de baixa del patrimoni net i inclosos en els resultats durant l'exercici s'indiquen en l'estat total de canvis en el patrimoni net de Banc Sabadell.

No s'ha reconegut ineficàcia en els resultats dels exercicis de 2017 i 2016 relacionada amb les microcobertures de fluxos d'efectiu pel fet de ser immaterial.

Nota 13 – Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda

El desglossament d'aquests epígrafs dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros			
	2017	2016	2016 Del qual: Mediterráneo Vida
Actiu	3.559.232	5.423.159	2.438.067
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	4.169	-	-
Préstecs i bestretes	83.620	28.584	28.585
Entitats de crèdit	1.346	28.284	28.284
Clientela	82.274	301	301
Valors representatius de deute	-	2.375.232	2.375.232
Instrumentos de patrimoni	-	7.012	7.012
Actiu tangible	3.411.451	2.942.683	-
Actiu tangible d'ús propi	54.556	66.958	-
Inversions immobiliàries	34.408	-	-
Actiu tangible adjudicat	3.319.131	2.874.314	-
Cedits en arrendament operatiu	3.355	1.411	-
Resta dels altres actius	59.992	69.648	27.238
Correccions de valor per deteriorament	(997.488)	(844.464)	-
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	2.561.744	4.578.694	2.438.067
Passiu			
Passius financers a cost amortitzat	-	2.058	2.056
Passius per impostos	-	52.106	52.106
Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança	-	2.159.084	2.159.084
Resta	20.645	119	119
Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	20.645	2.213.368	2.213.365

La principal variació interanual correspon a la venda de Mediterráneo Vida, Sociedad Anónima de Seguros y Reaseguros, explicada en la nota 2 d'aquests comptes anuals consolidats.

En actiu tangible adjudicat es registren els actius que han estat rebuts pels prestataris o altres deutors del banc, per a la satisfacció, total o parcial, d'actius financers que representen drets de cobrament davant d'aquells.

L'actiu tangible d'ús propi correspon principalment a locals comercials.

En relació amb els actius procedents d'adjudicacions, un 88,29% del saldo correspon a actius residencials, un 9,50% a actius industrials i un 2,21% a agrícola.

El termini mitjà en què els actius es mantenen en la categoria "Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda - actius adjudicats" és de 39,1 mesos en l'exercici de 2017. Vegeu en la nota 4 les polítiques per alienar o disposar per una altra via aquests actius.

El percentatge d'actius adjudicats venuts amb finançament al comprador per part del banc el 2017 ha estat d'un 21,58% (el 2016 va ser d'un 30,49%).

El moviment d' "Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda" durant els exercicis de 2017 i 2016 ha estat el següent:

En milers d'euros

	Nota	Actius no corrents en venda
Cost:		
Saldos el 31 de desembre de 2015		3.165.293
Reclassificació Mediterráneo Vida		2.438.066
Altes		1.094.360
Baixes		(1.062.491)
Altres traspassos		(58.107)
Traspassos d'insolvències (*)		(153.962)
Saldos el 31 de desembre de 2016		5.423.159
Altes		972.306
Baixes		(710.022)
Venda Mediterráneo Vida		(2.438.065)
Altres traspassos/reclassificacions (**)		476.439
Traspassos d'insolvències (*)		(164.585)
Saldos el 31 de desembre de 2017		3.559.232
Correccions de valor per deteriorament:		
Saldos el 31 de desembre de 2015		622.907
Dotació amb impacte en resultats	38	778.838
Reversió amb impacte en resultats	38	(495.648)
Utilitzacions		(49.010)
Altres traspassos		(12.623)
Saldos el 31 de desembre de 2016		844.464
Dotació amb impacte en resultats	38	725.326
Reversió amb impacte en resultats	38	(512.735)
Utilitzacions		(198.482)
Altres traspassos/reclassificacions (**)		138.915
Saldos el 31 de desembre de 2017		997.488
Saldos nets el 31 de desembre de 2016		4.578.695
Saldos nets el 31 de desembre de 2017		2.561.744

(*) Fons procedent de correccions de valor constituïdes per la cobertura del risc de crèdit.

(**) El net d'aquests dos imports inclou 297.243 milers d'euros, corresponents a traspassos d'inversions immobiliàries (vegeu la nota 15).

Nota 14 – Inversions en negocis conjunts i associades

El moviment d'aquest epígraf el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros

Saldo el 31 de desembre de 2015	340.996
Addicions/retirades en el perímetre	(249)
Per resultats de l'exercici	74.573
Per adquisició o ampliació de capital (*)	8.953
Per venda o dissolució	(21.365)
Per dividends	(17.159)
Per traspàs	-
Per deterioraments, ajustos de valoració, diferències de conversió i altres	(5.077)
Saldo el 31 de desembre de 2016	380.672
Addicions/retirades en el perímetre	(1.173)
Per resultats de l'exercici	308.686
Per adquisició o ampliació de capital (*)	52.930
Per venda o dissolució	(9.351)
Per dividends	(177.985)
Per traspàs	25.804
Per deterioraments, ajustos de valoració, diferències de conversió i altres	(3.939)
Saldo el 31 de desembre de 2017	575.644

(*) Vegeu-ho reflectit en l'estat de fluxos d'efectiu.

En l'estat de fluxos d'efectiu - activitats d'inversió es presenta en la partida de cobraments per inversions en negocis conjunts i associades l'import de 187.327, que correspon a la suma de 9.351 milers d'euros per vendes o liquidació i els dividends cobrats per 177.985 milers d'euros, més el resultat de les baixes o liquidacions de -9 milers d'euros, segons el detall inclòs en l'Annex 1. D'altra banda, en l'apartat "Pagaments per inversions en negocis conjunts" es presenten els 52.930 milers d'euros corresponents a adquisicions efectuades en l'exercici.

Les principals altes i baixes de l'exercici de 2017 i de 2016 de societats participades s'indiquen en l'Annex 1.

BanSabadell Vida, S.A., de Seguros y Reaseguros (BanSabadell Vida), empresa participada al 50% per Banc Sabadell i Zurich Vida, Compañía de Seguros y Reaseguros, S.A. (Zurich), ha subscrit el 24 de juny de 2017 amb l'entitat reasseguradora Swiss Re Europe, S.A., sucursal a Espanya, un contracte de reassegurança sobre la seva cartera d'assegurances individuals de vida-risc el 30 de juny de 2017.

La comissió de reassegurança que ha rebut BanSabadell Vida ha estat de 683,7 milions d'euros, cosa que ha suposat per al grup Banc Sabadell un ingrés net d'aproximadament 253,5 milions d'euros, un cop descomptats els impostos i les despeses associades a la transacció. Aquest ingrés s'ha registrat dins de l'epígraf "*Resultat d'entitats valorades pel mètode de la participació*" i s'inclou en la línia de "Per resultats de l'exercici" de la taula anterior.

Tal com s'informa en la nota 2 d'aquests comptes anuals consolidats, a l'abril de 2016 Banc Sabadell va transmetre la totalitat de la participació mantinguda a Dexia, per un preu total de 52.390 milers d'euros.

El 31 de desembre de 2017, no hi havia fons de comerç vinculat a les inversions en negocis conjunts i associades (305 milers d'euros el 31 de desembre de 2016).

El 31 de desembre de 2017 i de 2016 no hi havia cap acord de suport ni cap altre tipus de compromís contractual significatiu del banc ni de les entitats dependents a les entitats associades.

La conciliació entre la inversió del grup en societats participades i el saldo de l'epígraf "Inversions en negocis conjunts i associades" és la següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Inversió del grup en participades (Annex 1)	243.632	230.781
Aportacions per resultats acumulats	294.684	162.200
Ajustos de valor (deterioraments i diferències de canvi)	37.328	(12.308)
Total	575.644	380.673

El 31 de desembre de 2017 i de 2016, l'import agregat comptable de les inversions en entitats associades considerades individualment no significatives és de 225.133 i 164.144 milers d'euros, respectivament.

A continuació, es presenten les dades financeres més rellevants de la inversió considerada individualment significativa, BanSabadell Vida, el 31 de desembre de 2017 i de 2016:

En milers d'euros		
	BanSabadell Vida (*)	
	2017	2016
Total actiu	9.485.336	9.396.948
<i>Del qual: inversions financeres</i>	<i>8.952.022</i>	<i>9.163.245</i>
Total passiu	8.748.778	8.920.224
<i>Del qual: provisions tècniques</i>	<i>8.367.112</i>	<i>8.501.287</i>
Resultat del compte tècnic de vida	777.165	105.434
<i>Del qual: primes imputades a l'exercici</i>	<i>2.594.082</i>	<i>4.366.127</i>
<i>Del qual: sinistralitat de l'exercici</i>	<i>(2.555.765)</i>	<i>(4.297.929)</i>
<i>Del qual: rendiment financer tècnic</i>	<i>156.735</i>	<i>133.934</i>

(*) Dades extretes dels registres comptables de BanSabadell Vida sense tenir en compte ajustos de consolidació ni el percentatge de participació del grup.

Nota 15 – Actius tangibles

El desglossament d'aquest epígraf dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros								
	2017				2016			
	Cost	Amortització	Deteriorament	Valor net	Cost	Amortització	Deteriorament	Valor net
Immobilitzat material	3.378.020	(1.490.374)	(25.916)	1.861.730	3.567.707	(1.454.273)	(42.080)	2.071.354
D'ús propi:	3.078.409	(1.427.883)	(25.494)	1.625.032	3.338.350	(1.409.450)	(41.366)	1.887.534
Equips informàtics i les seves instal·lacions	534.237	(391.481)	-	142.756	510.075	(362.317)	-	147.758
Mobiliari, vehicles i resta d'instal·lacions	1.329.670	(724.675)	(8.580)	596.415	1.276.676	(695.499)	-	581.177
Edificis	1.178.037	(298.627)	(16.914)	862.496	1.510.659	(344.634)	(41.366)	1.124.659
Obres en curs	1.844	(1)	-	1.843	10.161	-	-	10.161
Altres	34.621	(13.099)	-	21.522	30.779	(7.000)	-	23.779
Credits en arrendament operatiu	299.611	(62.491)	(422)	236.698	229.357	(44.823)	(714)	183.820
Inversions immobiliàries	2.483.103	(122.586)	(395.724)	1.964.793	2.966.638	(181.841)	(380.551)	2.404.247
Edificis	2.427.264	(119.394)	(377.275)	1.930.595	2.929.488	(180.655)	(374.238)	2.374.594
Finques rústiques, parcel·les i solars	55.839	(3.192)	(18.449)	34.198	37.150	(1.186)	(6.312)	29.652
Total	5.861.123	(1.612.960)	(421.640)	3.826.523	6.534.345	(1.636.114)	(422.631)	4.475.601

El moviment durant els exercicis de 2017 i 2016 del saldo de l'epígraf "Actius tangibles" és el següent:

En milers d'euros

		Immobles	Mobiliari i instal·lacions	Inversions immobiliàries	Actius ced. arrend. operat.	Total
Cost:						
	Nota					
Saldos el 31 de desembre de 2015						
		1.269.098	1.765.607	2.940.088	188.919	6.163.711
Addicions/retirades en el perímetre	2	290.922	80.183	133.547	-	504.652
Altes		44.295	124.940	301.663	110.179	581.077
Baixes		(41.392)	(172.720)	(381.063)	(50.016)	(645.191)
Altres traspassos		23.977	3.850	(19.494)	(15.701)	(7.368)
Traspassos d'insolvències (*)		-	-	(8.103)	-	(8.103)
Tipus de canvi		(35.301)	(15.109)	-	(4.024)	(54.434)
Saldos el 31 de desembre de 2016						
		1.551.599	1.786.751	2.966.638	229.357	6.534.345
Addicions/retirades en el perímetre	2	(323.164)	(7.630)	(140.297)	-	(471.091)
Altes		34.343	108.539	348.295	96.909	588.086
Baixes		(26.101)	(17.151)	(276.799)	(24.701)	(344.752)
Altres traspassos		(13.471)	(3.204)	(393.433)	(1.595)	(411.703)
Traspassos d'insolvències (*)		-	-	(21.301)	-	(21.301)
Tipus de canvi		(8.704)	(3.398)	-	(359)	(12.461)
Saldos el 31 de desembre de 2017						
		1.214.502	1.863.907	2.483.103	299.611	5.861.123
Amortització acumulada:						
Saldos el 31 de desembre de 2015						
		264.923	1.036.039	149.513	50.918	1.501.393
Addicions/retirades en el perímetre	2	57.328	49.744	14.959	-	122.031
Altes		34.983	103.362	61.426	25.182	224.953
Baixes		(1.887)	(125.918)	(32.866)	(15.830)	(176.501)
Altres traspassos		8.690	3.613	(11.191)	(12.759)	(11.647)
Tipus de canvi		(12.403)	(9.024)	-	(2.688)	(24.115)
Saldos el 31 de desembre de 2016						
		351.634	1.057.816	181.841	44.823	1.636.114
Addicions/retirades en el perímetre	2	(74.658)	(29.836)	(19.309)	-	(123.803)
Altes		46.391	113.790	63.957	33.853	257.991
Baixes		(6.271)	(19.816)	(19.836)	(15.929)	(61.852)
Altres traspassos		(1.739)	(3.604)	(84.067)	(95)	(89.505)
Tipus de canvi		(3.630)	(2.194)	-	(161)	(5.985)
Saldos el 31 de desembre de 2017						
		311.727	1.116.156	122.586	62.491	1.612.960
Pèrdues per deteriorament:						
Saldos el 31 de desembre de 2015						
		22.589	1.631	448.670	903	473.793
Addicions/retirades en el perímetre	2	18.777	-	47.050	-	65.827
Dotació amb impacte en resultats	36	-	-	403.856	41	403.897
Reversió amb impacte en resultats	36	-	-	(383.620)	-	(383.620)
Utilitzacions		-	(1.631)	(80.268)	(230)	(82.129)
Altres traspassos		-	-	(55.137)	-	(55.137)
Saldos el 31 de desembre de 2016						
		41.366	-	380.551	714	422.631
Addicions/retirades en el perímetre	2	(21.878)	3.923	(61.441)	-	(79.396)
Dotació amb impacte en resultats	36	10.643	4.657	507.510	-	522.810
Reversió amb impacte en resultats	36	-	-	(291.468)	-	(291.468)
Utilitzacions		-	-	(14.830)	(292)	(15.122)
Altres traspassos		(13.217)	-	(124.598)	-	(137.815)
Saldos el 31 de desembre de 2017						
		16.914	8.580	395.724	422	421.640
Saldos nets el 31 de desembre de 2016						
		1.158.599	728.935	2.404.246	183.820	4.475.600
Saldos nets el 31 de desembre de 2017						
		885.861	739.171	1.964.793	236.698	3.826.523

(*) Fons procedent de correccions de valor constituïdes per la cobertura del risc de crèdit.

El detall del valor net comptable dels traspassos mostrats en el moviment de l'epígraf "Actius tangibles" de la taula anterior és el següent:

En milers d'euros			
	Nota	2017	2016
Existències	17	112.860	13.932
Actius no corrents i grups alienables que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	13	(297.243)	45.484
Insolvències		(21.301)	(8.103)
Total		(205.684)	51.313

Altres informacions relatives a l'actiu material el 31 de desembre de 2017 i de 2016:

En milers d'euros		
	2017	2016
Valor brut dels elements de l'actiu material d'ús propi en ús i totalment amortitzats	510.673	477.722
Valor net comptable dels actius materials de negocis a l'estranger	240.846	251.723

El grup ha formalitzat operacions de venda d'immobles i en el mateix acte va formalitzar amb els compradors un contracte d'arrendament operatiu (manteniment, assegurances i tributs a càrrec del banc) sobre aquests. Les característiques principals dels contractes més significatius vigents al tancament de l'exercici de 2017 es detallen tot seguit:

Contractes arrendament operatiu	2017			
	Nombre d'immobles venuts	Nombre de contractes amb opció de compra	Nombre de contractes sense opció de compra	Termini d'obligat compliment
Exercici 2010	379	379	-	10 anys
Exercici 2012	4	4	-	15 anys
Exercici 2012 (integració Banco CAM)	20	20	-	10 a 12 anys

En relació amb aquest conjunt de contractes d'arrendament operatiu:

En milers d'euros		
	2017	2016
Despeses d'arrendament operatiu (*)	49.176	49.183
Valor present dels pagaments futurs fins a 1 any	50.658	50.889
Valor present dels pagaments futurs entre 1 i 5 anys	142.481	155.778
Valor present dels pagaments futurs a més de 5 anys	226.833	232.017

(*) Reconegut en l'epígraf "Despeses d'administració", en la partida d'immobles, instal·lacions i material (vegeu la nota 34).

Per al lot de 379 immobles de què es va formalitzar la venda a l'abril de 2010 i al mateix temps la formalització de contracte d'arrendament operatiu, les rendes per al termini d'obligat compliment, fixades inicialment en 37,5 milers d'euros cada mes, s'actualitza anualment amb l'IPC i amb un mínim del 2,75% anual fins a l'abril de 2018. Per a la resta d'immobles, les rendes s'actualitzen anualment amb l'IPC.

Quant a la partida d'actiu material cedit en règim d'arrendament operatiu, la majoria d'operacions formalitzades sobre arrendaments operatius es fan a través de la societat BanSabadell Renting, S.A. i es refereixen a vehicles.

Pel que fa a la partida d'inversions immobiliàries, els ingressos derivats de les rendes provinents de les propietats d'inversió i les despeses directes relacionades amb les propietats d'inversió que van generar rendes durant l'exercici pugen a 64.305 i 32.110 milers d'euros, respectivament. Les despeses directes relacionades amb les propietats d'inversió que no van generar rendes han estat 11.935 milers d'euros.

Nota 16 – Actius intangibles

El desglossament d'aquest epígraf el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	2017	2016
Fons de comerç:	1.019.440	1.094.526
Banco Urquijo	473.837	473.837
Grup Banco Guipuzcoano	285.345	285.345
Sabadell United Bank, N.A.	-	72.960
Procedent de l'adquisició d'actius del banc BMN-Penedès	245.364	245.364
Resta	14.894	17.020
Un altre actiu intangible:	1.226.418	1.040.689
Amb vida útil definida:	1.226.418	1.040.689
Relacions contractuals amb clients i marca (Banco Urquijo)	2.115	5.734
Relacions contractuals amb clients (Banco Guipuzcoano)	15.983	21.753
Negoci Banca Privada Miami	22.457	29.725
Relacions contractuals amb clients (Sabadell United Bank)	-	12.488
Relacions contractuals amb clients TSB i marca	241.481	292.043
Aplicacions informàtiques	942.766	675.397
Altres despeses amortitzables	1.616	3.549
Total	2.245.858	2.135.215

Fons de comerç

Tal com s'estableix en el marc normatiu de referència, Banc Sabadell ha portat a terme una anàlisi per avaluar l'existència de potencial deteriorament dels fons de comerç.

La metodologia de valoració utilitzada en l'anàlisi ha estat la del descompte de beneficis nets distribuïbles futurs associats a l'activitat desenvolupada pel banc per a un període de projecció de cinc anys (fins al 2022). Es considera que el 2022, el banc haurà aconseguit una generació de resultats recurrent, de manera que, prenent com a referència aquest any, es calcula el valor terminal, utilitzant una taxa de creixement a perpetuïtat del 2%.

La taxa de descompte utilitzada ha estat del 10,2%, i s'ha determinat utilitzant el mètode CAPM (*capital asset pricing model*). Aquesta taxa es compon d'una taxa lliure de risc de la rendibilitat del bo espanyol, més una prima de mercat.

Les variables clau sobre les quals es construeixen les projeccions financeres són l'evolució del marge d'intermediació (condicionat pels volums de negoci esperats i els tipus d'interès) i l'evolució de la resta de partides del compte de resultats i els nivells de solvència.

Els valors recuperables, tant en l'àmbit global com el de les diferents UGE, són superiors als seus valors comptables respectius, per la qual cosa no s'ha produït cap deteriorament.

Així mateix, s'han fet diverses anàlisis de sensibilitat, en què s'estressen de manera individual les variables clau de la valoració, i resulta de la mateixa manera que no hi ha cap indicatiu de deteriorament.

Les variables sobre les quals s'han realitzat les diferents anàlisis de sensibilitat han estat:

- Un *haircut* del 15% en les comissions recurrents de l'any 2022.
- Un increment del 50% en el *cost of risk* recurrent de l'any 2022.
- Un increment en les despeses de l'any 2022 resultant de l'aplicació d'un multiplicador de 5 vegades la inflació esperada a les despeses de 2022.
- Un increment d'un 1% adicional de prima per al càlcul de la taxa de descompte.
- Un increment d'un 0,5% de requeriment mínim de capital a cadascun dels anys.
- No s'aplica cap taxa de creixement.

- Hipòtesi agregada en què es consideren de manera conjunta variacions en totes les variables clau: un *haircut* del 5% en les comissions recurrents de l'any 2022, un increment del 5% en el *cost of risk* recurrent de l'any 2022, un increment de les despeses resultant de l'aplicació d'un multiplicador de 2 vegades la inflació esperada a les despeses de 2022, un increment d'un 0,5% adicional de prima per al càlcul de la taxa de descompte.

Les hipòtesis macroeconòmiques utilitzades en l'avaluació del deteriorament dels fons de comerç són les següents:

Cal esperar que l'economia espanyola mantingui una evolució favorable a partir d'ara i continui destacant en positiu dins el conjunt de la zona euro. L'activitat continuarà trobant suport en unes condicions de finançament i en una posició financera del sector privat favorable i també en el bon comportament de l'economia de la zona euro. L'ajust dels desequilibris que hi ha hagut els últims anys a Espanya afavorirà un creixement més sostenible en el temps. De cara al 2018, el PIB podria créixer una mica menys del que s'ha observat els últims tres anys, exercicis en què l'activitat va experimentar un dinamisme molt elevat. Això succeirà en un context en què alguns dels factors que havien donat suport al creixement no hi seran presents (caràcter expansiu de la política fiscal de 2015-2016, abaratiment del preu del petroli, etc.).

L'excés de capacitat encara existent en l'economia ofereix marge per seguir creixent per sobre del PIB potencial. La demanda domèstica continuarà sent el motor principal del creixement econòmic, alhora que la demanda exterior neta mantindrà la seva contribució positiva al PIB. L'activitat creditícia es recuperarà gradualment després de l'important ajust dels últims anys, encara que amb un creixement inferior al del PIB nominal. Pel que fa al sector immobiliari, es mantindran les dinàmiques favorables, tot i que amb una important heterogeneïtat en l'àmbit regional. L'activitat turística, després dels nivells rècord registrats, podria mostrar menys dinamisme. El sector estarà afectat per factors com el Brexit o la recuperació de destinacions turístiques que competeixen amb Espanya. En relació amb el mercat laboral, prevaldrà un fort ritme de creació d'ocupació, una continuada caiguda de la taxa d'atur i creixements moderats dels salaris. El bon comportament de l'economia permetrà que el dèficit públic registri nous retrocessos i que es puguin produir noves millores en la qualificació creditícia.

Valoració de l'existència d'indicis de deteriorament sobre els fons de comerç més significatius

Banco Urquijo

El Fons de Comerç de Banco Urquijo està assignat a les unitats generadores d'efectiu (UGE), que s'esperava que fossin les beneficiàries de les sinergies identificades. Les UGE i el pes de cadascuna sobre el total del Fons de Comerç de Banco Urquijo són: UGE Banca Privada (12,7%), UGE Banca Comercial (21,2%), UGE Banca Corporativa (1,9%) i UGE Restat (2,3%). En el cas de les sinergies que no es van poder assignar a una UGE concreta per limitacions en la informació històrica disponible de l'entitat adquirida, aquestes es van assignar al conjunt d'UGE (61,9%).

Banco Guipuzcoano

El Fons de Comerç de Banco Guipuzcoano assignat a la UGE de Banca Comercial correspon a la capacitat de generació de beneficis futurs dels actius i passius adquirits i al valor de les potencials sinergies d'ingressos i costos identificats i els costos associats a la transacció.

BMN-Penedès

En relació amb el fons de comerç generat en la combinació de negocis corresponent a l'adquisició dels actius procedents de BMN-Penedès, aquest va ser assignat a la UGE Banca Comercial.

D'acord amb les especificacions del text refós de la Llei de l'impost de societats, aquests fons de comerç generats no són fiscalment deduïbles.

Un altre actiu intangible

Banco Urquijo

En un altre actiu intangible, els intangibles associats a la compra de Banco Urquijo recullen bàsicament el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents de Banco Urquijo per als diferents productes (SICAV, fons d'inversió i de pensions, targetes, inversió creditícia a curt termini, intermediació i custòdia de valors) i dels dipòsits i el valor de la marca Banco Urquijo.

Aquests intangibles tenen una vida útil definida de dotze anys per als clients corresponents a Banca Privada, set anys per als clients corresponents a Banca Comercial i cinc anys per a la resta, i s'amortitzen linealment en funció d'aquesta vida, de manera similar a la manera com es realitza en l'actiu material.

Banco Guipuzcoano

Els actius intangibles associats a l'adquisició de Banco Guipuzcoano recullen fonamentalment el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents de Banco Guipuzcoano per a dipòsits a la vista (*core deposits*) i fons d'inversió. La valoració dels *core deposits* s'ha fet per l'enfocament dels ingressos mitjançant el mètode d'estalvi de costos. El valor raonable s'ha determinat, principalment, estimant el valor actual net dels fluxos de caixa generats pel menor cost que suposen els *core deposits* respecte al finançament alternatiu. Per la seva banda, la valoració de la gestió de fons d'inversió s'ha realitzat per l'enfocament dels ingressos mitjançant el mètode de l'excés de beneficis. El valor raonable s'ha determinat, principalment, estimant el valor actual net dels fluxos de caixa generats per les comissions percebudes per la comercialització de fons d'inversió. L'amortització d'aquests actius es fa en un termini de deu anys a partir de la data d'adquisició de Banco Guipuzcoano.

Negoci Banca Privada Miami

Els intangibles associats a l'adquisició el 2008 del negoci de Banca Privada de Miami recullen el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents d'aquest negoci, bàsicament de la inversió creditícia a curt termini, i dels dipòsits. L'amortització d'aquests actius s'efectua a un termini de quinze anys des de la seva creació.

TSB

Els intangibles associats a l'adquisició de TSB recullen el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents de TSB per a dipòsits a la vista (*core deposits*). L'amortització d'aquest actiu s'efectua en un termini de vuit anys.

Es va estimar el valor del dret d'exclusivitat de l'ús de la marca TSB per un import de 73 milions d'euros. El valor atribuïble a aquest actiu es va determinar mitjançant el mètode de cost de reposició, l'enfocament del qual consisteix a establir el cost de reconstruir o adquirir una rèplica exacta de l'actiu en qüestió. L'amortització d'aquest actiu s'efectua en un termini de dotze anys.

Per a la valoració dels indicis de deteriorament dels altres actius intangibles es calcula el valor en ús basat en el mètode d'*income approach* (descompte de fluxos de caixa) en la modalitat d'excés de beneficis multipèrode per als procedents de les relacions contractuals amb clients i dels dipòsits i en la modalitat de l'extramarge per a la marca, i no s'ha produït pèrdua de valor d'aquests actius intangibles.

El concepte d'aplicacions informàtiques recull bàsicament l'activació del cost de desenvolupament dels programes informàtics del grup i la compra de llicències de programari.

El moviment del fons de comerç en els exercicis de 2017 i de 2016 ha estat el següent:

En milers d'euros

	Fons de comerç	Deteriorament	Total
Saldo el 31 de desembre de 2015	1.092.777	-	1.092.777
Altes	-	-	-
Baixes	-	-	-
Diferències de canvi	1.749	-	1.749
Altres	-	-	-
Saldo el 31 de desembre de 2016	1.094.526	-	1.094.526
Altes	-	(309)	(309)
Baixes	(2.126)	-	(2.126)
Diferències de canvi	(5.835)	-	(5.835)
Addicions/retirades en el perímetre (*)	(67.125)	309	(66.816)
Saldo el 31 de desembre de 2017	1.019.440	-	1.019.440

(*) Vegeu la nota 2.

El moviment dels altres actius intangibles en els exercicis de 2017 i de 2016 ha estat el següent:

En milers d'euros

	Cost	Amortització	Deteriorament	Total
Saldo el 31 de desembre de 2015	1.984.245	(996.399)	(53)	987.793
Altes	288.998	(170.943)	-	118.055
Baixes	(18.987)	6.880	52	(12.055)
Altres	-	-	-	-
Diferències de canvi	(59.079)	5.975	-	(53.104)
Saldo el 31 de desembre de 2016	2.195.177	(1.154.487)	(1)	1.040.689
Altes	376.703	(144.252)	(2.292)	230.159
Baixes	(61.397)	29.798	2.292	(29.307)
Altres	(2.180)	390	-	(1.790)
Diferències de canvi	(19.930)	6.597	-	(13.333)
Saldo el 31 de desembre de 2017	2.488.373	(1.261.954)	(1)	1.226.418

El valor brut dels elements d'altres actius intangibles que estaven en ús i totalment amortitzats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 puja a un import de 701.379 milers d'euros i 420.775 milers d'euros, respectivament.

Nota 17 – Altres actius

El desglossament de l'epígraf "Altres actius" corresponent al 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros

	2017	2016
Contractes d'assegurances vinculats a pensions	139.114	153.989
Existències	2.076.294	2.924.459
Resta dels altres actius	760.103	1.358.817
Total	2.975.511	4.437.265

L'epígraf "Resta dels altres actius" inclou, principalment, despeses pagades no meritades, la periodificació de comissions de clients i operacions en camí pendents de liquidar.

El moviment de les existències en els exercicis de 2017 i de 2016 ha estat el següent:

En milers d'euros

	Notes	Sòl	Edificis en construcció	Edificis acabats	Total
Saldo el 31 de desembre de 2015		2.084.808	313.533	1.257.207	3.655.548
Altes		182.646	56.381	385.950	624.977
Baixes		(277.711)	(110.769)	(415.782)	(804.262)
Dotació del deteriorament amb impacte en resultats	36	(183.017)	(26.660)	(328.195)	(537.872)
Reversió del deteriorament amb impacte en resultats		-	-	-	-
Altres traspassos	15	(29.868)	2.437	13.499	(13.932)
Saldo el 31 de desembre de 2016		1.776.858	234.922	912.679	2.924.459
Altes		74.692	72.132	221.350	368.174
Baixes		(211.679)	(35.253)	(291.128)	(538.060)
Dotació del deteriorament amb impacte en resultats	36	(515.408)	(125.373)	(426.121)	(1.066.902)
Reversió del deteriorament amb impacte en resultats	36	113.967	97.285	290.231	501.483
Altres traspassos	15	(31.080)	(25.213)	(56.567)	(112.860)
Saldo el 31 de desembre de 2017		1.207.350	218.500	650.444	2.076.294

El 31 de desembre de 2017 i de 2016, no hi ha existències adscrites a deutes amb garantia hipotecària.

Nota 18 – Dipòsits en entitats de crèdit i bancs centrals

El desglossament del saldo de dipòsits en entitats de crèdit i bancs centrals en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros

	2017	2016
Per epígrafs:		
Passius financers a cost amortitzat	42.018.348	28.494.516
Total	42.018.348	28.494.516
Per naturalesa:		
Dipòsits a la vista	235.076	330.937
Dipòsits a termini	31.964.417	18.119.583
Cessió temporal d'actius	9.591.000	9.858.488
Dipòsits disponibles amb preavis	-	-
Passius financers híbrids	62.605	-
Altres comptes	151.394	170.165
Ajustos per valoració	13.856	15.344
Total	42.018.348	28.494.516
Per moneda:		
En euros	32.663.588	22.678.036
En moneda estrangera	9.354.760	5.816.480
Total	42.018.348	28.494.516

L'increment dels dipòsits a termini és degut, principalment, a la participació de l'entitat en el programa d'operacions de refinançament a llarg termini, TLTRO II, tal com s'explica en la nota 4.4.2.4.

Nota 19 – Dipòsits de la clientela

El desglossament del saldo de dipòsits de la clientela en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	2017	2016
Per epígrafs:		
Passius financers a cost amortitzat	135.307.437	134.414.536
Total	135.307.437	134.414.536
Per naturalesa:		
Dipòsits a la vista	98.019.789	92.010.553
Dipòsits a termini	30.377.798	35.290.208
Termini fix	27.521.501	32.057.280
Cèdules i bons emesos no negociables	2.412.422	2.691.720
Resta	443.875	541.208
Dipòsits disponibles amb preavis	-	30.384
Passius financers híbrids	2.047.546	4.833.384
Cessió d'actius	4.749.634	2.072.155
Ajustos per valoració	112.670	177.851
Total	135.307.437	134.414.536
Per sectors:		
Administracions públiques	5.437.779	3.700.137
D'altres sectors	129.756.988	130.536.548
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	112.670	177.851
Total	135.307.437	134.414.536
Per moneda:		
En euros	93.077.399	88.892.661
En moneda estrangera	42.230.038	45.521.875
Total	135.307.437	134.414.536

Nota 20 – Valors representatius de deute emesos

El desglossament del saldo de valors representatius de deute emesos pel grup per tipus d'emissió en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	2017	2016
Bons/Obligacions simples	4.843.573	4.743.071
Obligacions simples	4.408.506	3.226.857
Bons estructurats	435.067	457.164
Bons simples aval estat	-	1.059.050
Pagarés	3.179.100	3.938.500
Cèdules hipotecàries	10.099.200	10.856.100
Cèdules territorials	-	-
<i>Covered bonds</i>	563.552	-
Fons de titulització	2.544.173	5.345.117
Dèbits subordinats representats per valors negociables	2.481.835	1.481.042
Obligacions subordinades	1.331.835	1.462.642
Participacions preferents	1.150.000	18.400
Ajustos per valoració i altres	76.411	169.708
Total	23.787.844	26.533.538

En l'Annex 5 es presenta el detall de les emissions vives al tancament de l'exercici de 2017 i de 2016.

Durant l'any 2017, s'han fet dues emissions de participacions preferents contingentment convertibles en accions ordinàries del banc (Additional Tier 1). El 18 de maig de 2017, Banc Sabadell va fer la seva emissió inaugural d'Additional Tier 1 per un import de 750.000 milers d'euros a un tipus fix del 6,5%. Posteriorment, el 23 de novembre de 2017 es va fer una segona emissió d'Additional Tier 1 per un import de 400.000 milers d'euros a un tipus fix del 6,125%.

Les despeses per les remuneracions de les participacions preferents contingentment convertibles en accions ordinàries pugen a 32.870 milers d'euros el 31 de desembre de 2017.

El 28 d'octubre de 2017 es va produir el venciment final de l'emissió d'obligacions subordinades necessàriament convertibles IV/2013, fet que va determinar la conversió necessària de les 70.720.450 obligacions IV/2013 que quedaven en circulació en accions ordinàries de Banc Sabadell. En conseqüència, el 16 de novembre de 2017 va quedar inscrita en el Registre Mercantil d'Alacant l'escriptura pública d'augment de capital d'1.351.688,125 euros de valor nominal, acordat per la Comissió Executiva de Banc Sabadell el 2 de novembre de 2017, per atendre la conversió necessària total per venciment de l'emissió de les obligacions subordinades necessàriament convertibles sèrie IV/2013, que va donar lloc a la conversió de les 70.720.450 obligacions que quedaven en circulació i a l'emissió i posada en circulació d'un total de 10.813.505 accions ordinàries de Banc Sabadell. El 23 de novembre de 2017 la CNMV va verificar que concorren els requisits exigits per a l'admissió a negociació de les noves accions esmentades, de 0,125 euros de valor nominal cadascuna, emeses per Banc Sabadell. Finalment, el 23 de novembre de 2017, les societats rectores de les borses de Barcelona, Bilbao, Madrid i València van acordar l'admissió a negociació de les noves accions esmentades, de manera que la contractació efectiva de les noves accions esmentades a les borses de Barcelona, Bilbao, Madrid i València a través del Sistema d'Interconnexió Borsària (SIBE o Mercat Continu) es va iniciar el 24 de novembre de 2017.

Els imports nominals que es van emetre i el saldo viu nominal de les obligacions subordinades necessàriament convertibles són els següents:

En milers d'euros

Obligacions necessàriament convertibles	Saldo nominal inicial	Saldo viu nominal	
		2017	2016
Obligacions IV/2013	70.720	-	17.680

A continuació, es detallen les ampliacions de capital dutes a terme com a conseqüència de les conversions voluntàries i necessàries parcials realitzades durant els exercicis de 2017 i de 2016:

Emissió	Venciment data conversió	Motiu conversió	Obligacions convertides (*)	Accions emeses	Augment de capital a valor nominal (milers d'euros)	Data admissió a cotització
OSNC IV/2013	28/10/2017	Conversió necessària total	70.720.450	10.813.505	1.352	23/11/2017
Total 2017 (**)					1.352	
OSNC III/2013	28/10/2016	Conversió necessària total	42.237.846	35.168.313	4.396	16/11/2016
OSNC IV/2013	28/10/2016	Conversió necessària parcial	-	14.721.130	1.840	16/11/2016
Total 2016 (**)					6.236	

(*) Pel que fa a l'emissió OSNC IV/2013 es va convertir cada any respectivament el 25% de l'import nominal de les 70.720.450 obligacions mitjançant una reducció del 25% del seu valor nominal inicial.

(**) Vegeu l'estat de canvis del patrimoni net dels exercicis de 2017 i 2016.

Les despeses per les remuneracions de les obligacions subordinades necessàriament convertibles pugen a 726 milers d'euros el 31 de desembre de 2017.

El 10 de novembre de 2017, Banco de Sabadell, S.A. va comunicar mitjançant fet rellevant l'amortització anticipada de la totalitat del saldo nominal de les obligacions subordinades I/2011, és a dir, 40.400 milers d'euros, un cop obtinguda el 13 d'octubre de 2017 l'autorització prèvia del Banc Central Europeu. L'amortització d'aquesta emissió es va efectuar amb data d'efecte el 27 de novembre de 2017, coincidint amb la data de pagament del cupó.

Així mateix, el 17 de novembre de 2017, Banc Sabadell va comunicar mitjançant un anunci al Financial Times als titulars de les participacions preferents "Step Up Fixed/Floating Rate Non-Cumulative Perpetual Preferred Securities Sèrie I/2006", cotitzades a la Borsa de Londres (London Stock Exchange), un cop obtinguda el 31 d'octubre de 2017 l'autorització prèvia del Banc Central Europeu, l'amortització anticipada de la totalitat del saldo nominal d'aquesta, és a dir, 18.400 milers d'euros. L'amortització d'aquesta emissió es va dur a terme el 20 de desembre de 2017, coincidint amb la data de pagament del cupó.

Nota 21 – Altres passius financers

El desglossament del saldo dels altres passius financers en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	2017	2016
Per epígrafs:		
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	39.540	34.836
Passius financers a cost amortitzat	2.931.854	2.568.434
Total	2.971.394	2.603.270
Per naturalesa:		
Obligacions a pagar	298.470	331.680
Fiances rebudes	91.548	56.423
Cambres de compensació	730.746	626.516
Comptes de recaptació	1.285.297	889.252
Altres passius financers (*)	565.333	699.399
Total	2.971.394	2.603.270
Per moneda:		
En euros	2.618.984	2.426.034
En moneda estrangera	352.410	177.236
Total	2.971.394	2.603.270

(*) Inclou saldos que s'han de pagar a proveïdors.

A continuació, es detalla la informació relativa al període mitjà de pagament a proveïdors requerida per la disposició addicional tercera de la Llei 15/2010, tenint en compte les modificacions introduïdes per la Llei 31/2014, de 3 de desembre, per la qual es modifica la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu:

En nombre de dies i milers d'euros	2017	2016
Dies		
Període mitjà de pagament a proveïdors	32,46	31,51
Ràtio d'operacions pagades	32,47	31,52
Ràtio d'operacions pendents de pagament	22,92	18,69
Import		
Total pagaments realitzats	920.214	937.522
Total pagaments pendents	594	323

Nota 22 – Provisions, actius i passius contingents

Els moviments que hi ha hagut durant els exercicis de 2017 i de 2016 en l'epígraf de provisions es mostren a continuació:

En milers d'euros

	Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació	Altres retribucions als empleats a llarg termini	Qüestions processals i litigis per impostos pendents	Compromisos i garanties concedits	Restants provisions	Total
Saldo el 31 de desembre de 2015	86.305	28.713	51.971	113.679	65.557	346.225
Addicions/retirades en el perímetre (*)	-	-	-	-	(977)	(977)
A interessos i càrregues assimilades - compromisos pensions	1.410	400	-	-	-	1.810
A dotacions amb càrrec a resultats - despeses de personal	2.311	11	-	-	-	2.322
A dotacions amb càrrec a resultats - provisions	546	8.109	(949)	(27.116)	16.366	(3.044)
Dotacions a provisions	-	11.148	1.771	63.195	24.990	101.104
Reversions de provisions	-	-	(2.720)	(90.311)	(8.624)	(101.655)
Pèrdues (guanys) actuàrials	546	(3.039)	-	-	-	(2.493)
Diferències de canvi	-	-	-	(893)	(2.611)	(3.504)
Utilitzacions:	(11.268)	(13.050)	(10.797)	-	(18.647)	(53.762)
Aportacions del promotor	-	(1.335)	-	-	-	(1.335)
Pagaments de pensions	(9.796)	(11.689)	-	-	-	(21.485)
Altres	(1.472)	(26)	(10.797)	-	(18.647)	(30.942)
Altres moviments	10.167	371	9.179	(1.638)	(935)	17.144
Saldo el 31 de desembre de 2016	89.471	24.554	49.404	84.032	58.753	306.214
Addicions/retirades en el perímetre (*)	-	-	-	-	5	5
A interessos i càrregues assimilades - compromisos pensions	1.050	183	-	-	-	1.233
A dotacions amb càrrec a resultats - despeses de personal (**)	1.995	7	-	-	-	2.002
A dotacions sense càrrec a resultats	-	-	-	-	37.644	37.644
A dotacions amb càrrec a resultats - provisions	(518)	(71)	(3.446)	6.065	11.834	13.864
Dotacions a provisions	-	844	413	124.099	17.761	143.117
Reversions de provisions	-	-	(3.859)	(118.034)	(5.927)	(127.820)
Pèrdues (guanys) actuàrials	(518)	(915)	-	-	-	(1.433)
Diferències de canvi	-	-	-	(2.485)	(787)	(3.272)
Utilitzacions:	(31)	(9.689)	(9.665)	-	(13.454)	(32.839)
Aportacions del promotor	-	(358)	-	-	-	(358)
Pagaments de pensions	(9.272)	(9.367)	-	-	-	(18.639)
Altres	9.241	36	(9.665)	-	(13.454)	(13.842)
Altres moviments	(7.124)	1.507	-	(2.663)	967	(7.313)
Saldo el 31 de desembre de 2017	84.843	16.491	36.293	84.949	94.962	317.538

(*) Vegeu la nota 2.

(**) Vegeu la nota 34.

Els epígrafs “Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació” i “Altres retribucions als empleats a llarg termini” inclouen l'import de les provisions constituïdes per a la cobertura de les retribucions postocupació i els compromisos assumits amb el personal prejubilat i obligacions similars.

L'epígraf “Provisions per a compromisos i garanties concedits” inclou l'import de les provisions constituïdes per a la cobertura de garanties concedides sorgides com a conseqüència de garanties financeres o un altre tipus de contracte.

Durant el curs ordinari del negoci, el grup està exposat a contingències de caràcter fiscal, legal, reguladores, etc. Totes les que són significatives s'analitzen periòdicament, amb la col·laboració de professionals externs quan cal, per tal de determinar la probabilitat que el grup hagi de fer front a un desemborsament. En els casos en què s'estima que el desemborsament és probable, es constitueix una provisió per l'import de la millor estimació del valor actual d'aquest desemborsament i queda registrada en l'epígraf "Qüestions processals i litigis per impostos pendents" o en l'epígraf "Resta de provisions". El 31 de desembre de 2017 i de 2016, l'epígraf inclou principalment:

- Provisions per contingències fiscals per un import de 36 milions d'euros el 31 de desembre de 2017 (49 milions d'euros el 31 de desembre de 2016), que recullen, principalment, actes d'inspecció de l'administració tributària signades en disconformitat (vegeu la nota 40) i liquidacions tributàries recorregudes.
- El 31 de desembre de 2017, pèrdues operacionals en la comercialització de productes a clients de TSB per un import de 39 milions d'euros (12 milions d'euros el 31 de desembre de 2016). TSB està protegit per les pèrdues ocasionades per operativa històrica mitjançant una cobertura facilitada per Lloyds Bank plc, en què es reconeix, per tant, un compte pel mateix import registrat a l'epígraf "Altres actius". Aquestes pèrdues s'exposen com una dotació sense impacte en resultats en la taula anterior.
- Passius per contingències legals per un import de 37 milions d'euros al tancament de 2017 (32 milions d'euros al tancament de 2016).

L'import final del desemborsament, així com el calendari de pagaments, és incert com a resultat de les dificultats inherents per estimar els factors utilitzats en la determinació de l'import de la provisió.

En relació amb els possibles impactes per a Banc Sabadell de la devolució de les quantitats percebudes com a conseqüència de l'aplicació de les anomenades clàusules terra, com a conseqüència de la hipotètica anul·lació per part dels tribunals de les clàusules terra, o bé per aplicació del Reial decret llei 1/2017, de 20 de gener, de mesures de protecció de consumidors en matèria de clàusules terra, cal realitzar les consideracions següents.

Banc Sabadell entén que les seves clàusules terra són transparents i clares per als clients. Les esmentades clàusules terra no han estat definitivament anul·lades amb caràcter general per una sentència ferma, de manera que l'entitat considera que té arguments jurídics i processals que haurien de ser valorats en el recurs que se segueix tramitant davant l'Audiència Provincial de Madrid contra la sentència del jutjat mercantil número 11 de Madrid sobre nul·litat de les clàusules limitadores de tipus d'interès.

La nostra valoració és que la probabilitat del risc que es materialitzi la hipòtesi que les clàusules de Banc Sabadell siguin definitivament anul·lades amb caràcter general en les instàncies judicials superiors és remota, tant per raons de fons com temporals, de manera que no cal cap provisió que compleixi amb el que requereix la NIC 37.

Tanmateix, la publicació del Reial decret llei 1/2017, de 20 de gener, de mesures de protecció de consumidors en matèria de clàusules terra, estableix una sèrie de mesures que Banc Sabadell està aplicant que ni pressuposen ni prejuten la validesa de les clàusules terra dels contractes hipotecaris de Banc Sabadell, per a cada cas que es pugui plantejar, i està requerint analitzar una a una les clàusules per determinar si compleixen els requisits de transparència exigits pel Tribunal Suprem.

En un escenari advers, que en l'actualitat no es considera probable, l'impacte màxim seria de 261,7 milions d'euros.

Pensions i obligacions similars

A continuació, es mostra l'origen del passiu reconegut en matèria de retribucions postocupació i altres obligacions similars a llarg termini en el balanç de situació del grup:

En milers d'euros	2017	2016	2015	2014	2013
Obligacions per compromisos per pensions i similars	793.871	862.218	858.877	1.044.326	1.036.360
Actius reconeguts en el balanç	-	-	-	-	696
Valor raonable dels actius del pla	(692.537)	(749.295)	(744.256)	(922.165)	(889.575)
Passiu net reconegut en el balanç	101.334	112.923	114.621	122.161	147.481

El rendiment del pla de pensions de Banc Sabadell ha estat negatiu en 0,15%, i el de l'EPSV ha estat negatiu en 0,93% per a l'exercici de 2017.

El rendiment del pla de pensions de Banc Sabadell va ser negatiu en 0,91%, i el de l'EPSV va ser del 0,15% per a l'exercici de 2016.

Els moviments que hi ha hagut durant els exercicis de 2017 i de 2016 en les obligacions per compromisos per pensions i similars i en el valor raonable dels actius del pla es mostren a continuació:

En milers d'euros

	Obligacions per compromisos per pensions i similars	Valor raonable dels actius del pla
Saldo el 31 de desembre de 2015	858.877	744.256
Cost per interessos	14.520	-
Ingressos per interessos	-	12.710
Cost normal de l'exercici	2.322	-
Cost per serveis passats	9.813	-
Pagaments de prestacions	(58.620)	(37.135)
Liquidacions, reduccions i terminacions	(12.544)	(13.092)
Aportacions fetes per l'entitat	-	(924)
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis demogràfiques	-	-
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis financeres	47.694	-
Pèrdues i guanys actuaries per experiència	3.098	-
Rendiment dels actius adscrits al pla, excloent-ne els ingressos per interessos	-	46.422
Altres moviments	(2.942)	(2.942)
Saldo el 31 de desembre de 2016	862.218	749.295
Cost per interessos	10.372	-
Ingressos per interessos	-	9.139
Cost normal de l'exercici	2.002	-
Cost per serveis passats	486	-
Pagaments de prestacions	(56.244)	(37.604)
Liquidacions, reduccions i terminacions	1.724	2.242
Aportacions fetes per l'entitat	-	(249)
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis demogràfiques	-	-
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis financeres	(23.139)	-
Pèrdues i guanys actuaries per experiència	(108)	-
Rendiment dels actius adscrits al pla, excloent-ne els ingressos per interessos	-	(24.683)
Altres moviments	(3.440)	(5.603)
Saldo el 31 de desembre de 2017	793.871	692.537

El desglossament de compromisos per pensions i obligacions similars del grup el 31 de desembre de 2017 i de 2016, tenint en compte el seu vehicle de finançament, la seva cobertura i el tipus d'interès aplicat per al seu càlcul, es detalla a continuació:

En milers d'euros

Vehicle de finançament	Cobertura	2017	
		Import	Tipus d'interès
Plans de pensions		427.904	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	44.988	1,50%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	382.916	1,50%
Pòlisses d'assegurances		349.766	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	89.930	1,50%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	259.836	1,50%
Fons interns	Sense cobertura	16.201	1,50%
Total obligacions		793.871	

En milers d'euros

Vehicle de finançament	Cobertura	2016	
		Import	Tipus d'interès
Plans de pensions		459.487	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	50.204	1,25%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	409.283	1,25%
Pòlisses d'assegurances		379.596	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	98.272	1,25%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	281.324	1,25%
Fons interns	Sense cobertura	23.135	1,25%
Total obligacions		862.218	

L'import de les obligacions cobertes amb pòlisses d'assegurances vinculades el 31 de desembre de 2017 ha estat de 777.670 milers d'euros (839.083 milers d'euros el 31 de desembre de 2016), de manera que en un 97,96% dels seus compromisos (97,32% el 31 de desembre de 2016), el grup no té risc de supervivència (taules) ni de rendibilitat (tipus d'interès). Per tant, l'evolució dels tipus d'interès durant l'exercici no ha tingut impacte en la situació financera de l'entitat.

L'import de les obligacions cobertes amb actius específics ha estat de 777.670 milers d'euros (dels quals 186 milers d'euros cobreixen compromisos per prejubilacions) el 31 de desembre de 2017 i de 839.083 milers d'euros (dels quals 711 milers d'euros cobrien compromisos per prejubilacions) el 31 de desembre de 2016.

L'anàlisi de sensibilitat per a cada hipòtesi actuarial principal, el 31 de desembre de 2017 i el 31 de desembre de 2016, mostra com haurien quedat afectats l'obligació i el cost dels serveis de l'exercici corrent per canvis raonablement possibles en aquesta data.

En percentatge

	2017	2016
Anàlisi de sensibilitat	Percentatge variació	
Tipus de descompte		
Tipus de descompte -50 punts bàsics:		
Hipòtesis	1,00%	0,75%
Variació obligació	6,00%	6,13%
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	8,21%	9,09%
Tipus de descompte +50 punts bàsics:		
Hipòtesis	2,00%	1,75%
Variació obligació	(5,38%)	(5,58%)
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	(7,08%)	(8,04%)
Taxa d'increment salarial		
Taxa d'increment salarial -50 punts bàsics:		
Hipòtesis	2,50%	2,50%
Variació obligació	(0,30%)	(0,34%)
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	(2,32%)	(3,42%)
Taxa d'increment salarial +50 punts bàsics:		
Hipòtesis	3,50%	3,50%
Variació obligació	0,31%	0,34%
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	2,43%	3,50%

A continuació, es mostra l'estimació dels valors actuals probabilitzats, el 31 de desembre de 2017, de prestacions a pagar per als pròxims deu anys:

En milers d'euros	Anys										Total
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Pensions probables	15.473	12.953	10.573	9.230	8.481	7.930	7.604	7.317	7.030	6.748	93.339

El valor raonable dels actius vinculats a pensions que consten en l'actiu del balanç consolidat del grup puja a 139.114 milers d'euros el 31 de desembre de 2017 i a 153.989 milers d'euros el 31 de desembre de 2016.

Les categories principals dels actius del pla com a percentatge total sobre els actius del pla són les que s'indiquen a continuació:

En percentatge	2017	2016
Elements de patrimoni net	0,02%	0,02%
Altres instruments de patrimoni	-	-
Instruments de deute	2,10%	2,51%
Fons d'inversió	1,41%	1,07%
Dipòsits i comptes corrents	0,45%	0,74%
Altres (pòlisses d'assegurança no vinculades)	96,02%	95,66%
Total	100%	100%

En el valor raonable dels actius del pla estan inclosos els següents instruments financers emesos pel banc:

En milers d'euros	2017	2016
Instruments de patrimoni	165	131
Instruments de deute	-	-
Dipòsits i comptes corrents	3.123	517
Total	3.288	648

Nota 23 - Fons propis

El desglossament del saldo de fons propis en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	2017	2016
Capital	703.371	702.019
Prima d'emissió	7.899.227	7.882.899
Instruments de patrimoni emesos diferents del capital	-	-
Altres elements de patrimoni net	32.483	38.416
Guany acumulats	-	-
Reserves de revaloració	-	-
Altres reserves	4.207.340	3.805.065
(-) Accions pròpies	(106.343)	(101.384)
Resultat atribuïble als propietaris de la dominant	801.466	710.432
(-) Dividends a compte	(111.628)	(111.281)
Total	13.425.916	12.926.166

Capital

Capital social al tancament de l'exercici

El capital social del banc el 31 de desembre de 2017 puja a 703.370.587,625 euros, representat per 5.626.964.701 accions nominatives de 0,125 euros nominals cada una (i pujava a 702.018.899,50 euros el 31 de desembre de 2016, representat per 5.616.151.196 accions nominatives pel mateix nominal). Totes les accions estan totalment desemborsades i estan numerades correlativament de l'1 al 5.626.964.701, ambdós inclosos.

Les accions del banc cotitzen en les borses de valors de Madrid, Barcelona, Bilbao i València en el mercat continu de valors dirigit per la Sociedad de Bolsas, S.A.

La resta de societats incloses en el grup de consolidació no cotitzen en borsa.

Els drets atorgats als instruments de patrimoni són els mateixos regulats en la Llei de societats de capital. A la Junta General d'Accionistes, un accionista pot emetre un percentatge de vot igual que el percentatge de capital social que ostenta.

Variacions del capital social en l'exercici de 2017

En milers d'euros		
	Nombre d'accions	Capital
Saldos el 31 de desembre de 2016	5.616.151.196	702.019
Conversió d'obligacions necessàriament convertibles IV/2013 - Novembre 2017 (*)	10.813.505	1.352
Saldos el 31 de desembre de 2017	5.626.964.701	703.371

(*) Vegeu la nota 20.

Inversions significatives en el capital del banc

D'acord amb el que disposa l'article 23 del Reial decret 1362/2007, de 19 d'octubre, pel qual es desenvolupa la Llei 24/1988, de 28 de juliol, del mercat de valors, en relació amb els requisits de transparència relatius a la informació sobre els emissors els valors dels quals estiguin admesos a negociació en un mercat secundari oficial o en un altre mercat regulat de la Unió Europea, a continuació es presenta la relació d'inversions significatives en el capital social de Banc Sabadell per un import igual o superior al 3% del capital o dels drets de vot el 31 de desembre de 2017.

Entitat	Participació directa	Nombre de drets de vot	Participació indirecta
Diverses filials de BlackRock Inc.	4,99%	280.898	BlackRock Inc.
Fintech Investments Ltd.	3,42%	192.209	Winthrop Securities Ltd.

La informació facilitada té com a fonts les comunicacions remeses pels accionistes a la CNMV o bé directament a l'entitat.

Prima d'emissió

El saldo de la prima d'emissió el 31 de desembre de 2017 puja a 7.899.227 milers d'euros (7.882.899 milers d'euros el 31 de desembre de 2016).

Tot seguit, es detallen els moviments realitzats el 2017 i el 2016.

En milers d'euros	
Saldo el 31 de desembre de 2015	7.935.665
Per ampliació de capital	-
Per conversió d'obligacions subordinades de patrimoni	-
Per conversió d'obligacions subordinades de passius financers	53.682
Per distribució de dividends	(106.448)
Per reclassificació de despeses d'ampliació de capital a reserves	-
Resta	-
Saldo el 31 de desembre de 2016	7.882.899
Per ampliació de capital	-
Per conversió d'obligacions subordinades de patrimoni	-
Per conversió d'obligacions subordinades de passius financers	16.328
Per distribució de dividends	-
Per reclassificació de despeses d'ampliació de capital a reserves	-
Resta	-
Saldo el 31 de desembre de 2017	7.899.227

Altres reserves

La composició del saldo d'aquest epígraf en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és la següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Reserves restringides:	414.921	377.792
Reserva legal	140.404	135.981
Reserva per a accions en garantia	226.869	194.477
Reserva de capitalització Llei 27/2014	35.985	35.985
Reserva per a inversions a les Canàries	8.548	8.234
Reserva per redenominació del capital social	113	113
Reserva per capital amortitzat	3.002	3.002
Reserves de lliure disposició	3.806.052	3.317.763
Reserves d'entitats valorades pel mètode de la participació	(13.633)	109.510
Total	4.207.340	3.805.065

El detall de les reserves aportades per cada una de les empreses consolidades s'indica en l'Annex 1.

Altres elements de patrimoni net

Dins "*Altres elements de patrimoni net*" s'inclou l'import dels instruments associats a les remuneracions instrumentalitzades mitjançant els plans d'incentius a llarg termini basats en accions (vegeu la nota 34 "*Despeses de personal*") que el 31 de desembre de 2017 i 2016 pugen a 32.483 i 38.416 milers d'euros.

Negocis sobre instruments de patrimoni propi

El moviment de les accions de la societat dominant adquirides pel banc ha estat el següent:

	Nre. d'accions	Valor nominal (en milers d'euros)	Preu mitjà (en euros)	% Participació
Saldo el 31 de desembre de 2015	114.844.636	14.355,58	1,99	2,11
Compres	238.760.796	29.845,10	1,34	4,25
Vendes	301.703.766	37.712,97	1,52	5,37
Saldo el 31 de desembre de 2016	51.901.666	6.487,71	1,72	0,92
Compres	202.784.158	25.348,02	1,67	3,60
Vendes	206.452.578	25.806,57	1,66	3,66
Saldo el 31 de desembre de 2017	48.233.246	6.029,16	1,82	0,86

Els resultats nets generats per transaccions sobre instruments de patrimoni propi es van registrar en el patrimoni net en l'epígraf "Fons propis - Altres reserves" del balanç de situació consolidat, i es mostren en l'estat de canvis del patrimoni net en la línia de venda o cancel·lació d'accions pròpies.

El 31 de desembre de 2017, TSB disposa d'11.635.555 accions de Banc Sabadell (7.686.005 al tancament de 2016), amb un cost de 18.390 milers d'euros (12.004 milers d'euros al tancament de 2016), que estan registrades com accions pròpies en el balanç consolidat.

El 31 de desembre de 2017, hi ha 136.998.348 accions del banc pignorades en garantia d'operacions per un valor nominal de 17.125 milers d'euros (146.996.917 accions per un valor nominal de 18.375 milers d'euros el 31 de desembre de 2016).

El nombre d'instruments de patrimoni propi de Banco de Sabadell, S.A. propietat de tercers, però gestionats per les diferents empreses del grup, és de 16.051.137 títols i 16.886.009 títols el 31 de desembre de 2017 i de 2016, respectivament. El seu valor nominal puja a 2.006 milers d'euros i 2.111 milers d'euros, respectivament. En ambdós anys, la totalitat dels títols es refereixen a accions de Banc Sabadell.

Nota 24 – Un altre resultat global acumulat

La composició d'aquest epígraf del grup el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és la següent:

En milers d'euros	2017	2016
Elements que no es reclassifiquen en resultats	6.767	13.261
Guanyos o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides	6.767	13.261
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades	-	-
Resta d'ajustos de valoració	-	-
Elements que es poden reclassificar en resultats	(272.078)	93.881
Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger (porció efectiva)	236.647	151.365
Conversió de divises	(678.451)	(428.650)
Derivats de cobertura. Cobertures de fluxos d'efectiu (porció efectiva)	(80.402)	(21.521)
Actius financers disponibles per a la venda	238.545	280.548
Instruments de deute	195.869	229.008
Instruments de patrimoni	42.676	51.540
Altres ajustos de valor	-	-
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	96.299
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades	11.583	15.840
Total	(265.311)	107.142

El desglossament de l'impost sobre els guanys relacionat amb cada partida de l'estat d'ingressos i despeses reconeguts el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és:

	2017			2016		
	Import brut	Efecte impositiu	Net	Import brut	Efecte impositiu	Net
Elements que no es reclassifiquen en resultats	(9.278)	2.783	(6.495)	1.499	(450)	1.049
Guanys o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides	(9.278)	2.783	(6.495)	1.499	(450)	1.049
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-	-	-	-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades	-	-	-	-	-	-
Resta d'ajustos de valoració	-	-	-	-	-	-
Elements que es poden reclassificar en resultats	(451.163)	85.240	(365.923)	(382.349)	33.047	(349.302)
Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger (porció efectiva)	85.282	-	85.282	133.438	-	133.438
Conversió de divises	(249.801)	-	(249.801)	(404.960)	-	(404.960)
Derivats de cobertura. Cobertures de fluxos d'efectiu (porció efectiva)	(87.004)	28.123	(58.881)	(54.190)	16.257	(37.933)
Actius financers disponibles per a la venda	(57.812)	15.845	(41.967)	(193.537)	58.061	(135.476)
Instruments de deute	(45.506)	12.403	(33.103)	(380.670)	114.201	(266.469)
Instruments de patrimoni	(12.306)	3.442	(8.864)	(45.810)	13.743	(32.067)
Altres ajustos de valor	-	-	-	232.943	(69.883)	163.060
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	(137.571)	41.272	(96.299)	137.570	(41.271)	96.299
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades	(4.257)	-	(4.257)	(670)	-	(670)
Total	(460.441)	88.023	(372.418)	(380.850)	32.597	(348.253)

Nota 25 – Interessos minoritaris (participacions no dominants)

Les societats que formen aquest epígraf són les següents:

	2017			2016		
	% Minoritaris	Import	Del qual: Resultat atribuït	% Minoritaris	Import	Del qual: Resultat atribuït
BancSabadell d'Andorra, S.A.	49,03%	39.874	3.925	49,03%	39.081	4.659
Business Services for Operational Support, S.A.U.	20,00%	-	519	20,00%	2.163	916
Xeresa Golf, SA	0,00%	-	-	20,00%	5.919	-
Aurica Coinvestment, S.L.	38,24%	20.253	(2)	0,00%	-	-
Resta	0,00%	1.049	(730)	0,00%	2.505	(154)
Total		61.176	3.712		49.668	5.421

El moviment que s'ha produït en els exercicis de 2017 i de 2016 en el saldo d'aquest epígraf és el següent:

En milers d'euros	
Saldos el 31 de desembre de 2015	37.110
Ajustos per valoració	211
Resta	12.347
Addicions/retirades en el perímetre	7.650
Percentatges de participació i altres	(724)
Resultat de l'exercici	5.421
Saldos el 31 de desembre de 2016	49.668
Ajustos per valoració	34
Resta	11.474
Addicions/retirades en el perímetre	15.030
Percentatges de participació i altres	(5.845)
Canvi en el mètode de consolidació	(1.423)
Resultat de l'exercici	3.712
Saldos el 31 de desembre de 2017	61.176

Els dividends repartits als minoritaris de les entitats del grup en l'exercici de 2017 són 1.411 milers d'euros (BancSabadell d'Andorra, S.A.) i de 1.288 en l'exercici de 2016.

En l'exercici de 2017, la societat Aurica Coinvestment, S.L. i Business Services for Operational Support, S.A.U. estan assignades al negoci bancari d'Espanya.

D'altra banda, BancSabadell d'Andorra, S.A. està assignada al segment d'altres geografies.

Nota 26 – Garanties concedides

El desglossament d'aquest epígraf és el següent:

En milers d'euros		2017	2016
Garanties financeres		1.983.143	1.872.647
Actius adscrits a obligacions de tercers		-	-
Crèdits documentaris irrevocables		838.922	1.119.550
Garantia addicional de liquidació		20.000	20.000
Altres avals i caucions prestats		5.884.782	5.517.157
Altres riscos contingents		-	-
Total		8.726.847	8.529.354

Garanties concedides dubtoses

El moviment del saldo de garanties concedides dubtoses ha estat el següent:

En milers d'euros	
Saldos el 31 de desembre de 2015	89.827
Altes	77.472
Baixes	(63.160)
Saldos el 31 de desembre de 2016	104.139
Altes	21.783
Baixes	(68.030)
Saldos el 31 de desembre de 2017	57.892

El desglossament per àmbit geogràfic del saldo de garanties concedides dubtoses el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Espanya	56.766	103.728
Resta Unió Europea	22	12
Iberoamèrica	145	111
Resta OCDE	-	-
Resta del món	959	288
Total	57.892	104.139

La cobertura del risc de crèdit corresponent a garanties concedides ha estat la següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Cobertura específica determinada individualment:	19.445	12.236
Cobertura del risc d'insolvència del client	19.445	12.236
Cobertura específica determinada col·lectivament:	12.454	13.125
Cobertura del risc d'insolvència del client	10.487	10.865
Cobertura del risc de país	1.967	2.260
Cobertura IBNR (*)	34.598	35.510
Total	66.497	60.871

(*) Correccions de valor col·lectives per a pèrdues incorregudes, però no comunicades (vegeu la nota 1.3.4).

El moviment d'aquesta cobertura juntament amb la de "Compromisos contingents concedits", comptabilitzada en l'epígraf "Provisions" en el passiu, està detallat en la nota 22.

Nota 27 – Compromisos contingents concedits

El desglossament d'aquest epígraf el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Disponibles per tercers	20.906.053	19.567.289
Per entitats de crèdit	468	660
Pel sector d'administracions públiques	677.317	518.018
Per altres sectors residents	13.750.112	11.522.581
Per no residents	6.478.156	7.526.029
Compromisos de compra a termini d'actius financers	2.825.731	2.675.004
Contractes convencionals d'adquisició d'actius financers	126.999	2.779.198
Valors subscrits pendents de desemborsament	1.939	1.939
Compromisos de col·locació i subscripció de valors	-	-
Altres compromisos contingents concedits	218.618	185.257
Total	24.079.340	25.208.687

Nota: Cobertura de compromisos contingents per 18.452 milers d'euros (23.161 milers d'euros el 2016), el moviment dels quals es presenta en la nota 22, juntament amb el de garanties concedides.

El total de compromisos disponibles per tercers el 31 de desembre de 2017 inclou compromisos de crèdit amb garantia hipotecària per un import de 2.616.999 milers d'euros (2.180.435 milers d'euros el 31 de desembre de 2016). Pel que fa a la resta, en la majoria dels casos hi ha altres tipus de garanties d'acord amb la política de gestió de riscos del grup.

Nota 28 – Recursos de clients fora del balanç

Els recursos de clients fora del balanç, gestionats pel grup i els comercialitzats però no gestionats, són els següents:

En milers d'euros	2017	2016
Gestionats pel grup:	23.090.028	20.223.209
Societats i fons d'inversió	19.091.344	16.571.928
Gestió de patrimoni	3.998.685	3.651.281
Fons d'inversió comercialitzats, però no gestionats	8.283.255	6.022.265
Fons de pensions (*)	3.986.555	4.116.997
Assegurances (*)	9.964.863	10.243.421
Instruments financers confiats per tercers	80.970.536	66.438.327
Total	126.295.237	107.044.219

(*) El saldo dels fons de pensions i assegurances correspon als comercialitzats pel grup.

Nota 29 – Ingressos i despeses per interessos

Aquests epígrafs del compte de pèrdues i guanys consolidat inclouen els interessos meritats en l'exercici per tots els actius i passius financers el rendiment dels quals, implícit o explícit, s'obté d'aplicar el mètode del tipus d'interès efectiu, amb independència que es valorin pel seu valor raonable, així com les rectificacions de productes com a conseqüència de cobertures comptables. Els interessos es registren pel seu import brut, sense deduir, si escau, les retencions d'impostos realitzades en origen.

La major part dels ingressos per interessos han estat generats per actius financers del grup que es valoren a cost amortitzat o a valor raonable amb canvis en el patrimoni net.

A continuació, es detalla el tipus d'interès mitjà anual durant els exercicis de 2017 i de 2016 de les següents partides del balanç:

En percentatge	2017		2016	
	Grup BS	Ex-TSB	Grup BS	Ex-TSB
Actiu				
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	0,02	(0,11)	0,27	0,22
Valors representatius de deute	1,72	1,74	2,50	2,56
Préstecs i bestretes				
Clientela	3,00	2,84	3,16	2,94
Passiu				
Dipòsits				
Bancs centrals i entitats de crèdit	0,10	0,05	0,43	0,44
Clientela	0,19	0,12	0,39	0,30

i costos mitjans dels diferents components que formen el total de la inversió i dels recursos, és el següent:

En milers d'euros													
2017													
	1r trimestre			2o trimestre			3r trimestre			4o trimestre			TOTAL
	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	
Rendiment mitjà de la inversió	211.690.107	2,33	1.217.554	219.081.800	2,19	1.195.386	212.623.774	2,15	1.143.302	214.016.641	2,09	1.125.723	4.687.965
Efectiu i equivalents (*)	12.711.586	0,05	1.701	18.198.341	(0,01)	(536)	19.408.477	(0,03)	(1.320)	23.601.722	0,05	3.080	2.925
Préstecs i bestretes	138.670.199	3,02	1.033.973	139.175.529	3,02	1.048.683	135.288.462	2,98	1.015.144	134.679.510	2,96	1.004.312	4.102.112
Cartera de renda fixa (**)	23.762.880	2,15	158.055	31.800.063	1,53	126.273	28.417.268	1,53	113.717	25.309.784	1,51	96.265	494.316
Cartera de renda variable	982.684	-	-	911.215	-	-	1.327.913	-	-	1.091.195	-	-	-
Actiu tangible i intangible	4.193.848	-	-	4.270.256	-	-	4.307.770	-	-	4.293.743	-	-	-
Resta dels altres actius	25.362.910	0,38	23.825	24.726.396	0,34	20.960	23.679.864	0,36	21.761	25.040.687	0,35	22.066	88.612
Cost mitjà dels recursos	211.690.107	(0,49)	(255.129)	219.081.800	(0,41)	(220.914)	212.623.774	(0,39)	(208.434)	214.016.641	(0,37)	(201.118)	(885.595)
Entitats de crèdit	20.161.775	(0,23)	(14.207)	31.167.504	(0,03)	(4.617)	30.700.166	(0,05)	(3.887)	32.010.746	(0,08)	(6.847)	(29.558)
Dipòsits de la clientela (***)	141.343.314	(0,23)	(80.212)	141.058.478	(0,20)	(71.461)	135.198.081	(0,17)	(58.634)	135.525.086	(0,16)	(56.008)	(266.315)
Mercat de capitals	26.575.834	(1,74)	(113.822)	25.239.212	(1,44)	(31.001)	25.799.705	(1,44)	(33.663)	26.410.778	(1,33)	(88.339)	(386.885)
Altres passius	10.656.159	(1,78)	(46.868)	8.488.318	(2,54)	(53.835)	7.799.188	(2,66)	(52.250)	6.857.577	(2,88)	(43.864)	(202.837)
Recursos propis	12.947.025	-	-	13.048.288	-	-	13.132.634	-	-	13.212.454	-	-	-
Marge d'interessos			962.425			974.472			940.868			924.605	3.802.370
Total ATM			211.690.107			219.081.800			212.623.774			214.016.641	-
Ràtio (marge/ATM)			1,84			1,78			1,76			1,71	-

(*) Inclou caixa, bancs centrals, entitats de crèdit i adquisicions temporals d'actius.

(**) S'inclouen 4.802 milers d'euros corresponents a interessos procedents d'actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats (actius financers mantinguts per negociar).

(***) Inclou les cessions temporals d'actius.

Els ingressos o costos financers derivats de l'aplicació de tipus negatius s'imputen segons la naturalesa de l'actiu o passiu associat. La línia d'entitats de crèdit del passiu recull els ingressos financers per interessos negatius dels saldos d'entitats de crèdit del passiu, principalment els relatius a la TLTRO II.

En milers d'euros													
2016													
	1r trimestre			2o trimestre			3r trimestre			4o trimestre			TOTAL
	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	
Rendiment mitjà de la inversió	204.805.768	2,62	1.332.686	207.152.833	2,53	1.301.850	206.477.426	2,42	1.255.294	206.618.507	2,40	1.244.039	5.133.869
Efectiu i equivalents (*)	10.899.320	0,34	9.106	11.804.105	0,33	9.719	11.128.783	0,25	7.068	11.512.977	0,18	5.224	31.117
Préstecs i bestretes	138.493.620	3,28	1.129.678	139.264.470	3,21	1.112.814	137.426.703	3,10	1.071.244	137.648.560	3,03	1.047.561	4.361.287
Cartera de renda fixa (**)	25.060.673	2,81	175.347	25.893.234	2,46	158.657	27.174.319	2,31	158.045	27.197.843	2,42	165.174	657.223
Cartera de renda variable	966.252	-	-	980.312	-	-	1.057.539	-	-	1.012.966	-	-	-
Actiu tangible i intangible	3.912.498	-	-	4.094.477	-	-	3.984.832	-	-	4.131.161	-	-	-
Resta dels altres actius	25.473.405	0,30	18.555	25.126.235	0,35	20.660	25.705.250	0,31	18.937	25.115.010	0,43	26.090	84.242
Cost mitjà dels recursos	204.805.768	(0,71)	(358.793)	207.152.833	(0,65)	(333.268)	206.477.426	(0,59)	(306.918)	206.618.507	(0,58)	(297.138)	(1.296.117)
Entitats de crèdit	18.204.599	(0,60)	(27.174)	18.622.667	(0,60)	(28.004)	17.393.074	(0,22)	(9.406)	17.972.285	(0,31)	(13.790)	(78.374)
Dipòsits de la clientela (***)	133.554.180	(0,45)	(150.448)	135.300.690	(0,42)	(140.139)	134.627.536	(0,37)	(126.328)	135.678.697	(0,32)	(108.116)	(525.031)
Mercat de capitals	30.640.997	(2,12)	(161.610)	30.264.910	(1,89)	(142.108)	30.440.556	(1,88)	(143.630)	29.515.748	(1,87)	(138.411)	(585.759)
Altres passius	9.832.268	(0,80)	(19.561)	10.046.358	(0,92)	(23.017)	10.807.323	(1,01)	(27.554)	10.427.589	(1,39)	(36.821)	(106.953)
Recursos propis	12.573.724	-	-	12.918.208	-	-	13.208.937	-	-	13.024.188	-	-	-
Marge d'interessos			973.893			968.582			948.376			946.901	3.837.752
Total ATM			204.805.768			207.152.833			206.477.426			206.618.507	-
Ràtio (marge/ATM)			1,91			1,88			1,83			1,82	-

(*) Inclou caixa, bancs centrals, entitats de crèdit i adquisicions temporals d'actius.

(**) S'inclouen 6.070 milers d'euros corresponents a interessos procedents d'actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats (actius financers mantinguts per negociar).

(***) Inclou les cessions temporals d'actius.

Els ingressos o costos financers derivats de l'aplicació de tipus negatius s'imputen segons la naturalesa de l'actiu o passiu associat. La línia d'entitats de crèdit del passiu recull els ingressos financers per interessos negatius dels saldos d'entitats de crèdit del passiu, principalment els relatius a la TLTRO II.

En termes mitjans anuals, el marge sobre actius totals mitjans es va situar en un 1,77% (1,64% sense TSB), i va disminuir en 9 punts bàsics en comparació amb el nivell de l'any anterior (1,86% el 2016). Pel que fa a l'evolució dels marges trimestrals, el marge sobre actius totals mitjans del quart trimestre de 2017 es va situar en l'1,71% (1,58% sense tenir en compte TSB). El quart trimestre de 2016 aquest marge va ser de l'1,82%.

Tot seguit, es mostra per a les posicions d'inversió i dipòsits corresponents a negoci Espanya - operativa de xarxa, sense incloure-hi operativa de filials, el diferencial contractual de les operacions contractades en els diferents trimestres dels exercicis de 2017 i de 2016 (nova entrada), així com de la cartera resultant al final de cada un d'ells (estoc):

Diferencial en punts bàsics	Nova entrada (mitjana trimestral)				Estoc			
	2017				2017			
	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Crèdits	236	257	256	250	241	238	249	241
Préstecs	300	263	215	250	240	240	236	238
Hipotecari habitatge	155	164	153	136	113	114	114	115
Líasing	305	286	313	265	238	242	245	245
Rènting	449	374	446	418	513	477	468	475
Descompte	266	249	243	241	284	259	258	252
<i>Confirming</i>	259	249	252	232	245	231	234	223
<i>Forfaiting</i>	547	529	481	396	407	408	409	392

Inversió creditícia

Dipòsit a termini 1 mes	32	27	22	30	30	22	21	26
Dipòsit a termini 3 mesos	37	17	10	24	34	19	11	21
Dipòsit a termini 6 mesos	16	24	17	25	17	22	20	23
Dipòsit a termini 12 mesos	15	14	11	20	18	15	14	16
Dipòsit a termini +12 mesos	26	25	9	38	28	25	22	30

Dipòsits a termini

Diferencial en punts bàsics	Nova entrada (mitjana trimestral)				Estoc			
	2016				2016			
	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Crèdits	225	257	249	258	243	234	249	247
Préstecs	243	261	306	253	232	238	239	240
Hipotecari habitatge	179	163	175	138	101	104	105	106
Líasing	294	297	290	284	214	218	221	223
Rènting	532	429	524	434	558	521	513	512
Descompte	316	296	297	278	342	315	323	302
<i>Confirming</i>	261	265	283	275	255	252	264	254
<i>Forfaiting</i>	469	438	470	362	534	457	435	396

Inversió creditícia

Dipòsit a termini 1 mes	54	76	84	83	60	76	81	77
Dipòsit a termini 3 mesos	61	69	86	85	60	71	84	77
Dipòsit a termini 6 mesos	49	79	75	75	39	64	60	65
Dipòsit a termini 12 mesos	42	30	25	20	39	36	35	32
Dipòsit a termini +12 mesos	54	46	54	42	64	53	47	44

Dipòsits a termini

Referent a la cartera d'hipoteques d'habitatge existent el 31 de desembre de 2017, el desglossament per període en què es revisarà el tipus d'interès aplicat a cada operació és el següent:

En milers d'euros

Calendari repreciaió hipoteques	1T 18	2T 18	3T 18	4T 18	Total
Hipoteca habitatge	7.732.602	7.589.963	5.707.281	6.948.247	27.978.093

Correspon a Negoci Espanya - operativa de xarxa.

Les noves entrades de dipòsits fins al 31 de desembre de 2017 i de 2016, així com el seu desglossament per venciment contractual, han estat les següents:

En milions d'euros

Detall dipòsits per venciment	Nova entrada			
	2017			
	1T	2T	3T	4T
Fins a 3 M	3.042	3.121	2.391	2.343
De 3 a 6 M	586	902	735	961
De 6 a 12 M	2.923	3.241	1.988	2.024
De 12 a 18 M	601	905	906	495
Més de 18 M	3.445	3.757	3.756	6.829
Total dipòsits	10.597	11.926	9.776	12.652

En percentatge

Fins a 3 M	28,7	26,2	24,5	18,5
De 3 a 6 M	5,5	7,6	7,5	7,6
De 6 a 12 M	27,6	27,2	20,3	16,0
De 12 a 18 M	5,7	7,6	9,3	3,9
Més de 18 M	32,5	31,4	38,4	54,0
Total dipòsits	100	100	100	100

Correspon a Negoci Espanya - operativa de xarxa.

En milions d'euros

Detall dipòsits per venciment	Nova entrada			
	2016			
	1T	2T	3T	4T
Fins a 3 M	2.653	2.797	3.058	3.186
De 3 a 6 M	664	635	429	572
De 6 a 12 M	4.112	4.359	2.867	2.749
De 12 a 18 M	629	771	824	532
Més de 18 M	2.671	2.257	2.379	4.054
Total dipòsits	10.729	10.819	9.557	11.093

En percentatge

Fins a 3 M	24,7	25,9	32,0	28,7
De 3 a 6 M	6,2	5,9	4,5	5,2
De 6 a 12 M	38,3	40,3	30,0	24,8
De 12 a 18 M	5,9	7,1	8,6	4,8
Més de 18 M	24,9	20,9	24,9	36,5
Total dipòsits	100	100	100	100

Correspon a Negoci Espanya - operativa de xarxa.

Nota 30 – Ingressos i despeses per comissions

Els ingressos i les despeses per comissions per operacions financeres i per la prestació de serveis han estat els següents:

En milers d'euros	2017	2016
Comissions derivades d'operacions de risc	304.801	316.676
Operacions d'actiu	206.092	215.700
Avals i altres garanties	98.709	100.976
Comissions de serveis	580.016	520.028
Targetes	205.721	191.219
Ordres de pagament	53.982	50.408
Valors	60.413	50.392
Comptes a la vista	130.783	89.854
Resta	129.117	138.155
Comissions de gestió d'actius	338.619	311.878
Fons d'inversió	158.409	145.714
Comercialització de fons de pensions i assegurances	152.826	140.863
Gestió de patrimonis	27.384	25.301
Total	1.223.436	1.148.582
Promemòria		
Ingressos per comissions	1.478.603	1.376.364
Despeses per comissions	(255.167)	(227.782)
Comissions netes	1.223.436	1.148.582

Nota 31 – Resultats d'operacions financeres (net)

Els resultats d'operacions financeres (net) agrupen una relació d'epígrafs del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals finalitzats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 i que es presenten a continuació:

En milers d'euros	2017	2016
Per epígrafs:		
Guanyos o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius i passius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats, nets	371.365	476.217
Guanyos o (-) pèrdues per actius i passius financers mantinguts per negociar, nets	214.786	107.593
Guanyos o (-) pèrdues per actius i passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats, nets	134	114
Guanyos o (-) pèrdues resultants de la comptabilitat de cobertures, nets	27.819	25.798
Total	614.104	609.722
Per naturalesa d'instrument financer:		
Resultat net de valors representatius de deute	384.568	385.194
Resultat net d'altres instruments de patrimoni	16.252	100.933
Resultat net de derivats	230.622	130.987
Resultat net per altres conceptes (*)	(17.338)	(7.392)
Total	614.104	609.722

(*) Inclou principalment el resultat de la venda de diverses carteres de crèdit venudes durant l'exercici.

Durant l'exercici de 2017 i de 2016, el grup ha realitzat vendes de determinats valors representatius de deute que mantenia en la cartera d'actius financers disponibles per a la venda, que han generat uns beneficis de 373.322 milers d'euros el 31 de desembre de 2017 (382.538 milers d'euros el 31 de desembre de 2016). D'aquests resultats, 348.709 milers d'euros (362.111 milers d'euros el 2016) de beneficis provenen de la venda de valors representatius de deute mantinguts amb administracions públiques.

El 2 de març de 2017, el grup, a través de la seva filial BanSabadell Inversió Desenvolupament, S.A.U., societat filial al 100% de Banc Sabadell, va vendre la seva participació del 5,00% a Fluidra, S.A. mitjançant una operació de col·locació privada accelerada entre inversors qualificats i institucionals. L'import total de la venda va ser de 26.749 milers d'euros, fet que va representar un resultat net per al grup d'aproximadament 10.420 milers d'euros.

Nota 32 – Altres ingressos d'exploació

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Ingressos per explotació d'inversions immobiliàries	104.724	108.195
Vendes i altres ingressos per prestació de serveis no financers	148.452	92.537
Resta de productes d'exploació	85.189	85.993
Total	338.365	286.725

Les vendes i els ingressos per prestació de serveis no financers inclouen els ingressos generats per la gestió de carteres d'actius immobiliaris d'altres entitats (SAREB).

L'ingrés registrat en altres productes procedeix bàsicament d'ingressos de les entitats del grup l'activitat de les quals no és financera (principalment rënting operatiu).

Nota 33 – Altres despeses d'exploació

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros		
	2017	2016
Contribució a fons de garantia de dipòsits	(98.295)	(94.880)
Banc Sabadell	(95.751)	(84.119)
TSB	(355)	(7.614)
Sabadell United Bank	(497)	(2.929)
BS IBM México	(1.692)	(218)
Altres conceptes	(448.028)	(371.994)
Contribució al fons de resolució	(50.639)	(47.661)
Taxes de monetització (*)	(54.668)	(57.000)
Resta	(342.721)	(267.332)
Total	(546.323)	(466.873)

(*) Vegeu la nota 40.

El subepígraf "Resta" inclou la despesa corresponent a l'impost sobre els dipòsits en les entitats de crèdit, que puja a 28.146 milers d'euros en l'exercici de 2017 (27.590 milers d'euros el 2016), així com despeses d'activitats no financeres.

Nota 34 – Despeses d'administració

Aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat inclou els imports de les despeses incorregudes pel grup corresponents al cost del personal i la resta de despeses generals d'administració.

Despeses de personal

Les despeses de personal degudes en el compte de pèrdues i guanys consolidat en els exercicis acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 han estat les següents:

En milers d'euros

	Nota	2017	2016
Sous i gratificacions al personal actiu		(1.181.796)	(1.217.862)
Quotes de la Seguretat Social		(241.550)	(241.201)
Dotacions a plans de prestació definida	22	(2.002)	(2.322)
Dotacions a plans d'aportació definida		(67.575)	(68.534)
Altres despeses de personal		(80.637)	(133.135)
Total		(1.573.560)	(1.663.053)

La classificació de la plantilla mitjana per a totes les empreses que formen el grup per categoria i sexe el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és la següent:

Nombre mitjà d'empleats

	2017			2016		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Directius	482	154	636	490	146	636
Tècnics	10.065	10.930	20.995	9.403	9.670	19.073
Administratius	1.007	3.533	4.540	1.643	4.670	6.313
Total	11.554	14.617	26.171	11.536	14.486	26.022

La classificació de la plantilla mitjana del banc per categoria el 31 de desembre de 2017 i de 2016 amb discapacitat superior o igual al 33% és la següent:

Nombre mitjà d'empleats

	Grup Banc Sabadell	
	2017	2016
Directius	14	4
Tècnics	178	149
Administratius	75	108
Total	267	261

La classificació de la plantilla del grup per categoria i sexe el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és la següent:

Nombre d'empleats

	2017			2016		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Directius	488	157	645	491	154	645
Tècnics	9.980	10.734	20.714	9.339	9.756	19.095
Administratius	999	3.487	4.486	1.610	4.595	6.205
Total	11.467	14.378	25.845	11.440	14.505	25.945

Del total de la plantilla el 31 de desembre de 2017, 253 tenien reconegut algun grau de discapacitat (263 el 31 de desembre de 2016).

Segons l'aplicació del conveni de banca privada, s'han reclassificat els empleats en la categoria d'administratius. Per aquest motiu s'incrementa el col·lectiu de tècnics respecte de la informació de 31 de desembre de 2016.

L'import de les despeses de personal no recurrents el 31 de desembre de 2017 puja a 26.623 milers d'euros. Es consideren com a no recurrents les despeses que no formen part de l'activitat ordinària de l'entitat. En el cas de les despeses de personal són les vinculades a la nova estructura i transformació comercial.

Sistema de pagament diferit de la retribució variable meritada en exercicis anteriors

- En la Junta General d'Accionistes del 26 de març de 2013, es va aprovar un sistema de pagament de la retribució variable meritada durant l'exercici de 2012 per als consellers executius i un col·lectiu de directius, mitjançant el lliurament d'opcions sobre accions de Banco de Sabadell, S.A. (l'SREO 2012). Els consellers executius podien triar percebre opcions fins al 100% de la seva retribució variable meritada, i la resta, el 50%. Al març de 2016 va vèncer aquest pla, i la liquidació d'aquest va suposar el lliurament en efectiu de 2.414 milers d'euros.

- En la Junta General d'Accionistes del 27 de març de 2014, es va aprovar un sistema de pagament de les quantitats aprovades de la retribució variable, meritada durant l'exercici de 2013, per als consellers executius del banc, mitjançant el lliurament del seu equivalent en opcions sobre accions de Banco de Sabadell, S.A. Al març de 2017 va vèncer aquest pla i no es va liquidar efectiu, ja que el preu d'exercici de l'opció era d'1,75 euros.

Sistema d'incentius complementaris a llarg termini basats en accions

La Junta General d'Accionistes del 27 de març de 2014 va aprovar un incentiu complementari a llarg termini basat en l'increment del valor de les accions de Banco de Sabadell, S.A. per als consellers executius, 5 membres de l'alta direcció i 419 directius del grup. Al març de 2017 va vèncer aquest pla i no es van lliurar accions del banc pel fet que el preu d'exercici de l'opció era de 2,015 euros.

El grup té vigents dos sistemes d'incentius complementaris a llarg termini basats en accions, el Pla ICLP 2016 i l'Incentiu.

- La Junta General d'Accionistes del 31 de març de 2016 va aprovar un incentiu complementari a llarg termini basat en l'increment del valor de les accions de Banco de Sabadell, S.A. per a 3 consellers executius, 7 membres de l'alta direcció i 472 directius del grup (Pla ICLP 2016).

- La Junta General d'Accionistes del 30 de març de 2017 va aprovar un incentiu complementari a llarg termini basat en l'increment del valor de les accions de Banco de Sabadell, S.A. per a 3 consellers executius, 7 membres de l'alta direcció i 466 directius del grup (l'Incentiu).

Ambdós consisteixen en l'assignació d'un nombre determinat de drets als beneficiaris, que incorporen el dret a percebre l'increment de valor d'un mateix nombre d'accions de Banco de Sabadell, S.A. durant un període de tres anys, prenent com a referència el seu valor de cotització, que es farà efectiu mitjançant el lliurament d'accions del banc.

Les seves característiques principals es presenten tot seguit:

Sistemes d'incentius vigents	Data de finalització	Preu d'exercici	Nombre màxim de drets afectats
ICLP 2016	30/10/2019	1,494	30.000.000
L'Incentiu	30/03/2020	1,353	35.000.000

El valor raonable dels serveis es valora per referència al valor raonable dels instruments de capital compromesos, és a dir, opcions sobre accions del banc, i tal com s'indica en la nota 6, la tècnica de valoració han estat les simulacions de Monte Carlo i el model de valoració utilitzat ha estat el de Black-Scholes.

Serà condició necessària perquè els drets es facin efectius que el beneficiari superi el percentatge mínim de compliment de l'objectiu personal denominat "valoració de l'eficàcia professional", fixat per la Comissió de Retribucions del banc.

El moviment dels drets en tots dos plans ha estat:

Drets - ICLP 2016

Saldo el 30 d'abril de 2016	30.000.000
Concedides	-
Anul·lades	(1.505.000)
Saldo el 31 de desembre de 2016	28.495.000
Concedides	-
Anul·lades	(1.606.666)
Saldo el 30 d'abril de 2017	26.888.334

Drets - L'Incentiu

Saldo l'1 d'abril de 2017	35.000.000
Concedides	-
Anul·lades	(3.770.004)
Saldo el 30 d'abril de 2017	31.229.996

- Empleats de TSB Banking Group compten amb un incentiu complementari relacionat amb un pla d'assoliment d'objectius entre els anys 2016 i 2020, la retribució dels quals està basada en accions de Banco de Sabadell, S.A. i en efectiu.

En relació amb les despeses de personal associades als plans d'incentius basats en accions (vegeu la nota 1.3.15), es va registrar una despesa en els exercicis de 2017 i de 2016 de 17.784 i 18.271 milers d'euros, respectivament, la contrapartida de la qual es troba reflectida en el patrimoni net (vegeu l'estat de canvis del patrimoni net en la línia de pagaments basats en accions).

Altres despeses d'administració

Aquest epígraf recull la resta de les despeses d'administració de l'exercici:

En milers d'euros	2017	2016
D'immobles, instal·lacions i material	(229.656)	(249.682)
Informàtica	(394.582)	(246.396)
Comunicacions	(43.477)	(47.156)
Publicitat	(106.706)	(111.148)
Serveis administratius subcontractats	(95.436)	(99.097)
Contribucions i impostos	(106.889)	(95.748)
Informes tècnics	(54.982)	(40.341)
Serveis de vigilància i trasllat de fons	(26.107)	(21.042)
Despeses de representació i desplaçament del personal	(20.111)	(20.357)
Quotes d'associacions	(22.593)	(16.788)
Altres despeses	(48.873)	(52.539)
Total	(1.149.412)	(1.000.294)

Honoraris amb entitats auditores

Els honoraris percebuts per PricewaterhouseCoopers Auditores, S.L. en l'exercici de 2017 pels serveis d'auditoria de comptes i per altres serveis relacionats amb l'auditoria prestats a Espanya sumen un import de 1.920 i 321 milers d'euros, respectivament (1.666 i 485 milers d'euros el 2016). Els serveis d'auditoria prestats per altres societats de la xarxa PwC corresponents a sucursals i filials a l'estranger pugen a 2.816 milers d'euros en l'exercici de 2017 (2.782 milers d'euros el 2016).

Els honoraris percebuts per altres auditors en l'exercici de 2017 per serveis d'auditoria de comptes i per altres serveis relacionats amb l'auditoria prestats a Espanya pugen a 52 i 0 milers d'euros, respectivament (112 i 0 milers d'euros el 2016), i pels serveis corresponents a auditoria i per altres serveis relacionats amb l'auditoria de sucursals i filials a l'estranger pugen a 8 i 16 milers d'euros, respectivament, en l'exercici de 2017 (0 i 25 milers d'euros el 2016).

Els honoraris percebuts per altres societats de la xarxa PwC com a conseqüència de serveis d'assessorament fiscal i altres serveis prestats en l'exercici de 2017 han pujat a 92 i 740 milers d'euros. Els imports registrats per aquests serveis el 2016 van pujar a 183 i 1.179 milers d'euros, respectivament.

Altres informacions

Les despeses d'administració no recurrents van pujar, el 31 de desembre de 2017, a 32.713 milers d'euros, incloent-hi les despeses de programes específics de reducció de costos, així com les despeses de projectes especials associats a canvi de perímetre.

La ràtio d'eficiència al tancament de l'exercici de 2017 (despeses de personal i generals / marge brut) és del 50,15% (48,68% el 2016) i del 42,10% sense tenir en compte TSB (42,66% el 2016). Per al càlcul d'aquesta ràtio, s'ha aïllat l'ingrés generat per l'*early call* del *mortgage enhancement* de TSB i la comissió cobrada per BanSabadell Vida pel contracte de reassegurança amb Swiss Re Europe.

A continuació, es presenta la següent informació sobre oficines del grup:

Nombre d'oficines	2017	2016
Oficines	2.473	2.767
Espanya	1.880	2.119
Estranger	593	648

Nota 35 – Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	Nota	2017	2016
Actius financers disponibles per a la venda		(53.374)	(112.284)
Valors representatius de deute	8	(6.277)	521
Altres instruments de patrimoni	9	(47.097)	(112.806)
Préstecs i partides a cobrar (*)		(1.157.094)	(441.414)
Inversions mantingudes fins al venciment		(905)	-
Total		(1.211.373)	(553.698)

(*) Aquesta xifra inclou principalment la dotació amb càrrec a resultats de les correccions de valor constituïdes per a la cobertura del risc de crèdit que es mostra en el moviment de les correccions de valor de la nota 11, així com altres conceptes com ara l'amortització amb càrrec a resultats d'actius financers donats de baixa del balanç, i la recuperació de fallits.

Nota 36 - Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius no financers

El desglossament d'aquest epígraf dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros

	Nota	2017	2016
Immobilitzat material	15	(15.300)	(41)
Inversions immobiliàries	15	(216.042)	(20.236)
Fons de comerç i altres actius intangibles		(2.601)	-
Existències	17	(565.419)	(537.872)
Total		(799.362)	(558.148)

El total de dotació per deteriorament d'inversions immobiliàries de l'exercici de 2017 i de 2016 s'ha fet prenent com a base valoracions de nivell 2 (vegeu la nota 6). El valor raonable dels actius deteriorats és d'1.746.296 i 2.404.246 milers d'euros en els exercicis de 2017 i de 2016, respectivament.

Del total de dotació per deteriorament d'existències de l'exercici de 2017 i de 2016, 135.890 i 328.195 milers d'euros s'han realitzat basant-se en valoracions de nivell 2, i 429.529 i 209.677 milers d'euros, en valoracions de nivell 3, respectivament. El valor raonable dels actius deteriorats és d'1.963.363 i 2.924.459 milers d'euros al tancament dels exercicis de 2017 i de 2016.

Nota 37 – Guanys o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius no financers i participacions, nets

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros

	2017	2016
Guanys o (-) pèrdues per baixa d'actius no financers, net	400.905	35.108
Immobilitzat material	(3.726)	(29.766)
Inversions immobiliàries	(15.024)	-
Actiu intangible	-	-
Participacions (*)	418.067	46.883
Altres instruments de capital	-	-
Altres conceptes	1.588	17.991

(*) Vegeu la nota 2 i l'Annex 1 - Sortides del perímetre de consolidació.

Nota 38 – Guanys o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes

El desglossament d'aquest epígraf durant els exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	Nota	2017	2016
Guanyos o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles disponibles per a la venda com a activitats interrompudes, net		(139.447)	(314.519)
Immobilitzat material d'ús propi i adjudicat		(155.636)	(313.810)
Guanyos/pèrdues per vendes		56.955	(30.620)
Deteriorament/reversió	13	(212.591)	(283.190)
Inversions immobiliàries		(409)	(556)
Actiu intangible		-	-
Participacions (*)		16.646	-
Altres instruments de capital		-	(99)
Altres conceptes		(48)	(55)

(*) Vegeu la nota 2 i l'Annex 1 - Sortides del perímetre de consolidació.

El deteriorament d'actius no corrents en venda no incorpora ingressos derivats d'increment del valor raonable menys costos de venda.

El total de dotació per deteriorament d'actius no corrents en venda de l'exercici de 2017 i de 2016 s'ha fet prenent com a base valoracions de nivell 2 (vegeu la nota 6). El valor raonable dels actius deteriorats és d'1.769.557 i 2.103.086 milers d'euros al tancament dels exercicis de 2017 i de 2016.

Nota 39 – Informació segmentada

Criteris de segmentació

Es presenta en aquest apartat informació dels resultats i altres indicadors per unitats de negoci del grup.

Els criteris amb els quals el grup Banc Sabadell informa dels resultats per segments són:

- Les àrees geogràfiques s'organitzen en quatre: Negoci Bancari Espanya, Transformació d'Actius, Negoci Bancari Regne Unit i altres geografies.
- A cada negoci se li assigna un 11% del capital sobre els seus actius ponderats per risc, i l'excés de fons propis s'assigna a Negoci Bancari Espanya.
- Negoci Bancari Regne Unit recull l'aportació de TSB al grup.
- Altres geografies està integrat principalment per Mèxic, oficines a l'exterior i de representació. A tall comparatiu les variacions es calculen tant en inversió com en recursos i compte de resultats aïllant Sabadell United Bank.

Pel que fa a la resta de criteris aplicats, la informació per segments s'estructura, en primer lloc, seguint una distribució geogràfica i, en segon lloc, en funció dels clients als quals va dirigida.

Segmentació per àrea geogràfica i unitats de negoci

En relació amb les bases de presentació i metodologia emprades, la informació que es presenta està basada en la comptabilitat individual de cada una de les societats que formen el grup, amb les eliminacions i els ajustos corresponents de consolidació, i en la comptabilitat analítica d'ingressos i despeses en les particions de negocis sobre una o més entitats jurídiques, que permet l'assignació dels ingressos i els costos per a cada client dependent del negoci al qual estigui assignat cada un d'ells.

Cada unitat de negoci es considera com un negoci independent, per la qual cosa es produeixen fluxos d'ingressos i despeses entre els negocis per la prestació de serveis de distribució de productes, serveis o sistemes. L'impacte final en el compte de resultats del grup és nul.

Cada negoci suporta costos directes, obtinguts a partir de la comptabilitat general i analítica, i costos indirectes, derivats d'unitats corporatives.

Així mateix, s'efectua una assignació de capital de manera que cada negoci té assignat un capital equivalent al mínim regulador necessari per actius de risc. Aquest mínim regulador està en funció de l'organisme que supervisa cada negoci.

Per al 2017 s'ha actualitzat l'assignació de capital de cada negoci per adequar-los a l'exigència de l'11% de capital exigint al grup, i, per tant, s'han recalculat l'assignació de capitals de l'exercici de 2016 a efectes de comparabilitat.

Seguidament, per a cada unitat de negoci es mostra, per al 2017 i el 2016, el detall dels resultats abans d'impostos, altres magnituds rellevants i la conciliació del total d'aquests resultats amb els del consolidat:

En milions d'euros

	2017				
	Negoci bancari Espanya	Transformació d'Actius Immobiliaris	Negoci Bancari Regne Unit (*)	Altres geografies (**)	Total grup
Marge d'interessos	2.528	(52)	1.034	293	3.802
Resultats pel mètode de la participació i dividendes	313	(1)	-	3	316
Comissions netes	1.076	2	96	50	1.223
Resultats operacions financeres i diferències de canvi	541	(37)	110	9	623
Altres productes/càrregues d'explotació	(332)	118	(16)	3	(227)
Marge brut	4.126	30	1.223	358	5.737
Despeses d'administració i amortització	(1.756)	(163)	(1.002)	(205)	(3.125)
Marge d'explotació	2.370	(133)	221	153	2.612
Provisions i deterioraments	(867)	(1.216)	(89)	(24)	(2.196)
Guanys/Pèrdues en baixa d'actius i altres	384	41	7	1	433
Resultat abans d'impostos	1.887	(1.307)	139	130	848
Impost sobre beneficis	(321)	364	(49)	(37)	(43)
Resultat després d'impostos	1.566	(943)	90	93	805
Resultat atribuït a la minoria	-	-	-	4	4
Total resultat dels segments sobre els quals s'informa	1.566	(943)	90	89	801
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	17,8%	-	5,8%	8,8%	6,1%
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	39,1%	-	79,5%	54,5%	50,2%
Ràtio de morositat (%)	5,7%	32,2%	0,4%	0,9%	5,1%
Ràtio de cobertura de dubtosos (amb SUB)	45,6%	49,9%	55,9%	113,0%	45,7%
Empleats	15.775	1.018	8.287	765	25.845
Oficines nacionals i estrangeres	1.880	-	551	42	2.473

(*) Inclou l'aportació al consolidat de TSB. Tipus de canvi aplicat en el compte de resultats: 0,875 GBP (mitjana).

(**) Inclou principalment Mèxic, oficines a l'exterior i oficines de representació. Tipus de canvi aplicat en el compte de resultats: 0,875 GBP, 21,303 MXN, 1,132 USD i 11,597 MAD (mitjana).

En milions d'euros

	2017				Total gr
	Negoci bancari Espanya	Transformació d'Actius Immobiliaris	Negoci Bancari Regne Unit (*)	Altres geografies (**)	
Actiu	142.521	15.384	48.145	15.298	221.3
Crèdit a la clientela (net) sense adquisició temporal d'actius	93.394	3.865	35.501	8.836	141.59
Exposició immobiliària	-	3.372	-	23	3.37
Passiu	133.370	13.728	46.597	14.431	208.1
Recursos dels clients en el balanç	92.558	104	34.410	5.024	132.09
Finançament majorista mercat de capitals	20.168	-	1.920	-	22.09
Capital assignat	9.151	1.656	1.548	866	13.2
Recursos de clients fora del balanç	44.265	27	-	1.033	45.3

(*) Inclou l'aportació al consolidat de TSB. Tipus de canvi aplicat en el balanç: 0,887 GBP.

(**) Inclou principalment Mèxic, oficines a l'exterior i oficines de representació. Tipus de canvi aplicat en el balanç: 0,887 GBP, 23,661 MXN, 1,199 USD, 11,426 MAD.

En milions d'euros

	2016				Total gr
	Negoci bancari Espanya	Transformació d'Actius Immobiliaris	Negoci Bancari Regne Unit (*)	Altres geografies (**)	
Marge d'interessos	2.513	(26)	1.051	300	3.8
Resultats pel mètode de la participació i dividends	82	(1)	-	3	84
Comissions netes	960	(1)	126	64	1.149
Resultats operacions financeres i diferències de canvi	600	(50)	54	23	627
Altres productes/càrregues d'explotació	(340)	128	(18)	3	(217)
Marge brut	3.815	49	1.213	394	5.471
Despeses d'administració i amortització	(1.783)	(151)	(919)	(206)	(3.059)
Marge d'explotació	2.032	(102)	293	188	2.411
Provisions i deterioraments	(570)	(801)	(28)	(29)	(1.428)
Guany/Pèrdues en baixa d'actius i altres	40	-	(4)	-	36
Resultat abans d'impostos	1.502	(903)	261	160	1.060
Impost sobre beneficis	(431)	263	(81)	(54)	(303)
Resultat després d'impostos	1.071	(640)	180	106	707
Resultat atribuït a la minoria	5	-	-	-	5
Total resultat dels segments del grup	1.065	(640)	180	106	711
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	19,4%	--	8,0%	13,2%	5,6%
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	43,4%	--	69,8%	49,1%	48,7%
Ràtio de morositat (%)	6,6%	31,7%	0,5%	0,5%	6,2%
Ràtio de cobertura de dubtosos (%)	43,2%	54,2%	52,7%	174,8%	47,2%
Empleats	16.001	825	8.060	1.059	25.945
Oficines nacionals i estrangeres	2.119	-	587	61	2.767

(*) Inclou l'aportació al consolidat de TSB. Tipus de canvi aplicat en el compte de resultats: 0,816 GBP (mitjana).

(**) Inclou principalment Mèxic, oficines a l'exterior i oficines de representació. Tipus de canvi aplicat en el compte de resultats: 0,816 GBP, 20,736 MXN, 1,105 US 10,666 MAD.

	2016				Total grup
	Negoci bancari Espanya	Transformació d'Actius Immobiliaris	Negoci Bancari Regne Unit (*)	Altres geografies (**)	
Actiu	130.092	17.956	43.720	20.740	212.508
Crèdit a la clientela (net) sense adquisició temporal d'actius	92.059	6.663	34.361	12.083	145.166
Exposició immobiliària	-	4.716	-	22	4.738
Passiu	121.709	15.886	42.200	19.629	199.425
Recursos dels clients en el balanç	89.835	172	34.334	9.116	133.457
Finançament majorista mercat de capitals	20.930	-	3.882	-	24.812
Capital assignat	8.382	2.069	1.521	1.111	13.083
Recursos de clients fora del balanç	39.603	15	-	988	40.606

(*) Inclou l'aportació al consolidat de TSB. Tipus de canvi aplicat en el balanç: 0,856 GBP.

(**) Inclou principalment Mèxic, oficines a l'exterior i oficines de representació. Tipus de canvi aplicat en el balanç: 0,856 GBP, 21,771 MXN, 1,054 USD, 10,652 MAD.

Els actius totals mitjans del total de l'entitat pugen, el 31 de desembre de 2017, a 214.356.229 milers d'euros, mentre que en la mateixa data de l'any anterior es van situar en 206.265.187 milers d'euros.

En relació amb el tipus de productes i serveis dels quals es deriven els ingressos ordinaris, tot seguit se n'informa per a cada unitat de negoci:

- Negoci bancari Espanya agrupa les següents unitats de negoci de clients:

- Banca Comercial ofereix productes tant d'inversió com d'estalvi. En inversió destaca la comercialització de productes hipotecaris, circulants i crèdits. Pel que fa a l'estalvi, els productes principals són els dipòsits (vista i termini), fons d'inversió, assegurances estalvi i plans de pensions.

També cal destacar els productes d'assegurances protecció i serveis de mitjans de pagament, com ara les targetes de crèdit i l'emissió de transferències, entre d'altres.

- Banca Corporativa ofereix serveis de finançament especialitzats juntament amb una oferta global de solucions, que inclouen des dels serveis de banca transaccional fins a les solucions més complexes i adaptades, tant de l'àmbit del finançament com de tresoreria, entre d'altres.
- Mercats i Banca Privada ofereix i dissenya productes i serveis d'alt valor afegit, amb l'objectiu d'aconseguir una bona rendibilitat per al client, incrementar i diversificar la base de clients i assegurar la consistència dels processos d'inversió amb una anàlisi rigorosa i amb una gestió de qualitat reconeguda. Tot això portant el model de relació amb el client cap a la multicanalitat.

- Transformació d'Actius: Gestiona de manera transversal el risc irregular i l'exposició immobiliària, a més d'establir i implementar l'estratègia de participades immobiliàries, entre les quals destaca Solvia.

- Negoci Bancari Regne Unit: La franquícia de TSB comprèn el negoci detallista que es porta a terme al Regne Unit, que inclou comptes corrents i d'estalvi, crèdits personals, targetes i hipoteques.

- Altres geografies: Està integrat principalment per Mèxic, oficines a l'exterior i oficines de representació que ofereixen tot tipus de serveis bancaris i financers de Banca Corporativa, Banca Privada i Banca Comercial.

A continuació, es detallen per al 2017 i 2016 els ingressos ordinaris generats per cada unitat de negoci:

En milers d'euros

SEGMENTS	Consolidat					
	Ingressos ordinaris procedents de clients		Ingressos ordinaris entre segments		Total ingressos ordinaris	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Negoci bancari Espanya	3.634.048	3.681.290	254.059	176.638	3.888.107	3.857.928
Transformació d'Actius	387.266	369.024	483	244	387.749	369.267
Negoci Bancari Regne Unit	1.424.935	1.543.739	-	-	1.424.935	1.543.739
Altres geografies	484.112	481.096	2.667	2.432	486.779	483.529
(-) Ajustos i eliminacions d'ingressos ordinaris entre segments	-	-	(257.208)	(179.314)	(257.208)	(179.314)
Total	5.930.361	6.075.150	-	-	5.930.361	6.075.150

Tot seguit, es detalla per a cadascuna d'aquestes quin percentatge de saldos, marge d'interessos i de comissions netes han generat sobre el total dels exercicis de 2017 i de 2016:

En percentatge

SEGMENTS	2017				
	Segmentació del marge d'interessos i de comissions netes				
	Crèdit a la clientela		Dipòsits de la clientela		Productes de (*) serveis
	% sobre saldo mitjà	% rendiment sobre total	% sobre saldo mitjà	% cost sobre total	% sobre saldo total
Negoci bancari Espanya	65,6%	58,6%	70,1%	31,5%	80,5%
Transformació d'Actius	2,2%	2,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Negoci Bancari Regne Unit	25,8%	29,3%	26,0%	50,7%	14,9%
Altres geografies	6,4%	10,0%	3,8%	17,7%	4,4%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Percentatge per segments sobre el total de comissions.

En percentatge

SEGMENTS	2016				
	Segmentació del marge d'interessos i de comissions netes				
	Crèdit a la clientela		Dipòsits de la clientela		Productes de (*) serveis
	% sobre saldo mitjà	% rendiment sobre total	% sobre saldo mitjà	% cost sobre total	% sobre saldo total
Negoci bancari Espanya	63,1%	59,0%	67,3%	42,4%	76,7%
Transformació d'Actius	3,9%	2,4%	0,1%	0,2%	0,2%
Negoci Bancari Regne Unit	24,4%	29,9%	25,7%	42,7%	17,6%
Altres geografies	8,6%	8,8%	6,8%	14,8%	5,5%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Percentatge per segments sobre el total de comissions.

A més a més, es presenta la distribució per àrea geogràfica dels interessos i rendiments assimilats dels exercicis de 2017 i 2016:

En milers d'euros

Àrea geogràfica	Distribució d'ingressos per interessos per àrea geogràfica			
	Individual		Consolidat	
	2017	2016	2017	2016
Mercat interior	3.178.663	3.352.651	3.160.953	3.416.633
Exportació:				
Unió Europea	61.232	50.202	1.294.590	1.399.788
Països OCDE	128.265	116.713	366.939	337.330
Resta de països	4.145	3.999	17.151	16.349
Total	3.372.305	3.523.565	4.839.633	5.170.100

En l'informe de gestió (vegeu l'apartat 2), es fa una anàlisi més detallada per a cada un d'aquests negocis.

Nota 40 – Situació fiscal (impost sobre els guanys d'activitats continuades)

Grup fiscal consolidat

Banco de Sabadell, S.A. és la societat dominant d'un grup de consolidació fiscal en l'impost sobre societats, i formen part d'aquest com a societats dependents totes les societats espanyoles participades per Banco de Sabadell, S.A. que compleixen els requisits exigits per la Llei de l'impost sobre societats (vegeu l'Annex 1).

La resta de societats espanyoles del grup comptable tributen de manera individual en l'impost sobre societats.

Les societats del grup comptable no residents a Espanya tributen els seus beneficis d'acord amb les normes fiscals que els són aplicables.

Conciliacions

La conciliació de la diferència existent entre el resultat comptable consolidat i la base imposable de l'impost sobre societats és la següent:

En milers d'euros

	2017	2016
Resultat abans d'impostos	848.253	1.019.422
Augments en la base imposable	1.218.295	1.949.598
Procedents de resultats	1.218.295	1.949.598
Procedents de patrimoni net	-	-
Disminucions en la base imposable	(1.942.380)	(958.341)
Procedents de resultats	(1.908.777)	(954.991)
Procedents de patrimoni net	(33.603)	(3.350)
Base imposable (resultat fiscal)	124.168	2.010.679
Quota (30%)	37.250	603.204
Deduccions per doble imposició, formació i altres	(15.363)	(2.152)
Quota líquida	21.887	601.052
Impost per diferències temporals (net)	15.330	(306.173)
Altres ajustos (net)	5.858	8.690
Despeses o (-) ingressos per impostos sobre els guanys de les activitats continuades	43.075	303.569

Dins "Altres ajustos", en l'exercici de 2016, es van incloure 9 milions d'euros (pèrdua) d'impacte del Reial decret llei 3/2016, pel qual les pèrdues per vendes de determinades participacions no seran fiscalment deduïbles a partir de l'1 de gener de 2017 a Espanya.

Així mateix, a continuació es presenta la conciliació entre la despesa per l'impost sobre societats del grup resultant de l'aplicació del tipus impositiu general i la despesa registrada per aquest impost en els comptes de pèrdues i guanys consolidats:

En milers d'euros	2017	2016
Resultat comptable abans d'impostos	848.253	1.019.422
Tipus impositiu nacional (30%)	254.476	305.827
Resultat venda participacions exempta	(137.903)	-
Ingressos entitats associades	(92.606)	(22.372)
Diferència taxa efectiva societats a l'estranger (*)	8.080	14.024
Deduccions generades / Despeses no deduïbles	5.170	(7.222)
Resta	5.858	13.312
Despeses o (-) ingressos per impostos sobre els guanys de les activitats continuades	43.075	303.569
<i>Tipus impositiu efectiu</i>	<i>5%</i>	<i>30%</i>

(*) Calculada aplicant la diferència entre el tipus impositiu vigent per al grup a Espanya (30%) i el tipus efectiu aplicat al resultat del grup en cada jurisdicció.

Augments i disminucions en la base imposable

Els detalls relatius a augments i disminucions en la base imposable, en funció de la seva consideració com a diferències temporals o permanents, es desglossen en el quadre següent:

En milers d'euros	2017	2016
Diferència permanent	44.167	46.748
Diferència temporal amb origen en l'exercici actual	931.595	1.804.878
Diferència temporal amb origen en exercicis anteriors	242.533	97.972
Augments	1.218.295	1.949.598
Diferència permanent	(717.153)	(76.069)
Diferència temporal amb origen en l'exercici actual	-	(4.437)
Diferència temporal amb origen en exercicis anteriors	(1.225.227)	(877.835)
Disminucions	(1.942.380)	(958.341)

Actius i passius per impostos diferits

Segons la normativa fiscal i comptable vigent hi ha determinades diferències temporàries que s'han de tenir en compte a l'hora de quantificar la despesa corresponent per l'impost sobre els guanys d'activitats continuades.

El 2013, el Reial decret llei 14/2013, va donar la condició d'actius garantits per l'Estat espanyol als actius fiscals generats per dotacions per deteriorament dels crèdits o altres actius derivades de les possibles insolvències dels deutors no vinculats amb el subjecte passiu, així com els corresponents a provisions o aportacions a sistemes de previsió social i, si escau, prejubilació (a partir d'ara, "actius fiscals monetitzables").

Els actius fiscals monetitzables es poden convertir en un crèdit exigible davant l'Administració tributària en els supòsits en què el subjecte passiu presenti pèrdues comptables o que l'entitat sigui objecte de liquidació o insolvència judicialment declarada. A més a més, es podran canviar per valors de deute públic, un cop transcorregut el termini de 18 anys, computat des de l'últim dia del període impositiu en què es produeixi el registre comptable d'aquests actius. Així mateix, per mantenir la garantia de l'Estat espanyol, estan subjectes a una prestació patrimonial de l'1,5% anual sobre l'import d'aquests a partir de l'exercici de 2016 (vegeu la nota 33).

Els orígens dels actius/passius per impostos diferits registrats en els balanços de situació el 31 de desembre de 2017 i de 2016 són els següents:

En milers d'euros

Actius fiscals diferits	2017	2016
Monetitzables	5.336.979	5.806.136
Per deteriorament de crèdit	3.524.948	3.916.675
Per deteriorament d'actius immobiliaris	1.674.955	1.762.269
Per fons de pensions	137.076	127.192
No monetitzables	821.117	611.883
Crèdits fiscals per bases imposables negatives	350.927	350.261
Deduccions no aplicades	22.825	7.057
Total	6.531.848	6.775.337
Passius fiscals diferits	2017	2016
Revaloració d'immobles	67.865	70.239
Ajustos de valor d'emissions de deute majorista sorgits en combinacions de negoci	59.511	78.628
Altres ajustos de valor d'actius financers	278.182	322.230
Altres	19.898	71.168
Total	425.456	542.265

El desglossament per països dels actius i passius per impostos diferits és el següent:

En milers d'euros

País	2017		2016	
	Actius fiscals diferits	Passius fiscals diferits	Actius fiscals diferits	Passius fiscals diferits
Espanya	6.430.233	414.568	6.586.676	530.948
RU	78.182	9.449	116.287	10.796
Estats Units d'Amèrica	1.491	1.439	58.708	472
Mèxic	21.634	-	13.417	-
Altres	307	-	249	49
Total	6.531.847	425.456	6.775.337	542.265

Tal com s'indica en la nota 1.3.20, tenint en compte la informació disponible al tancament de l'exercici i les projeccions que es desprenen del pla de negoci del grup per als pròxims exercicis, el grup estima que podrà generar base imposable suficient per compensar les bases imposables negatives en els pròxims 4 anys i els actius fiscals no monetitzables quan siguin deduïbles en funció de la normativa fiscal vigent.

Els actius fiscals monetitzables estan garantits per l'Estat espanyol; per tant, la seva recuperabilitat no depèn de la generació de beneficis fiscals futurs.

Altra informació

El grup Banc Sabadell ha obtingut rendes susceptibles de ser acollides a la deducció per reinversió regulada en l'article 42 del text refós de la Llei de l'impost sobre societats, que s'han materialitzat en els exercicis indicats a continuació:

En milers d'euros

Any de generació de la renda subjecta a la deducció	Import de la renda generada	Exercici de reinversió
2012	5.640	2013
2013	30.008	2013
2014	43.759	2013

Reserva de capitalització i reserva per a inversions a les Canàries

Tal com es detalla en la nota 3 d'aquests comptes anuals consolidats, la Junta General d'Accionistes celebrada el 30 de març de 2017 va aprovar una dotació a la reserva per a inversions a les Canàries per un import de 314 milers d'euros. Aquesta reserva es va materialitzar íntegrament en l'exercici de 2016 mitjançant inversions efectuades en el mateix exercici en diversos elements d'immobilitzat material qualificats com a instal·lacions.

Exercicis subjectes a inspecció fiscal

Al juliol de 2016 l'Agència Tributària va notificar a Banco de Sabadell, S.A., l'inici d'actuacions de comprovació i investigació en relació amb els següents conceptes i períodes:

<u>Conceptes</u>	<u>Períodes</u>
Retenció/Ingrés a cte. rendiments treball/professional	07/2012 a 12/2014
Retenció/Ingressos a cte. capital mobiliari	07/2012 a 12/2014
Impost sobre societats	01/2011 a 12/2014
Impost sobre el valor afegit	07/2012 a 12/2014

Actualment, s'estan tramitant aquestes actuacions i es troben en fase d'aportació de documentació, sense que hi hagi fins ara cap proposta de liquidació. La resta d'empreses que no tributen dins del grup de consolidació fiscal a Espanya tenen pendents de revisió tots els impostos no comprovats i no prescrits legalment.

Com a conseqüència de les actuacions inspectores d'exercicis anteriors de l'Administració Tributària hi ha actes d'inspecció signades en disconformitat de la mateixa societat i de les entitats adquirides, i posteriorment fusionades, per un import total de deute tributari de 34.342 milers d'euros, i s'han impugnat totes elles. En tot cas, el grup té constituïdes prou provisions per fer front a les contingències que es puguin derivar d'aquestes liquidacions.

A causa de possibles interpretacions que es poden fer de la normativa fiscal aplicable a algunes operacions realitzades en el sector bancari, hi podria haver determinats passius per impostos de caràcter contingent. Tanmateix, la possibilitat que es materialitzin aquests passius és remota, i, en tot cas, el deute tributari que se'n pugui derivar no afectaria significativament aquests comptes anuals consolidats.

Nota 41 – Transaccions amb parts vinculades

No hi ha operacions amb administradors i directius de la societat que es puguin considerar rellevants. Les efectuades són pròpies del trànsit habitual de la societat o gaudeixen de condicions de mercat o aplicades a empleats.

No consten operacions portades a terme fora de preu de mercat amb persones o entitats vinculades a administradors o a l'alta direcció.

El detall dels saldos més significatius mantinguts amb parts vinculades, així com l'efecte en els comptes de resultats de les transaccions fetes amb aquestes, es mostra a continuació:

En milers d'euros

	2017					2016
	Control conjunt o influència signif. a BS	Associades	Personal clau	Altres parts vinculades (*)	TOTAL	TOTAL
Actiu:						
Crèdit a la clientela i altres actius financers	-	206.829	10.991	144.983	362.803	371.022
Passiu:						
Dipòsits de la clientela i altres passius financers	-	595.241	8.209	223.243	826.693	1.328.712
Comptes d'ordre:						
Riscos contingents	-	48.584	-	10.614	59.198	10.394
Compromisos contingents	-	8.894	3.223	16.845	28.962	30.204
Compte de pèrdues i guanys:						
Interessos i rendiments assimilats	-	2.961	58	3.623	6.642	11.008
Interessos i càrregues assimilades	-	(6.080)	(18)	1.509	(4.588)	(10.533)
Rendiment d'instruments de capital	-	-	-	-	-	-
Comissions netes	-	108.775	28	1.074	109.877	31.487
Altres productes d'explotació	-	9.879	-	-	9.879	3.268

(*) Inclou plans de pensions amb empleats.

Nota 42 – Retribucions i saldos amb els membres del Consell d'Administració i l'alta direcció

Les remuneracions percebudes pels consellers i les aportacions per a la cobertura dels compromisos per pensions d'aquests per l'exercici de les seves funcions com a tals el 31 de desembre de 2017 i de 2016 han estat les següents:

En milers d'euros

	Remuneracions		Compromisos per pensions		Total	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Josep Oliu Creus (*)	214	214	32	32	246	246
José Javier Echenique Landiribar (1)	175	182	-	-	175	182
Jaume Guardiola Romojaro (*)	92	92	-	-	92	92
Anthony Frank Elliott Ball (2)	36	-	-	-	36	-
Aurora Catá Sala	138	117	-	-	138	117
Héctor María Colonques Moreno (3)	-	81	-	-	-	81
Joaquín Folch-Rusiñol Corachán (4)	50	108	-	16	50	124
Pedro Fontana García (5)	8	-	-	-	8	-
M. Teresa Garcia-Milà Lloveras (6)	158	155	-	-	158	155
George Donald Johnston (7)	21	-	-	-	21	-
José Manuel Lara García	87	92	-	-	87	92
Joan Llonch Andreu (8)	56	126	-	16	56	142
David Martínez Guzmán	67	83	-	-	67	83
José Manuel Martínez Martínez	155	158	-	-	155	158
José Ramón Martínez Sufategui	103	107	-	-	103	107
António Vítor Martins Monteiro (9)	-	83	-	-	-	83
José Luis Negro Rodríguez (*)	92	92	16	16	108	108
Manuel Valls Morató (10)	122	-	-	-	122	-
David Vegara Figueras	157	159	-	-	157	159
Total	1.731	1.849	48	80	1.779	1.929

(*) Exerceixen funcions executives.

(1) Va exercir el càrrec de conseller independent coordinador del 23 d'abril de 2015 al 21 d'abril de 2016.

(2) El 30 de març de 2017, la Junta General d'Accionistes en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració amb la consideració de conseller independent, i el 21 de setembre va acceptar el càrrec.

(3) Va presentar la seva renúncia com a conseller independent amb efecte el 22 de setembre de 2016.

(4) Va presentar la seva renúncia al càrrec de conseller extern amb efecte el 27 de juliol de 2017.

(5) El 27 de juliol de 2017, el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració amb la consideració de conseller independent, i el 21 de setembre va acceptar el càrrec.

(6) El 21 d'abril de 2016 el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a consellera independent coordinadora.

(7) El 25 de maig de 2017, el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració amb la consideració de conseller independent, i el 5 d'octubre va acceptar el càrrec.

(8) Va presentar la seva renúncia al càrrec de conseller independent amb efecte el 25 de maig de 2017.

(9) Va presentar la seva renúncia al càrrec de conseller dominical amb efecte el 20 de gener de 2017.

(10) El 22 de setembre de 2016, el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració amb la consideració de conseller independent. La Junta General Ordinària d'Accionistes celebrada el 30 de març de 2017 va ratificar el nomenament efectuat pel procediment de cooptació pel Consell d'Administració i en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració, i el 26 de gener de 2017 va acceptar el càrrec.

A part dels conceptes esmentats abans, membres del Consell d'Administració han percebut 51 milers d'euros de retribució fixa el 2017 (64 milers d'euros el 2016) per la pertinença a consells d'administració de societats del grup Banc Sabadell o a consells consultius (aquests imports estan inclosos en l'informe anual sobre remuneracions dels consellers).

Les aportacions per primes d'assegurances de vida que cobreixen contingències per pensions corresponents als drets meritats l'any 2017 pugen a 3.605 milers d'euros (4.036 milers d'euros el 2016), dels quals 48 són els que es detallen en la taula superior i 3.557 corresponen a consellers per funcions executives.

Les remuneracions que corresponen als consellers per les seves funcions executives meritades durant l'exercici de 2017 pugen a 6.980 milers d'euros (5.254 milers d'euros el 2016).

Els riscos concedits pel banc i les societats consolidades al conjunt dels consellers de la societat dominant pugen a 7.491 milers d'euros el 31 de desembre de 2017, dels quals 5.231 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 2.260 milers d'euros a avals i crèdits documentaris (10.866 milers d'euros el 2016, dels quals 8.232 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 2.634 milers d'euros a avals i crèdits documentaris), a un tipus d'interès mitjà del 0,71% (0,79% el 2016). Els saldos passius pugen a 6.966 milers d'euros el 2017 (12.172 milers d'euros el 2016).

La remuneració total de l'alta direcció meritada durant l'exercici de 2017 puja a 6.802 milers d'euros. D'acord amb la normativa, aquesta quantitat inclou la remuneració dels vuit membres de l'alta direcció, més la de la directora d'Auditoria Interna.

Els riscos concedits pel banc i les societats consolidades a l'alta direcció (sense incloure els que al seu torn són consellers executius, informació detallada anteriorment) pugen a 6.723 milers d'euros el 31 de desembre de 2017 (8.642 milers d'euros el 2016), dels quals 5.760 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 963 milers d'euros a avals i crèdits documentaris (i el 2016, dels quals 7.946 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 696 milers d'euros a avals i crèdits documentaris). Els saldos passius pugen a 1.243 milers d'euros (1.287 milers d'euros el 2016).

Així mateix, els drets sobre apreciació d'accions atorgats als components de l'alta direcció, incloent-hi els consellers executius, dels plans d'incentius de retribucions el 2017 (vegeu la nota 34) han suposat unes despeses de personal durant aquest exercici que han pujat a 2,0 milions d'euros (2,7 milions d'euros el 2016).

Els acords existents entre la societat i els seus càrrecs d'administració i direcció que preveuen indemnitzacions en finalitzar les seves funcions s'indiquen en l'informe de gestió del grup, dins la secció de l'informe anual de govern corporatiu, que forma part de l'informe de gestió.

A continuació, s'especifiquen els col·lectius esmentats anteriorment, i s'identifiquen els seus càrrecs al banc, el 31 de desembre de 2017:

Consellers executius

Josep Olliu Creus	President
Jaume Guardiola Romojaro	Conseller delegat
José Luis Negro Rodríguez	Conseller director general

Alta direcció

María José García Beato	Vicesecretària del consell - secretària general
Tomás Varela Muiña	Director general
Miguel Montes Güell	Director general
Carlos Ventura Santamans	Director general
Rafael García Nauffal	Director general adjunt
Ramón de la Riva Reina	Director general adjunt
Enric Rovira Masachs	Director general adjunt
Manuel Tresánchez Montaner	Director general adjunt

Altres informacions del consell

De conformitat amb el que estableix l'article 229 de la Llei de societats de capital, segons la redacció donada per la Llei 31/2014, de 3 de desembre, per la qual es modifica la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu, i per tal de reforçar la transparència de les societats anònimes, els consellers han comunicat a la societat que, durant l'exercici de 2017, ells o les seves persones vinculades, segons que es defineix en l'article 231 de la Llei de societats de capital:

- No han dut a terme transaccions amb la societat, sense tenir en compte les operacions ordinàries, fetes en condicions estàndard per als clients i d'escassa rellevància, i s'entén per tals aquelles la informació de les quals no sigui necessària per expressar la imatge fidel del patrimoni, de la situació financera i dels resultats de la societat.
- No han utilitzat el nom de la societat o invocat la seva condició d'administrador per influir indegudament en la realització d'operacions privades.
- No han fet ús dels actius socials, incloent-hi la informació confidencial de la societat, amb finalitats privades.
- No s'han aprofitat de les oportunitats de negoci de la societat.

- e. No han obtingut avantatges o remuneracions de tercers diferents de la societat i el seu grup associades a l'exercici del seu càrrec, llevat que es tractés d'atencions de mera cortesia.
- f. No han desenvolupat activitats per compte propi o compte d'altri que comportin una competència efectiva, sigui puntual o potencial, amb la societat o que, de qualsevol altra manera, els situïn en un conflicte permanent amb els interessos de la societat.

El banc ha subscrit per a l'exercici de 2017 una pòlissa de responsabilitat civil que dona cobertura als administradors i alts càrrecs de l'entitat. La prima total pagada ha estat de 623 milers d'euros.

Nota 43 – Altra informació

Transaccions amb accionistes significatius

Durant els exercicis de 2017 i de 2016, no s'han fet operacions rellevants amb els accionistes significatius.

Informació sobre el medi ambient

Les operacions globals del grup es regeixen per lleis relatives a la protecció del medi ambient i la seguretat i salut del treballador. El grup considera que compleix substancialment aquestes lleis i que manté procediments dissenyats per fomentar-ne i garantir-ne el compliment.

El grup ha adoptat les mesures oportunes en relació amb la protecció i millora del medi ambient i la minimització, si escau, de l'impacte mediambiental, i compleix amb la normativa vigent en aquest sentit. Durant l'exercici, el grup ha continuat duent a terme plans per al tractament de residus, de reciclatge de consumibles i d'estalvi d'energia. D'altra banda, no s'ha considerat necessari registrar cap dotació per a riscos i despeses de caràcter mediambiental, ja que no hi ha contingències relacionades amb la protecció i millora del medi ambient.

Es pot obtenir més informació de les polítiques i actuacions adoptades pel banc en matèria de medi ambient en l'informe de gestió, apartat 3.

Servei d'Atenció al Client (SAC)

El Servei d'Atenció al Client està ubicat en la línia de control de l'estructura organitzativa del grup Banc Sabadell, i el seu titular, nomenat pel Consell d'Administració, depèn jeràrquicament de la Secretaria General del banc. Les seves funcions són atendre i resoldre les queixes i reclamacions dels clients i usuaris dels serveis financers del grup, quan aquestes es refereixin als seus interessos i drets legalment reconeguts que es deriven dels contractes, de la normativa de transparència i protecció a la clientela o de les bones pràctiques i usos financers.

Assumptes tramitats

Durant l'exercici de 2017, el Servei d'Atenció al Client ha rebut 76.505 queixes i reclamacions (24.529 el 2016), de les quals se n'han admès a tràmit 67.532 (22.565 el 2016), d'acord amb el que disposa l'Ordre del Ministeri d'Economia 734/2004, d'11 de març. El nombre d'expedients gestionats, però, ha estat de 65.964 (22.131 el 2016), a causa de la resolució d'assumptes pendents de l'exercici anterior (1.096 casos, per 2.664 el 2017). Per tipologia, un 3,5% han estat queixes (12,1% el 2016) i un 96,5% reclamacions (87,9% el 2016).

Del total de queixes o reclamacions gestionades pel Servei d'Atenció al Client, el 17,6% es van decidir amb una resolució favorable per al client o usuari (57,3% el 2016); en un 0,1% dels casos el client va desistir de la seva reclamació (1,2% el 2016), i el 63,7% es van resoldre a favor de l'entitat (35,1% el 2016). El 31 de desembre de 2017, un 1,2% d'assumptes estaven pendents d'acord o de resolució per part dels organismes reguladors i del Defensor del Client i del Partícip. Finalment, el Servei d'Atenció al Client no es va pronunciar en un 17,4% dels casos, perquè no era competent per fer-ho.

A més de la seva activitat principal, el Servei d'Atenció al Client també presta un servei d'assistència i informació als clients i usuaris en assumptes que no constitueixen queixes o reclamacions d'acord amb l'Ordre del Ministeri d'Economia 734/2004, d'11 de març, i el Reglament per a la Defensa dels Clients i Usuaris Financers del grup Banc Sabadell. En aquest capítol, el servei ha atès 1.917 peticions d'assistència i informació durant l'any 2017 (1.057 el 2016).

El temps de resposta de les queixes i reclamacions ha estat de 14.308 expedients resolts abans de 15 dies (10.078 expedients el 2016), 15.962 expedients resolts entre 15 i 30 dies (9.360 expedients el 2016) i 35.694 expedients amb un temps de resposta superior a 30 dies (2.693 expedients el 2016). Tot això respecte als 60 dies de resposta que preveuen, com a termini màxim, l'ordre esmentada del Ministeri d'Economia i el Reglament per a la Defensa dels Clients i Usuaris Financers de l'Entitat.

Defensor del Client i del Partícip

El grup disposa de la figura del Defensor del Client i del Partícip, funció que exerceix José Luis Gómez-Dégano y Ceballos-Zúñiga. El defensor és competent per resoldre les reclamacions que li plantegin els clients i usuaris del grup Banc Sabadell, tant en primera com en segona instància, així com per resoldre els assumptes que li trasllada el Servei d'Atenció al Client.

El 2017, el Defensor del Client i del Partícip ha rebut 1.044 reclamacions i queixes (1.087 el 2016), de les quals n'ha admès a tràmit 1.022. Durant l'exercici, el defensor ha tramitat i resolt 852 reclamacions (996 el 2016), ja que ha resolt assumptes que havien quedat pendents de l'exercici anterior. El 31 de desembre de 2017, han quedat 86 reclamacions pendents de resolució per part del defensor (88 el 2016). Així mateix, 109 casos estaven pendents que el SAC presentés les al·legacions corresponents.

Sobre el total de reclamacions i queixes resoltes, el defensor n'ha dictaminat un 24,2% a favor de l'entitat (38% el 2016) i un 0,7% a favor del client (2,3% el 2016). De la resta d'assumptes tramitats i resolts, el banc va accedir al que s'havia sol·licitat en un 34,9% dels casos (40,3% l'any 2016); en un 39,5% dels casos (17,9% el 2016) el Defensor del Client no es va pronunciar per falta de competència (sense perjudici de l'opció del reclamant de reproduir la seva reclamació en altres instàncies), i en un 0,7% el mateix client va desistir de la reclamació (un 1,4% el 2016).

Banc d'Espanya, CNMV i Direcció General d'Assegurances i Plans de Pensions

D'acord amb la normativa legal vigent, els clients i usuaris poden presentar les seves queixes i reclamacions davant el Departament de Conducta de Mercat i Reclamacions del Banc d'Espanya, davant la CNMV i davant la Direcció General d'Assegurances i Plans de Pensions. De tota manera, és requisit indispensable que prèviament s'hagin adreçat a l'entitat per resoldre el conflicte.

Nota 44 – Esdeveniments posteriors

Després del 31 de desembre de 2017 no s'han produït esdeveniments posteriors dignes d'esment.

Annex 1 – Societats del grup Banc Sabadell

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades per integració global

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (a)					Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals				
AC Dos Lerdia, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	2.793	(220)	(27)	-	2.641	2.408	-	-	12/17
Arrendamiento De Bienes Inmobiliarios Del Mediterraneo.	Inmobiliària	Alicant - Espanya	100,00	-	Si	100	10.173	(28)	-	10.270	20.038	(3.123)	(101)	12/17
Assegurances Segur Vida, S.A.U.	Altres societats regulades	Andorra	-	50,97	No	602	264	126	115	40.573	602	193	64	12/17
Aviaca Capital Desarrollo, S.B.E.I.C, S.A.Unipersonal	Gestora d'entitats d'inversió col·lectiva	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	3.601	176	1.401	-	6.051	4.445	(669)	1.401	12/17
Aviaca Colinvestments S.L.	Holding	Barcelona - Espanya	-	61,76	Si	52.972	(3)	(6)	-	52.967	52.972	(2)	(4)	12/17
Aviaca XMI, S.C.P. De R.S., S.A.U.	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	14.200	20.768	361	-	35.350	17.492	33.755	(5.301)	12/17
Banco Atlantico (Bahamas) Bank & Trust Ltd.	Entitat de crèdit	Bahames	99,99	0,01	No	1.598	838	(90)	-	3.025	2.439	710	(90)	12/17
Banco de Sabadell, S.A.	Entitat de crèdit	Alicant - Espanya	-	-	Si	703.371	10.038.186	517.895	-	177.572.987	-	3.888.689	738.334	12/17
Banco Sabadell, S.A., Institución De Banca Múltiple	Entitat de crèdit	Mèxic	99,99	0,01	No	190.281	(46.080)	(16.269)	-	839.364	178.270	(19.850)	(16.780)	12/17
Bancosabadell d'Andorra, S.A.	Entitat de crèdit	Andorra	50,97	-	No	30.069	40.792	10.400	1.466	734.992	16.108	21.865	3.881	12/17
Bansabadell Factura, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	100	(2.469)	519	-	2.022	299	(2.668)	519	12/17
Bansabadell Financiació, E.F.C., S.A.	Entitat de crèdit	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	24.040	29.983	207	-	700.359	24.040	29.983	207	12/17
Bansabadell Inversió Desenvolupament, S.A.U.	Instrumental	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	16.975	101.781	13.882	-	181.990	108.828	29.982	16.795	12/17
Bansabadell Mediación, Operador De Banca-Seguros Vinculado Del	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	201	11.973	32.524	30.683	79.544	524	10.401	32.443	12/17
Bansabadell Renting, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	2.000	30.321	11.219	-	524.872	3.861	29.789	11.219	12/17
Bansabadell Securities Services, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	2.500	32.027	7.456	-	45.813	2.500	31.700	7.456	12/17
Bitarte, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	6.506	2.635	227	-	10.514	9.272	(4.085)	348	12/17
Bstartup 10, S.L.U.	Instrumental	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	1.000	(1.507)	298	-	2.875	1.000	(2.349)	325	12/17
Business Services For Operational Support, S.A.U.	Serveis	Barcelona - Espanya	80,00	-	Si	530	(4.114)	2.242	-	39.867	3.269	(6.027)	2.077	12/17
Cam Global Finance, S.A.U.	Altres societats regulades	Alicant - Espanya	100,00	-	Si	61	138	29	-	100.979	2.059	125	29	12/17
Cam International Issues, S.A.U.	Altres societats regulades	Alicant - Espanya	100,00	-	Si	61	12	(3)	360	70	114.079	(50.206)	(8.183)	12/17
Caminsa Urbanismo, S.A.U.	Inmobiliària	Alicant - Espanya	-	100,00	Si	2.000	(1.658)	1	-	1.365	800	(254)	(8)	12/17
Cape Holdings No.1 Limited	Fons	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/17
Compañía De Cogeneración Del Caribe Dominicana, S.A.	Serveis	República Dominicana	-	100,00	No	5.016	(4.321)	-	-	711	-	19	-	12/17
Desarrollos Y Participaciones Inmobiliarias 2006, S.L.U.	Inmobiliària	Alicant - Espanya	-	100,00	No	1.342	(89.597)	(760)	-	37	1.313	(77.454)	(760)	12/17
Duncan 2016 -I Holding Limited	Holding	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/17
Duncan de Inversiones SICAV, S.A.	Inversió col·lectiva, fons i entitats financeres similars	Barcelona - Espanya	67,35	-	No	7.842	1131	(47)	-	2.747	2.560	(126)	(41)	12/17
Duncan Holdings 2015-1 Limited	Fons	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/17
Subtotal									32.624	569.777	9.903.387	793.924		

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades per integració global

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (a)					Inversió del grup	Aportació a les reserves i pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals				
Ederna, S.A.	immobiliaris	Guipúzcoa - Espanya	97,85	-	No	2.036	30.375	(340)	-	32.837	36.062	(3.284)	(609)	12/17
Sabadell Asset Management Luxembourg S.A. (2)	Altres societats regulades	Luxemburg	22,00	78,00	No	125	432	71	-	776	336	276	74	12/17
Europea Pall Mall Ltd.	immobiliaris	Londres - Regne Unit	100,00	-	No	20.843	(1.125)	(237)	-	19.529	20.843	(5.735)	(805)	12/17
Fonemed Gestión Telefónica Mediterráneo, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Alicant - Espanya	100,00	-	Si	2.810	401	37	-	3.745	2.870	344	37	12/17
Gala Domez, S.A.	immobiliaris	La Corunya - Espanya	-	100,00	No	4.000	(31.761)	124	-	1.266	2.000	(22.703)	124	12/17
Galeban 21 Comercial S.L.U.	instrumental	La Corunya - Espanya	100,00	-	Si	10.000	(4.288)	-	-	5.711	14.477	(8.765)	-	12/17
Gastelberri S.L.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	53	(20.765)	342	-	7.586	23.891	(62.415)	(342)	12/17
Gest 21 Inmobiliaris, S.L.U.	instrumental	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	1.810	21	(12)	-	7.827	80.516	(68.140)	5	12/17
Gestión de Proyectos Urbanísticos Del Mediterráneo, S.L.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	No	33.850	(31.308)	(62)	-	10.373	32.832	(12.318)	(62)	12/17
Gestión Financiera del Mediterráneo, S.A.U.	instrumental	Alicant - Espanya	100,00	-	Si	13.000	119.340	108.358	36.263	132.434	255.338	55.478	471	12/17
Guapezcoano Promoción Empresarial, S.L.	instrumental	Guipúzcoa - Espanya	-	100,00	No	53	(77.255)	1.906	-	7.966	7.160	(104.488)	(1.201)	12/17
Guapezcoano Valores, S.A.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	99,99	0,01	Si	4.514	2.880	(126)	-	7.246	10.833	(3.484)	(70)	12/17
Hi Partners Hòlding Gestión Activa, S.L.U.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	23.074	56.106	(8.381)	-	84.062	85.805	-	-	12/17
Hip Francis 184, S.L.U.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	3	(34)	(16)	-	124	3	-	-	12/17
Hoblesar, S.A.U.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	60	672	18	-	756	474	672	18	12/17
Hondarribari, S.L.	instrumental	Guipúzcoa - Espanya	99,99	0,01	No	41	(13.465)	6.475	-	66.901	120.668	(84.784)	(2.243)	12/17
Hotel Autavia del Mediterraneo 165, S.L.U.	Promoció immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	7.568	367	(1.637)	-	7.853	7.345	-	-	12/17
Hotel Calle de Los Molinos 10, S.L.U.	Promoció immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	2.077	461	(1.543)	-	2.367	2.837	-	-	12/17
Hotel Calle Mayor 34, S.L.U.	Promoció immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	2.124	345	(1.557)	-	2.361	2.439	-	-	12/17
Hotel Carretera de Tarril, S.L.U.	Promoció immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	3.294	109	(1.781)	-	3.277	3.414	-	-	12/17
Hotel Cayall del Mar 25, S.L.U.	Promoció immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	3	10.859	(24)	-	11.001	10.875	-	-	12/17
Hotel Investment Partners S.L.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	135.730	106.183	1.153	-	638.365	136.335	(4.324)	18.637	12/17
Hotel Maria Tarrida 6, S.L.U.	Promoció immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	9.544	316	(3.525)	-	10.007	9.648	-	-	12/17
Hotel Mirador Del Valle, S.L.U.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	4.482	629	(2.420)	-	4.666	5.418	-	-	12/17
Hotel Value Added Partners, S.L.U.	Promoció immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	3	22.175	(633)	-	21.593	21.527	-	-	12/17
Interstate Property Holdings, Llc.	instrumental	Miami	100,00	-	No	7.293	(7.395)	4.750	-	7.287	3.804	(11.309)	3.137	12/17
Inversió Gestión, S.L.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	44,63	55,37	Si	45.030	(55.908)	(839)	-	24.000	45.030	(35.164)	(315)	12/17
Inversiones Cotizadas del Mediterraneo, S.L.	instrumental	Alicant - Espanya	100,00	-	Si	308.000	180.682	10.207	-	502.080	589.523	(16.858)	9.533	12/17
Inversiones en Recorts Mediterráneo, S.L. en liquidación.	immobiliaris	Múrcia - Espanya	-	55,06	No	239.090	(302.156)	-	-	881	175.124	-	-	12/17
Malbroeck, S.I.C.A.V.	Inversió col·lectiva, fons i vehicles financers similars	Madrid - Espanya	99,99	-	No	14.554	2.405	(126)	-	16.703	16.678	-	-	12/17
Mason Invest, S.L.U.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	33.357	(8.635)	(3.208)	-	20.617	33.357	(11.665)	(2.929)	12/17
Morlamendi, S.L.	immobiliaris	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	55.013	(97.062)	(5.315)	-	56.586	55.013	(93.074)	(5.315)	12/17
Mediterráneo Sabadell, S.L.	instrumental	Alicant - Espanya	50,00	50,00	Si	95.000	114.150	146.754	82.034	183.264	559.347	(593.072)	20.416	12/17
Morcenio Alicante Sociedad de Administradores 1, S.A.	immobiliaris	Alicant - Espanya	98,29	-	Si	135	(551)	(3.395)	-	4.201	563	(672)	(3.458)	12/17
Orión Energía 1, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	38	(144)	(6)	-	36	-	-	-	12/17
Orión Energía 10, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	38	(144)	(13)	-	36	-	-	-	12/17
Orión Energía 11, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	38	(144)	(14)	-	120	-	-	-	12/17
Orión Energía 12, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	38	(144)	(13)	-	118	-	-	-	12/17
Subtotal										118.303	2.379.727	(1.075.454)	34.447	

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades per integració global

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada		Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç	
			Directa	Indirecta	Capital	Reserves								
Orión Energía 13, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(8)	-	114	-	-	12/17	
Orión Energía 14, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(12)	-	98	-	-	12/17	
Orión Energía 15, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(12)	-	93	-	-	12/17	
Orión Energía 16, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(5)	-	118	-	-	12/17	
Orión Energía 17, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	118	-	-	12/17	
Orión Energía 18, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(14)	-	118	-	-	12/17	
Orión Energía 19, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	93	-	-	12/17	
Orión Energía 2, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(10)	-	97	-	-	12/17	
Orión Energía 20, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	116	-	-	12/17	
Orión Energía 21, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(14)	-	119	-	-	12/17	
Orión Energía 22, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(14)	-	117	-	-	12/17	
Orión Energía 23, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(14)	-	118	-	-	12/17	
Orión Energía 24, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	117	-	-	12/17	
Orión Energía 25, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(145)	(13)	-	116	-	-	12/17	
Orión Energía 26, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	117	-	-	12/17	
Orión Energía 27, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	122	-	-	12/17	
Orión Energía 28, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(15)	-	123	-	-	12/17	
Orión Energía 29, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(14)	-	117	-	-	12/17	
Orión Energía 3, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(14)	-	112	-	-	12/17	
Orión Energía 30, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(14)	-	119	-	-	12/17	
Orión Energía 4, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	122	-	-	12/17	
Orión Energía 5, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	99	-	-	12/17	
Orión Energía 6, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	118	-	-	12/17	
Orión Energía 7, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	97	-	-	12/17	
Orión Energía 8, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	97	-	-	12/17	
Orión Energía 9, S.L.	Energia eòlica	Madrid - Espanya	-	100,00	Si	98	(144)	(13)	-	117	-	-	12/17	
Parque Eólico Jaurif, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	163	(3.068)	159	-	5.719	163	(2.603)	153	12/17
Parque Eólico Las Lomas De Lecrín, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	93	(1.498)	117	-	2.988	83	(1.256)	117	12/17
Parque Eólico Lecrín, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	4.003	(3.999)	557	-	15.136	4.003	(8.220)	557	12/17
Parque Eólico Lomas De Manteca, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	163	(2.704)	246	-	5.652	163	(2.212)	246	12/17
Parque Eólico Tahuna, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	No	3	(8.144)	(595)	-	15.786	-	(7.324)	(595)	12/17
Parque Eólico Zorretas, S.L.U.	Energia eòlica	Barcelona - Espanya	100,00	-	No	3	(8.328)	(79)	-	13.857	-	(7.609)	(79)	12/17
Subtotal										4.412		(29.224)	405	

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades per integració global

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (a)				Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdes en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç	
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividends pagats (c)					Actius totals
Placements Immobiliària Franco, S.A.S.	Immobiliària	París - França	-	100,00	No	30.002	1.238	(47)	5.321	31.204	31.225	(3.875)	(57)	12/17
Ripollat Gestión, S.L.U.	Altres serveis financers	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	20	-	-	-	-	30	-	-	12/17
Rubi Gestión, S.L.U.	Altres serveis financers	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	3	(3)	(3)	-	167.634	3	1.315	(1.921)	12/17
Sabadell Asset Management, S.A., S.G.I.I.C.	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	100,00	-	Si	601	74.365	41.101	100.000	203.887	607	82.111	33.350	12/17
Sabadell Brasil Trade Services - Assessoria Comercial Ltda.	Entitat de crèdit	São Paulo - Brasil	89,89	0,01	No	905	(910)	-	-	118	250	(262)	-	12/17
Sabadell Capital S.A De C.V. Sofom E.N.R.	Entitat de crèdit	Mèxic	37,50	2,50	No	306.617	(46.255)	28.341	-	1.628.125	230.004	22.211	28.360	12/17
Sabadell Consumer Finance, S.A.U (1)	Entitat de crèdit	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	35.720	56.905	17.912	-	1.035.561	72.232	25.315	17.912	12/17
Sabadell Corporate Finance, S.L.	Altres participades amb activitat pròpia	Madrid - Espanya	100,00	-	Si	70	1.510	(310)	892	1.546	3.373	67	(310)	12/17
Sabadell d'Audorra Inversions Sgolic, S.A.U.	Altres societats regulades	Audorra	-	50,97	No	300	805	364	244	3.136	300	586	185	12/17
Sabadell Information Systems Limited	Prestació serveis tecnològics	Londres - Regne Unit	100,00	-	No	332	(166)	(1.391)	-	41.371	332	(185)	(2.020)	12/17
Sabadell Information Systems, S.A.	Prestació serveis tecnològics	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	240	79.380	18.755	-	1.245.506	3.687	56.072	12.618	12/17
Sabadell Innovation Capital, S.L.U.	Holding	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	1.000	(1)	(6)	-	1.002	1.000	(1)	(16)	12/17
Sabadell Innovation Cells, S.L.U.	Altres societats de consultoria de actiu	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	3	-	(265)	-	366	3	-	(269)	12/17
Sabadell Patrimonio Inmobiliario, S.A.U.	Immobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	38.118	798.348	13.362	-	815.208	863.385	(37.234)	3.466	12/17
Sabadell Real Estate Activos, S.A.U.	Immobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	100.060	257.357	(22.644)	-	331.885	500.622	(38.015)	(18.672)	12/17
Sabadell Real Estate Development, S.L.U.	Immobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	15.807	(1.267.834)	(614.730)	-	4.717.460	2.147.442	(3.145.212)	(508.830)	12/17
Sabadell Real Estate Housing, S.L.U.	Immobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	2.073	525	(586)	-	37.153	14.292	(11.634)	(566)	12/17
Sabadell Securities Usa, Inc.	Altres participades amb activitat pròpia	Miami	100,00	-	No	551	2.286	702	-	3.681	551	2.146	698	12/17
Sabadell Solbank Sociedad de Gestión de Activos Adjudicados.	Immobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	-	(473)	473	-	143	84	(557)	473	12/17
Sabadell Strategic Consulting, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	3	394	110	-	1.057	3	394	110	12/17
Sabadell Visterra Capital, S.L.U.	Holding	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	3	880	1	-	13.112	3	(150)	1	12/17
Sinia Capital S.A. De C.V.	Holding	Mèxic	89,89	0,01	No	20.830	(3.183)	1.118	-	13.036	17.753	-	1.118	12/17
Sinia Reservas, S.A.U.	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	15.000	(14.370)	(455)	-	25.287	15.000	(10.476)	640	12/17
Solvix Gestors de Vivienda Social, S.L.U.	Immobiliària	Alcoac - Espanya	-	100,00	Si	3	1.988	2.779	-	6.677	3	1.988	2.779	12/17
Solvix Pacific, S.A. De C.V.	Immobiliària	Mèxic	-	100,00	No	28.347	(17.513)	268	-	11.121	23.164	(1.073)	268	12/17
Solvix Servicios Inmobiliarios, S.L.U.	Immobiliària	Alcoac - Espanya	100,00	-	Si	660	54.381	23.516	-	146.358	5.023	56.537	31.876	12/17
Stonington Spain, S.L.U.	Immobiliària	Barcelona - Espanya	100,00	-	Si	60.729	(6.333)	(3.547)	-	510.23	60.729	(12.566)	(3.052)	12/17
Tasaciones de Bienes Mediterraneo, S.A. (En Liquidación)	Altres participades amb activitat pròpia	Alcoac - Espanya	89,88	0,12	Si	1.000	1.387	-	-	2.334	5.286	(514)	7	12/17
Tiendora de Inversiones Y Participaciones, S.L.	Instrumental	Alcoac - Espanya	100,00	-	Si	286.032	(320.127)	(70.393)	-	1.897.413	2.584.314	(170.232)	(23.834)	12/17
Tierras Vega Alto Del Segura, S.L.	Immobiliària	Barcelona - Espanya	-	100,00	Si	4.550	(15.122)	2.099	-	8.538	16.822	(18.826)	2.099	12/17
Tratamientos Y Aplicaciones, S.L.U.	Serveis	Alcoac - Espanya	100,00	-	Si	3.003	(353)	-	-	2.656	4.654	2.285	-	12/17
TSB Bank Plc	Entitat de crèdit	Edimburg	-	100,00	No	80.710	2.040.091	131.460	-	51.711.022	1.814.636	327.540	130.284	12/17
TSB Banking Group Plc	Holding	Londres - Regne Unit	100,00	-	No	7.028	1.770.152	(63)	-	2.228.368	2.156.507	(26.191)	(33.923)	12/17
Tsb Banking Group Plc Share Trust	Altres societats regulades	Londres - Regne Unit	-	100,00	No	1	-	-	-	-	-	(5.274)	-	12/17
Subtotal									106.457	10.626.400	(4.544.837)	(325.096)		

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades per integració global

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (a)			Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Data balanç	
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat				
								(b)				(c)
TSB Coverd Bonus Holdings Limited	London - Regne Unit	No	100,00	-	1	-	-	1	-	-	12/17	
TSB Scotland (Investment) Nominees Limited	Altres societats regulades Escòcia	No	100,00	-	1	-	-	1	-	-	12/17	
TSB Scotland Nominees Limited	Altres societats regulades Escòcia	No	100,00	-	1	-	-	1	-	-	12/17	
Urquijo Gestión, S.A.U., S.G.I.I.C.	Altres societats regulades Madrid - Espanya	SI	100,00	-	3.606	3.383	4.510	7.798	19.809	3.835	12/17	
Urumea Gestión, S.L.	Altres participades amb activitat pròpia Lloguer de béns immobiliaris	No	100,00	-	9	(5)	(3)	-	2	(12)	12/17	
VeA Rental Homes SOCHMI, S.A	Lloguer de béns immobiliaris	No	100,00	-	5.000	(5)	(2.163)	-	56.414	(5)	12/17	
Vesum Inmobiliaria Urbanismo Y Promoción, S.A.	Inmobiliaria	SI	97,20	-	12.000	(43.171)	(314)	-	17.123	(34.678)	12/17	
Vitigudina Fv, S.L.	Serveis tècnics d'enginyeria	SI	100,00	-	-	-	-	-	-	-	12/17	
Xunquera Edica, S.L.	Producció d'energia elèctrica d'altres tipus	No	100,00	-	1.548	(3.477)	(2.259)	-	13.073	(1.999)	12/17	
Total								265.182	13.600.476	4.220.973	493.149	

(1) Abans Sabadell Consumer Finance, E.F.C., S.A.U.

(2) Abans Europa Invest, S.A.

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2017 consolidades pel mètode de la participació (*)

En milers d'euros													
Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Dades de la societat (a)					Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
					Directa	Indirecta	Capital	Reserves	Resultat (b)				
Aurica III, Fondo De Capital Riesgo	Altres societats regulades	Espanya	-	48,15	35.179	(630)	(1.321)	-	33.232	16.940	(303)	(636)	12/17
Aurica IIB, Soc. De Capital Riesgo, S.A	Altres societats regulades	Barcelona - Espanya	-	41,67	22.687	(215)	(633)	-	21.644	9.465	(102)	(264)	12/17
Atrian Bakers, S.L.	Altres associades	Espanya	-	22,41	26.249	(6.396)	-	-	35.348	2.000	-	-	12/16
Bansabadell Pensiones, E.G.F.P. S.A.	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	50,00	-	7.813	43.406	(7.986)	-	49.350	40.378	(14.490)	(3.993)	12/17
Bansabadell Seguros Generales, S.A. De Seguros Y Reaseguros	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	50,00	-	10.000	67.278	12.582	6.393	233.524	45.000	(6.674)	6.291	12/17
Bansabadell Vida, S.A. De Seguros Y Reaseguros	Altres societats regulades	Madrid - Espanya	50,00	-	43.858	96.756	601.466	167.000	9.485.336	27.106	12.301	302.037	12/17
Emte Renovables, S.L.	Instrumental	Espanya	-	62,11	7.050	(7.050)	(411)	-	42.386	4.379	(4.379)	-	09/17
Esus Energía Renovable, S.L.	Serveis	Espanya	-	45,00	50	(50)	(65)	-	2.024	23	(23)	-	12/17
Financiera Iberoamericana, S.A.	Entitat de crèdit	República de Cuba	50,00	-	38.288	6.308	3.064	747	81.416	19.144	1.970	1.532	12/17
Flex Equipos De Descanso, S.A.	Fabricació	Madrid - Espanya	-	19,16	66.071	(3.291)	(2.048)	-	222.702	-	-	-	10/17
Gate Solar Gestión, S.L.	Serveis	Àlaba - Espanya	50,00	-	300	3.096	-	-	3.750	1.860	414	-	06/17
Gestora De Aparcamientos Del Mediterráneo, S.L.	Serveis	Alacant - Espanya	-	40,00	1.000	(1.000)	-	-	27.425	7.675	(2.012)	-	12/16
Grupo Luxiona, S.L.	Altres participades	Espanya	-	20,00	2.561	(2.561)	(2.853)	-	58.637	10.835	(10.835)	-	09/17
HI Partners Starwood Capital Holdco Value Added, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona - Espanya	-	30,00	127	11	-	-	165	117	-	-	12/16
Hydrophytic, S.L.	Immobiliària	Àlaba - Espanya	-	50,00	186	111	13	-	450	93	55	7	09/17
Murcia Emprende, S.C.R. De R.S., S.A.	Altres societats regulades	Múrcia - Espanya	28,70	-	6.800	(2.020)	(631)	-	4.175	2.026	(171)	(165)	09/17
Nueva Pescanova, S.L.	Comerç a l'engròs i altres produccions d'energia	Espanya	23,76	-	147.614	(12.214)	(11.619)	-	987.107	-	-	-	10/17
Parque Eólico Los Ausines, S.L.	Altres produccions d'energia	Lleó - Espanya	-	50,00	4.465	(728)	2.631	-	45.354	2.262	(303)	1.316	12/17
Plaxic Estelar, S.L.	Immobiliària	Espanya	-	45,01	3	115	(118)	-	31.994	2.845	(6.918)	(53)	10/17
Ribera Salud, S.A.	Serveis	València - Espanya	-	50,00	9.518	60.482	4.085	-	416.311	30.203	14.797	2.043	12/17
Sabadell Bs Select Fund Of Hedge Funds Sicav (Luxembourg)	Altres participades	Luxemburg - Espanya	47,24	-	37.738	6.896	(70)	-	44.715	16.400	3.052	-	11/17
Sbd Creixent, S.A.	Immobiliària	Espanya	23,05	-	5.965	229	(159)	-	16.388	3.524	(1.938)	(37)	09/17
Sociedad De Cartera Del Vallés, S.I.C. A.V., S.A.	Altres associades	Espanya	47,75	-	4.818	4.517	417	-	5.413	422	1.935	202	12/17
Societat D'Inversió Dels Enginyers, S.L.	Instrumental	Barcelona - Espanya	-	35,78	2.555	(792)	102	-	1.873	915	(163)	37	09/17
Total									174.140	243.632	(13.633)	308.317	

En la data del balanç s'inclou l'última data disponible.

(*) Societats consolidades pel mètode de la participació pel fet de no tenir control sobre aquestes però sí influència significativa.

(a) Les societats estrangeres estan convertides a euros al tipus de canvi històric i tipus de canvi mitjà per al resultat de l'exercici

(b) Resultats pendents d'aprovació per part de la Junta General d'Accionistes.

(c) Inclou els dividendes complementaris de l'exercici anterior i els dividendes a compte pagats al grup.

El saldo total d'ingressos ordinaris de les empreses associades a les quals s'aplica el mètode de la participació, que considerades individualment no són materials, puja a 1.776.022 milers d'euros el 31 de desembre de 2017. El saldo dels seus passius al tancament de l'exercici de 2017 totalitza 1.795.729 milers d'euros. Vegeu les magnituds principals al tancament de l'exercici de 2017 de BanSabadell Vida en la nota 14.

Variacions del perímetre en l'exercici de 2017

Entrades en el perímetre de consolidació:

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) adquirida o fusionada	Categoria	Data efectiva de l'operació	Cost de la combinació		% Drets vots adquirits	% Drets vots totals	Tipus de participació	Mètode	Motiu
			Cost d'adquisició	Valor raonable instruments de patrimoni net emesos per a l'adquisició					
Aurica Coinvestments S.L.	Dependent	17/03/2017	52.972	0,00	82,48%	82,48%	Indirecta	Integració global	a
Xunqueira Eolica, S.L.	Dependent	31/03/2017	400	0,00	98,55%	98,55%	Indirecta	Integració global	b
Vitigudina Fv, S.L.	Dependent	31/03/2017	-	0,00	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global	b
Orión Energía 1 - Orion Energía 30, S.L.	Dependent	31/03/2017	-	0,00	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global	b
Flex Equipos De Descanso, S.A.	Associada	30/04/2017	50.930	0,00	19,16%	19,16%	Indirecta	De la participació	c
Sabadell Innovation Cells, S.L.U.	Dependent	30/04/2017	3	0,00	100,00%	100,00%	Directa	Integració global	a
IFA Beach Hotel, S.A.U.	Dependent	30/06/2017	-	0,00	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global	b
IFA Continental Hotel, S.A.U.	Dependent	30/06/2017	-	0,00	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global	b
IFA Hotel Dunamar, S.A.U.	Dependent	30/06/2017	-	0,00	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global	b
Tropical Partners, S.L.	Associada	30/06/2017	-	0,00	49,99%	49,99%	Indirecta	De la participació	c
Parque Eólico Tahuna, S.L.U.	Dependent	31/07/2017	-	0,00	100,00%	100,00%	Directa	Integració global	b
Parque Eólico Zorreras, S.L.U.	Dependent	31/07/2017	-	0,00	100,00%	100,00%	Directa	Integració global	b
Sinia Capital S.A. De C.V.	Dependent	31/07/2017	17.753	0,00	99,99%	99,99%	Directa	Integració global	a
Sabadell Innovation Capital, S.L.U.	Dependent	31/07/2017	1.000	0,00	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global	a
Ripollet Gestión, S.L.U.	Dependent	31/08/2017	20	0,00	100,00%	100,00%	Directa	Integració global	a
Notario Alemany 26 Properties, S.L.	Dependent	21/09/2017	-	0,00	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global	b
Hotel Notario Alemany 26, S.L.	Dependent	21/09/2017	-	0,00	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global	b
Átrian Bakers, S.L.	Associada	28/12/2017	2.000	0,00	22,41%	22,41%	Indirecta	De la participació	c
Aurica III, Fondo De Capital Riesgo	Associada	31/12/2017	16.940	0,00	-	48,15%	Indirecta	De la participació	d
Aurica IIIB, Soc. De Capital Riesgo, S.A	Associada	31/12/2017	9.465	0,00	-	41,67%	Indirecta	De la participació	d
Total entrades entitats dependents			72.148						
Total entrades entitats associades			79.335						

(a) Constitució de societats dependents

(b) Adquisició de societats dependents

(c) Adquisició d'associades

(d) Alta per canvi de mètode de consolidació

Sortides del perímetre de consolidació:

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) alienada, escindida o donada de baixa	Categoria	Data efectiva de l'operació	% Drets vots alienats	% Drets vots totals amb posterioritat a l'alienació	Benefici / Pèrdua generada	Tipus de participació	Mètode	Motiu
Empire Properties Spain, S.L.	Dependent	31/03/2017	100,00%	-	(127)	Directa	Integració global	a
Eólica De Cuesta Roya, S.L.	Dependent	31/03/2017	50,97%	-	(2)	Directa	Integració global	b
Exel Broker De Seguros, S.A.	Dependent	31/05/2017	100,00%	-	3.010	Directa	Integració global	a
Puerto De Tamarit, Aie	Dependent	31/01/2017	100,00%	10,00%	-	Directa	Integració global	a
Serveis D'Assessorament Bsa, S.A.U.	Dependent	28/02/2017	50,97%	-	-	Indirecta	Integració global	d
Diana Capital, S.G.E.C.R., S.A.	Associada	30/06/2017	-	20,66%	-	Directa	De la participació	e
Gesta Aparcamientos, S.L.	Associada	30/06/2017	-	40,00%	-	Indirecta	De la participació	e
Guisain, S.L.	Associada	30/06/2017	-	40,00%	-	Indirecta	De la participació	e
Mediterráneo Vida, S.A.U. De Seguros Y Reaseguros	Dependent	30/06/2017	100,00%	-	16.634	Indirecta	Integració global	c
Parque Tecnológico Fuente Alamo, S.A.	Associada	30/06/2017	-	22,54%	-	Directa	De la participació	e
Planificació Tgn2004, S.L. En Liquidación	Associada	30/06/2017	-	25,00%	-	Indirecta	De la participació	e
Tremor Maroc Mediterraneo Services Immobiliers, S.A.R.L.	Associada	30/06/2017	-	40,00%	-	Indirecta	De la participació	e
Visualmark Internacional, S.L.	Associada	30/06/2017	-	20,00%	-	Indirecta	De la participació	e
Alfonso XII, 16 Inversiones, S.L.	Dependent	12/07/2017	100,00%	-	(28)	Indirecta	Integració global	b
Sabadell United Bank, N.A.	Dependent	31/07/2017	100,00%	-	369.818	Directa	Integració global	a
Galeban Control y Asesoramiento, S.L.U.	Dependent	01/10/2017	100,00%	-	12	Directa	Integració global	c
Ac Dos Malaga S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Acteón Siglo XXI, S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%	-	-	Indirecta	Integració global	a
Aviación Regional Cántabra, A.I.E.	Associada	15/12/2017	26,42%	-	(5)	Directa	De la participació	b
Aviones Alfambra Cij-900, A.I.E.	Associada	15/12/2017	25,00%	-	(2)	Directa	De la participació	b
Aviones Cabriel Cij-900, A.I.E.	Associada	15/12/2017	25,00%	-	(2)	Directa	De la participació	b
Subtotal					389.308			

(a) Baixes del perímetre de consolidació per venda de la participació. El flux total net de caixa de les baixes d'entitats dependents puja a 1.100.863 milers d'euros. Vegeu l'estat de fluxos d'efectiu.

(b) Baixes del perímetre per dissolució i/o liquidació.

(c) Baixes de dependents classificades com a actius no corrents en venda.

(d) Baixes per fusió.

(e) Baixes per pèrdua d'influència significativa.

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) alienada, escindida o donada de baixa	Categoria	Data efectiva de l'operació	% Drets vots alienats	% Drets vots amb posterioritat a l'alienació	Benefici / Pèrdua generada	Tipus de participació		Mètode	Motiu
						participació	Directa		
Aviones Goigós Cij-900, A.I.E.	Associada	15/12/2017	25,00%		-	(1)	Directa	De la participació	b
Aviones Sella Cij-900, A.I.E.	Associada	15/12/2017	25,00%		-		Directa	De la participació	b
Bansabadell Holding, S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Directa	Integració global	b
Creativ Hotel Catarina, Sa.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Hi Partners Holdco Value Added, S.A.U.	Dependent	22/12/2017	100,00%		-	50,655	Indirecta	Integració global	a
Hotel Atocha 43, S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Hotel Avenida Rhode 28, S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Hotel Carretera N 632, S.L.U.	Dependent	20/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Hotel Héroe De Sostoa 17, S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Hotel Jardín Tropical, Slu	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Hotel Notario Alemany 26, S.L.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Hotel Paseo Marítimo 80, S.L.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Hotel Sa Torre Mallorca, S.L.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Ifa Beach Hotel, S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Ifa Continental Hotel, S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Ifa Hotel Dunamar, S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Notario Alemany 26 Properties, S.L.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Tropical Partners, S.L.	Associada	31/12/2017	43,39%		-		Indirecta	De la participació	a
Viacarla Inversiones, S.A.U.	Dependent	27/12/2017	100,00%		-	(4,483)	Indirecta	Integració global	a
Xeresa Golf, Sa	Dependent	31/12/2017	80,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Hotel Malaga Palacio S.A.U.	Dependent	31/12/2017	100,00%		-		Indirecta	Integració global	a
Aurica III, Fondo De Capital Riesgo	Dependent	31/12/2017	-	48,15%	-		Indirecta	Integració global	f
Aurica IIIB, Soc. De Capital Riesgo, S.A	Dependent	31/12/2017	-	41,67%	-		Indirecta	Integració global	f
Dtros						(767)			
Total						434.712			

(a) Baïnes del perímetre de consolidació per venda de la participació. El flux total net de caixa de les baïnes d'emittits dependents puja a 1.100.869 milers d'euros. Vegeu l'estat de fluxos d'efectiu.

(b) Baïnes del perímetre per dissolució i/o liquidació.

(c) Baïnes de dependents classificades com a actius no corrents en venda.

(d) Baïnes per fusió.

(e) Baïnes per pèrdua d'influència significativa.

(f) Baïnes per canvi de mètode de consolidació.

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (a)		Actius totals	Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades		Data balanç		
			Directa	Indirecta		Resultat (b)	Devidendes pagats (c)			Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup			
													Capital	Reserves
AC Dos Lerdia, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	-	100,00	No	3.083	2.793	13.292	3.083	2.706	2.290	-	12/16	
AC Dos Malaga S.L.U.	Promoció immobiliària	Prozedo de Alaión	-	100,00	No	3.083	2.404	13.292	3.083	11.024	22.985	-	12/16	
Actecon siglo XXI, S.A.	Promoció immobiliària	Barcelona	-	100,00	No	15.210	13.130	16.723	15.210	13.325	11.030	-	12/16	
Alfonco XII, 16 Inversiones, S.L.	Immobil·liària	San Sadurn de Noya	-	100,00	No	116	11.400	25.005	116	6.369	15.939	16.195	226	12/16
Arrendamiento de Bienes Inmobiliarios del Mediterraneo, Assegurances Segur Vida, S.A.U.	Immobil·liària	Alicant	100,00	-	Si	769	100	10.943	769	10.306	20.038	9.219	96	12/16
Autica Capital Desarrollo, S.G.E.I.C., S.A. Unipersonal	Gestora d'emissions d'inversió col·lectiva	Andorra	-	50,37	No	68	602	311	68	35.843	602	159	34	12/16
Autica III, Soc. de Capital Riesgo, S.A.	Altres societats regulades	Barcelona	100,00	-	Si	84	3.601	92	84	4.295	4.445	763	64	12/16
Autica XXI, S.C.R. De R.S., S.A.U.	Altres societats regulades	Barcelona	-	61,31	No	578	3.323	-	578	2.757	2.041	-	354	12/16
Banco Afanito (Bahamas) Bank & Trust Ltd.	Altres societats regulades	Barcelona	-	63,00	No	229	1.200	21	229	974	755	11	144	12/16
Banco Sabadell, S.A., Institución De Banca Múltiple	Altres societats regulades	Barcelona	100,00	-	Si	3.367	14.200	30.768	3.367	42.082	17.492	37.122	3.367	12/16
Banco Sabadell d'Andorra, S.A.	Altres societats regulades	Barcelona	93,93	0,01	No	29	1.536	1.197	29	3.542	2.439	848	137	06/15
Banco Sabadell de México	Altres societats regulades	Sabadell	93,93	0,01	Si	360.557	702.019	11.862.454	360.557	166.990.720	-	9.533.480	568.772	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A.	Altres societats regulades	Andorra	50,37	-	No	8.491	30.069	39.244	8.491	1.339	703.222	20.075	4.046	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (1)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sant Cugat del Valles	100,00	-	Si	142	3	252	142	934	3	252	142	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (2)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sant Cugat del Valles	100,00	-	Si	252	100	2.721	252	1.290	299	2.912	244	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (3)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sant Cugat del Valles	100,00	-	Si	1.611	24.040	27.372	1.611	688.405	24.040	27.372	1.611	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (4)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sant Cugat del Valles	100,00	-	Si	66.073	330.340	4.35.133	66.073	168.186	239.544	375.946	66.073	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (5)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sant Cugat del Valles	100,00	-	Si	4.805	16.975	117.972	4.805	198.561	108.630	26.649	14.052	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (6)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sant Cugat del Valles	100,00	-	Si	36.856	601	148.545	36.856	260.742	607	148.539	25.774	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (7)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sant Cugat del Valles	-	100,00	Si	30.761	301	11.973	30.761	24.217	524	10.323	30.761	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (8)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sant Cugat del Valles	100,00	-	Si	12.043	2.000	18.878	12.043	414.882	3.861	17.747	12.043	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (9)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sabadell	100,00	-	Si	7.700	2.500	24.326	7.700	38.677	2.500	24.000	7.700	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (10)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sant Sebastià	93,93	0,01	No	633	6.506	3.267	633	9.269	9.272	3.463	633	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (11)	Altres participades amb actiuat pròpia	Barcelona	-	100,00	Si	4.281	1.000	1.090	4.281	1.595	1.000	1.744	605	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (12)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sabadell	81,00	-	Si	14.028	240	62.906	14.028	833.145	3.687	40.251	25.821	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (13)	Altres participades amb actiuat pròpia	Sant Cugat del Valles	80,00	-	Si	4.580	530	2.161	4.580	23.009	3.259	2.137	3.864	12/16
Banco Sabadell de Andorra, S.A. S.L.U. (14)	Altres societats regulades	Alicant	100,00	-	Si	56	61	79	56	100.922	2.059	67	56	12/16
Subtotal						25.556			606.282	9.472.536		606.571		

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (a)			Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades		Data del balanç del grup	
			Directa	Indirecta		Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals		reserves o pèrdues en societats consolidades	resultat consolidat del grup		
En milers d'euros													
CAM Internacional Issues, S.A.U.	Altres societats regulades	Alicant	100,00	-	Sí	61	337	34	38	68.580	14.079	(7.433)	12/16
Garniesal Unipaismo, S.A.U.	Inmobiliària	Alicant	100,00	-	Sí	2.000	(18.06)	(52)	-	1.388	800	(233)	12/16
Cape Holdings No.1 Limited	Fons	Londres	-	100,00	No	1	-	-	-	-	1	-	12/16
Compañía de Cogeneración del Caribe Dominicana, S.A.	Serveis	República Dominicana	-	100,00	No	5.016	(4.226)	-	-	809	-	18	12/16
Creativo Hotel Catarina, S.A.	Promoció immobiliària	Barcelona	-	100,00	No	1.232	2.393	1.401	-	11.211	42.400	-	12/16
Desarrollos y Participaciones Inmobiliarias 2006, S.L.	Inmobiliària	Alicant	-	100,00	No	1.942	(86.384)	(3.233)	-	99	13.085	(62.556)	12/16
Duncan 2016-1 Holdings Limited	Holder	Londres	-	100,00	No	1	-	-	-	1	-	-	12/16
Duncan de Inversiones SICAV, S.A.	Inversió col·lectiva, fons i entitats financeres similars	Barcelona	87,35	-	No	7.842	1.177	(48)	-	2.791	2.550	(85)	12/16
Duncan Holdings 2015-1 Limited	Fons	Londres	-	100,00	No	1	-	-	-	1	-	-	12/16
Ederra, S.A.	Inmobiliària	Sant Sebastià	97,85	-	No	2.036	24.257	7.205	-	34.079	35.052	(10.335)	12/16
Empire Properties Spain, S.L.	Inmobiliària	Sant Cugat del Valles	60,54	39,46	Sí	4.963	44.643	308	-	50.687	49.607	(1)	12/16
Edifici de Cuesta Roja, S.L.	Serveis	Saragossa	50,97	-	No	3	(16)	-	-	2	-	-	11/15
Europa Invest, S.A.	Altres societats regulades	Luxemburg	22,00	78,00	No	125	392	97	-	708	336	180	12/16
Europa Pail Mail Ltd.	Inmobiliària	Londres	100,00	-	No	20.843	(4.063)	82	-	17.903	20.843	(1.685)	12/16
Eier Broker Seguros, S.A.	Altres societats regulades	Sant Sebastià	39,40	0,60	No	100	748	1.494	-	1.230	3.340	(1.952)	12/16
Fonmed Gestión Telefónica Mediterráneo, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Alicant	99,97	0,03	Sí	180	285	115	-	617	240	228	12/16
Gala Domus, S.A.	Inmobiliària	La Corunya	-	100,00	No	4.000	(29.131)	(2.636)	-	1.340	2.000	(20.078)	12/16
Galeban 21 Comercial, S.L.U.	Instrumental	La Corunya	100,00	-	Sí	10.000	(4.256)	(32)	-	5.712	14.477	(8.730)	12/16
Galeban Control y Asesoramiento, S.L.U.	Serveis	La Corunya	100,00	-	Sí	8	27	(20)	-	16	80	-	12/16
Gazteluberri, S.L.	Inmobiliària	Sant Sebastià	-	100,00	No	53	(18.175)	(2.289)	-	6.752	23.891	(60.126)	12/16
Geiz 21 Inmobiliaria, S.L.U.	Instrumental	Sant Cugat del Valles	100,00	-	Sí	7.810	(321)	342	-	7.857	80.516	(68.474)	12/16
Gestión de Proyectos Urbanísticos del Mediterráneo, S.L.	Inmobiliària	Sant Cugat del Valles	-	100,00	Sí	33.850	(27.134)	(4.174)	-	10.428	32.932	(14.152)	12/16
Gestión Financiera del Mediterráneo, S.A.U.	Instrumental	Alicant	100,00	-	Sí	13.000	195.270	24.647	-	27.514	157.037	45.376	12/16
Guipuzcoano Promoción Empresarial, S.L.	Instrumental	Sant Sebastià	-	100,00	No	53	(76.486)	(769)	-	6.180	7.160	(101.430)	12/16
Guipuzcoano Valores, S.A.	Inmobiliària	Sant Sebastià	99,99	0,01	No	4.514	2.706	116	-	7.416	10.833	(3.609)	12/16
Hi Partners Holdco Gestión Activa, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	11.070	(220)	1	-	37.382	3.388	-	12/16
Hi Partners Holdco Value Added, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	17.014	(88)	636	-	287.482	6.506	-	12/16
Hip Franca 184, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	3	(2)	(83)	-	83	3	-	12/16
Hobbsair, S.A.U.	Inmobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	60	654	18	-	756	414	654	18
Hondarribeni, S.L.	Instrumental	Sant Sebastià	39,39	0,01	No	41	(3.613)	(9.853)	-	58.570	110.159	(49.863)	12/16
Hotel Arocha 49, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	6.500	(24)	(32)	-	8.363	6.500	-	12/16
Hotel Aurovia del Mediterraneo 165, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	3	(1)	(1)	-	57	3	-	12/16
Hotel Avenida Rhode 28, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	3	(1)	(12)	-	82	3	-	12/16
Hotel Calle de los Molinos 10, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	2.077	(1)	(241)	-	2.109	3	-	12/16
Hotel Calle Mayor 34, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	3	(1)	(18)	-	109	3	-	12/16
Hotel Cantera de Taulí, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	3	(1)	(9)	-	6	3	-	12/16
Hotel Cantera N.632, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	3	(195)	(195)	-	4.200	3	-	12/16
Hotel Cavall del Mar 25, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	-	100,00	Sí	3	(1)	(12)	-	10.346	3	-	12/16
Subtotal									28.942	941.341	(395.712)	(20.004)	

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades per integració global

Nom de l'empresa		Activitat	Domicili	Percentatge de participació	Tributació consolidada	Dades de la societat (a)			Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades		Data resultat consolidat del grup
				Directa	Indirecta	Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals		
Hotel Héroe de Sostoa 17, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona		-	100,00	Sí	10.511 (96)	220	-	11.909	3	-
Hotel Investment Partners, S.L. (5)	Immobil·liària	Barcelona		100,00	-	Sí	63.145 (12.38)	51.206 (1.238)	-	464.016	117.308	(2.872)
Hotel Jardín Tropical, S.L.	Promoció immobiliària	Barcelona		-	100,00	No	8.298	2.169	4.411	32.931	71.500	-
Hotel Malaga Palace, S.A.U.	Promoció immobiliària	Málaga		-	100,00	Sí	3.140 (777)	1.708	-	7.093	-	-
Hotel Maria Tarradellas, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona		-	100,00	Sí	8.896 (1)	18	-	9.188	8.896	-
Hotel Mirador del Valle, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona		-	100,00	Sí	3 (16)	(273)	-	(14)	3	-
Hotel Paseo Marítimo 80, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona		-	100,00	Sí	3	(65)	-	27.400	3	-
Hotel Sa Torre Mallorca, S.L.	Promoció immobiliària	Barcelona		-	100,00	No	76 (7.649)	22.883	-	16.126	13.919	-
Hotel Value Added Primera, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona		-	100,00	Sí	3	(92)	-	21.624	3	-
Inversate Property Holdings, Llc.	Instrumental	Miami		100,00	-	No	7.293 (11.965)	4.175	-	14.507	3.804	(11.855)
Inverán Gestión, S.L.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès		44,83	55,17	Sí	45.090 (55.173)	(680)	-	24.876	45.090	(34.504)
Inversiones Cotizadas del Mediterráneo, S.L.	Instrumental	Alicant		100,00	-	Sí	308.000	171.076	7.159	488.358	589.523	(94.647)
Inversiones en Reservas Mediterráneas, S.L. en liquidació	Immobil·liària	Múrcia		-	55,06	No	239.090 (302.156)	-	-	881	175.124	-
Malbrouck, S.I.C.A.V.	Inversió col·lectiva, fons i entitats financeres similars	Madrid		99,99	-	No	14.954	(408)	-	16.703	16.679	-
Manston Invest, S.L.U.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès		100,00	-	Sí	33.357 (4.839)	(4.946)	-	24.001	33.357	(8.147)
Marifamendi, S.L.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès		-	100,00	Sí	55.013 (90.911)	(6.151)	-	100.122	55.013	(93.495)
Mediterráneo Sabadell, S.L.	Instrumental	Alicant		50,00	50,00	Sí	85.000	113.396	8.668	312	207.745	632.713
Mediterráneo Vida, S.A.U. de Seguros (Reaseguros)	Altres societats regulades	Alicant		-	100,00	Sí	102.044	174.958	27.245	8.489	2.521.194	(27.827)
Mercurio Alicante Sociedad de Arrendamientos I.S.L.	Immobil·liària	Alicant		97,26	-	No	795 (474)	(8)	-	7.655	973	(368)
Parque Edificio Magaz, S.L.	Energia eòlica	Madrid		100,00	-	No	163 (2.395)	651	-	6.504	163	-
Parque Edificio Las Lomas de Lecín, S.L.U.	Energia eòlica	Madrid		100,00	-	No	83 (1038)	304	-	3.739	83	-
Parque Edificio Lomas de Manneca, S.L.U.	Energia eòlica	Granada		100,00	-	No	4.003 (8.320)	(5.631)	-	16.819	4.003	-
Placements Immobiliers France, S.A.S.	Immobil·liària	París		100,00	-	No	163 (1762)	1.865	-	7.803	163	-
Puerto de Tamarit, AIE	Serveis	Santa Cruz de Tenerife		99,90	0,10	No	30.002	76.677	10	106.693	101.343	1.711
Rubi Gestión, S.L.U.	Altres serveis financers	Barcelona		100,00	-	Sí	3	(1.915)	-	79.136	3	-
Sabadell Brasil Trade Services - Assessoria comercial Ltda.	Entitat de crèdit	São Paulo		99,99	0,01	No	905 (795)	-	-	196	250	(164)
Sabadell Capital, S.A. de C.V.	Entitat de crèdit	Mèxic		97,50	2,50	No	284.686 (39.652)	(8.828)	-	1.419.245	277.016	3.219
Sabadell Consumer Finance, E.F.C., S.A.U.	Entitat de crèdit	Sant Cugat del Vallès		100,00	-	Sí	35.720	(38.972)	17.933	879.962	72.232	7.456
Sabadell Corporate Finance, S.L.	Altres participades amb activitat pròpia	Madrid		100,00	-	Sí	70	1.510	892	3.189	9.373	67
Sabadell d'Andorra Inversions SGOIC, S.A.U.	Altres societats regulades	Andorra		-	50,97	No	300	892	256	2.198	300	455
Sabadell Information Systems Limited	Prestació serveis tecnològics	Londres		100,00	-	No	332	27	(185)	713	332	(85)
Subtotal										9.182	2.356.700	(754.971)
												60.450

En milers d'euros

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades per integració global

Nom de l'empresa	Activitat	Donatari	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (3)			Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues de societats consolidades	Data resultat consolidat del grup			
			Indirecta			Resultat (b)	Reserves	Dividends pagats (c)				Actius totals		
			Directa	Indirecta										
Sabadell Patrimoni Immobiliari S.A.U.	Inmobiliari	Sant Cugat del Val·lès	100,00	-	No	30.116	843.327	19.636	-	360.768	359.334	(6.2131)	13.636	12/16
Sabadell Real Estate Actives, S.A.U.	Inmobiliari	Sant Cugat del Val·lès	100,00	-	Sí	100.060	283.564	(25.608)	-	360.178	500.622	(116.387)	(21.018)	12/16
Sabadell Real Estate Development, S.L.U.	Inmobiliari	Sant Cugat del Val·lès	100,00	-	Sí	15.807	(740.256)	(271.637)	-	4.233.543	2.117.442	(2.354.744)	(310.458)	12/16
Sabadell Real Estate Housing, S.L.U.	Inmobiliari	Sant Cugat del Val·lès	100,00	-	Sí	2.073	(1281)	1.806	-	31.617	14.232	(13.500)	1.806	12/16
Sabadell Societat USA, Inc.	Altres participades amb activitat pròpia	Miami	100,00	-	No	551	2.258	468	-	3.660	551	1.672	475	12/16
Sabadell Sobbank Societat de Gestió de Actius Adjudicades, S.A.U.	Inmobiliari	Sant Cugat del Val·lès	100,00	-	Sí	60	2.394	64	-	2.553	3.074	(619)	64	12/16
Sabadell United Bank, N.A.	Entitat de crèdit	Miami	100,00	-	No	3.003	538.619	43.882	-	5.430.326	371.241	103.201	50.165	12/16
Sabadell Ventars Capital, S.L.U.	Holding	Barcelona	-	100,00	No	3	(2)	(143)	-	3.871	3	(2)	(143)	12/16
Servis d'assegurament BSA, S.A.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Madriu	-	50,37	No	60	48	3	-	238	60	24	2	12/16
Sinis Renovables, S.A.U. (4)	Altres sociedats regulades	Barcelona	100,00	-	Sí	15.000	(13.634)	(536)	-	15.861	15.000	(3.143)	(133)	12/16
Solis Gestors de Vivienda Social, S.L.U.	Inmobiliari	Alacant	-	100,00	Sí	3	481	1506	-	4.386	3	709	1.273	12/16
Solis Pacific, S.A. de C.V.	Inmobiliari	Méxic	-	100,00	No	28.347	(14.227)	(1.418)	-	13.020	23.164	(10.312)	(1.418)	12/16
Solis Servicios Inmobiliarios, S.L.U.	Inmobiliari	Alacant	100,00	-	Sí	660	15.438	36.890	-	138.874	5.032	14.843	41.688	12/16
Stonington Spain, S.L.U.	Inmobiliari	Sant Cugat del Val·lès	100,00	-	Sí	60.723	549	(5.882)	-	54.702	60.123	(7.814)	(4.752)	12/16
Trazaciones de Bienes Mediterráneo, S.A. (en liquidació)	Altres participades amb activitat pròpia	Alacant	93,88	0,12	Sí	1.000	2.047	(667)	-	2.388	5.266	152	(667)	12/16
Tenedora de Inversiones y Participaciones, S.L.	Instrumental	Alacant	100,00	-	Sí	236.092	(106.321)	(219.514)	-	2.235.111	2.264.314	(1.748.323)	39.345	12/16
Terras Vega Alta del Saguro, S.L.	Inmobiliari	Sant Cugat del Val·lès	-	100,00	Sí	4.250	(4.288)	(836)	-	15.568	16.823	(2.1567)	1.741	12/16
Tratamientos y Aplicaciones, S.L.U. En liquidació	Servis	Alacant	100,00	-	Sí	3.003	(354)	-	-	2.696	4.654	2.285	-	12/16
TSB Bank Plc	Entitat de crèdit	Edimburg	-	100,00	No	32.796	1.723.343	156.344	-	50.246.247	1.855.372	-	-	12/16
TSB Banking Group PLC	Holding	Londres	100,00	-	No	5.840	708.749	(122)	-	2.308.833	2.214.865	113.935	116.236	12/16
TSB Covered Bonds Holdings Limited	Holding	Londres	100,00	-	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/16
TSB Scotland (Investment) Nominee Limited	Altres sociedats regulades	Escòcia	-	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/16
TSB Scotland Homes Limited	Altres sociedats regulades	Escòcia	-	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/16
Urquijo Gestión, S.A.U., S.G.I.I.C.	Altres sociedats regulades	Madrid	-	100,00	Sí	3.606	10.398	3.461	-	24.178	5.266	3.658	1.365	12/16
Urreaga Gestión, S.L.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Sebastià	-	100,00	No	3	(2)	(3)	-	5	3	(3)	(3)	12/16
V&A Rental Homes SOCIMI, S.A.	Lloguer de béns immobiliaris per compte propi	Sant Cugat del Val·lès	100,00	-	No	5.000	(3)	-	-	5.061	5.000	(3)	-	12/16
Vivini Inmobiliaris Urbanizació y Promoción, S.A.	Inmobiliari	Sant Cugat del Val·lès	-	97,50	Sí	12.000	(38.603)	(4.562)	-	11.176	11.664	(30.116)	(4.562)	12/16
Viscarta Inversiones, S.A.	Servis	Madrid	-	100,00	No	7.250	(3.381)	2.023	-	10.423	402	-	-	12/16
Xeresa Golf, SA	Promoció immobiliària	Alacant	-	80,00	No	4.351	36.511	(11.447)	-	63.087	24.300	-	-	12/16
Total						63.680				14.700.419		3.715.628	6.37.668	

(1) Abanc Banc Sabadell Consulting, S.L.U.
(2) Abanc Banc Sabadell Inversión, S.A.U., S.G.I.I.C.
(3) Abanc Business Services For Information Systems, S.A.
(4) Abanc Sinis Renovables, S.C.R. De P.S., S.A.U.
(5) Abanc Hotel Investment Partnership, S.L.

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades pel mètode de la participació (*)

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Dades de la societat (a)			Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data de balanç		
			Directa	Indirecta	Capital	Reserves	Resultat (b)					Dividends pagats (c)	Actius totals
Aviación Regional Cantabria, A.I.E.	Serveis	Madrid	26,42	-	16.918	2.527	10.388	4.472	(1.118)	4.528	12/16		
Aviones Allambrá CRU-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	-	1	4.132	423	1.060	(263)	402	10/16		
Aviones Cabriel CRU-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	-	1	4.158	421	1.060	(263)	401	10/16		
Aviones Gorgos CRU-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	-	1	4.175	416	1.060	(270)	393	10/16		
Aviones Sella CRU-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	-	1	4.190	417	1.060	(270)	398	10/16		
Ban Sabadell Pensiones, E.G.F.P., S.A.	Altres societats regulades	Sant Cugat del Vallès	50,00	-	7.813	59.497	(16.088)	40.378	(6.441)	(8.043)	12/16		
Ban Sabadell Seguros Generales, S.A., de Seguros y Reaseguros	Altres societats regulades	Sant Cugat del Vallès	50,00	-	10.000	86.941	13.080	203.641	(6.353)	6.072	12/16		
Ban Sabadell Vida, S.A., de Seguros y Reaseguros	Altres societats regulades	Sant Cugat del Vallès	50,00	-	43.858	328.318	104.548	27.106	125.723	53.577	12/16		
Diana Capital, S.G.E.C.R., S.A.	Altres societats regulades	Madrid	20,66	-	806	3.012	(29)	4.236	173	(167)	10/16		
Emte Renovables, S.L.	Instrumental	Barcelona	-	62,11	7.050	(632)	(8)	4.379	(4.379)	-	11/15		
ESUS Energía Renovable, S.L.	Serveis	Vigo	-	45,00	50	(295)	(8)	23	(23)	-	10/15		
Financiera Iberoamericana, S.A.	Entitat de crèdit	L'Havana	50,00	-	38.288	12.152	2.059	88.522	1.328	1.389	12/16		
Gate Solar Gestión, S.L.	Serveis	Vitòria-Gasteiz	50,00	-	300	3.233	(137)	1.860	36	378	12/16		
Gesta Aparcamientos, S.L.	Inmobiliària	Alicant	-	40,00	301	(244)	(17)	642	(1.047)	16	06/16		
Gestora de Aparcamientos del Mediterráneo, S.L.	Serveis	Alicant	-	40,00	1.000	(9.514)	(525)	27.607	(2.012)	-	03/16		
Grupo Luxona, S.L.	Altres participades	Cannovelles	-	20,00	2.561	9.846	(1.552)	65.450	(10.835)	-	03/16		
Guisain, S.L.	Inmobiliària	Biscaya	-	40,00	4.200	(139)	(15)	6.829	(246)	(1.284)	03/16		
HIP arners Starwood Capital Holdco Value Added, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	-	30,00	127	262	181	-	117	-	12/16		
Hydrophytic, S.L.	Inmobiliària	Vitòria	-	50,00	186	95	16	467	42	14	12/16		
Múrcia Emprenda, S.C.R. De R. S.	Altres societats regulades	Múrcia	28,70	-	6.600	(1.638)	(182)	4.799	(534)	517	09/16		
Nueva Pescanova, S.L.	Comerg al enjorç	Pontevedra	14,64	-	12.188	12.397	(25.360)	371.313	-	-	12/15		
Parque Eólico Los Ausines, S.L.	Altres produccions d'energia	Pontevedra	-	50,00	4.465	(435)	(506)	47.218	2.282	(303)	12/16		
Parque Tecnológico Fuente Alamo, S.A.	Serveis	Múrcia	22,54	-	3.508	(1.076)	(118)	4.827	(385)	522	03/16		
Planificació TGN2004, S.L. en liquidació	Inmobiliària	Taragona	-	25,00	3.309	(31.119)	24	7.488	(154)	-	12/15		
Planis Eselar, S.L.	Inmobiliària	Barcelona	-	45,01	3	(21.646)	(3)	31.988	(6.918)	-	03/16		
Ribera Salud, S.A.	Serveis	València	-	50,00	9.518	50.868	29.594	412.585	30.203	14.797	12/15		
Sabadell BS Select Fund of Hedge Funds SICAV (Luxemburg)	Altres participades	Luxemburg	45,89	-	-	-	-	43.800	3.052	-	11/16		
SBD Creiem, S.A.	Inmobiliària	Sabadell	23,05	-	5.965	284	(55)	16.307	(1.134)	(804)	03/16		
Subtotal							17.159	229.259	87.637	72.803			

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades pel mètode de la participació (*)

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Dades de la societat (a)					Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
			Directa	Indirecta	Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals				
Sociedad de Cartera del Vallés, SICAV, S.A.	Altres associades	Sabadell	47,87	-	4.818	4.408	109	-	4.926	422	1.981	(55)	12/16
Societat d'Inversió dels Enginyers, S.L.	Instrumental	Barcelona	-	35,78	2.540	(743)	(10)	-	1.791	915	(190)	27	09/16
Tremon Març Mediterraneo Services Immobiliers, S.A.R.L.	Immobiliària	Tànger	-	40,00	457	(405)	-	-	-	183	(49)	(12)	12/14
Visualmark Internacional, S.L.	Serveis	La Corunya	-	20,00	12	(5)	-	-	72	2	(2)	-	08/17
Total									17.159	230.781	89.437	72.763	
Total											3.805.065	710.431	

En la data del balanç s'inclou l'última data disponible.

(*) Societats consolidades pel mètode de la participació perquè no es pot intervenir en la seva gestió.

(e) Les societats estrangeres estan convertides a euros al tipus de canvi històric i tipus de canvi mitjà per al resultat de l'exercici.

(b) Resultats pendents d'aprovació per part de la Junta General d'Accionistes.

(c) Inclou els dividendes complementaris de l'exercici anterior i els dividendes a compte pagats al grup.

El saldo total d'ingressos ordinaris de les empreses associades a les quals s'aplica el mètode de la participació és de 776.581 milers d'euros el 31 de desembre de 2016. El saldo dels passius de les empreses associades al tancament de l'exercici de 2016 totalitza 10.699.214 milers d'euros.

Variacions del perímetre en l'exercici de 2016

Entrades en el perímetre de consolidació:

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) adquirida o fusionada	Categoria	Data efectiva de l'operació	Cost de la combinació		% Drets vots adquirits	% Drets vots totals	Tipus de participació	Mètode
			Cost d'adquisició	Valor raonable instruments de patrimoni net emesos per a l'adquisició				
Rubí Gestió, S.L.U.	Dependent	31/01/2016	3,00	-	100,00%	100,00%	Directa	Integració global
AURICA IIIB, SOC. DE CAPITAL RIESGO, S.A	Dependent	29/02/2016	756,00	-	63,00%	63,00%	Indirecta	Integració global
Hotel Value Added Primera, S.L.U.	Dependent	29/02/2016	3,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
Parque Eólico Los Áusines, S.L	Associada	29/02/2016	2282,00	-	50,00%	50,00%	Indirecta	De la participació
Duncan 2016 -1 Holdings Limited	Dependent	31/03/2016	1,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
Hotel Carretera N 632, S.L.U.	Dependent	31/03/2016	3,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
Hotel Paseo Marítimo 80, S.L.U.	Dependent	31/03/2016	3,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
Gate Solar Gestió, S.L.	Associada	31/03/2016	1860,00	-	50,00%	50,00%	Directa	De la participació
HI Partners Starwood Capital Holdco Value Added, S.L.U.	Associada	31/03/2016	117,00	-	30,00%	30,00%	Indirecta	De la participació
TSB COVERED BONDS HOLDINGS LIMITED	Dependent	15/05/2016	1,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
ACTEON SIGLO XXI, S.A.	Dependent	31/07/2016	11030,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
Creativ Hotel Catarina, SA.	Dependent	31/07/2016	42400,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
Hotel Jardín Tropical, SL	Dependent	31/07/2016	71500,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
HOTEL SA TORRE MALLORCA, S.L	Dependent	31/07/2016	13519,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
AURICA III, FONDO DE CAPITAL RIESGO	Dependent	30/09/2016	2041,00	-	61,31%	61,31%	Indirecta	Integració global
Empire Properties Spain, S.L	Dependent	30/09/2016	49807,00	-	100,00%	100,00%	Directa	Integració global
MALBROUCK, S.I.C.A.V.	Dependent	30/09/2016	16679,00	-	99,99%	99,99%	Directa	Integració global
Sabadell Information Systems Limited	Dependent	30/09/2016	332,00	-	100,00%	100,00%	Directa	Integració global
VeA Rental Homes SOCIMI, S.A	Dependent	30/09/2016	5000,00	-	100,00%	100,00%	Directa	Integració global
AC DOS LERIDA, S.L.U.	Dependent	31/10/2016	2290,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
AC DOS MALAGA S.L.U.	Dependent	31/10/2016	22985,00	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
HOTEL MALAGA PALACIO S.A.U.	Dependent	31/10/2016	-	-	100,00%	100,00%	Indirecta	Integració global
Puerto de Tamarit, AIE	Dependent	05/12/2016	1,00	-	100,00%	100,00%	Directa	Integració global
Xeresa Golf, SA	Dependent	31/12/2016	24300,00	-	80,00%	80,00%	Indirecta	Integració global
Total entrades entitats dependents (*)			262.454					
Total entrades entitats associades (*)			4.259					

(*) Vegeu a l'estat de fluxos d'efectiu - activitats d'inversió el seu reflex en la línia de Pagaments/Cobraments d'inversions en negocis conjunts i associades.

Sortides del perímetre de consolidació:

En milers d'euros									
Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) alienada, escindida o donada de baixa	Categoria	Data efectiva de l'operació	% Drets vots alienats	% Drets vots totals amb posterioritat a l'alienació	Benefici / Pèrdua generada	Tipus de participació	Mètode	Motiu	
Activos Valencia I, S.A.U. en liquidació	Dependent	31/01/2016	100,00%		-	(1.233)	Indirecta Global		b
Parque Eólico Loma del Capón, S.L.U.	Dependent	29/02/2016	100,00%		-	(517)	Indirecta Global		a
Energías Renovables Sierra Sesnández, S.L.	Associada	29/02/2016	40,00%		-	(61)	Indirecta Equivalència		a
Sistema Eléctrico de Conexión Valcaire, S.L.	Associada	29/02/2016	46,88%		-	-	Indirecta Equivalència		a
Parque Eólico Magaz, S.L.	Associada	29/02/2016	49,00%		-	(37)	Indirecta Equivalència		a
Torre Sureste, S.L.	Associada	29/02/2016	40,00%		-	(7)	Indirecta Equivalència		b
Fomento de la Coruña, S.A.U.	Dependent	31/03/2016	100,00%		-	6	Indirecta Global		a
Gate Solar, S.L.	Associada	31/03/2016	50,00%		-	-	Directa Equivalència		d
Blue-Lor, S.L. (en liquidació)	Associada	31/03/2016	27,62%		-	-	Indirecta Equivalència		b
Dexia Sabadell, S.A.	Associada	30/04/2016	20,99%		-	47.891	Directa Equivalència		a
Solvía Actividades y Servicios Inmobiliarios, S.A.U.	Dependent	31/05/2016	100,00%		-	(6)	Directa Global		b
Mirador del Segura 21, S.L. en liquidació	Dependent	31/05/2016	100,00%		-	32	Indirecta Global		b
Vistas del Parque 21, S.L. en liquidació	Dependent	31/05/2016	100,00%		-	30	Indirecta Global		b
CAM Capital, S.A.U. en liquidació	Dependent	31/05/2016	100,00%		-	243	Directa Global		b
Cantabria Generación, S.L.U.	Dependent	30/06/2016	100,00%		-	8	Directa Global		b
Sabadell Asia Trade Services, Ltd.	Dependent	30/06/2016	100,00%		-	(152)	Directa Global		b
Proteo Banking Software, S.L.U.	Dependent	30/06/2016	100,00%		-	3	Directa Global		b
Easo Bolsa, S.A.	Dependent	30/06/2016	100,00%		-	15	Directa Global		b
Desarrollo y Ejecución Urbanística del Mediterráneo, S.L.	Dependent	31/07/2016	100,00%		-	(48)	Indirecta Global		b
Gest Galinver, S.L.	Dependent	31/07/2016	100,00%		-	206	Indirecta Global		b
Herrero Internacional Gestión, S.L.U.	Dependent	31/07/2016	100,00%		-	-	Indirecta Global		b
Procom Residencial Rivas, S.A.U.	Dependent	31/07/2016	100,00%		-	2	Indirecta Global		b
Simat Banol, S.L.U.	Dependent	31/07/2016	100,00%		-	450	Indirecta Global		b
Bajo Almanzora Desarrollos Inmobiliarios, S.L. (en liquidació)	Associada	31/07/2016	39,14%		-	-	Indirecta Equivalència		b
Intermas Nets, S.A.	Associada	31/07/2016	20,00%		-	-	Indirecta Equivalència		a
Promociones e Inmuebles Blauverd Mediterráneo, S.L.U.	Dependent	31/08/2016	100,00%		-	409	Indirecta Global		b
Aviones Carraixet CRJ-200 II A.I.E.	Associada	30/09/2016	25,00%		-	150	Directa Equivalència		b
Aviones Portacoli CRJ-200 III, A.I.E.	Associada	30/09/2016	25,00%		-	179	Directa Equivalència		b
Aviones Turia CRJ-200 I, A.I.E.	Associada	30/09/2016	25,00%		-	185	Directa Equivalència		b
Ballerton Servicios, S.L.U.	Dependent	30/11/2016	100,00%		-	(22)	Indirecta Global		b
Eólica de Valdejalón, S.L.	Dependent	30/11/2016	50,97%		-	(2)	Directa Global		a
Epila Renovables, S.L.	Dependent	30/11/2016	51,00%		-	(74)	Directa Global		a
Mursiya Golf, S.L.	Associada	15/12/2016	49,70%		-	-	Indirecta Equivalència		a
Promociones y Financiaciones Herrero, S.A.	Dependent	16/12/2016	100,00%		-	(313)	Directa Global		b
Delta Swing, S.A.U.	Dependent	31/12/2016	100,00%		-	(10)	Indirecta Global		b
Altres						(444)			
Total						46.883			

(a) Baixes del perímetre de consolidació per venda de la participació.

(b) Baixes del perímetre per dissolució i/o liquidació.

(c) Baixes per reclassificació a actius no corrents en venda.

(d) Baixes per fusió.

Annex 2 – Entitats estructurades – Fons de titulització

En milers d'euros

Any	Fons de titulització mantinguts íntegrament en el balanç	Entitat	Total actius titulitzats el 31/12/2017
2004	GC SABADELL 1, F.T.H	Banc Sabadell	145.382
2004	TDA CAM 3, F.T.A.	Banco CAM	109.889
2005	TDA 23, FTA	Banco Guipuzcoano	38.249
2005	TDA CAM 4 FTA	Banco CAM	327.468
2005	TDA CAM 5 FTA	Banco CAM	549.493
2006	TDA 26-MIXTO, FTA	Banco Guipuzcoano	100.235
2006	TDA CAM 6 FTA	Banco CAM	375.769
2006	FTPYME TDA CAM 4 FTA	Banco CAM	163.354
2006	TDA CAM 7 FTA	Banco CAM	571.809
2006	CAIXA PENEDES 1 TDA, FTA	BMN-Penedès	267.338
2007	TDA 29, FTA	Banco Guipuzcoano	121.405
2007	TDA CAM 8 FTA	Banco CAM	557.575
2007	TDA CAM 9 FTA	Banco CAM	525.421
2007	CAIXA PENEDES PYMES 1 TDA, FTA	BMN-Penedès	67.828
2007	CAIXA PENEDES 2 TDA, FTA	BMN-Penedès	213.008
2008	CAIXA PENEDES FTGENCAT 1 TDA, FTA	BMN-Penedès	89.943
2009	GAT-ICO-FTVPO 1, F.T.H (CP)	BMN-Penedès	10.586
2015	DUNCAN FUNDING 2015-1 PLC	TSB	1.802.139
2016	DUNCAN FUNDING 2016-1 PLC	TSB	3.062.744
2016	IM SABADELL PYME 10	Banc Sabadell	953.077
2017	TDA SABADELL RMBS 4, FT	Banc Sabadell	5.905.031
2017	IM SABADELL PYME 11, FT	Banc Sabadell	1.855.924
Total			17.813.667

En milers d'euros

Any	Fons de titulització donats íntegrament de baixa del balanç	Entitat	Total actius titulitzats el 31/12/2017
2001	TDA 14-MIXTO, FTA	Banco Guipuzcoano	3.546
2001	TDA 14-MIXTO, FTA	BMN-Penedès	19.817
2002	TDA 15-MIXTO, FTA	Banco Guipuzcoano	9.617
2003	TDA 17-MIXTO, FTA	Banco Guipuzcoano	19.010
2003	TDA CAM 2	Banco CAM	106.121
2006	TDA 25, FTA (*)	Banco Gallego	7.786
2010	FTPYMES 1 LIMITED	Banco CAM	172.889
Total			338.786

(*) Fons de titulització en procés de liquidació anticipada

Annex 3 – Informació dels emissors en el mercat hipotecari i sobre el registre comptable especial hipotecari

A continuació, s'inclou la informació sobre les dades procedents del registre comptable especial de l'entitat emissora Banc Sabadell, a què es refereix l'article 21 del Reial decret 716/2009, requerida per la Circular 5/2011 del Banc d'Espanya, sense considerar la garantia atorgada pel FGD.

A) Operacions actives

En relació amb el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris el 31 de desembre de 2017 i de 2016 que emparen les emissions, elegibilitat i computabilitat a l'efecte del mercat hipotecari, es presenta la informació següent:

En milers d'euros

Desglossament del total de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris, elegibilitat i computabilitat (valors nominals)	2017	2016
Total cartera de préstecs i crèdits hipotecaris	55.956.292	60.284.332
Participacions hipotecàries emeses	3.370.130	5.144.462
<i>Dels quals: Préstecs mantinguts en el balanç</i>	<i>3.174.791</i>	<i>4.835.597</i>
Certificats de transmissió d'hipoteca emesos	7.860.991	3.963.115
<i>Dels quals: Préstecs mantinguts en el balanç</i>	<i>7.734.256</i>	<i>3.768.861</i>
Préstecs hipotecaris adscrits en garantia de finançaments rebuts	-	-
Préstecs que emparen l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries	44.725.171	51.176.755
Préstecs no elegibles	15.943.345	15.411.370
Compleixen els requisits per ser elegibles, excepte el límit de l'article 5.1 del RD 716/2009	13.965.022	12.290.896
Resta	1.978.323	3.120.474
Préstecs elegibles	28.781.826	35.765.385
Imports no computables	83.249	107.768
Imports computables	28.698.577	35.657.617
Préstecs que cobreixen emissions de bons hipotecaris	-	-
Préstecs aptes per a la cobertura de les emissions de cèdules hipotecàries	28.698.577	35.657.617
Actius de substitució adscrits a emissions de cèdules hipotecàries	-	-

A continuació, es presenten classificats aquests valors nominals segons diferents atributs:

En milers d'euros

	2017		2016	
	Total	<i>Dels quals: Préstecs elegibles</i>	Total	<i>Dels quals: Préstecs elegibles</i>
Desglossament del total de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris que donen suport a les emissions del mercat hipotecari				
Total cartera de préstecs i crèdits hipotecaris	44.725.171	28.781.826	51.176.755	35.765.385
Origen de les operacions	44.725.171	28.781.826	51.176.755	35.765.385
Originades per l'entitat	43.999.139	28.398.509	50.346.578	35.295.368
Subrogades d'altres entitats	237.588	180.011	269.891	224.558
Resta	488.444	203.306	560.286	245.459
Moneda	44.725.171	28.781.826	51.176.755	35.765.385
Euro	44.619.869	28.702.376	51.045.668	35.705.266
Resta de monedes	105.302	79.450	131.087	60.119
Situació en el pagament	44.725.171	28.781.826	51.176.755	35.765.385
Normalitat en el pagament	38.240.207	27.002.079	41.444.636	32.026.465
Altres situacions	6.484.964	1.779.747	9.732.119	3.738.920
Venciment mitjà residual	44.725.171	28.781.826	51.176.755	35.765.385
Fins a 10 anys	12.566.865	8.170.011	14.278.937	8.669.175
De 10 a 20 anys	17.416.966	12.343.583	17.327.453	13.335.178
De 20 a 30 anys	12.156.652	7.425.285	14.651.158	10.747.915
Més de 30 anys	2.584.688	842.947	4.919.207	3.013.117
Tipus d'interès	44.725.171	28.781.826	51.176.755	35.765.385
Fix	10.240.956	7.418.574	9.321.347	6.334.684
Variable	34.484.215	21.363.252	41.855.408	29.430.701
Mixt	-	-	-	-
Titulars	44.725.171	28.781.826	51.176.755	35.765.385
Persones jurídiques i persones físiques empresaris	16.428.024	8.882.296	19.786.398	10.745.538
<i>Del qual: Promocions immobiliàries</i>	4.555.082	1.546.541	6.539.086	2.537.346
Resta de persones físiques i ISFLSH	28.297.147	19.899.530	31.390.357	25.019.847
Tipus de garantia	44.725.171	28.781.826	51.176.755	35.765.385
Actius / Edificis acabats	42.086.553	27.930.395	46.669.023	34.402.220
<i>Residencials</i>	33.344.659	22.390.471	37.442.623	28.517.150
<i>Dels quals: Habitatges de protecció oficial</i>	1.500.528	1.153.703	1.744.996	1.233.156
<i>Comercials</i>	8.559.381	5.421.465	9.088.092	5.783.908
<i>Restants</i>	182.513	118.459	138.308	101.162
Actius / Edificis en construcció	277.855	149.543	535.955	312.429
<i>Residencials</i>	262.645	139.681	495.870	278.110
<i>Dels quals: Habitatges de protecció oficial</i>	62	1	63	-
<i>Comercials</i>	14.247	8.899	36.568	30.804
<i>Restants</i>	963	963	3.517	3.515
Terrenys	2.360.763	701.888	3.971.777	1.050.736
<i>Urbanitzats</i>	1.210.598	220.792	2.158.151	452.427
<i>Resta</i>	1.150.165	481.096	1.813.626	598.309

El valor nominal dels imports disponibles (imports compromesos no disposats) de la totalitat dels préstecs i crèdits hipotecaris és el següent:

En milers d'euros

	2017	2016
	Saldos disponibles (valor nominal). Total préstecs i crèdits hipotecaris que donen suport a l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries	
Potencialment elegibles	925.789	1.057.382
No elegibles	2.506.240	1.537.366

La distribució dels valors nominals en funció del percentatge que suposa el risc sobre l'import de l'última taxació disponible (*loan-to-value* o LTV) de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris elegibles per a l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries es detalla a continuació:

En milers d'euros

LTV per tipus de garantia. Préstecs elegibles per a l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries		
	2017	2016
Amb garantia sobre habitatge	22.613.853	28.928.427
<i>Dels quals LTV ≤ 40%</i>	<i>7.075.581</i>	<i>8.594.798</i>
<i>Dels quals LTV 40%-60%</i>	<i>8.353.242</i>	<i>11.062.573</i>
<i>Dels quals LTV 60%-80%</i>	<i>7.185.030</i>	<i>9.271.056</i>
<i>Dels quals LTV > 80%</i>	-	-
Amb garantia sobre la resta de béns	6.167.973	6.836.958
<i>Dels quals LTV ≤ 40%</i>	<i>3.754.551</i>	<i>4.131.633</i>
<i>Dels quals LTV 40%-60%</i>	<i>2.413.422</i>	<i>2.705.325</i>
<i>Dels quals LTV > 60%</i>	-	-

El moviment dels valors nominals dels exercicis de 2017 i de 2016 dels préstecs hipotecaris que emparen l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries (elegibles i no elegibles) és el següent:

En milers d'euros

Moviments dels valors nominals dels préstecs hipotecaris		
	Elegibles	No elegibles
Saldo el 31 de desembre de 2015	36.863.878	19.382.351
Baixes en el període	(6.365.271)	(6.806.531)
Cancel·lacions al venciment	(2.439.564)	(550.120)
Cancel·lacions anticipades	(1.190.892)	(558.712)
Subrogacions per altres entitats	(28.495)	(8.661)
Resta	(2.706.320)	(5.689.038)
Altes en el període	5.266.778	2.835.550
Originades per l'entitat	3.256.162	1.593.583
Subrogacions d'altres entitats	27.712	12.309
Resta	1.982.904	1.229.658
Saldo el 31 de desembre de 2016	35.765.385	15.411.370
Baixes en el període	(13.588.188)	(7.315.145)
Cancel·lacions al venciment	(2.593.920)	(852.488)
Cancel·lacions anticipades	(1.171.986)	(803.018)
Subrogacions per altres entitats	(13.996)	(3.085)
Baixes per titulitzacions	(3.105.737)	-
Resta	(6.702.549)	(5.656.554)
Altes en el període	6.604.629	7.847.120
Originades per l'entitat	3.447.310	1.337.231
Subrogacions d'altres entitats	22.465	3.632
Resta	3.134.854	6.506.257
Saldo el 31 de desembre de 2017	28.781.826	15.943.345

B) Operacions passives

Tot seguit es detallen les emissions realitzades i col·lateralitzades a partir de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris de Banc Sabadell tenint en compte si s'han realitzat o no mitjançant oferta pública, així com el seu venciment residual:

En milers d'euros

Valor nominal	2017	2016
Cèdules hipotecàries emeses	20.727.543	23.457.544
<i>De les quals: No registrades en el passiu del balanç</i>	<i>7.913.800</i>	<i>9.556.900</i>
Valors representatius de deute. Emesos mitjançant oferta pública	7.200.000	7.600.000
Venciment residual fins a un any	1.000.000	1.500.000
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	-	1.000.000
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	1.750.000	-
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	1.350.000	3.100.000
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	3.100.000	2.000.000
Venciment residual de més de deu anys	-	-
Valors representatius de deute. Resta d'emissions	10.813.000	12.813.000
Venciment residual fins a un any	150.000	500.000
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	3.150.000	1.150.000
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	4.380.000	3.150.000
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	1.445.000	6.380.000
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	1.688.000	1.633.000
Venciment residual de més de deu anys	-	-
Dipòsits	2.714.543	3.044.544
Venciment residual fins a un any	593.710	330.000
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	524.146	593.710
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	145.833	524.146
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	994.444	445.833
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	436.410	1.130.855
Venciment residual de més de deu anys	20.000	20.000

	2017		2016	
	Valor nominal (en milers)	Venciment mitjà residual (en anys)	Valor nominal (en milers)	Venciment mitjà residual (en anys)
Certificats de transmissió hipotecària	7.860.991	23	3.963.115	17
Emeses mitjançant oferta pública	-	-	-	-
Resta d'emissions	7.860.991	23	3.963.115	17
Participacions hipotecàries	3.370.130	13	5.144.462	16
Emeses mitjançant oferta pública	-	-	-	-
Resta d'emissions	3.370.130	13	5.144.462	16

La ràtio de sobrecol·lateralització de Banco de Sabadell, S.A., entesa com el quocient entre el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris que emparen l'emissió de cèdules hipotecàries i el valor nominal de les cèdules hipotecàries emeses, puja a 216% el 31 de desembre de 2017 (218% el 31 de desembre de 2016).

D'acord amb el Reial decret 716/2009, pel qual es despleguen determinats aspectes de la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari i altres normes del sistema hipotecari financer, el Consell d'Administració manifesta que es responsabilitza del fet que l'entitat disposa d'un conjunt de polítiques i procediments per garantir el compliment de la normativa que regula el mercat hipotecari.

En relació amb les polítiques i els procediments esmentats anteriorment relatius a l'activitat del grup en el mercat hipotecari, el Consell d'Administració és responsable del compliment de la normativa del mercat hipotecari i els processos de gestió i control del risc del grup (vegeu la nota 4.3, de gestió de riscos financers). En particular, en relació amb el risc de crèdit, el Consell d'Administració atorga facultats i autonomia a la Comissió Executiva perquè aquesta, al seu torn, pugui delegar en els diferents nivells de decisió. Els procediments interns establerts per a l'originació i el seguiment dels actius que formen la inversió creditícia del grup, i en particular dels actius amb garantia hipotecària, que donen suport a les cèdules hipotecàries emeses, es detallen a continuació tenint en compte la naturalesa del sol·licitant.

Particulars

L'anàlisi i decisió sobre la concessió de risc a particulars s'efectua a partir de les eines de *scoring* descrites en la nota 4.4.1.2, de gestió de riscos financers. A aquestes eines s'afegeix, quan les circumstàncies ho requereixen, la figura de l'analista de risc, que aprofundeix en informacions complementàries. També es tenen en compte tot un seguit d'informacions i paràmetres, com ara la coherència de la sol·licitud que el client realitza i l'adequació a les seves possibilitats, la capacitat de pagament del client tenint en compte la seva situació actual i futura, el valor de l'immoble aportat com a garantia (determinat mitjançant la taxació pertinent realitzada per entitats homologades pel Banc d'Espanya, de manera que s'assegura, a través dels processos d'homologació interns, que no hi ha cap tipus de vinculació entre aquestes i el grup) i considerant l'existència de garanties suplementàries, consultes a bases d'impagats tant internes com externes, etc.

Una part del procés de decisió consisteix a determinar l'import màxim del finançament a concedir basant-se en el valor de taxació dels actius aportats com a garantia (a partir d'ara, *loan-to-value* o LTV) i el valor de compra, si és la destinació del finançament. En aquest sentit, i com a norma general, l'import màxim d'LTV o valor de compra, el menor dels dos, aplicat pel grup d'acord amb les seves polítiques internes es dona en el cas de compra de residència habitual per part d'un particular i s'estableix en el 80%. A partir d'aquest es defineixen percentatges màxims, de nivell inferior al 80%, tenint en compte la destinació del finançament.

A més a més, cal destacar que com a pas previ a la resolució de l'expedient es revisen les càrregues associades als béns aportats com a garantia del finançament concedit, així com les assegurances contractades sobre les garanties esmentades. En cas que es resolgui favorablement l'expedient, i com a part del procés de formalització de l'operació, es realitza la corresponent inscripció de la hipoteca en el Registre de la Propietat.

Pel que fa a les autonomies d'aprovació, les eines de *scoring* són la referència central que determina la viabilitat de l'operació. A partir de determinats imports, o en operacions amb arguments difícilment valorables per l'*scoring*, intervé la figura de l'analista de riscos. La xifra d'autonomia es fixa a través de l'*scoring* i de l'import de l'operació/risc del client, i es defineix per als diferents nivells quan es requereix una intervenció especial. Hi ha un conjunt d'excepcions per condicions de l'acreditat i de l'operació que estan regulades en la normativa interna del grup.

Com es destaca en la nota 4.4.1.2, de gestió de riscos financers, el grup disposa d'un sistema integral de seguiment a través d'eines d'alertes primerenques que permet detectar els clients que presenten algun incompliment de manera precoç. En aquest sentit, es destaca l'existència de procediments establerts de revisió i validació permanent de les garanties aportades.

Empreses no relacionades amb finalitat de promoció immobiliària i/o construcció

L'anàlisi i decisió sobre la concessió de risc es fonamenta en les eines de ràting i dels "equips bàsics de gestió", formats per una persona de l'àmbit comercial i una del de riscos en els diferents nivells de decisió, tots dos descrits en la nota 4.4.1.2, de gestió de riscos financers. A més a més, es tenen en compte tot un seguit d'informacions i paràmetres com ara la coherència de la sol·licitud, la capacitat de pagament, les garanties aportades (valorades mitjançant la taxació pertinent realitzada per entitats homologades pel Banc d'Espanya, de manera que s'assegura, a través dels processos d'homologació interns, que no hi ha cap tipus de vinculació entre aquestes i el grup) i considerant l'existència de garanties suplementàries, consonància entre el circulat de l'empresa i el total de vendes, consistència entre el total de riscos amb el grup i els recursos propis de l'empresa, consultes de bases de dades d'impagats tant internes com externes, etc.

També són aplicables en aquest cas els processos de revisió de càrregues associades a les garanties aportades, així com d'inscripció d'hipoteques en el Registre de la Propietat.

Les xifres d'autonomia s'assignen en funció de la pèrdua esperada de l'operació/client/grup de risc i risc total del client i del grup de risc. En el circuit de decisió hi ha diferents nivells. En cada un d'aquests hi ha la figura de l'equip bàsic de gestió, format per una persona de l'àmbit comercial i una del de riscos del grup, que han d'aprovar les operacions de manera consensuada. Igual que en el cas anterior, hi ha un conjunt d'excepcions per condicions de l'acreditat i sector que estan regulades en la normativa interna del grup.

El seguiment es realitza, igual que en el cas de particulars, a partir de les eines d'alertes primerenques existents. També es destaca l'existència de procediments establerts de revisió i validació permanent de les garanties aportades.

Empreses relacionades amb finalitat de promoció immobiliària i/o construcció

El banc engloba la gestió dels actius immobiliaris i préstecs promotors en la Direcció de Transformació d'Actius i Participades Industrials i Immobiliàries. Aquesta unitat compta amb una estructura organitzativa pròpia enfocada a una gestió especialitzada d'aquests actius basada en el coneixement de la situació i evolució del mercat immobiliari. En paral·lel, dins de la Direcció de Gestió de Riscos, la Direcció de Risc d'Actius és la unitat especialitzada en la gestió dels riscos d'aquesta cartera.

L'anàlisi de riscos l'efectuen equips d'analistes especialitzats que comparteixen la gestió amb les direccions d'Inversió Immobiliària, de manera que es conjuga la visió de la gestió de riscos amb la del tractament directe del client.

En la decisió intervé la valoració de ràting tant del promotor com del projecte i un conjunt d'informacions complementàries com la situació financera, la situació patrimonial del promotor, previsions d'ingressos i tresoreria amb plans de negoci del projecte i, de manera especial, una anàlisi profunda de la situació dels riscos en curs, tant si es tracta de producte acabat com de terres o altres productes.

Hi ha un escalat de percentatges màxims de LTV definits internament pel grup tenint en compte la destinació del finançament, qualitat del promotor i valoració interna de la promoció.

Per la tipologia de les carteres gestionades en aquest segment, hi ha una assignació d'autonomies específica per a nous projectes, vendes, compres o plans d'actuació. Tot això s'estableix en la normativa interna.

S'exerceix una tasca de seguiment constant inherent a la gestió dels actius. En els casos de productes acabats, se segueixen els nivells de vendes o lloguers, i en els actius en curs, el grau de desenvolupament. S'estableix un control constant del compliment dels compromisos i, com en el cas d'empreses, hi ha procediments establerts de revisió i validació permanent de les garanties aportades.

Altres consideracions

El grup Banc Sabadell efectua actuacions i manté actius diversos programes de finançament en els mercats de capitals (vegeu la nota 4.4.2.4). En el marc de l'estratègia de finançament del grup, Banco de Sabadell, S.A. és emissor de cèdules hipotecàries. Les cèdules hipotecàries s'emeten amb la garantia de la cartera de préstecs amb garantia hipotecària d'immobles concedits per l'emissor, tenint en compte els criteris d'elegibilitat que es defineixen en el Reial decret 716/2009, de regulació del mercat hipotecari, i altres normes del sistema hipotecari financer. En aquest sentit, el grup té establerts procediments de control per al seguiment de la totalitat de la seva cartera de préstecs i crèdits hipotecaris (i un d'aquests és el manteniment del registre comptable especial dels préstecs i els crèdits hipotecaris i els actius de substitució que donen suport a les cèdules i als bons hipotecaris, i dels instruments financers derivats vinculats a aquests), així com per a la verificació del compliment dels criteris d'aptitud per a la seva afectació a l'emissió de cèdules hipotecàries, i per al compliment, en qualsevol moment, del límit màxim d'emissió; tots aquests regulats per la legislació vigent del mercat hipotecari.

Annex 4 – Informació dels emissors en les cèdules territorials i sobre el registre comptable especial territorial

A continuació, s'inclou la informació sobre les dades procedents del registre comptable especial de cèdules territorials de l'entitat emissora Banc Sabadell, a què es refereix la disposició addicional única del Reial decret 579/2014, requerida per la Circular 4/2015 del Banc d'Espanya.

A) Operacions actives

En relació amb el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits amb administracions públiques el 31 de desembre de 2017 que emparen les emissions, elegibilitat i computabilitat a l'efecte de la cobertura de cèdules territorials, es presenta la informació següent:

En milers d'euros			
2017			
	Total	Residents a Espanya	Residents a altres països de l'Espai Econòmic Europeu
Administracions centrals	167.305	167.305	-
Administracions autonòmiques o regionals	1.182.839	1.182.839	-
Administracions locals	557.573	557.573	-
Administracions de la Seguretat Social	44	44	-
Total cartera de préstecs i crèdits	1.907.761	1.907.761	-

En milers d'euros			
2016			
	Total	Residents a Espanya	Residents a altres països de l'Espai Econòmic Europeu
Administracions centrals	278.620	278.620	-
Administracions autonòmiques o regionals	1.206.406	1.206.406	-
Administracions locals	739.233	739.233	-
Administracions de la Seguretat Social	-	-	-
Total cartera de préstecs i crèdits	2.224.259	2.224.259	-

B) Operacions passives

Tot seguit, es detallen les emissions realitzades i col·lateralitzades a partir de la cartera de préstecs i crèdits amb administracions públiques del banc tenint en compte si s'han realitzat o no mitjançant una oferta pública, així com el seu venciment residual:

En milers d'euros		
Valor nominal	2017	2016
Cèdules territorials emeses	900.000	900.000
<i>De les quals: No registrades en el passiu del balanç</i>	<i>900.000</i>	<i>900.000</i>
Emesos mitjançant oferta pública	-	-
Venciment residual fins a un any	-	-
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	-	-
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	-	-
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	-	-
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	-	-
Venciment residual de més de deu anys	-	-
Resta d'emissions	900.000	900.000
Venciment residual fins a un any	-	-
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	900.000	-
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	-	900.000
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	-	-
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	-	-
Venciment residual de més de deu anys	-	-

La ràtio de sobrecol·lateralització de Banco de Sabadell, S.A., entesa com el quocient entre el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits amb administracions públiques que emparen l'emissió de cèdules territorials i el valor nominal de les cèdules territorials emeses, puja a 212% el 31 de desembre de 2017 (247% el 31 de desembre de 2016).

D'acord amb el Reial decret 579/2014, el Consell d'Administració manifesta que es responsabilitza del fet que l'entitat disposi d'un conjunt de polítiques i procediments en relació amb les activitats de finançament d'ens públics per garantir el compliment de la normativa que regula l'emissió d'aquests valors (vegeu la nota 4, de gestió de riscos financers).

En particular, en relació amb el risc de crèdit, el Consell d'Administració atorga facultats i autonomies a la Comissió Executiva perquè aquesta, al seu torn, pugui delegar en els diferents nivells de decisió. Els procediments interns establerts per a l'originació i el seguiment dels actius que formen els préstecs i les partides a cobrar del grup, i en particular dels actius amb entitats públiques, que donen suport a les cèdules territorials emeses.

Annex 5 – Detall de les emissions vives i passius subordinats del grup

Valors representatius de deute emesos

El desglossament de les emissions del grup el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2017	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de l'ofert
		31/12/2017	31/12/2016				
Banco Gallego, S.A. (*)	28/10/2013	186	186	2,00%	29/12/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	10/03/2014	409	1.495	EURIBOR 6M + 3,50	10/03/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/03/2014	1.833	2.604	EURIBOR 6M + 3,50	10/03/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	18/03/2014	5.000	5.000	EURIBOR 3M + 1,35	18/03/2019	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	18/03/2014	11.500	11.500	EURIBOR 3M + 1,65	18/03/2019	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	348	1.109	4,30%	10/04/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	563	1.994	EURIBOR 6M + 3,50	10/04/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	388	1.270	4,18%	10/05/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	445	1.309	4,22%	10/05/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	1.128	4.455	EURIBOR 6M + 3,50	10/05/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	2.268	3.180	4,42%	10/05/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	3.046	4.452	EURIBOR 6M + 3,50	10/05/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	13/05/2014	20.000	20.000	EURIBOR 3M + 0,90	13/05/2019	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	444	1.309	3,39%	10/06/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	875	2.577	3,63%	10/06/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	428	1.284	EURIBOR 6M + 2,75	10/06/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	592	1.972	EURIBOR 6M + 3,00	10/06/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	1.545	2.216	EURIBOR 6M + 2,75	10/06/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	2.103	3.005	EURIBOR 6M + 3,00	10/06/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	27/06/2014	20.000	20.000	EURIBOR 3M + 0,85	27/06/2019	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	836	1.643	3,52%	10/07/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	1.330	2.613	3,61%	10/07/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	2.276	4.904	EURIBOR 6M + 2,75	10/07/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	3.051	5.705	EURIBOR 6M + 2,75	10/07/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	1.607	3.157	3,64%	10/08/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	884	1.736	3,73%	10/08/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	2.029	4.184	EURIBOR 6M + 2,75	10/08/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	2.710	4.458	EURIBOR 6M + 2,75	10/08/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/09/2014	944	1.853	3,71%	10/09/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/09/2014	1.088	2.289	EURIBOR 6M + 2,75	10/09/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2014	1.441	1.922	EURIBOR 6M + 2,35	10/10/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	762	1.705	3,34%	10/11/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	2.494	5.630	EURIBOR 6M + 2,35	10/11/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	2.652	3.681	EURIBOR 6M + 2,35	10/11/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	2.743	5.985	EURIBOR 6M + 2,35	10/12/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	982	1.934	3,19%	10/12/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	3.031	4.512	EURIBOR 6M + 2,35	10/12/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	16/10/2015	-	300.000	-	16/01/2017	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	26/11/2015	-	300.000	-	26/05/2017	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	03/02/2016	-	300.000	-	03/05/2017	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	05/04/2016	-	300.000	-	05/07/2017	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	14/06/2016	300.000	300.000	0,60%	14/06/2018	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	26/07/2016	316.371	316.371	0,50%	26/07/2018	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	20/09/2018	256.479	256.479	0,40%	20/09/2018	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	05/12/2016	500.000	500.000	0,65%	05/03/2020	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	12/12/2016	15.000	15.000	MAX(EURIBOR 3M; 0,5%)	12/12/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	29/12/2016	500.000	500.000	0,30%	29/06/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	07/03/2017	591.066	-	0,40%	07/03/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	24/04/2017	342.017	-	0,40%	24/04/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	21/06/2017	464.764	-	0,40%	21/06/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	03/07/2017	10.000	-	MAX(EURIBOR 3M + 0,30; 0,3%)	04/07/2022	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	28/07/2017	26.800	-	MAX(EURIBOR 3M; 0,60%)	28/07/2022	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	28/09/2017	10.000	-	MAX(EURIBOR 3M + 0,30; 0,3%)	28/09/2022	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	05/12/2017	1.000.000	-	0,88%	05/03/2023	Euros	Institucion:
Subscrits per empreses del grup		(27.951)	(9.820)				
Total obligacions simples		4.408.507	3.226.858				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2017	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació d'ofert
		31/12/2017	31/12/2016				
Banco Guipuzcoano, S.A. (*)	18/04/2007	25.000	25.000	1,70%	18/04/2022	Euros	Instituciona
CAM Global Finance, S.A.U.	04/06/2008	100.000	100.000	ref. actius subjacents	04/06/2018	Euros	Instituciona
Banco de Sabadell, S.A.	25/07/2012	3.000	3.000	ref. actius subjacents	25/07/2022	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2012	-	1.425	-	10/10/2017	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	20/12/2012	3.000	3.000	ref. actius subjacents	20/12/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	16/05/2013	5.000	5.000	ref. actius subjacents	16/05/2018	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	27/05/2014	5.000	5.000	ref. actius subjacents	27/05/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	14/07/2014	10.000	10.000	ref. actius subjacents	15/07/2024	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	14/07/2014	3.000	3.000	ref. actius subjacents	14/07/2021	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	16/07/2014	5.000	5.000	ref. actius subjacents	16/07/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	24/07/2014	4.000	4.000	ref. actius subjacents	24/07/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	18/12/2014	-	5.000	-	18/12/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	03/02/2015	7.000	7.000	ref. actius subjacents	03/02/2020	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	15/04/2015	4.000	4.000	ref. actius subjacents	15/04/2020	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	15/04/2015	8.000	8.000	ref. actius subjacents	15/04/2020	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	06/07/2015	1.800	1.800	ref. actius subjacents	06/07/2020	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	24/07/2015	39.998	39.998	ref. actius subjacents	24/07/2018	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	18/12/2015	-	8.200	-	18/12/2020	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	12/02/2016	13.500	13.500	ref. actius subjacents	12/02/2021	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	15/03/2016	10.500	10.500	ref. actius subjacents	15/03/2021	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	01/04/2016	13.200	13.200	ref. actius subjacents	01/04/2022	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	01/04/2016	10.000	10.000	ref. actius subjacents	01/04/2022	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	13/05/2016	11.600	11.600	ref. actius subjacents	13/05/2021	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	01/06/2016	6.000	6.000	ref. actius subjacents	03/06/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	17/06/2016	75.000	75.000	ref. actius subjacents	17/06/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	20/06/2016	-	8.000	-	20/06/2017	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	21/06/2016	8.500	8.500	ref. actius subjacents	21/06/2019	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	23/06/2016	19.000	19.300	ref. actius subjacents	23/06/2021	Euros	Detallist
Banco de Sabadell, S.A.	30/11/2016	45.000	45.000	ref. actius subjacents	30/11/2021	Euros	Detallist
Subscrits per empreses del grup		(1.031)	(1.859)				
Total bons estructurats		435.067	457.164				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2017	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació d'ofert
		31/12/2017	31/12/2016				
Banco CAM, S.A. (*)	09/03/2012	-	1.059.050	-	09/03/2017	Euros	Instituciona
Subscrits per empreses del grup		-	-				
Total bons simples aval estat		-	1.059.050				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès mitjà		Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació d'ofert
		31/12/2017	31/12/2016	31/12/2017	31/12/2016			
Banco de Sabadell, S.A. (ofic. Londres) (*)	18/12/2015	346.500	246.089	0,12%	0,25%	Diversos	Euros	Instituciona
Banco de Sabadell, S.A. (**)	02/03/2017	5.075.495	6.024.080	0,18%	0,29%	Diversos	Euros	Instituciona
Subscrits per empreses del grup		(2.242.895)	(2.331.669)					
Total pagarés		3.179.100	3.938.500					

(*) Pagarés (ECP).

(**) Registrat el fulllet d'emissió per un import de 7.000.000 milers d'euros ampliables fins a 9.000.000 milers d'euros a la CNMV.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2017	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació d'ofert
		31/12/2017	31/12/2016				
Banco de Sabadell, S.A.	24/01/2007	-	1.500.000	-	24/01/2017	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	20/06/2007	-	300.000	-	20/06/2017	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	08/05/2009	100.000	100.000	EURIBOR 3M + 1	08/05/2021	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	31/07/2009	-	200.000	-	31/07/2017	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	18/09/2009	150.000	150.000	EURIBOR 3M + 0,90	18/09/2018	Euros	Institucion:
Banco CAM, S.A. (*)	27/04/2010	30.000	30.000	4,60%	31/07/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2010	150.000	150.000	EURIBOR 3M + 2,35	10/12/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	11/01/2011	100.000	100.000	EURIBOR 3M + 2,60	11/01/2019	Euros	Institucion:
Banco Guipuzcoano, S.A. (*)	19/01/2011	100.000	100.000	EURIBOR 3M + 2,75	19/01/2019	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	07/06/2011	200.000	200.000	EURIBOR 3M + 2,25	07/06/2019	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	13/07/2011	50.000	50.000	EURIBOR 3M + 2,60	13/07/2021	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	12/12/2011	150.000	150.000	EURIBOR 3M + 3,10	12/12/2021	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	05/10/2012	95.000	95.000	EURIBOR 3M + 4,80	05/10/2022	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	28/12/2012	200.000	200.000	EURIBOR 3M + 4,15	28/12/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	23/01/2013	1.000.000	1.000.000	3,375%	23/01/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	09/12/2013	200.000	200.000	EURIBOR 3M + 1,60	09/12/2021	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	26/09/2014	250.000	250.000	EURIBOR 3M + 0,70	26/09/2022	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	03/10/2014	38.000	38.000	EURIBOR 3M + 0,68	03/10/2023	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	12/11/2014	1.350.000	1.350.000	0,88%	12/11/2021	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	26/11/2014	-	1.000.000	-	26/11/2018	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	05/12/2014	100.000	100.000	EURIBOR 3 M + 0,40	05/12/2022	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	29/01/2015	1.250.000	1.250.000	EURIBOR 12 M + 0,232	29/01/2019	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	23/04/2015	1.500.000	1.500.000	EURIBOR 12 M + 0,08	23/04/2019	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	04/05/2015	250.000	250.000	EURIBOR 3 M + 0,13	04/05/2023	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2015	750.000	750.000	0,38%	10/06/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	18/06/2015	1.500.000	1.500.000	EURIBOR 12 M + 0,05	18/06/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	03/07/2015	50.000	50.000	EURIBOR 3 M + 0,20	03/07/2023	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	20/07/2015	1.500.000	1.500.000	EURIBOR 12 M + 0,05	20/07/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	16/09/2015	1.000.000	1.000.000	EURIBOR 12 M + 0,07	16/09/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	03/11/2015	1.000.000	1.000.000	0,63%	03/11/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	26/01/2016	550.000	550.000	EURIBOR 3M + 0,80	26/01/2024	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	24/05/2016	50.000	50.000	EURIBOR 3M + 0,535	24/05/2024	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2016	1.000.000	1.000.000	0,63%	10/06/2024	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	20/10/2016	1.000.000	1.000.000	0,13%	20/10/2023	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	15/12/2016	-	1.000.000	-	15/12/2020	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	21/12/2016	500.000	500.000	EURIBOR 12M + 0,27	21/12/2021	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	29/12/2016	250.000	250.000	0,97%	27/12/2024	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	26/04/2017	1.100.000	-	1,00%	26/04/2027	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	21/07/2017	500.000	-	0,89%	21/07/2025	Euros	Institucion:
Subscrits per empreses del grup		(7.913.800)	(9.556.900)				
Total cèdules hipotecàries		10.099.200	10.856.100				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2017	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació d'ofert
		31/12/2017	31/12/2016				
Banco de Sabadell, S.A.	23/04/2015	500.000	500.000	EURIBOR 12M + 0,13	23/04/2019	Euros	Institucion:
Banco de Sabadell, S.A.	16/12/2015	400.000	400.000	EURIBOR 12M + 0,33	16/12/2019	Euros	Institucion:
Subscrits per empreses del grup		(900.000)	(900.000)				
Total cèdules territorials		-	-				

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2017	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació d'ofert
		31/12/2017	31/12/2016				
TSB Banking Group PLC (*)	07/12/2017	563.552	-	LIBOR 3M + 0,24	07/12/2022	Lliures esterlines	Institucion:
Subscrits per empreses del grup		-	-				
Total covered bonds		563.552	-				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

Titulitzacions

A continuació, es detallen els bons emesos pels fons de titulització d'actius pendents d'amortització el 31 de desembre de 2017 i de 2016, respectivament:

En milers d'euros

Any	Tipus d'actius titulitzats	Cotització	Emissió		Saldo pendent de passiu		Rendiment
			Nombre de títols	Import	Exercici en curs	2016	
2004	TDA CAM 3, FTA	(A)	12.000	1.200.000	92.354	117.948	EURIBOR 3M + (entre 0,23% i 0,70%)
2004	GC SABADELL 1, F.T.H.	(A)	12.000	1.200.000	101.069	134.309	EURIBOR 3M + (entre 0,06% i 0,78%)
2004	FTPyme TDA CAM 2 FTA	(A) (C)	1.968	196.800	-	8.748	EURIBOR 3M + (entre 0% i 0,70%)
2005	TDA CAM 4, FTA	(A)	20.000	2.000.000	208.778	255.169	EURIBOR 3M + (entre 0,09% i 0,24%)
2005	TDA CAM 5, FTA	(A)	20.000	2.000.000	222.355	250.566	EURIBOR 3M + (entre 0,12% i 0,35%)
2005	TDA 23, FTA	(A)	8.557	289.500	-	24.747	EURIBOR 3M + (entre 0,09% i 0,75%)
2006	TDA CAM 6 FTA	(A)	13.000	1.300.000	150.333	171.566	EURIBOR 3M + (entre 0,13% i 0,27%)
2006	EMPRESAS HIPO TDA CAM 3 FTA	(A) (C)	5.750	575.000	-	21.079	EURIBOR 3M + (entre 0,18% i 0,80%)
2006	TDA CAM 7 FTA	(A)	15.000	1.500.000	178.462	202.119	EURIBOR 3M + (entre 0,14% i 0,30%)
2006	CAIXA PENEDES 1 TDA, FTA	(A)	10.000	1.000.000	71.738	82.962	EURIBOR 3M + (entre 0,14% i 0,55%)
2006	TDA 26-MIXT, FTA	(A)	6.783	435.500	-	5.079	EURIBOR 3M + (entre 0,14% i 3,50%)
2006	FTPyme TDA CAM 4 FTA	(A)	11.918	1.191.800	79.910	103.915	EURIBOR 3M + (entre 0,02% i 4%)
2007	TDA CAM 8 FTA	(A)	17.128	1.712.800	166.212	188.620	EURIBOR 3M + (entre 0,13% i 3,50%)
2007	CAIXA PENEDES PYMES 1 TDA, FTA	(A)	7.900	790.000	300	9.183	EURIBOR 3M + (entre 0,19% i 0,80%)
2007	TDA CAM 9 FTA	(A)	15.150	1.515.000	197.550	220.748	EURIBOR 3M + (entre 0,12% i 3,50%)
2007	TDA 29, FTA	(A)	8.128	452.173	-	116.097	EURIBOR 3M + (entre 0,20% i 3,50%)
2007	CAIXA PENEDES 2 TDA, FTA	(A)	7.500	750.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,30% i 1,75%)
2008	IM SABADELL RMBS 2, FTA	(A) (C)	14.000	1.400.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,45% i 1,75%)
2008	FTPyme TDA CAM 7 FTA	(A) (C)	10.000	1.000.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,30% i 1,50%)
2008	CAIXA PENEDES FTGENCAT 1 TDA, FTA	(A)	5.700	570.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,35% i 1,75%)
2008	TDA CAM 11 FTA	(A) (C)	13.812	1.381.200	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,40% i 3,50%)
2008	IM SABADELL RMBS 3, FTA	(A) (C)	14.400	1.440.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,40% i 1,25%)
2009	TDA CAM 12 FTA	(A)	15.960	1.596.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,40% i 3,50%)
2014	CAPE FUNDING 2014-1 PLC (*)	(C)	3	3.315.420	-	2.235.915	£ LIBOR 3M + 0,6%
2015	DUNCAN FUNDING 2015-1 PLC (*)	(B)	20.912	2.940.691	527.816	601.347	EURIBOR 3M +0,48% i £ LIBOR 3M + (entre 0% i 1,5%)
2016	DUNCAN FUNDING 2016-1 PLC (*)	(B)	30.120	4.354.356	397.294	595.000	EURIBOR 3M + +0,40% i £ LIBOR 3M + (entre 0,77% i 2,5%)
2016	IM SABADELL PYME 10, F.T.	(A)	17.500	1.750.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,75% i 0,90%)
2017	TDA SABADELL RMBS4, F.T.	(A)	60.000	6.000.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,50% i 0,65%)
2017	IM SABADELL PYME 11, F.T.	(A)	19.000	1.900.000	150.000	-	EURIBOR 3M + (entre 0,75% i 0,90%)
Subtotal					2.544.173	5.345.117	

(*) Fons de titulització vigents de TSB. Al novembre es va fer disposició total del fons Cape Funding 2014-1 PLC.

(A) Emissions que cotitzen en el mercat AIAF.

(B) Emissions que cotitzen en el mercat LSE.

(C) Fons de titulització que han estat liquidats en l'exercici en curs.

Passius subordinats

El desglossament dels passius subordinats emesos pel grup el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2017	Data de venciment / cancel·lació	Divisa de l'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2017	31/12/2016				
CAM Internacional Issues, S.A.U. (*)	26/04/2007	-	66.050	-	26/04/2017	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	26/04/2010	424.600	424.600	6,250%	26/04/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	25/02/2011	-	40.400	-	21/11/2017	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A. (**)	28/10/2013	-	17.680	-	28/10/2017	Euros	Institucional
TSB Banking Group PLC	01/05/2014	433.935	449.672	5,750%	06/05/2021	Lliures convertibles	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	06/05/2016	500.000	500.000	5,625%	06/05/2026	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		(26.700)	(35.760)				
Total obligacions subordinades		1.331.835	1.462.642				

(*) Actualment fusionat amb Banco de Sabadell, S.A.

(**) Obligacions subordinades convertibles.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2017	Data de venciment / cancel·lació	Divisa de l'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2017	31/12/2016				
Banco de Sabadell, S.A.	20/09/2006	-	18.400	-	20/12/2017	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A. (*)	18/05/2017	750.000	-	6,500%	18/05/2022	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A. (*)	23/11/2017	400.000	-	6,125%	23/11/2022	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		-	-				
Total participacions preferents		1.150.000	18.400				

(*) Emissió perpètua. S'indica com a data de venciment/cancel·lació la primera opció de *call*.

Les emissions incloses en passius subordinats, a l'efecte de la prelación de crèdits, se situen darrere de tots els creditors comuns del grup.

A l'efecte de donar compliment al que requereix la NIC7, es presenta tot seguit la conciliació dels passius derivats d'activitats de finançament identificant els components que han suposat el seu moviment:

Total passius subordinats el 31/12/2016	1.481.042
Noves emissions (*)	1.150.000
Amortitzades (*)	(124.850)
Capitalització	(17.680)
Tipus de canvi	(15.737)
Variació dels subscrits per empreses del grup	9.060
Total passius subordinats el 31/12/2017	2.481.835

(*) Vegeu l'estat de fluxos d'efectiu.

Annex 6 – Altres informacions de riscos

Exposició al risc de crèdit

Préstecs i bestretes amb la clientela per activitat i tipus de garantia

El desglossament del saldo de l'epígraf "Préstecs i bestretes - Clientela" per activitat i tipus de garantia, excloent-ne les bestretes que no tenen naturalesa de préstecs, el 31 de desembre de 2017 i 2016 respectivament és el següent:

	2017							
	TOTAL	Dels quals: garantia immobiliària	Dels quals: resta de garanties reals	Préstecs amb garantia real. Import comptable sobre import de l'última taxació disponible. Loan-to-value				
				Inferior o igual al 40%	Superior al 40% i inferior o igual al 60%	Superior al 60% i inferior o igual al 80%	Superior al 80% i inferior o igual al 100%	Superior al 100%
Administracions públiques	9.802.135	50.981	8.963	9.554	26.553	19.800	24	4.013
Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	3.355.667	304.495	11.125	43.973	151.308	78.950	12.425	28.964
Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	51.614.091	14.465.696	5.959.639	5.450.336	5.063.969	3.372.490	1.769.468	4.769.072
Construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl)	5.505.009	3.205.020	1.319.307	833.687	1.049.651	604.155	473.793	1.563.041
Construcció d'obra civil	805.568	63.450	51.238	28.783	24.464	13.459	8.189	39.793
Resta de finalitats	45.303.514	11.197.226	4.589.094	4.587.866	3.989.854	2.754.876	1.287.486	3.166.238
Grans empreses	19.246.033	1.455.937	1.191.051	567.034	506.788	420.870	248.620	903.676
Pimes i empresaris individuals	26.057.481	9.741.289	3.398.043	4.020.832	3.483.066	2.334.006	1.038.866	2.262.562
Resta de llars	77.452.450	69.228.253	389.659	14.180.152	19.478.490	21.021.346	8.565.037	6.372.887
Habitatges	69.765.811	68.764.278	167.496	14.067.294	19.329.811	20.824.378	8.461.523	6.248.768
Consum	6.412.559	358.098	112.257	93.172	112.475	130.887	61.669	72.152
Altres finalitats	1.274.080	105.877	109.906	19.686	36.204	66.081	41.845	51.967
TOTAL	142.224.343	84.049.425	6.369.386	19.684.015	24.720.320	24.492.586	10.346.954	11.174.936
PROMEMORIA								
Operacions de refinançament, refinançades i reestructurades	5.598.948	3.556.115	536.656	657.191	818.657	791.768	662.169	1.162.986

	2016							
	TOTAL	Dels quals: garantia immobiliària	Dels quals: resta de garanties reals	Préstecs amb garantia real. Import comptable sobre import de l'última taxació disponible. Loan-to-value				
				Inferior o igual al 40%	Superior al 40% i inferior o igual al 60%	Superior al 60% i inferior o igual al 80%	Superior al 80% i inferior o igual al 100%	Superior al 100%
Administracions públiques	9.672.203	63.328	29.611	33.797	26.686	21.300	10.914	242
Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	1.529.964	225.431	11.544	129.186	61.213	32.120	418	14.038
Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	54.865.311	21.039.638	2.118.596	8.682.983	5.619.744	3.279.982	1.764.821	3.810.704
Construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl)	7.384.262	6.414.054	59.769	1.873.838	1.312.792	794.888	564.358	1.927.947
Construcció d'obra civil	929.939	109.506	5.157	47.865	30.444	12.022	10.183	14.149
Resta de finalitats	46.551.110	14.516.078	2.053.670	6.761.280	4.276.508	2.473.072	1.190.280	1.868.608
Grans empreses	23.147.491	2.212.883	1.014.578	1.962.462	300.686	326.487	341.261	276.565
Pimes i empresaris individuals	23.403.619	12.303.195	1.039.092	4.778.818	3.975.822	2.146.585	849.019	1.592.043
Resta de llars	78.337.895	71.880.048	171.628	16.989.062	24.219.106	21.953.567	6.810.869	2.079.072
Habitatges	67.015.350	66.723.129	15.227	15.008.921	22.647.654	20.966.329	6.422.914	1.692.538
Consum	7.513.943	3.819.744	44.510	1.517.874	1.177.020	738.124	246.145	185.091
Altres finalitats	3.808.602	1.337.175	111.891	462.267	394.432	249.114	141.810	201.443
TOTAL	144.405.373	93.208.445	2.331.379	25.835.028	29.926.749	25.286.969	8.587.022	5.904.056
PROMEMORIA								
Operacions de refinançament, refinançades i reestructurades	7.599.200	5.944.077	106.074	1.349.978	1.539.868	1.450.836	820.973	888.496

En relació amb els riscos amb LTV > 80%, principalment corresponen a operacions procedents d'entitats adquirides o a operacions empresarials en què, de manera accessòria a la valoració de l'operació, es disposa d'una garantia hipotecària com a cobertura d'aquesta. Així mateix, hi ha altres motius d'aprovació addicionals, que responen principalment a acreditats solvents i amb demostrada capacitat de pagament, així com a clients de perfil bo que aporten garanties addicionals (personals i/o pignoratives) a les garanties hipotecàries considerades en la ràtio LTV.

Operacions de refinançament i reestructuració

L'import dels saldos vigents de refinançaments i reestructuracions el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros

	2017					Resta de lliars	Total
	Entitats de crèdit	Administracions públiques	Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financeria)	Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financeria)	De les quals: finançament a la construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl)		
TOTAL							
Sense garantia real							
Nombre d'operacions	-	17	1.485	18.579	2.208	50.332	70.413
Import comptable brut	-	11.694	66.256	2.320.530	502.404	456.378	2.854.858
Amb garantia real							
Nombre d'operacions	-	5	70	12.464	3.104	25.731	38.270
Import comptable brut	-	439	15.361	1.848.443	402.286	2.123.692	3.987.935
Correccions de valor per deteriorament	-	2.613	13.739	900.329	301.944	327.166	1.243.847
Del qual risc dubtós							
Sense garantia real							
Nombre d'operacions	-	13	25	9.706	2.016	27.361	37.105
Import comptable brut	-	9.170	14.263	1.335.529	427.225	276.460	1.635.422
Amb garantia real							
Nombre d'operacions	-	4	9	7.494	2.615	14.270	21.777
Import comptable brut	-	440	14.692	1.047.340	300.708	1.162.091	2.224.563
Cobertura específica	-	2.613	13.575	861.480	298.760	303.457	1.181.125
TOTAL							
Nombre d'operacions	-	22	1.555	31.043	5.312	76.063	108.683
Import brut	-	12.133	81.617	4.168.973	904.690	2.580.070	6.842.793
Correccions de valor per deteriorament	-	2.613	13.739	900.329	301.944	327.166	1.243.847
Informació addicional: finançament classificat com a actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-	-	-	-	-	-

En milers d'euros

		2016						
	Entitats de crèdit	Administracions públiques	Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	De les quals: finançament a la construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl)	Restes de llers	Total	
TOTAL								
Sense garantia real								
Nombre d'operacions	-	-	56	19.308	700	60.132	79.496	
Import comptable brut	-	-	134.220	1.403.486	152.090	214.648	1.752.354	
Amb garantia real								
Nombre d'operacions	-	28	23	20.241	7.609	51.912	72.204	
Import comptable brut	-	21.259	12.253	3.929.309	1.412.073	3.548.530	7.511.351	
Correccions de valor per deteriorament	-	865	255	1.240.631	558.242	422.435	1.664.186	
Del qual risc dubtós								
Sense garantia real								
Nombre d'operacions	-	-	11	5.219	381	24.434	29.664	
Import comptable brut	-	-	417	602.180	136.516	89.514	692.111	
Amb garantia real								
Nombre d'operacions	-	9	12	11.373	6.342	20.735	32.129	
Import comptable brut	-	3.125	689	2.388.137	1.112.891	1.669.943	4.061.894	
Cobertura específica	-	865	228	1.150.073	550.584	380.629	1.531.795	
TOTAL								
Nombre d'operacions	-	28	79	39.549	8.309	112.044	151.700	
Import brut	-	21.259	146.473	5.332.795	1.564.163	3.763.178	9.263.705	
Correccions de valor per deteriorament	-	865	255	1.240.631	558.242	422.435	1.664.186	
Informació addicional:								
finançament classificat com a actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda								

El valor de les garanties rebudes per assegurar el cobrament, relacionades amb les operacions de refinançament i reestructuració, distingint entre garanties reals i altres garanties, el 31 de desembre de 2017 i al tancament de l'exercici de 2016 és el següent:

En milers d'euros

Garanties rebudes	2017	2016
Valor de les garanties reals	3.884.087	5.817.830
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>2.040.788</i>	<i>2.621.019</i>
Valor d'altres garanties	650.696	653.986
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>205.177</i>	<i>250.968</i>
Total valor de les garanties rebudes	4.534.783	6.471.816

El moviment detallat del saldo de refinançaments i reestructuracions durant els exercicis de 2017 i de 2016 és el següent:

En milers d'euros	2017	2016
Saldo d'obertura	9.263.705	14.816.307
(+) Refinançaments i reestructuracions del període	1.179.598	1.687.111
<i>Promemòria: impacte registrat en el compte de pèrdues i guanys del període</i>	<i>96.622</i>	<i>89.471</i>
(-) Amortitzacions de deute	(1.529.500)	(1.790.243)
(-) Adjudicacions	(295.542)	(551.942)
(-) Baixa del balanç (reclassificació a fallits)	(161.109)	(175.353)
(+)/(-) Altres variacions (*)	(1.614.359)	(4.722.175)
Saldo al final de l'exercici	6.842.793	9.263.705

(*) Inclou les operacions que han deixat d'estar identificades com a refinançament, refinançada o reestructurada, perquè han complert els requisits per tal de ser reclassificades com a risc normal en superar el període de vigilància (vegeu la nota 1.3.4).

A continuació, es mostra l'import de les operacions que, amb posterioritat al refinançament o la reestructuració, s'han classificat com a dubtoses en els exercicis de 2017 i de 2016:

En milers d'euros	2017	2016
Administracions públiques	394	707
Resta de persones jurídiques i empresaris individuals	244.101	444.792
<i>Del qual: Finançament a la construcció i promoció</i>	<i>52.155</i>	<i>124.975</i>
Resta de persones físiques	205.198	349.306
Total	449.693	794.805

La probabilitat d'incompliment mitjana el 31 de desembre de 2017 i de 2016 de les operacions vigents de refinançaments i reestructuracions per activitat és la següent:

En percentatge	2017	2016
Administracions públiques (*)	-	-
Resta de persones jurídiques i empresaris individuals	8	11
<i>Del qual: Finançament a la construcció i promoció</i>	<i>7</i>	<i>12</i>
Resta de persones físiques	10	12

(*) No es disposa d'autorització per a l'ús de models interns per al càlcul de requeriments de capital respecte a aquesta dada.

La probabilitat d'incompliment mitjana està calculada en data de setembre de 2017.

La PD de refinançaments es redueix respecte al desembre de 2016 a causa de l'entrada en vigor de la Circular 4/2016 el mes d'octubre de 2016.

A partir d'aquest moment i de manera progressiva, els refinançaments de menys qualitat creditícia (*distressed restructuring*) es classifiquen com a dubtosos subjectius perquè s'apliquen uns criteris més estrictes que abans. El resultat és una població refinançada no dubtosa de més qualitat creditícia i, per tant, amb menys PD.

Risc de concentració

Exposició geogràfica

Mundial

La distribució de la concentració de riscos per activitat i en l'àmbit mundial el 31 de desembre de 2017 i de 2016 és la següent:

En milers d'euros

	2017				
	TOTAL	Espanya	Resta de la Unió Europea	Amèrica	Resta del món
Entitats de crèdit	33.301.907	18.525.878	13.118.641	1.121.174	536.214
Administracions públiques	32.278.166	17.848.223	13.076.483	1.265.606	87.854
Administració central	26.641.501	12.574.456	13.076.483	932.383	58.179
Resta	5.636.665	5.273.767	-	333.223	29.675
Altres institucions financeres	5.809.643	4.875.460	463.407	419.712	51.064
Societats no financeres i empresaris individuals	60.959.366	50.935.258	3.519.954	5.959.932	544.222
Construcció i promoció immobiliària	6.341.800	5.688.531	17.564	548.302	87.403
Construcció d'obra civil	1.592.291	1.567.467	14.798	7.762	2.264
Resta de finalitats	53.025.275	43.679.260	3.487.592	5.403.868	454.555
Grans empreses	24.968.944	17.122.231	2.875.366	4.731.480	239.867
Pimes i empresaris individuals	28.056.331	26.557.029	612.226	672.388	214.688
Resta de llars i ISFLSH	78.472.832	39.820.667	37.131.213	474.989	1.045.963
Habitatges	69.779.706	34.981.757	33.727.534	165.500	904.915
Consum	6.394.650	3.540.223	2.422.644	300.970	130.813
Altres finalitats	2.298.476	1.298.687	981.035	8.519	10.235
TOTAL	210.821.914	132.005.486	67.309.698	9.241.413	2.265.317

En milers d'euros

	2016				
	TOTAL	Espanya	Resta de la Unió Europea	Amèrica	Resta del món
Entitats de crèdit	18.269.730	8.058.200	8.463.915	1.208.778	538.837
Administracions públiques	32.794.943	19.758.603	9.533.956	3.425.625	76.759
Administració central	25.016.113	14.395.295	9.403.079	1.179.130	38.609
Resta	7.778.830	5.363.308	130.877	2.246.495	38.150
Altres institucions financeres	3.761.100	2.700.955	525.918	481.114	53.113
Societats no financeres i empresaris individuals	64.159.247	51.874.700	3.429.712	8.211.138	643.697
Construcció i promoció immobiliària	7.647.180	7.008.309	87.631	505.737	45.503
Construcció d'obra civil	1.879.036	1.820.929	23.810	22.712	11.585
Resta de finalitats	54.633.031	43.045.462	3.318.271	7.682.689	586.609
Grans empreses	24.658.629	16.496.530	2.424.411	5.408.744	328.944
Pimes i empresaris individuals	29.974.402	26.548.932	893.860	2.273.945	257.665
Resta de llars i ISFLSH	78.609.080	39.866.067	36.253.458	1.614.775	874.780
Habitatges	67.015.350	31.112.369	33.598.901	1.579.745	724.335
Consum	7.515.541	5.764.952	1.603.144	17.097	130.348
Altres finalitats	4.078.189	2.988.746	1.051.413	17.933	20.097
TOTAL	197.594.100	122.258.525	58.206.959	14.941.430	2.187.186

Per comunitats autònomes

La distribució de la concentració de riscos per activitat i en l'àmbit de comunitats autònomes espanyoles el 31 de desembre de 2017 i el 31 de desembre de 2016, respectivament, és la següent:

En milers d'euros

	2017									
	TOTAL	COMUNITATS AUTÒNOMES								
	Andalusia	Aragó	Astúries	Balears	Canàries	Cantàbria	Castella - la Manxa	Castella i Lleó	Catalunya	
Entitats de crèdit	18.525.878	13.607	698	13.551	601	652	644.705	346	840	558.932
Administracions públiques	17.848.223	204.913	104.168	202.122	81.582	41.909	27.476	41.709	430.272	1.001.741
Administració central	12.574.456	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resta	5.273.767	204.913	104.168	202.122	81.582	41.909	27.476	41.709	430.272	1.001.741
Altres institucions financeres	4.875.460	10.586	1.990	3.808	4.008	1.285	304	861	10.595	1.122.616
Societats no financeres i empresaris individuals	50.935.258	2.898.298	921.245	1.642.346	1.631.870	1.113.424	261.101	565.772	1.302.141	15.045.796
Construcció i promoció immobiliària	5.888.531	603.106	88.607	111.348	139.393	109.371	18.292	63.792	64.207	1.269.408
Construcció d'obra civil	1.567.467	40.495	30.975	43.360	8.607	2.804	4.325	9.498	25.817	375.306
Resta de finalitats	43.679.260	2.254.697	801.663	1.487.638	1.483.870	1.001.249	238.484	492.482	1.212.117	13.401.082
Grans empreses	17.122.231	652.075	235.516	514.926	448.014	286.005	93.985	118.991	363.629	4.594.027
Pimes i empresaris individuals	26.557.029	1.602.622	566.147	972.712	1.035.856	715.244	144.499	373.491	848.488	8.807.055
Resta de llars i ISFLSH	39.820.667	2.650.641	486.787	1.242.662	1.517.518	596.319	112.123	567.103	706.408	14.396.666
Habitatges	34.981.757	2.314.848	421.615	1.028.818	1.382.754	471.402	98.099	504.462	596.971	12.686.662
Consum	3.540.223	258.140	44.365	148.761	97.892	111.921	10.111	46.229	78.128	1.237.708
Altres finalitats	1.298.687	77.653	20.807	65.083	36.872	12.996	3.913	16.412	31.309	472.296
TOTAL	132.005.486	5.778.045	1.514.888	3.104.489	3.235.579	1.753.589	1.045.709	1.175.791	2.450.256	32.125.751

En milers d'euros

	2017									
	COMUNITATS AUTÒNOMES									
	Extremadura	Gàlcia	Madrid	Múrcia	Navarra	Comunitat Valenciana	País Basc	La Rioja	Ceuta i Melilla	
Entitats de crèdit	50	17.170	16.726.676	3.722	71	101.015	442.922	269	51	
Administracions públiques	50.349	114.106	1.290.498	41.876	129.386	844.593	581.604	78.558	6.905	
Administració central	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resta	50.349	114.106	1.290.498	41.876	129.386	844.593	581.604	78.558	6.905	
Altres institucions financeres	260	7.513	3.606.420	8.607	729	64.586	31.134	59	99	
Societats no financeres i empresaris individuals	151.374	2.005.562	12.862.583	1.402.548	594.790	4.929.443	3.393.948	194.937	18.080	
Construcció i promoció immobiliària	9.234	99.479	1.517.101	463.061	23.695	917.968	164.449	25.285	735	
Construcció d'obra civil	3.858	92.607	716.017	9.219	9.993	53.199	140.757	628	2	
Resta de finalitats	138.282	1.813.476	10.629.465	930.268	561.102	3.958.276	3.088.742	169.024	17.343	
Grans empreses	27.635	501.448	5.928.947	228.750	273.057	1.201.734	1.614.793	37.911	788	
Pimes i empresaris individuals	110.647	1.312.028	4.700.518	701.518	288.045	2.756.542	1.473.949	131.113	16.555	
Resta de llars i ISFLSH	126.429	757.265	4.722.715	2.613.091	160.680	7.975.707	1.053.146	74.680	60.727	
Habitatges	105.937	594.254	4.095.427	2.369.195	130.075	7.160.409	902.941	61.102	56.786	
Consum	17.267	120.073	461.450	175.816	24.185	590.054	104.843	10.133	3.147	
Altres finalitats	3.225	42.938	165.838	68.080	6.420	225.244	45.362	3.445	794	
TOTAL	328.462	2.901.616	39.208.892	4.069.844	885.656	13.915.344	5.502.754	348.503	85.862	

	2016									
	COMUNITATS AUTÒNOMES									
	TOTAL	Andalusia	Aragó	Astúries	Balears	Canàries	Cantàbria	Castella - la Manxa	Castella i Lleó	Catalunya
Entitats de crèdit	8.058.200	159.408	268	21.191	660	530	67.007	667	810	963.535
Administracions públiques	19.758.603	262.488	102.732	198.955	77.310	46.294	27.866	34.531	455.564	908.625
Administració central	14.395.295	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resta	5.363.308	262.488	102.732	198.955	77.310	46.294	27.866	34.531	455.564	908.625
Altres institucions financeres	2.700.955	3.485	573	2.568	1.192	336	243	10.912	6.356	1.103.938
Societats no financeres i empresaris individuals	51.874.700	3.022.132	920.867	1.783.544	1.744.371	918.666	248.723	772.935	1.344.358	15.452.306
Construcció i promoció immobiliaria	7.008.309	809.916	131.480	162.490	168.889	121.984	20.999	87.377	76.785	1.516.773
Construcció d'obra civil	1.820.929	66.313	33.551	62.007	9.993	3.569	4.935	10.701	29.719	457.671
Resta de finalitats	43.045.462	2.145.903	755.836	1.559.047	1.565.489	793.113	222.789	674.857	1.237.854	13.477.862
Grans empreses	16.496.530	623.660	202.157	505.496	606.523	274.833	106.154	309.685	356.569	4.218.630
Pimes i empresaris individuals	26.548.932	1.522.243	553.679	1.053.551	958.966	518.280	116.635	365.172	881.285	9.259.232
Resta de llars i ISFLSH	39.866.067	2.676.893	491.153	1.251.325	1.547.361	601.614	113.166	603.886	696.765	13.926.972
Habitatges	31.112.369	2.120.396	385.655	932.183	1.244.639	438.654	86.041	477.313	545.996	10.843.832
Consum	5.764.952	394.163	79.137	208.159	194.390	130.065	20.591	85.630	101.401	2.184.199
Altres finalitats	2.988.746	162.334	26.361	110.983	108.332	32.895	6.534	40.943	49.368	898.941
TOTAL	122.258.525	6.124.406	1.515.593	3.257.583	3.370.894	1.567.440	457.005	1.422.931	2.503.853	32.355.376

	2016									
	COMUNITATS AUTÒNOMES									
	Extremadura	Galícia	Madrid	Múrcia	Navarra	Comunitat Valenciana	País Basc	La Rioja	Ceuta i Melilla	
Entitats de crèdit	57	16.192	6.257.400	5.194	96	140.057	425.039	59	30	
Administracions públiques	51.105	111.799	1.395.725	50.704	135.033	801.309	648.641	46.504	8.123	
Resta	51.105	111.799	1.395.725	50.704	135.033	801.309	648.641	46.504	8.123	
Altres institucions financeres	105	4.410	1.331.397	3.860	388	144.341	86.757	-	94	
Societats no financeres i empresaris individuals	142.876	1.788.990	12.409.279	1.655.492	566.155	5.476.742	3.408.825	196.008	22.431	
Construcció i promoció immobiliaria	12.010	114.673	1.399.907	673.205	25.821	1.429.989	218.541	33.275	4.195	
Construcció d'obra civil	4.013	119.996	802.568	9.541	9.767	66.475	129.163	947	-	
Resta de finalitats	126.853	1.554.321	10.206.804	972.746	530.567	3.980.278	3.061.121	161.786	18.236	
Grans empreses	40.352	368.535	5.699.514	205.117	213.023	1.124.970	1.606.150	34.866	296	
Pimes i empresaris individuals	86.501	1.185.786	4.507.290	767.629	317.544	2.855.308	1.454.971	126.920	17.940	
Resta de llars i ISFLSH	124.839	733.164	4.702.056	2.732.930	162.883	8.414.576	962.429	71.437	52.618	
Habitatges	96.037	514.363	3.809.902	2.029.706	119.493	6.592.794	773.925	55.165	46.275	
Consum	22.327	157.083	525.936	427.443	24.594	1.082.532	110.169	12.132	5.001	
Altres finalitats	6.475	61.718	366.218	275.781	18.796	739.250	78.335	4.140	1.342	
TOTAL	318.982	2.654.555	26.095.857	4.448.180	864.555	14.977.025	5.531.691	314.008	83.296	

Exposició al risc sobirà

El desglossament, per tipus d'instruments financers, de l'exposició al risc sobirà, amb el criteri requerit per l'Autoritat Bancària Europea (a partir d'ara, EBA), el 31 de desembre de 2017 i el 31 de desembre de 2016 és el següent:

En milers d'euros

Exposició al risc sobirà per països (*)	Valors representatius de deute sobirà					Préstecs i bestretes clientela (**)	Derivats		Total	Altres exposicions (***)	%
	Mantinguts per negociar	Posicions curtes de valors	Disponibles per a la venda	Préstecs i partides a cobrar	Mantingudes fins al venciment		Exposició directa	Exposició indirecta			
Espanya	43.319	(69.854)	5.026.477	-	2.596.434	10.504.135	-	274	18.099.785	(4.199)	55,9%
Itàlia	-	-	2.832.605	-	6.793.888	-	-	18.930	9.645.423	-	29,8%
Estats Units	-	-	170.746	-	-	3	-	-	170.749	-	0,5%
Regne Unit	-	-	1.940.311	-	-	13	-	-	1.940.324	-	6,0%
Portugal	-	-	55.254	-	1.074.046	-	-	(502)	1.128.798	-	3,5%
Mèxic	-	-	175.375	-	480.532	-	-	-	655.907	-	2,0%
Resta del món	-	-	529.086	-	135.566	68.400	-	-	733.052	-	2,3%
Total	43.319	(69.854)	10.729.854	-	11.079.466	10.572.551	-	18.702	32.374.038	(4.199)	100,0%

(*) Es mostren les posicions de risc sobirà amb criteris EBA.

(**) Incluye los disponibles de las operaciones de crédito y otros riesgos contingentes (699 millones de euros a 31 de desembre de 2017).

(***) Correspon als compromisos de compra i venda d'actius financers al comptat.

En milers d'euros

Exposició al risc sobirà per països (*)	Valors representatius de deute sobirà					Préstecs i bestretes clientela (**)	Derivats		Total	Altres exposicions (***)	%
	Mantinguts per negociar	Posicions curtes de valors	Disponibles per a la venda	Préstecs i partides a cobrar	Mantingudes fins al venciment		Exposició directa	Exposició indirecta			
Espanya	932.175	(59.891)	8.461.114	320.667	-	10.090.456	-	13.352	19.747.873	99.927	57,4%
Itàlia	502.026	-	2.711.220	-	2.818.518	-	-	4.026	6.035.790	2.362.526	24,3%
Estats Units	-	-	1.323.396	-	-	93.665	-	30.720	1.447.781	265.456	5,0%
Regne Unit	-	-	2.187.458	-	-	19	-	-	2.187.477	-	6,3%
Portugal	-	-	-	-	1.106.401	-	-	-	1.106.401	-	3,2%
Mèxic	-	-	201.802	-	550.184	-	-	-	751.986	-	2,2%
Resta del món	10.332	-	324.489	-	123.088	125.818	-	-	583.727	(1)	1,7%
Total	1.444.533	(59.891)	15.209.479	320.667	4.598.191	10.299.957	-	48.099	31.861.035	2.727.908	100,0%

(*) Es mostren les posicions de risc sobirà amb criteris EBA.

(**) Incluye los disponibles de las operaciones de crédito y otros riesgos contingentes (699 millones de euros a 31 de desembre de 2017).

(***) Correspon als compromisos de compra i venda d'actius financers al comptat.

Exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària

A continuació, es detalla el finançament destinat a la construcció i promoció immobiliària i les seves cobertures. La classificació dels crèdits que es presenta s'ha elaborat d'acord amb la finalitat dels crèdits i no amb la CNAE del deutor. Això implica, per exemple, que si el deutor és: (a) una empresa immobiliària, però dedica el finançament concedit a una finalitat diferent de la construcció o promoció immobiliària, no s'inclou en aquest quadre, i (b) una empresa l'activitat principal de la qual no és la de construcció o immobiliària, però destina el crèdit al finançament d'immobles destinats a la promoció immobiliària, sí que s'hi inclou.

En milions d'euros

	2017				
	Import comptable brut	Del qual: EPA (*)	Excés sobre el valor de la garantia real	Del qual: EPA (*)	Correccions de valor per deteriorament (**)
Finançament a la construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl) (negocis a Espanya)	5.694	1.855	1.809	882	660
<i>Del qual: dubtós</i>	<i>1.363</i>	<i>-</i>	<i>579</i>	<i>-</i>	<i>641</i>

(*) Exposició per a la qual, aplicant l'Esquema de Protecció d'Actius (vegeu la nota 2), s'ha transferit el risc de crèdit. Correspon, per tant, al 80% del valor total de l'exposició.

(**) Correccions de valor constituïdes per a l'exposició per a la qual el banc reté el risc de crèdit. No inclou, per tant, correccions de valor sobre l'exposició amb risc transferit.

En milions d'euros

	2016				Correccions de valor per deteriorament (**)
	Import comptable brut	Del qual: EPA (*)	Excés sobre el valor de la garantia real	Del qual: EPA (*)	
Finançament a la construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl) (negocis a Espanya)	7.762	3.008	2.602	1.301	1.183
<i>Del qual: dubtós</i>	<i>2.387</i>	<i>-</i>	<i>759</i>	<i>-</i>	<i>1.136</i>

(*) Exposició per a la qual, aplicant l'Esquema de Protecció d'Actius (vegeu la nota 2), s'ha transferit el risc de crèdit. Correspon, per tant, al 80% del valor total de l'exposició.

(**) Correccions de valor constituïdes per a l'exposició per a la qual el banc reté el risc de crèdit. No inclou, per tant, correccions de valor sobre l'exposició amb risc transferit.

En milions d'euros

Promemòria	Import comptable brut	
	2017	2016
Actius fallits (*)	208	136

En milions d'euros

Promemòria:	Import	Import
	2017	2016
Préstecs i bestretes a la clientela, excloent-ne les administracions públiques (negocis a Espanya) (import comptable)	93.238	93.865
Total actiu (negocis totals) (import comptable)	221.348	212.508
Correccions de valor i provisions per a exposicions classificades normals (negocis totals)	525	880

(*) Fa referència al finançament destinat a la construcció i promoció immobiliària traspasat a fallit durant l'exercici.

Tot seguit, s'exposa el desglossament del finançament destinat a construcció i promoció immobiliària per a les operacions registrades per entitats de crèdit (negocis a Espanya):

En milions d'euros

	Import comptable brut 2017	Del qual: EPA	Import comptable brut 2016	Del qual: EPA
Sense garantia immobiliària	1.124	286	701	62
Amb garantia immobiliària	4.571	1.570	7.061	2.945
Edificis i altres construccions acabats	2.451	860	4.820	1.717
Habitatge	1.715	646	3.487	1.281
Resta	736	214	1.333	436
Edificis i altres construccions en construcció	891	116	380	245
Habitatge	785	100	343	222
Resta	106	15	37	23
Sòl	1.229	594	1.861	984
Sòl urbà consolidat	1.061	475	1.555	805
Resta del sòl	169	119	306	179
Total	5.694	1.855	7.762	3.008

Les xifres presentades no mostren el valor total de les garanties rebudes, sinó el valor net comptable de l'exposició associat a aquestes.

Les garanties rebudes associades al finançament destinat a la construcció i promoció immobiliària es presenten a continuació, per a ambdós períodes:

En milions d'euros

Garanties rebudes	2017	2016
Valor de les garanties reals	3.638	4.141
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>632</i>	<i>1.068</i>
Valor d'altres garanties	1.245	1.127
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>38</i>	<i>64</i>
Total valor de les garanties rebudes	4.883	5.268

A continuació, es presenta el desglossament del crèdit a les llars per a l'adquisició d'habitatge per a les operacions registrades per entitats de crèdit (negocis a Espanya):

En milions d'euros

	2017		
	Import comptable brut	<i>Del qual: EPA</i>	<i>Dels quals: dubtosos</i>
Préstecs per a adquisició d'habitatge	32.609	619	1.786
Sense garantia immobiliària	1.147	42	234
Amb garantia immobiliària	31.462	577	1.552

En milions d'euros

	2016		
	Import comptable brut	<i>Del qual: EPA</i>	<i>Dels quals: dubtosos</i>
Préstecs per a adquisició d'habitatge	33.697	693	2.052
Sense garantia immobiliària	199	1	4
Amb garantia immobiliària	33.497	692	2.047

Seguidament, es detalla el desglossament del crèdit amb garantia hipotecària a les llars per a l'adquisició d'habitatge segons el percentatge que suposa el risc total sobre l'import de l'última taxació disponible per a les operacions registrades per entitats de crèdit (negocis a Espanya):

En milions d'euros

	2017		
	Import brut	<i>Del qual: EPA</i>	<i>Del qual: dubtós</i>
Rangs de LTV	31.462	577	1.552
LTV <= 40%	5.613	48	116
40% < LTV <= 60%	7.491	106	192
60% < LTV <= 80%	7.944	123	301
80% < LTV <= 100%	4.718	106	324
LTV > 100%	5.696	194	619

En milions d'euros

	2016		
	Import brut	<i>Del qual: EPA</i>	<i>Del qual: dubtós</i>
Rangs de LTV	33.497	692	2.047
LTV <= 40%	5.837	51	161
40% < LTV <= 60%	7.736	119	258
60% < LTV <= 80%	9.490	184	456
80% < LTV <= 100%	6.729	170	570
LTV > 100%	3.705	168	602

Finalment, detallem els actius adjudicats de les entitats del grup consolidat per a les operacions registrades per entitats de crèdit dins el territori nacional:

En milions d'euros

	2017			
	Import comptable brut	Correccions de valor	Import brut (*)	Correccions de valor (*)
Actius immobiliaris procedents de finançaments destinats a la construcció i promoció immobiliària	6.062	2.743	5.479	3.126
Edificis acabats	3.037	887	2.681	1.119
Habitatge	1.572	355	1.302	505
Resta	1.465	533	1.379	614
Edificis en construcció	349	135	289	165
Habitatge	295	112	245	137
Resta	54	24	44	28
Sòl	2.675	1.720	2.509	1.843
Terrenys urbanitzats	921	534	832	603
Resta de sòl	1.754	1.186	1.677	1.240
Actius immobiliaris procedents de finançaments hipotecaris a llars per a adquisició d'habitatge	1.961	584	1.914	872
Resta d'actius immobiliaris rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Instruments de capital adjudicats o rebuts en pagament de deutes	5	5	-	-
Instruments de capital d'entitats tenidores d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Finançament a entitats tenidores d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Total cartera d'immobles	8.028	3.331	7.393	3.998

(*) Actius immobiliaris problemàtics incorporant els immobles fora del territori nacional, considerant la cobertura constituïda en el finançament original i el risc de crèdit transferit en aplicació de l'EPA.

	2016			
	Import comptable brut	Correccions de valor	Import brut (*)	Correccions de valor (*)
Actius immobiliaris procedents de finançaments destinats a la construcció i promoció immobiliària	7.842	3.026	7.116	3.438
Edificis acabats	3.241	855	2.788	1.086
Habitatge	1.729	425	1.377	576
Resta	1.512	430	1.412	510
Edificis en construcció	564	176	477	212
Habitatge	467	140	389	171
Resta	97	36	88	41
Sòl	4.037	1.995	3.851	2.140
Terrenys urbanitzats	1.564	721	1.455	820
Resta de sòl	2.473	1.274	2.396	1.320
Actius immobiliaris procedents de finançaments hipotecaris a llars per a adquisició d'habitatge	1.999	599	1.918	859
Resta d'actius immobiliaris rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Instruments de capital adjudicats o rebuts en pagament de deutes	30	1	-	-
Instruments de capital d'entitats tenidores d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Finançament a entitats tenidores d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Total cartera d'immobles	9.871	3.626	9.035	4.297

(*) Actius immobiliaris problemàtics incorporant els immobles fora del territori nacional, considerant la cobertura constituïda en el finançament original i el risc de crèdit transferit en aplicació de l'EPA.

Atès que per part dels actius el risc de pèrdua de valor està transferit per l'Esquema de Protecció d'Actius, a continuació es mostra una conciliació amb l'import d'actius immobiliaris problemàtics, incorporant els imports fora del territori nacional.

En milions d'euros

	2017		
	Valor brut	Valor comptable net	Correccions de valor
Total negoci territori nacional	8.023	4.697	3.326
Total negoci fora de territori nacional i altres	23	20	3
Risc de crèdit transferit en aplicació de l'EPA	(1.322)	(1.322)	-
Cobertura constituïda en el finançament original	669	-	669
Total	7.393	3.395	3.998

En milions d'euros

	2016		
	Valor brut	Valor comptable net	Correccions de valor
Total negoci territori nacional	9.841	6.216	3.625
Total negoci fora de territori nacional i altres	49	45	4
Risc de crèdit transferit en aplicació de l'EPA	(1.523)	(1.523)	-
Cobertura constituïda en el finançament original	668	-	668
Total	9.035	4.738	4.297

Annex 7 – Informe bancari anual

INFORMACIÓ PER AL COMPLIMENT DE L'ARTICLE 89 DE LA DIRECTIVA 2013/36/UE DEL PARLAMENT EUROPEU I DEL CONSELL DE 26 DE JUNY DE 2013

Aquesta informació s'ha preparat en compliment del que disposa l'article 89 de la Directiva 2013/36/UE del Parlament Europeu i del Consell de 26 de juny de 2013 relativa a l'accés a l'activitat de les entitats de crèdit i a la supervisió prudencial de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió, per la qual es modifica la Directiva 2002/87/CE i es deroguen les directives 2006/48/CE i 2006/49/CE i la seva transposició a la legislació interna espanyola de conformitat amb l'article 87 i la disposició transitòria dotzena de la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit, publicada al Butlletí Oficial de l'Estat el 27 de juny de 2014.

De conformitat amb la normativa esmentada, es presenta la informació següent en base consolidada corresponent al tancament de l'exercici de 2017:

En milers d'euros

	Volum negoci	Nre. empleats equivalents a temps complet	Resultat brut abans d'impostos	Impostos sobre el resultat
Espanya	4.331.651	16.668	643.538	21.071
Regne Unit	1.222.940	7.491	135.878	(48.428)
Estats Units	96.602	166	49.143	(17.935)
Resta	86.079	524	19.694	2.218
Total	5.737.272	24.849	848.253	(43.075)

El 31 de desembre de 2017, el rendiment dels actius del grup calculat dividint el resultat consolidat de l'exercici entre el total actiu és d'un 0,36%.

La informació esmentada està disponible en l'Annex 1 d'aquests comptes anuals consolidats del grup corresponents a l'exercici anual acabat el 31 de desembre de 2017, en què es detallen les societats que operen en cada jurisdicció, incloent-hi, entre altra informació, la seva denominació, ubicació geogràfica i naturalesa de la seva activitat.

Com es pot observar en aquest Annex 1, l'activitat principal desenvolupada pel grup en les diferents jurisdiccions en què opera és la de banca, i fonamentalment la de banca comercial a través d'una extensa oferta de productes i serveis a grans i mitjanes empreses, pimes, comerços i autònoms, col·lectius professionals, altres particulars i bancassegurances.

A l'efecte d'aquesta informació s'ha considerat com a volum de negoci el marge brut del compte de resultats consolidat de desembre de 2017. Les dades d'empleats equivalents a temps complet s'han obtingut a partir de la plantilla de cada societat/país al tancament de l'exercici de 2017.

L'import de les subvencions o ajudes públiques rebudes no és significatiu.